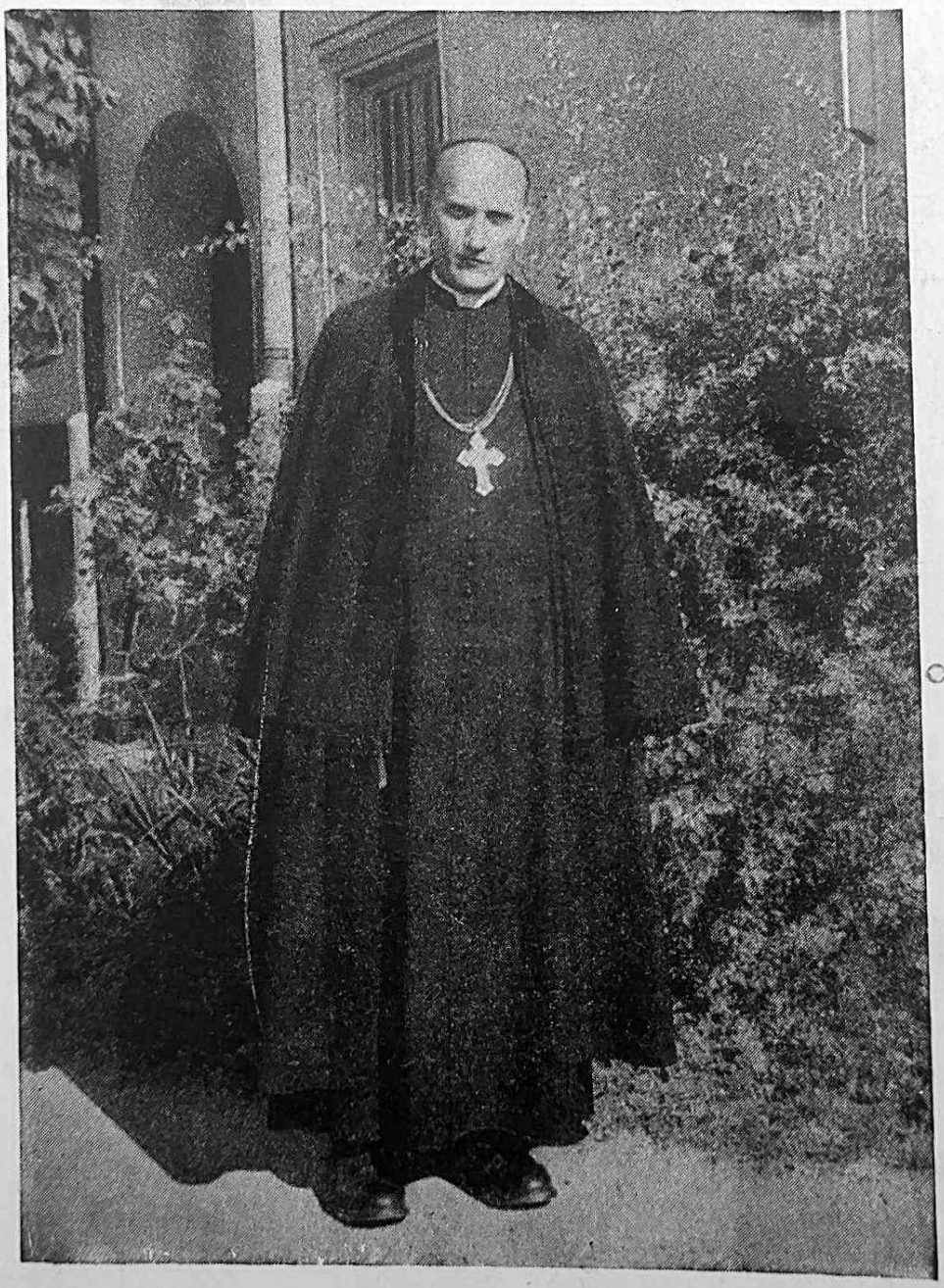

GLASNIK

Srca Isusova i Marijina

GOD. XI. OŽUJAK-TRAVANJ 1960 Br. 3–4

OVAJ BROJ GLASNIKA
POSVEĆUJE UREDNIŠTVO
U NAJDUBLJEM POŠTOVANJU
I NEZABORAVNOM SJEĆANJU
SVIJETLOJ USPOMENI
NJEGOVE UZORITOSTI KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA,
HRVATSKOG METROPOLITE I ZAGREBAČKOG NADBISKUPA,
SUŽNJA KRISTA RADI U LEPOGLAVI I KRAŠIĆU,
KOJI JE KROZ 30 GODINA
SVOGA SVEĆENIŠTVA I
26 GODINA SVOJE UZVIŠENE
NATPASTIRSKE SLUŽBE
NEUSTRAŠIVO STAJAO
NA BRANIKU KATOLIČKE
VJERE, ĆUDOREDJA I
HRVATSKE DRŽAVNOSTI
TE JE RADI TOGA BIO
PO KOMUNISTIČKOME SUDU
NA 11. LISTOPADA 1946. GOD.
SUDJEN NA 16 GODINA
TEŠKE TAMNICE, KOJU JE
KAZNU DO 1951. GODINE
IZDRŽAVAO U LEPOGLAVI,
A IZA TOGA BIO ZATOČEN
U RODNOME MJESTU KRAŠIĆU,
GDJE JE NA 10. VELJAČE 1960. GOD.,
POTPUNO SMIREN U VOLJU BOŽJU,
ZAVRŠIO SVOJ MUČENIČKI ŽIVOT
S RIJEČIMA: „BOGU HVALA!
NEKA BUDE VOLJA TVOJA!“

† Alojzije kard. Stepinac

ZADNJI DANI ŽIVOTA KARDINALA STEPINCA
DOKUMENT IZ KRAŠIĆA

Velč. Josip Vraneković, svećenik, koji je posljednjih 8 godina živio i dnevno radio s pokojnom kardinalom Stepincem, poslao je 26. II. 1960. g. vrhovnim crkvenim vlastima u Hrvatskoj posebni izvještaj o zadnjim danima Zagrebačkog Nadbiskupa.

U najvećoj tajnosti za ovaj je neprocijenjivi dokument saznala skupina hrvatskih intelektualaca-laika i na ilegalan način došla do njegovog sadržaja. Autentični prijepis dostavljen je smjesta uredništvu „Nove Hrvatske" sa zahtjevom da se što prije objavi i prevede na strane jezike.

„Nova Hrvatska" se spremno odaziva ovoj molbi iz domovine, te za hrvatsku javnost objavljuje u cijelosti originalni izvještaj, dok engleski prijevod šalje istovremeno svim važnijim novinskim i informativnim agencijama u svijetu.

Od 5. XII. 1951. pa sve do sretne i svete njegove smrti, boravio je Eminencija Kardinal Dr. Alojzije Stepinac, nadbiskup slavne zagrebačke nadbiskupije, na župnom dvoru u Krašiću. To razdoblje njegova života kao i ono, što je predhodilo u Lepoglavi, s pravom je njegov nasljednik Preuzvišeni Dr. Šeper nazvao „doba sazrijevanja". To stupnjevanje, rast i uzrast, tako lijepo i snažno pokazuju iz godine u godinu njegove riječi, propovijedi, pisma, njegovi pogledi na život Crkve i njegovo trpljenje. Zadnja tri dana njegova života svjedoče do kakvih je granica stigao. Sve pojedinosti, što su ih zapisali kod njega od nedjelje 7. II. o. g. pa do smrti u srijedu 10. II. u 14,15 sati, govore da je u punini bio Božji čovjek i sav u Bogu. Tok njegove posljednje zdravstvene krize i kako je polazio prema svršetku, želim ovdje ukratko iznijeti.

Kroz zadnjih 18 mjeseci Eminencija nije izlazio na šetnju kroz mjesto i izvan mjesta, kako je to običavao prije. Uvijek je osjećao potrebu kretanja i u svakom mu je pogledu godila šetnja. Radi neposredne pratnje organa vlasti, šetnja mu je onemogućena. Od tada je šetao samo pred kućom. Ni tu nije imao mira, jer su isti organi stajali neposredno u njegovoj blizini i često ga po čitavi sat fiksirali, dok je šetao pred kućom. Dok smo zajedno šetali po tom malom prostoru, neugodno mu je bilo, gledajajući kako prisluškuju naš razgovor. Pred Božić prošle godine, kroz dva tjedna nije više pred kućom šetao, nego je izašao 2—3 puta na dan pred sporedni ulaz župnog dvora, gdje ga nisu mogli ni fiksirati ni prisluškivati. Tu se kretao na prostoru od dužine od samo 2,5 metra. Bio sam tu uz njega. „Ništa zato — reko je tu — što se na ovom uskom prostoru krećem i okrećem. Moj život se primiče kraju i Gospodin će mi brzo proširiti moje staze . . .!" Posebno zadnjih mjeseci i tjedana više je puta s ovakove „šetnje" navratio se na čas u kuhinju do časnih sestara i potaknuo ih da se puno moramo moliti za naše neprijatelje. I meni je tako sve češće počeo govoriti. Oko Nove Godine i posljednji tjedan pred smrt dao je preč. Šimečkom i meni da svaki odsluži po dvije sv. Mise „pro inimicis". Uz narušeno zdravlje, koje se od vremena na vrijeme lijepo oporavilo, Eminencija je otsluživao svoj dnevni red sve do zadnje nedjelje u životu dne 7. II. o. g.

Ustajao je ujutro u 3,15, a na počinak je krenuo u 21 sat. Taj dugi njegov radni dan ispunjala je molitva, adoracija, čitanje, spremanje propovijedi, u svoje vrijeme šetnje izvan mjesta, koje su znale trajati i do četiri sata, a kasnije gore naznačena „šetnja", zatim sv. Misa u crkvi, svake nedjelje i u druge zgode, kad se propovijeda, on je uvijek propovijedao, ispovijed vjernika u Crkvi, ako je i malo bio pri zdravlju, susret sa župljanima u

crkvi i u župnom dvoru. Ni s jednim od svećenika nije mogao doći u vezu, osim što je preč. gosp. Šimecki svaki dan smio doći na župni dvor, a jednako i tajnik nadbiskupije dr. Mijo Pišonić, koji je ovamo dovozio gg. liječnike, kada je bila potreba. Veliko su veselje za Eminenciju bila mala djeca, koja su mu svaki dan dolazila. Razgovarao bi s njima, šalio se s onim najmanjima, koja su tek prohodala. Zadnji put ih je „zaprimio" u nedjelju 7. II. Više ga nisu vidjeli živoga.

U subotu poslije podne 6. II. o. g. Eminencija je osjetio malu prehladu i počeo je kašljati. Iskašljavanje je bilo teško. „Ako ovako krene naprijed — rekao mi je — onda ja ne ću moći sutra služiti sv. Misu u crkvi." U nedjelju ujutro bilo mu je jednako kao i dan prije, ali je rekao da će ipak moći poći u crkvu. U 8,15 sati, čim sam svršio ranu sv. Misu, dodje mi Eminencija u župsku kancelariju, potuži se da teško hvata dah, te se ne usudjuje danas propovijedati, pa bih ja njegovu napisanu propovijed čitao u crkvi vjernicima, a kad to svršim, da pročitam oglase i izmolim propisane molitve, tada neka časna sestra dodje po njega u župni dvor pa će on odmah pristupiti oltaru. Kako sam toga dana trebao poći u Kupčinu — filijalu župe Petrovina — da tamo prikažem u 9 sati sv. Misu, to je Kardinalovu propovijed pročitao u crkvi preč. Šimečki. Eminencija je sretno svršio poldanju glavnu sv. Misu i to mu je bila zadnja sv. Misa u životu. Toliko puta je rekao da mu je od cjelokupne biskupske službe najmilija stvar Misa „pro populo" i eto, upravo zadnju svetu misu prikazao je za svoju nadbiskupiju. Poslije podne mi je rekao, da bi pošao u crkvu, da tamo služi sv. Misu, kad bi znao, da ga ne će mučiti disanje. „Da sam išao na propovijedaonicu — rekao mi je pod večer — uvjeren sam da bih gore ostao mrtav."

Oko podne, u nedjelju, dodju liječnici dr. Bogičević, dr. Fuchs, nadb. tajnik dr. Pišonić, č. s. Stella. U zadnje vrijeme Eminencija se dosta tužio i na zube. Dosta su mu jada zadali dok je jeo. Često je znao reći, kad bi mu ispala plomba ili kad bi koje jelo teže grizao, da je i to milost Božja, i to velika, da čovjek osjeti, kad — kako veli Sv. Pismo — „... mlinarice pomalo prestanu mljeti, da je svršetak blizu i čovječe misli na svršetak." Sada, post factum, možemo reći „Deo gratias", što se toga dana pokvario dr. Fuchsu aparat, te nije mogao popraviti i odstraniti Eminenciji neke smetnje kod zubiju, jer bi ga sigurno onako bolesnog ta intervencija još više izmučila.

Začudno je upravo bilo, da je taj dan Eminencija sa svima nama zajedno kod stola objedovao i bio vrlo raspoložen i razgovorljiv. Nikome nije moglo pasti na pamet da je svršetak tako blizu. No čim su liječnici otišli u 14 sati, pozvao me je u svoju sobu i reče, da je neobično umoran kao i jučer. Tužio se na teško disanje i da će odmah malo leći. „Sutra sigurno ne ću moći u crkvu, da misim, a tko zna, hoću li moći i ovdje u kući. Ovo nije obična prehlada, ovo mora da je nešto težega." Tako mi je rekao brzo po odlasku liječnika. Htio sam da večera u svojoj sobi, da ne silazi po stepenicima dolje u prizemlje, gdje smo redovito jeli, no on je to odklonio i još je te iste večeri sišao po običaju da večera u kancelariji, jer u kući nema podesnijeg prostora za blagovaonu.

Kod večere je išlo sve po običaju. Kao i redovito, jeo je i pio, samo pod kraj večere mi spomene, da osjeća da malo nadire i bolest prostate. Te večeri a i kroz slijedeća dva dana rekao je kroz smijeh, kako se svi mi oko njega pomalo zavaravamo i ne vjerujemo uvijek da je on pravi bolesnik, gotovo invalid. „Neki dan ste mi rekli — veli on — kako ljudi po župi govore, da dobro izgledam i da sam sve mladji. Neki me pitaju, kako izgledam i kako mi je ... Naš primarius mi veli da mi srce ide kak vurica. Meni se čini, da bu ta vurica brzo stala ... Pater Šajbl mi piše, da se meni ovdje ne može ništa dogoditi, da je to njegovo uvjerenje i mnogih ... A

moj pater, ne znaš što govoriš ... Kad bi ti znao sadanje moje stanje, vidio bi, što znači taj ništa ..."

Kad mu je prije koji puta oslabilo zdravlje, tada je govorio sv. Misu u jednoj od dviju svojih soba. Svaki put smo načinili oltar, a odmah poslije mise bismo ga raspremili. U vezi s tim rekao mi je u nedjelju na večer: „Nespretno je da taj stol iz sestrinske sobe prenosimo amo-tamo. Ako ovako potraje, vjerojatno ću najviše misiti ovdje u kući. Pozovite majstora, pa neka mi načini ovdje provizorni oltar ispod velikog raspela, ali ne ... znam. Možda mi ni taj više ne će trabati. Načinite kako znate." Slijedeći dan sam pozvao majstora stolara i pokazao mu kako da u sobi načini oltar. Eminencija je već ležao u krevetu. Zatvorim vrata što vode iz prve sobe u drugu i dogovarali smo se kako da načinimo taj oltar. Eminencija je ipak shvatio o čemu se radi, pa veli sestri: „Šteta što je župnik pozvao stolara, sve mi se čini da mi taj oltar ne će nikada trebati. Ali neka radi kako zna." Nisam htio odustati od nauma. I načinismo lijepi, jednostavni oltar. On sada stoji i ostat će kao draga uspomena na jednu od zadnjih njegovih želja.

Zadnjih nekoliko mjeseci i u nedjelju pred smrt, još jednom je ponovio i rekao: „Osjećam da moj život ide sve više kraju. Ali nije daleko ni svršetak neprijatelja Crkve Božje ... Tješi me da je dijeceza u čvrstim rukama."

Rano ujutro pohodim ga u sobi i upitam, kako je sproveo noć. „Nikako — veli on ..." „Ustao sam u noći i skoro se srušio na pod. Dah mi nestaje. Slab sam. Prostata me tjera, a jedva stanem na noge. Danas ne ću moći nikako služiti sv. Misu. Ni sv. Pričest mi nemojte donositi ... dedecet ... Može me prostata uznemirivati u času dok na stolu bude Presveto ... Što mogu: tako Bog hoće!" Toga dana, a ni slijedeći utorak, nije primio sv. Prišest. „Teško govorim pa nemojte nikoga puštati do mene. Ni rodbine, da se naprežem. Recite im samo neka radije mole Boga za mene." To je izrekao u ponedjeljak ujutro.

Poslije podne trebao sam poći u Samobor na sprovod pok. svećeniku Lamotu, pomoći misionarima u ispovjedaonici i usput biti u utorak u rodnoj kući, gdje će se skupiti sva bližnja rodbina, prigodom imendana moje majke. Pred par dana smo ih obavijestili da ću doći. Odustao sam od puta radi bolesti i poslao č. s. Saleziju odmah ujutro u Zagreb, da javi u Nadbiskupski dvor kako je sa zdravljen Eminencije. A potom da ode u Samobor, da veli svećenicima i redovnicima i mojima kako je kod nas i da ih pozove na molitvu. Pred polazak časne sestre na put Eminencija joj je po običaju dao svoj blagoslov. Časna sestra ga je pitala ima li što kome posebno poručiti i da li što treba. On mirno izreče samo dvije riječi: „Milosti Božje!"

Istoga dana dodje iz Zagreba prim. Bogičević i č. s. Stella. Liječnik nije ovog puta ništa posebno propisao za ublaženje boli, osim da mora biti u toplu i čuvati se propuha. Preporučio je urinirati stojeći kad se prostata umiri. Umirili su Eminenciju i time da će večeras konsilium liječnika odrediti terapiju, pa će se pomoći.

UTORAK: KARDINAL STRPLJIVO PODNOSI NAJTEŽE MUKE

Preko dana uvijek je netko bio uz njega, ili sestra ili ja, a bilo mu je drago kad nas je više ukućana bilo s njim. Taj dan je još dugo razgovarao, makar je druge posjete odkazao. Kroz cijelu noć od ponedjeljska na utorak, bila je uz njega u prvoj sobi č. s. predstojnica Honorata. Žedjao je. Hladno nije smio uzimati, pa je pomalo gasio žedju čajem ili mlakom vodom. Kad sam ga pred jutro po treći put pohodio i pitao kako je sproveo noć, rekao mi je: „Mislio sam da ću se samo mrtav složiti na pod kad sam ustao ... Do četrdeset puta me je ove noći mučila i tjerala prostata. Ovo mi je najteža noć u cijelom mojem životu. Ako i dodju liječnici, ne će

moći više puno pomoći. Ne muči me prostata samo dvije godine unatrag, nego to traje već pet godina. Nisam to htio odmah reći, jer je moja narav takova, da se nisam nikada u životu tužio, dok nije došlo do težega . . . Tako sam postupao na fronti, „Germanicumu", i kasnije sve do danas. Nisam se volio tužiti samo zato, da ne budem bez veće potrebe drugima na teret."

Eminencija se te noći doista nalazio izmedju dvije vatre: s jedne strane radi slabosti srca treba da miruje, a s druge strane prostata ga muči i ne može mirovati. Preporučio sam mu stoga da danas radi prostate ne silazi s kreveta. Neka se služi posudom u krevetu. Nove nevolje, jer dok leži teže urinira. U toj nevolji trpio je jednako i psihički kao i fizički, ako ne još i više . . . Spomenem mu, da je i o. Leopold Mandić imao sličnu nepriliku kao i on i da je taj Božji čovjek u najjačoj nevolji jačao sebe i govorio: „Tako Bog hoće!" Na to će jednako i Eminencija: „Fiat, fiat!"

U 9,30 sati telefonom sam s mjesne pošte nazvao Nadb. Tajništvo, neka liječnici dodju što prije. Odonud mi odgovore da je tajnik dr. Pišonić već krenuo na put k nama . . .

Oko 11,40 stiže ovamo dr. Bogičević, tajnik, č. s. Stella. Primarius nam dostavi terapiju, koja će pomoći Eminenciju prema programu, koji su jučer zaključili dr. Hauptman, dr. Bogičević, dr. Riesner. Kroz pet dana Eminencija će primati tri puta na dan poslije jela kapljice Cristafoptomicina i Cardabronim-Dioxin, a Bellegarl će uzimati prema vlastitom osjećanju. Temperatura će trebati mjeriti svaka tri sata i to po 15 minuta. Jednako tako i puls. Nepriliku mu je činilo dugo mjerenje temperature, jer se neprestano morao micati na krevetu uslijed velikih boli. Prve te spomenute injekcije dao mu je danas sam dr. Bogičević. Isti me je još jednom poučio kako ću sutra to sam obaviti.

Tijekom dana, do kasne večeri, primao je redovito lijekove i to rado, premda su mu bili odbojni. Neprestano smo bili uz njega, danju i noću od utorka na srijedu. Mučila ga je žedja. Nikakvo jelo nije mu odgovaralo. Što je jeo upravo je bilo na silu. „Da mi je sada dvije čaše vina, to bi na dušak popio, i pivo bi mi odgovaralo. Pa i hladne vode popio bih sada porciju, veću nego ikada . . . Ali što mogu kad liječnici baš to brane . . . Zabranjeno je to voće pa ćemo se strpiti . . ."

I ovu zadnju noć bila je bez prekida uz njega č. s. predstojnica. Do pola noći i ja sam bio; onda malo legnem u sobu do njegove, da tu budem u pripremi i da me sestra pozove, ako bude što trebalo. Svijetlo je u jednoj i u drugoj sobi bilo ugašeno. Gorjela je samo mala lampica, vječno svijetlo pred Gospinom slikom. Pred poluotvorenim vratima prve sobe bila je sestra i svaki čas prilazila, kad bi što trebalo; bilo poravnati ležaj, bilo gutljaj vode ili čaja, bilo što drugo. Izgledalo je da je na trenutke 5—10 minuta zaspao, jer je podpuno mirovao, ali odmah potom lagani kašalj, teško disanje i prostata . . .U pola noći uzeo je šalicu kompota i crnu kavu, jer je dan prije vrlo malo jeo: U tri sata iste noći još je jednom uzeo šalicu kompota. Spavao nije gotovo ništa, ali mu je ova noć bila nešto malo lakša od prošle. Sat i pol iza toga zatražio je čisto rublje i presvukli smo ga. „Nemoćan sam, pomozite mi" — rekao je sestri. Ujutro nije primio sv. Pričest, kao ni jučer, jer „dedecet" . . . rekao je kao i u ponedjeljak.

Istoga dana, oko sedam sati, pohodio ga je šogor Mijo Stepinac. On je suprug Kardinalove najstarije sestre Barbare. Kratko je bio kod njega. Pričinio mu se slab kao nikada do sada, pa starac nije mogao ni govoriti, nego je samo zaplakao i brzo izašao. „Sve bu dobro, samo se ne bojati, nego moliti" — rekao je Kardinal. Dopustio je da mu na čas dodje i kumče — četirigodišnji Josip Šimečki. U ruci mali drži cvijet i pita ga: „Kaj te boli?" Kardinal ga samo pogleda i veli: „Dobro je, Jože, dobro!" Dva puta ga je na kratko u te dane pohodio preč. Josip Šimečki. Nitko osim nas ukućana nije u ova tri dana bio kod njega. Dakako, bili su i liječnici, kako je to navedeno.

SRIJEDA: KARDINAL STEPINAC PREDOSJEĆA SMRT I TRAŽI SV. SAKRAMENTE

U ponedjeljak i utorak temperatura se kretala od 36,6 do 38,3, a puls 105—155. U srijedu ujutro već nismo mogli pravo uhvatiti koliki je puls, a ni temperatura se više nije mogla mjeriti kroz 15 minuta. Jedva bi izdržao pet minuta na miru da drži toplomjer pod rukom. Apetit nikakav. Sestre su mu ponudile šatô, računajući da je tekućina, a opet krepka stvar. „Još to nekako — rekao je — ali ako može biti s vinom, ali ako mislite da ni toliko vina ne smijem, nemojte mi ga donositi." Sestra je malo razrijedila vino s vodom i tako je popio čašu šatoa. Usto je onda uzeo i dvadeset kapljica Cristafolina za srce. Da ga sa svim odviše ne smetamo, spremili smo da mu dademo injekcije u 10 sati. Ležao je na povisokom uzglavlju i neprestano upirao pogled u sliku Bogorodice povrh kreveta. Udjem u sobu i najavim da će sestra odmah donijeti iskuhane šprice za injekcije i još sam mu htio nešto reći, kad me najednom on prekine i veli: „Znate što, župnik! Pustite vi injekcije. Idemo najprije ono, što je najvažnije. Uzmite štolu, sjednite ovdje, pa idemo od početka." (Mislio je na generalnu ispovijed.) Te nastavlja dalje: „Čemu se zavaravati? Osigurati se pa što Bog dade . . . Dajte mi onda sv. Pomast. Ne zaboravite na Benedictionem papalem . . . Malo prije sam uzeo vinski šato, pa ne znam kako bi sa sv. Pričešću. Ali, kad sam bolesnik mislim da mogu odmah sada i to primiti. Dajte mi sve što Crkva daje kršćaninu u ovakvim časovima . . . Pozovite sestre ovamo i neka se mole . . . Pozovite i preč. Šimečkog. Običaj je da kod podijeljivanja Sakramenata Ordinariju prisustvuje i Kaptol. Prečasni je začasni kanonik i na neki način pripada Kaptolu, pa je red da bude tu . . . A onda u ruke Božje."

Dok su sestre sve priredile u sobi za podijeljivanje Sakramenata, pozovem ovamo jednu Kardinalovu sestru — Josipu Mrzljak, koja je bila blizu župnoga dvora. Preč. Šimečki, pet časnih sestara i jedna rodjena Kardinalova sestra kleče u blizini bolesničkog kreveta. Nijedan od nas nije slutio da je to samrtni krevet. Po svemu sudeći Eminencija je jedini to znao, sudeći po svim okolnostima. Začudno je što je kroz čitavo vrijeme dok je primao sv. Sakramente mogao biti podpuno miran. Disanje, prostata i sve nevolje u organizmu, koje su ga tih dana mučile, ovaj čas su se smirile. „Pozorno sam promatrao župnika — reče preč. Šimečkom — da mi ne pomaže na rukama dlanove, nego ovdje . . ." — i pritom pokaže na mjesto gdje se pomazuju ruke svećeniku. Na sve je molitve kod blagoslova i podijeljivanja Sakramenata glasno odgovaro, a posebno kod posljednje pomasti, kad sam ga pomazivao, povišenim je glasom, a polako otežući, kako inače nikada nije govorio, odgovarao svaki puta „Amen". Svi prisutni su primjetili da je u času papinskog blagoslova u zanosu i polagano načinio znak svetoga križa. Čineći znak križa ispružio je ruke koliko je najviše mogao.

Primivši sv. Sakramente bio je neobično vedar. Odmah je počeo glasno i veselo govoriti, kako to nismo čuli od nedjelje. Sestra mu Josipa ostala bez riječi, sjela i samo plakala. Kardinal se nasmije pa joj veli: „Što plačeš? Zar se ne sjećaš kako sam ja tebi doveo Šimečkog (sada dr. Franjo Šimečki) prije 40 godina pa si još tu . . . Čemu sad plačeš? . . . U ruke Božje i čega se imamo bojati. Za kršćanima nema veće sreće nego li ovi sv. Sakramenti." Iza toga sam mu dao dvije injekcije, penicilin i streptomicin.

U nedjelju sam imao sv. Misu i tom prigodom obećao da ću upravo danas u srijedu u 11 sati imati svoju misu i pod sv. Misom vjenčati jedne mladence. Ujutro sam vidio da ne smijem izbivati, jer ako i na čas napustim Eminenciju i samo su sestre kod njega, odmah pita, a gdje je župnik? Stoga sam tog dana sv. Misu služio ovdje u župnoj crkvi, a u 11 sati odlučio motorom

krenuti u Kupčinu, obaviti vjenčanje i odmah se kući vratiti. Tako je i bilo. Preko zime nisam vozio motor i upravo sam se bojao da li će paliti i vući, jer gar nisam cijelo vrijeme kontrolirao. Bogu hvala! Sretno je išlo, makar je djelomično vrlo slab put do tog sela. U isto vrijeme, ja na motoru s jedne strane kapele, a svatovi s druge strane. Sve je brzo i lijepo svršilo. Saopćim ljudima kako je s Kardinalovim zdravljem, ispričan se što ni na čas ne mogu na njihovo veselje i već o podne sam molio Pozdravljenje s Eminencijom . . . Baš oko podne poče Eminenciji dolaziti slabina, kao i prije no što je primio sv. Sakramente. U 11 sati svi smo mislili da je kriza prebrodjena. Mislio sam da će extrema unctio proizvesti onaj svoj učinak, kojemu se smrtnici često vesele, ali dogodilo se drugčije. Odmah iza 12 sati ponudimo mu da nešto pojede. „Ne, ne mogu — govorio je nemojte mi o jelu ni govoriti . . . Slab sam . . . nemojte me ostaviti sama“ — iako od ponedjeljka ni časa nije bio sam. Još nismo slutili da je to konačna kriza, jer mu je i prije bilo koji puta tako, a tješili smo se i time, da mu je 1958. u svibnju bilo još i gore. U 13 sati je još jednom uzeo dobru šalicu kompota. Taj mu je i prijao. Sestra predstojnica mu je stavljala žlicu u usta i dosta je mirno jeo. Pokraj toga se je još i našalio, pa upita: „Koliko (šljiva) još ima?“ I mi se nasmijemo pa zajedno velimo: „Još tri!“ „Dajte ih onda do kraja“ — veli on — pa što Bog da!“ Uzeo je zatim kapljice Cristafolina. Mjerim mu puls, ali ga nikako dobiti. Velim sestri neka ona pokuša, ali i ona nabroji najviše do 25 udaraca i puls se izgubi.

Pružim mu toplomjer, ali on pokaza iznenada bolno lice i veli, da nikako ne će moći kroz 15 minuta mjeriti . . . Tako u taj čas nismo izmjerili ni puls ni temperaturu. Ustanovili smo da je puls do kraja nepravilan. Treba mu dati još injekciju za ječanje srca. Oko 13,30 spomenem mu to, a on uzdahne pa veli: „Nemoćan sam, ne mogu se više okretati sam. Ako me vi možete sami okrenuti — kaže sestri i meni — dajte, ali ja tu ne mogu više ništa pomoći. Radite kako znate.“ Kako je ta injekcija upravo za jačanje srca, želio sam na svaki način da ga malo okrenem i primio je tu injekciju. U taj čas opazim kako mu je pogled umoran i oči ne gledaju onako kao do sada. Pet puta za redom ponovio je „Deo gratias“ . . . Pogledao je i pri tome se uspravio na rukama, podigao prema Gospinoj slici i glasno je rekao: „Blagoslovljeno Božje ime“ i onda „Fiat voluntas tua“ (Neka bude volja tvoja). Sada iza pola dva poslije podne osjetio sam da je svršetak blizu.

POSLJEDNJE MINUTE — ZADNJI DAH U MOLITVI

Još u pola jedan telefonski sam javio gosp. Tajniku u Zagreb da sam podijelio sv. Sakramente i neka odmah dodje. Sestra predstojnica nešto iza dva sata pozove preostale 4 sestre, da se u svojoj sobi mole. One su došle pred prvu Kardinalovu sobu i plačući molile krunicu. Eminencija sve teže diše. Izgovara sada tiše, sad glasnije ona tri zaziva. Grčevi ga hvataju i hvatajući dah donju mu čeljust vuče bol na stranu. Upire se rukama o krevet. Nema daha i kao da će sada izdahnuti . . . Najednom uzdahne i čujemo kako bolno veli: „Ah ... teško je ... Blagoslovljeno ime Božje ... Fiat voluntas Tua ...“ i zatim „Deo gratias ...“ Sestra mu odgovori da će biti bolje. Sestre mole krunicu. Da mu olakšamo disanje, podigla mu je sestra lijevu ruku, a ja desnu. Pitam ga je li tako lakše, a on veli: „Malo je lakše.“ Sestra ga pita: „Da li bi sestre došle ovamo, da tu zajedno molimo krunicu ...?“ „Samo neka dodju“ — dva puta je ponovio. Bilo je pet minuta do 2 sata poslije podne. Sestre unidju, jedva su mogle moliti krunicu plačući. On gleda prema Gospi i samo tiho ponavlja uzdahe, ... sluša „Zdravo Marijo“ ... miče ustima i točno u 14 sati glasno veli :„Dajte mi onu moju svijeću.“ Pred dvadeset minuta sestra Salezija donijela je i priredila u prvoj sobi tu svijeću. Kako je krevet uza zid, dok Kardinal leži s desne

strane je zid i Gospina slika. Zato smo mu svijeću stavili u lijevu ruku. Tu sam sada odmaknuo od zida malo krevet i s te strane mu pomogao, a predstojnica s lijeve.

Kad sam mu prinio svijeću pogledao ju je i upravo snažno stisnuo rukom. Jednom mu rukom pomažem držati upaljenu svijeću, za koju je rekao na samu Sviječnicu ove godine, da će mu ubrzo trebati, a s drugom rukom sam mu podržavao glavu, kod teškog disanja. Sestre mole i plaču . . . a on pogledava kod pune svijesti. Moli: „Fiat voluntas Tua!“ Bila je to posljednja riječ što smo od njega čuli. JOŠ TRI ILI ČETIRI BOLNA UZDISAJA I ISPUSTIO JE DUŠU. ZADNJIH 5 MINUTA ŠAPNEM MU SAMU U UHO POBOŽNE UZDISAJE KOJE JE ON GOVORIO I DRUGE, NA ZADNJE GA JOŠ TRI PUTA POZOVEM: Eminencijo, Eminencijo, ali . . . s molitvom na ustima i u srcu, svijestan kuda ide, POŠAO JE NA SUD BOŽJI. Boga je blagoslivljao govoreći: „Blagoslovljeno Božje Ime.“ Bogu je u najtežim muka na zahvaljivao govoreći „Fiat voluntas Tua“. OVO JE SMRT PRAVEDNIKA. I mi tu ponavljamo „Deo gratias “i „Blagoslovljen Bog u svojim svetima“.

Kroz puni jedan sat su časne sestre naizmjence goruću svijeću pridržavale u mrtvoj ruci čovjeka, čija je duša već tada — uvjereni smo gledala ono svijetlo koje gruća svijeća označuje. Ostali smo klečati i moliti . . . Povezali mu lice . . . Javili telefonskim putem smrt u Zagreb, da dodju gg. liječnici, koje smo svaki čas očekivali, uvjereni, da su na putu. Dodjoše u 15,20 sati i na cesti pred župnim dvorom doznadoše da je Kardinal umro. Rekoh im ukratko kako su tekli zadnji sati i časovi i oni se vrate u Zagreb. Pet minuta iza smrti izidjem pred kuću, da pošaljem bilo koga u susjedno selo Brezarić u kuću Josipa Burje, gdje je bilo spremljeno odijelo Kardinala u slučaju njegove smrti. Naidjem upravo na Kardinalova nećaka Mrzljak Ivana. On podje i donese spomenuto odijelo. Bilo je to odijelo što ga je Kardinal nabavio još prije prošloga rata, kad je jednom zgodom bio u Rimu. O tome mi je pričao kad je 1951. g. došao u Krašić. „Nabavio sam si to zato — rekao mi je ne jedanput — jer sam očekivao da će mi svakako jednog dana trebati. Znaš sam kakav je propis za biskupov ukop, pa sam se pobrinuo za sve. Očekivao sam unaprijed da ću na smrtnom času biti bez ičega svoga, mislim bez novaca i drugih vrijednosti. Čemu onda, da Nadbiskupija troši za mene i za odijelo. Nabavio sam . . . pa ako bude trebalo i kada bude trebalo to će se naći u Karmelu, u Brezovici . . .“ Kupi si eto, sve za ukop, pripremio si je i posebni biskupski prsten i križ, jer sve do nedavno nije imao svog vlastitog križa, dok mu Papa Pio XII. 1958. g. nije poklonio svoj, a dragocjeni biskupski prsten primio je prošle godine od Sv. Oca Ivana XXIII. Kada je u svibnju 1958. g. Kardinal bio teško bolestan poslale su sestre iz Karmela u Brezovici to odijelo ovamo. Onda je kriza bila prebrodjena i odijelo nismo vraćali u Karmel, nego ga ostavili u kući vrijedne obitelji Josipa Burje.

Prije nego što su došli liječnici nismo Kardinala oblačili osim što smo uz pomoć vrijednog zvonara Nikole Šimečkog obukli mu čisto novo rublje — makar se pokojnik dao presvući toga dana ujutro. Mrtvo tijelo i krevet bilo je posve čisto — baš — kako se nadamo — i njegova duša. Tako obučen u čisto rublje, ležao je pokriven bijelom plahtom dok su došli liječnici.

PLAČ U KRAŠIĆU — POLICIJA ZATVARA MJESTO

Čim sam saopćio Kardinalovu nećaku, da je ujak mrtav, ovaj je to na prolazu rekao milicioneru. Milicioner je bez posebnog naredjenja odmah stupio direktno pred župni dvor i za čudo vrlo pristojno mi saopćio i izvinjavao se, da ima naredjenje da nikoga ne pusti u župni dvor.

Pustili su jedino zvonara Nikolu, koji je najprije, glasom velikog zvona, javio župi i okolnim župama — SMRT BOŽJEG ČOVJEKA. U momentu sav je Krašić, svi koji god su bili kod kuće izašli na ulicu . . . plakali i čekali i pitali kako je do toga došlo tako naglo . . . Djeca, koja su pokojnika toliko voljela, na vijest o smrti padala su u plaču na cestu, na zemlju. a bilo je toga i u kućama, kako sam čuo već isti dan, a posebno poslije. U jednom momentu djevojčice, djevojke i žene sve je bilo u crnini i plaču. Narod je spontano dolazio u crkvu i molio.

U to dodje velč. Ladika motorom iz Zagreba i javi mi, da će uskoro doći Preuzvišeni nadbiskup koadjutor. Ne znamo gdje će biti ukop, pa čekamo da dodje Preuzvišeni. Stoga i nismo obukli Kardinala u biskupsko odijelo. Kroz to vrijeme sam ga obrijao. Već mi je prije dva dana spominjao tko će ga brijati, kad sam više ne može. Ja ću Vas obrijati, budite bez brige — odgovorih mu. I danas ujutro mi je spominjao brijanje, ali ja sam smjerno to odgadjao, znajući da bi to bila velika neugodnost za nj dok ga muči prostata i disanje i drugo.

Oko 18 sati stigne Dr. Franjo Šeper, Nadbiskup koadjutor, saopći mi da će ukop biti u Krašiću i to gdje god želimo na teritoriju Krašića. Odmah ugovorimo da je za nj ovdje jedino mjesto u župnoj crkvi i to u svetištu pred oltarom. Civilne vlasti traže obdukciju, jer je smrt bila dosta nagla, pa će večeras mrtvo tijelo biti najprije preveženo u Zagreb, gdje bude ujedno i balzamirano, s time da već u rano jutro u četvrtak bude dovezeno i izloženo u crkvi do ukopa, koji će biti u subotu u 10 sati prije podne. Ovamo će smjesta doći 5-orica biskupa, članovi Kaptola i 35 bogoslova, kao pjevači i asistencija. Župni dvor, crkva i mjesto bilo je za čas blokirano stražom u civilu i u uniformama kao nikada do sada. Nije se mogao nitko približiti Krašiću. Sutradan nije nitko mogao izaći iz Krašića, makar imao ne znam kakav posao . . .

U četvrtak kroz cijeli dan i noć i u petak do 19,30 sati bilo je izloženo mrtvo tijelo u ladji župne crkve, blizu svetišta. Danju i noću dolazili su domaći župljani, koji su ga za života toliko štovali, a posebno u vrijeme kada je kroz 8 godina 2 mjeseca i pet dana bio ovdje sa svojima. Bili su i oni njemu dragi. Svojima bi poslan, i ovi ga lijepo primiše . . .

NI KARDINALOV BRAT NIJE SMIO U ZAGREB

Odjednom u petak poslije podne u 14,30 sati dodju u crkvu talijanski, engleski, američki i njemački novinari, snimatelji za kino i televiziju. Od njih doznajemo, da će sahrana biti sutra u katedrali u Zagrebu. Pričinilo mi se to nevjerojatno, pa odmah pošaljem časnu sestru na telefon, da pita kako stvar stoji. Tajnik odgovara da će večeras tijelo pokojnika prevesti u Zagreb . . . Glas o tome brzo prodje župom . . . Ljudi trče upravo u vinograde, da jave onima koji tamo rade da večeras odvode mrtvog Kardinala u Zagreb . . . Sav je Krašić došao na ispraćaj. Kroz nekoliko sati vjernici su u najvećoj stisci molili krunicu za krunicom ... Kroz to vrijeme stranci su snimali Kardinala na odru i narod koji je plakao . . . „NIKADA U ŽIVOTU NISAM TAKO NEŠTO VIDIO“ — rekao mi je duboko potresen jedan Amerikanac.

Pred odlazak došao je u crkvu Preuzv. dr. Šeper, koji je prikupljenom narodu progovorio, označivši ukratko VELIČINU I SVETU SMRT SINA KRAŠIČKE ŽUPE. Ujedno je i odao priznanje župljanima za časno njihovo držanje nekada i danas, na što je i pokojni Kardinal bio ponosan. U 19,30 sati uz molitvu i plač cijele župe, iznijeli su lijes BLAŽENOG POKOJNIKA četiri njegova nećaka pred crkvu, odakle je autom prevezen u Zagreb. Mrtvo tijelo pokojnika pratio je njegov nasljednik u pratnji primariusa dr. Bogičevića i tajnika Pišonića. S njima u autu bio sam i ja. KAKO JE KRASIĆ

ISPRATIO MRTVO TIJELO VELIKOG POKOJNIKA KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA JEDNAKO GA JE TAKO DOČEKAO ZAGREB U PLAČU I MOLITVI.

I tako je onaj, koji uz ime Alojzije nosi još ime Viktor — Pobjednik, postao pravi Victor jer je duša njegova na pravom mjestu — u nebu, a i tijelo je došlo na svoje mjesto — medju svoje predšasnike i nadbiskupe.

U petak pred odlazak u Zagreb rekao sam vjernicima u crkvi, da je slobodno svakome, koji hoće da dodje na sprovod u Zagreb, koji će biti sutra u subotu u 10 sati do podne. Ujutro rano stotine naših krenuli su na put, ali su ih vraćali natrag njihovim kućama. Čak i neki nećaci i jedini još na životu brat Kardinalov nije se mogao probiti do Zagreba. Nadbiskupski auto prebacio je u dva navrata neke od rodbine pokojnikove i četiri časne sestre sa župnoga dvora.

KOLIKO JE NAJVIŠE MOGUĆE SVEČANO JE U GOSPINU SUBOTU DNE 13. II. DOSTOJNO SAHRANJEN VELIKI MUČENIK I KRISTOV BORAC KARDINAL DR. ALOJZIJE STEPINAC, NAŠ DRAGI NADBISKUP.

Njegov grob ovdje u crkvi ostao je prazan, ali čemu sam se nadao to sada vidim da je tako. Kračićki župljani zamišljaju kao da je mrtvi Kardinal tu u grobnici . . . Tu oni dolaze, donose cvijeće i mole. Ljudi otvoreno govore da se ne mole toliko za njega, koliko njemu. Voljeli smo ga dok je bio tu s nama, ali sada sve više vidimo tko je to medju nama bio ... Tako govore ljudi. Sva je župa u crnini prema mjesnom običaju, kako to biva kad je smrtni slučaj u pojedinoj obitelji.

Kao župnik kroz ovih 14 dana nakon Kardinalove smrti, gledam plodove njegove žrtve za svoju župu. Više puta sam mu se za života potužio, da nisam zadovoljan što razmjerno malo ljudi u radne dane dolazi k sv. Misi i dnevnoj sv. Pričesti, ako se uzme u obzir, koliko ta župa u duhovnom pogledu prima. Spomenuo sam kako bi daleko više ljudi pod večer moglo dolaziti u crkvu na zajedničku molitvu krunice ... Sada jasno vidim kako je baš u tom pogledu krenulo na bolje. Tri puta više vjernika svaki dan na krunicu. Barem dva puta povećao se broj onih, koji su svaki dan na sv. Misi, a podvostručio se i broj svakodnevnih sv. Pričesti . . . DEO GRATIAS!

MOMENTI KOJI GOVORE DA JE KARDINAL U OVE ZADNJE DANE OČEKIVAO SMRT!

1. Sve do pred tri dana pred svoju smrt Kardinal se zanimao za sve probleme i dogodjaje u Crkvi i u svijetu. Pratio je radio emisije i meni je govorio da slušam one vijesti koje on ne sluša. U ova tri dana ništa ga na svijetu nije zanimalo i sada još više uvidjam da je sva ona šutnja u zadnjoj bolesti i dok smo bili uz njega i dok smo osjećali da može govoriti — bilo vrijeme molitve.

2. Na sam dan smrti zatražio je sam ujutro čisto rublje, makar strogo uzeto nije mu bilo potrebno.

3. U 10 sati je zatražio sv. Sakramente, a da ga nisam niti ja niti itko drugi na to podsjetio.

4. Nakon što je primio sv. Sakramente, pitao me da li sam to javio u Zagreb.

5. U 12 sati posebno je rekao časnoj sestri, da ga ne ostavimo sama. Uvijek je neko bio uz njega kroz zadnja tri dana, a sada ipak tako govori radi sigurnosti da ga ne bi slučajno baš do sada na čas ostavili, kad nas pred smrt najviše treba.

6. U 14 sati je sam zatražio svijeću. Nije se doista zavaravao, nego je gledao kršćanski smrti u oči i očekivao je kao svršetak patnja ovdje, a početak slave tamo. Kada je zadnji ponedjeljak časna sestra išla u Zagreb da javi kako je ovdje — i po običaju na odlasku javila se Kardinalu zamolila za blagoslov na putu i pitala ga ima li što poručiti u Zagreb, ili da što donose, on joj je samo rekao: „Milosti Božje."

Od onog vremena kad se počelo govoriti da će poći u Zagreb na svoje mjesto, znao je više puta reći: „Neki se tome vesele, ali ja ni najmanje. Nikakva me želja me vuče u Zagreb. Meni je ovdje dobro. Ja sam bolesnik-invalid, pa što će sa mnom u Zagrebu .Što sam odgovorio prof. Keilbachu, kad mi je htio posvetiti jedno svoje djelo to i sada ponavljam: „Ja na ovom svijetu nemam druge ambicije, nego izdržati do kraja i umrijeti u Milosti Božjoj." Tu riječ je ponovio zadnji puta u nedjelju 7. II. o. g. dodavši: „To lakše odlazim, kad vidim da mi je dijeceza u čvrstim rukama."

Svjedoci smo da mu se prva ambicija ispunila. Ta pak uvjetuje i svjedoči, da mu je pravedni Bog ispunio i onu drugu: umrijeti u milosti Božjoj.

KARAKTERISTIČNI ZNAKOVI ZAPAŽENI KOD KARDINALA U OVOJ ZADNJOJ BOLESTI

1. Mnogo je naglašavao ljubav prema neprijateljima.

2. Do kraja je bio strpljiv. Svoje je odsluživao kako su mu liječnici preporučili. Nikada nije prigovarao, kada mu je i bolno bilo, da prima lijekove i injekcije, a jednako se pokorno odrekao svega, što mu je u bolesti godilo kao vino, hladna voda i drugo. Ne znamo da je i jednu riječ čemu prigovarao ili pokazivao nezadovoljstvo.

3. Silno je bio obziran. Više puta je molio sestre da radi njega toliko ne bdijemo . . .

4. Dosta malo je govorio, ali je ta šutnja bila molitva.

5. Kada je bol bila najteža, rekao je „griješnik sam i zato ne smijem prigovarati". Kao i prije, tako i sada eto, svaka mu riječ odaje pravu poniznost.

6. Svako jelo, pilo, lijek, bilo koja stvar kojom se služio posebno ovih dana, najprije je blagoslovio „signo crucis" — to je vjera, „Bog je najbolji liječnik" — znao je više puta reći.

7. Nije pokazivao nikakove mrzovolje, nego uza stvu strpljivost znao se šaliti kao ono, kada je spomenuo dr. Bogičevića, koji mu je rekao za srce da mu radi kao „vurica", pa onda opaska na poruku p. Šajbla, da mu se ne može ništa dogoditi i onda riječ sestri Josipi nakon što je primio sv. Sakramente.

8. Čudili smo se i veselili kada je bol popustila da je mirno mogao primiti sv. Sakramente. Bila je to posebna Milost Božja i nagrada za veliko pouzdanje i predanje, koje je baš tako najviše pokazivao prema Majci Božjoj, čiju je sliku neprestano gledao. I koliko puta u životu zaželio je, da pod njom umre. Makar duboko ponizan, gledajući rodjenu sestru kako plače iza kako je primio sv. Sakramente, rekao je: „Ludo je plakati, ako nam je poći iz ovoga svijeta. Uvijek sam sve primao iz ruku Božjih, primam i sada, primat ću i u buduće."

9. Na kraju karakteristično je i ovo za ovakav svršetak našeg Kardinala. Njegov osobni liječnik g. dr. Bogičević više puta mi je rekao, da će Kardinal naglo završiti od kapi. Spomenuo je više puta da se ništa ne čudimo, ako ga nadjemo jednog dana mrtvog na krevetu ili divanu. To su kazali i drugi liječnici. Pa ipak iako je to bilo za očekivati, dogodilo se onako kako je Kardinal to želio. Da je Kardinal i naglo preminuo, mi ne bismo ni časa posumnjali da je bio pripravan poći na Sud Božji. Ali sada je jasno da je

GROB KARD. ALOJZIJA STEPINCA U ZAGREBAČKOJ KATEDRALI PRVIH TRIDESET DANA NAKON POKOPA

Kardinal trajno molio upravo za ovakvu smrt i da mu je molitva bila doslovno ispunjena. To svjedoči činjenica, da je on još 1936. g. kao Nadbiskup-koadjutor uzeo onaj lijepi tekst sv. Karla Boromejskog pod naslovom „Duhovni ugovor s Gospodinom Bogom našim i posljednja volja duše u obliku oporuke". Tekst tog duhovnog ugovora on je podpisao u dva primjerka. Jedan primjerak je stalno nosio u džepu reverende, a drugi primjerak stavio je u odijelo što ga je pripravio za ukop i naznačio je, da se taj primjerak ima staviti s njim u lijes i s njime u grob položiti. Tako smo i postupili. U tom duhovnom ugovoru sadržana je krasna prošnja da na času smrti primi sv. Sakramenti. Tu je nekoliko lijepih molitava protiv napasti u času smrti i molitava Majci Božjoj za sretnu smrt.

Navedene činjenice doista govore da je spokojnu smrt Kardinal izmolio. Stoga ne samo da je njegov svršetak bio blažen, nego je to i onaj koji je molio da bi spokojno završio svoje dane. Izmolio je blaženu smrt kao što mu je i život blažen bio. NIJE POSVETIO SAMO SEBE, NEGO JE DAO SVIJETLI PRIMJER SVIMA NAMA, SVEMU SVIJETU: UZOR VELIKE VJERE, POUZDANJA U BOGA I PRIMJER ISTINSKE, PRAVE PONIZNOSTI.

U KRAŠIĆU, DNE 26. II. 1960.

JOSIP VRANEKOVIĆ, ŽUPNIK I DEKAN

GLASNIK

SRCA ISUSOVA I MARIJINA

Mjesečnik za vjerski život Hrvata izbjeglica

GOD. XI | OŽUJAK — TRAVANJ | BROJ 3 – 4

DUHOVNA OPORUKA KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA

Mojim predragim vjernicima!

Božja providnost, koja je nedokučiva u svojim osnovama, povjerila mi je, pred mnogo godina, breme Pastira vaših duša.

Ja sam uvjeren, da je onda u vašoj Nadbiskupiji bilo mnogo svećenika, koji su bili učeniji, kreposniji i zaslužniji, negoli ja, koji sam jedva tri godine prije bio istom zaredjen za svećenika i bio svima nepoznat. Ako ja sebe danas, poslije svega onoga, što se je dogodilo, pitam, zašto je Gospodin baš meni ovu službu odredio, morao bih tražiti odgovor u riječima sv. Pavla Korinćanima: *„Nego, što je ludo pred svijetom, izabra Bog da posrami mudre, i što je slabo pred svijetom, izabra Bog, da posrami jako, i što je neplemenito pred svijetom i prezreno, izabra Bog, i ono, što nije, da uništi ono što jest, da se ne hvali nijedan čovjek pred Bogom"* (1. Kor. 1, 27—29).

Od dana moga izabranja prošle su mnoge godine, sve burne i teške, i konačno je i snaga moga života skršena. Osjećam, da ne ću više dugo medju vama biti. Ja sam u dubinama svoje duše uvjeren, da nisam bio bez pogrešaka, i toga sam još više svijestan, ako si držim pred očima riječi sv. Ivana: „Ako kažemo, da grijeha nemamo, istine nema u nama" (1. Iv. 1, 8).

Ako sam kome kakvo zlo nanio, iskreno ga molim od srca, da mi oprosti, a svima, koji su meni u životu zlo učinili, ja im opraštam od svega srca. Inače ne bih bio dostojan izaći pred Spasitelja Isusa, koji je na Križu molio za one, koji su ga propinjali: „Oče, oprosti im, jer ne znadu, što čine!" (Lk. 23, 34.)

Dok se ja od vas opraštam, moji dragi vjernici, držim za svoju dužnost upraviti na vas nekoliko riječi, koje neka budu kao moja duhovna oporuka. Htio bih i poslije moje smrti učiniti, što mogu, eda zadržim od vas daleko sve pogibli, koje vam prijete, i da vam povećam sreću, koliko je to moguće u ovoj dolini suza. Ja smatram to za potrebnije, nego vi, dragi vjernici, koji predstavljate dobar dio Hrvatskoga naroda, u kojem mi je Božja Providnost odredila dušobriznički rad; ono, što ću vama reći, bit će na korist i drugima.

Vjerni Bogu!

Medju nas su se uvukli bezbožnici, koji su, iako su u manjini (dok ja ovo pišem, bit će ih jedva dva na sto) poduzeli sve, da Božje ime iščupaju iz vaših srdaca i da vas — tako oni kažu — i bez Boga učine sretnima! Ali ja vam, moji predragi vjernici, moram u času, kad odlazim s ovoga svijeta, o svakom takovom pokušaju reći ono, što je kazao prorok Izaija: *„Narode moj! Oni vodje, koji te kao sretna veličaju, tvoji su zavodnici; oni mrse tok tvojih staza"* (Iz. 3, 12). Zar niste, dakle, čuli, što govori: „Ako Gospodin ne gradi kuću, uzalud se trude, koji ju grade; ako Gospodin ne čuva grada ,uzalud bdiju, koji ga čuvaju" (Ps. 127, 1). Bez Boga htjeti biti sretan, to znači sazidati Babilonsku kulu, koja je svojim graditeljima pobrkala jezike i raspršila ih po svemu svijetu. Sasvim sigurno će se tako dogoditi i u buduće! *Svaki pokušaj razvijati kulturu, civilizaciju i blagostanje jednog naroda bez Boga znači zapečatiti njegovu propast i u vremen i u vječnosti.* Zato, draga djeco, upravljam vam na rastanku s vama riječi sv. Pavla, koje je on pisao Filipljanima: „Stojte čvrsto u Gospodinu, predragi!" (Fp. 4, 1.) Samo u Gospodinu se nalazi vaša vječna i vremenita sreća; daleko od Njega nema ništa, nego propast. Nije li možda istina, da je i izgubljeni sin u Evandjelju mislio naći sreću, kad napusti očevu kuću? Otišao je bogat od kuće; a što se je poslije dogodilo s njime?" — *„Htio je svoju glad utažiti žirima, koje su svinje jele; ali nitko mu ih nije dao"* (Lk. 15, 16).

Ljudi, koji preziru Boga, žele i vas udaljiti od Njega i na taj način ponizuju vas na niži stepen. *Njihovo je djelo od Boga prokleto;* to je razumljivo, jer: „Bog se ne da ružiti, jer što čovjek posije, ono će i požeti" (Gal. 6, 7). *Na koncu ne će biti u stanju pružiti vam ni ono najmanje, što je čovjeku nužno potrebno za život, a kamoli sreću.* To tako uvijek biva, jer je riječ Božja nepogrešiva. Stoga i veli prorok: „Gospodine ,Ti si nada Izraela! Svi oni, koji Te ostave, bit će smeteni, i oni, koji se udalje od Tebe, bit će zapisani u prah; jer su ostavili izvor žive vode, Gospodina" (Jer. 17, 13).

Vjerni Crkvi!

Veliki i dobri Bog nije ostavio čovjeka na cjedilu ni poslije njegova pada u zemaljskom raju, iako je on to bio zaslužio. Nego, On je tako ljubio svijet, da je poslao, kako kaže Apostol, svoga Sina, da spasi svijet: „On nas je izbavio od vlasti tmina i premjestio u kraljevstvo Sina svoje ljubavi" (Kol. 1, 13). Ovo kraljevstvo jest Crkva Kristova, Katolička Crkva, stara, kao i kršćanska vjera. Ona nije ni točku promijenila svoje vjere, nego naučava još i danas nauku, kako ju je primila od Apostola. Njezino je sjedište, kako znate, u Rimu i tamo će ono biti do svršetka svijeta. Tamo je udario svoje sjedište zamjenik Isusa Krista sv. Petar i upravljao Crkvom; tamo stoluju i pape, njegovi nasljednici. Vi znadete, što je Isus rekao Petru: „Ti si Petar, pećina, i na toj pećini sazidat ću svoju Crkvu, i vrata paklena ne će je nadvladati" (Mt. 16, 18). Pravilo je dakle: *„Gdje je Petar, tamo je i Kristova Crkva."*

Kardinal Stepinac u kraščičkoj župnoj crkvi

Moja draga djeco, ostanite bezuvjetno, pa ako je potrebno i uz cijenu vlastitog života, vjerni Kristovoj Crkvi, koja ima nasljednika Petrova za svoga vrhovnog Pastira. Vi znadete, da su naši praoci i očevi kroz stoljeća potoke i rijeke krvi zato dali, da sačuvaju blago katoličke vjere i da ostanu vjerni Kristovoj Crkvi. *Ne ćete biti dostojni imena svojih otaca, ako dopustite, da vas netko rastavi od pećine, na kojoj je Krist sazidao Crkvu.* 1941. spremali smo se da proslavimo 1300. godišnjicu naših prvih veza sa Sv. Stolicom. Rat nam je spriječio tu proslavu. Ali ni rat ni mir, ni sreća ni nesreća ne smije nas pokolebati u našoj odlučnosti, da ćemo ostati vjerni Kristovoj Crkvi. Moramo, kao Izraelićani na obalama rijeke u Babilonu, ponavljati: „Ako te zaboravim, Jerusaleme, neka usahne moja desnica" (Ps. 137, 5). *Ako bi se našao medju vama bilo tko, ili svjetovnjak ili svećenik, i počeo u ovoj točki samo za čas kolebati, „bila mu kuća daleko od vaše!"*

Možda će netko od vas reći, da ja prestrogo sudim? Ja bih vam bio najveći neprijatelj, kad bih vam zatajio. Ako vam ovako govorim, činim to za vaše najbolje dobro.

Nije li Isus opomenuo — *„Gledajte, da vas tko ne zavede!"* (Mt. 24, 4.)? Uistinu, biti rastavljen od Krista znači isto, što i loza odrezana od čokota. Sudbina takova čovjeka bit će onakova, kao što ju je opisao Gospodin na Posljednjoj Večeri, kad je rekao: „Tko u meni ne ostane, izbacit će se napolje kao loza, i osušit će se, i skupit će je, i u oganj baciti, i gorjet će" (Iv. 15, 6).

Dakle, vjernost katoličkoj Crkvi, sve do groba!

Častite Majku Božju!

Težak bi bio vaš život u obitelji, kad ne biste imali majku. Crkva je velika Božja obitelj. *Bog je dao svojoj obitelji majku, a to je blažena Djevica Marija, Božja Majka i naša Majka.* Moji dragi vjernici, naši djedovi i pradjedovi iskitili su našu Domovinu, kao vijencem od zvijezda, crkvama, koje su posvećene najsvetijoj Djevici. Njezina sveta slika vijala se je na njihovim bojnim zastavama, kad su oni išli u boj *„za krst časni i slobodu zlatnu"*. Pred njezinim oltarima klečali su oni ponizno i molili su oproštenje svojih grijeha u Gospodina po zagovoru one, koja je Utočište grešnika; u Nju su se oni uzdali u svim teškim, osobnim i narodnim, časovima života. *Čuvajte predaju svojih otaca!* Na to vas upozoravaju, uostalom, i najviši crkveni pastiri, i najveći učitelji vjere. Ako budete uvijek s iskrenim pouzdanjem častili Majku Božju, i za vas će se ispuniti proročanstvo Proroka: *„Tko svoju majku poštiva, sakuplja blago"* (Sirah, Ekl. 3, 5). Jedino *komunističko bezboštvo* bilo je sposobno, pače i u školske knjige napisati pogrde protiv Majke Božje; psovke, protiv kojih sam ja 1946. govorio na onom poznatom takozvanom procesu, *kadno se htjelo izbrisati katoličku Crkvu u našoj Domovini jednim potezom pera.* Ne dao Bog, da se netko medju nama nadje, tko bi slijedio ove nesretnjake u pogrdjivanju Majke Božje! Za njega bi vrijedila riječ istoga Mudraca „Tko svoju majku ozlojedjuje, proklet je od Gospodina" (Ekl. 3, 18). Ostanite u Kristovoj Crkvi!

Ljubite se medju sobom

Na svršetku, predraga djeco, budući je *„Bog ljubav"*, kako to Apostol kaže, *ljubite se medju sobom! Ljubite se uvijek bratski! Budite samo kao jedno srce i jedna duša! Ali ljubite i vaše neprijatelje, jer je to Božja zapovijed: „Tada ćete biti djeca Oca svojega nebeskoga, koji pušta, da sunce njegovo izlazi nad dobre i zle i daje, da daždi nad pravedne i grešnike."* (Mt. 5, 45.) Od ljubavi prema vašim neprijateljima neka vas ne odvrati njihova zloća: nešto drugo je čovjek, a opet je nešto drugo njegova zloća. Čovjek je, kaže sv. Augustin, djelo Božje, a zloća je čovjekovo djelo. *Ljubi, dakle, ono, što je Bog učinio, a ne ono, što je čovjek napravio.*

Završetak

Sjetite se katkada i mene u svojim molitvama, vašeg pastira u teškim vremenima, da mi Gospodin udijeli svoje milosrdje. NADAM SE, DA

ĆE MI ISUS U SVOME MILOSRDJU DATI MILOST, TE ĆU MOĆI UVIJEK ZA VAS U NEBU MOLITI, DOKLE GOD BUDE POSTOJAO SVIJET I NAŠA NADBISKUPIJA, EDA POSTIGNETE SVOJ CILJ, RADI ČEGA VAS JE BOG STVORIO.

Krašić, 28. svibnja 1957. *Alojzije kardinal Stepinac*
nadbiskup Zagrebački

(Opaska! Napominjemo, da je ova oporuka kardinala Stepinca tek prijevod iz dnevnika Sv. Stolice „Osservatore Romano" od 22./23. 2. o. g., jer Uredništvu „Glasnika" nije bilo moguće doći do hrvatskog izvornika. Čim dobijemo izvorni tekst objelodanit ćemo ga u „Glasniku".)

ODLOMCI IZ OPORUKE KARDINALA STEPINCA OD 9. 10. 1959.

Kardinal Stepinac napisao je dvije oporuke. Prva je duhovna i ona nosi nadnevak od 28. 5. 1958. kako se vidi iz dnevnika Sv. Stolice „Osservatore Romano", 22./23. 2. 1960.

Na 13. 2. prigodom zadušnica za pokojnoga Kardinala pročitao je preuzv. g. Dr. Franjo Šeper, administrator zagrebačke nadbiskupije, neke odlomke Kardinalove oporuke, koja nosi nadnevak 9. 10. 1959.

Ti odlomci glase:

„. . . ja ne ostavljam nikakve imovine, ni pokretne ni nepokretne. Što god sam primao kao zagrebački nadbiskup, a nije mi bilo nužno za osobne potrebe, to sam odmah upotrebljavao prema propisima Crkvenog zakonika: ‚pro pauperibus et piis causis' — ‚za siromahe i pobožne svrhe.' Prema tome nemam iza smrti što ostaviti."

*

„Smatram uputnim, da i ovdje zamolim za oproštenje, ako sam koga uvrijedio ili mu što na žao učinio. Sa svoje pak strane od srca opraštam svima, kako nas je učio Krist Gospodin."

*

„Dragom Bogu neizmjerna hvala za milost svete vjere, u kojoj nikada nisam kolebao, kao i za sve nebrojene milosti, kojima me je obasipao u životu! Hvala Majci Božjoj za više nego majčinsku zaštitu kroz cijeli život! Hvala svecima, sveticama i andjelima Božjim za njihov zagovor i pomoć u životu!"

*

„Svetom Ocu, Namjesniku Kristovu, nastojao sam biti vjeran do smrti, a ako sam u svojoj teškoj službi po ljudskoj slabosti što skrivio, neka mi oprosti!"

*

„Hrvatskom narodu, iz kojega sam nikao, nastojao sam koristiti, koliko sam mogao, a sada u času smrti, kad se stvari gledaju drugim okom nego inače, stavljam mu ponovno na srce, da ostane čvrst u svetoj vjeri katoličkoj i vjeran Svetoj Apostolskoj Stolici Petrovoj!"

*

„Moje biskupsko geslo glasilo je: ‚In Te, Domine, speravi!' A sada se ufam u beskrajno milosrdje Božje, da ću iskusiti istinitost onoga drugog dijela: ‚Non confundar in aeternum!'"

BOGU HVALA! — BUDI VOLJA TVOJA!

Naslov ovoga članka zadnje su riječi kardinala Stepinca. „B o g u h v a l a", češće je ponavljao za vrijeme svoje bolesti, a u srijedu 10. 2. o. g. kad je primio Posljednu Pomast, rekao je još jednoć da oprašta svima od srca; poslije podne u tri sata i pol, pri potpunoj svijesti, malo se podigao i rekao je: „B u d i v o l j a T v o j a!" Zatim je priklonio glavu i izdahnuo.

Mnogo se lijepog i pohvalnog pisalo u čitavoj svjetskoj štampi o životu i radu Hrvatskog metropolite i zagrebačkog nadbiskupa. Svatko je pokušao naći ono bitno, čime bi ocrtao karakter pokojnika. Jedan od najljepših opisa ostaje govor S v. O c a prilikom svečanih zadušnica, koje je služio Kardinal T i s s e r a n t, u crkvi Sv. Petra u Rimu, a koji donosimo posebno.

Mene osobno vežu mnoge uspomene na dragog Pokojnika sve tamo od 1933. pa do 23. ožujka 1945., kada smo se po zadnji puta vidjeli u njegovu vrtu. Bile su tade biskupske konferencije. Nakon moga izvještaja o radu u Njemačkoj, i razgovora o prilikama pri svršetku rata, rekao mi je, da se vratim natrag na svoju dužnost u Beč, a onda je dodao: „J a z n a m, š t o m e o v d j e č e k a. Moli se za mene, da i z d r ž i m, jer čovjek nije nikad siguran, kakav će biti, kad ga stanu jednom mučiti."

Kardinal i nadbiskup zagrebački Alojzije Stepinac i z d r ž a o j e. Izdržao je tako ponosno i neustrašivo, da je komunistički sudac ostao preneražen i priznao mu, da se ponaša kao K r i s t pred Pilatom. Izdržao je tako hrabro i nepokolebivo, da je ostao zadivljen sam Namjesnik Kristov na zemlji blagopokojni Papa Pio XII., koji ga je za nagradu njegova držanja uvrstio u zbor kardinala katoličke Crkve. Izdržao je ustrajno do smrti kao vjerni pastir svoga stada i iskupio doslovno svoje obećanje: „Ja ću ostati ovdje, sa svojim narodom, čak ako to znači umrijeti u Krašiću." (g. 1953.)

Kad sam ove dane redao uspomene na život i rad ovog našeg jednog od najvećih ljudi u povijesti Crkve i Hrvatske, onda mi je u potrazi za usporedbom pala misao na 10. gl. Evandjelja sv. Ivana u kojoj piše:

„Ja sam došao, da imadu život i da ga imadu izobilje. J a s a m p a s t i r d o b r i. Dobri pastir daje život svoj za ovce svoje. A najamnik i koji nije pastir, kome ovce nisu njegove, vidi vuka gdje ide i ostavlja ovce i bježi i vuk grabi ih i razgoni. A najamnik bježi, jer je najamnik i ne mari za ovce. Ja sam dobri pastir, i poznajem ovce, i moje poznaju mene. Kao što mene poznaje Otac, i ja poznajem Oca: I ž i v o t s v o j p o l a ž e m z a o v c e s v o j e." (Iv. gl. 10, 10—16.)

Promatrajte mu život i rad s koje god strane hoćete, u njemu će se odraziti dvije jasne crte: da ga je sam B o g odabrao za stolicu zagrebačkih nadbiskupa, kako bi Hrvatska u vrijeme rata, a posebice u bezbožnoj vladavini komunizma imala najjasniji primjer svjedočanstva Božjega života u sebi; i druga jasna crta, da je on svoju dužnost i kao obični svećenik, a još više kao nadbiskup i kardinal smatrao i izvršivao u punome smislu d o b r o g a p a s t i r a.

Nije baš slučajno, da je konačni izbor za nadbiskupa koadjutora bio pao na mladog svećenika i ceremonijara Dr. Alojzija Stepinca u nadbiskupskom dvoru. Tko i malo pozna zakulisne borbe o tome imenovanju, onda će se sjetiti, kolike su odlike i bogata prošlost stajale iza pojedinih kandidata, koji su na začudjenje samog pokojnog nadbiskupa Dr. A. Bauera i okoline, bili redom odbijani bilo od Vatikana bilo od Beograda. Kao da se dragi Bog igrao šaha, pa je rušio trkače, konje, kule i kraljicu, da dovede do mete običnog vojnika. I konačno se oko sijedog starca nadbiskupa zaustavilo na skromnoj osobi vlastitoga ceremonijara.

U čemu se bio istakao? U dnevnoj molitvi krunice sa služinčadi u dvoru, u posjećivanju i pomaganju sirotinje po periferiji Zagreba i konačno po osnutku prvog Caritasa u Hrvatskoj, koji je on sam vodio. Ovo je bila dovoljna garancija, da bude 1934. god. imenovan nadbiskupom koadjutorom, a po smrti nadbiskupa Dr. A. Bauera 1937. nastupio je kao Zagrebački Nadbiskup.

Bog je trebao na Nadbiskupskoj Stolici ne posebnoga učenjaka i reprezentanta vlasti, nego dobroga pastira i On ga je doveo u osobi dr. Alojzija Stepinca.

U njegovoj pastirskoj službi vodila su ga dva glavna načela: S l a v a B o ž j a i s p a s d u š a.

Sve drugo za njega nije značilo ništa. On je znao da se u toj službi ne može osloniti na pomoć ljudi oko sebe, pa je zato u svoj grb stavio značajne riječi: „U T e b e s a m s e, G o s p o d i n e, u z d a o." I Gospodin ga nije napustio.

On se je zato pobrinuo m o l i t v o m, p o s t o m i p o k o r o m. Čitava njegova pojava govorila je o strogom asketskom životu. Obilazak po zagrebačkim župama u mjesecu listopadu radi zajedničke molitve svih triju otajstva krunice, i u korizmi radi križnoga puta, hodočašća na Mariju Bistricu, koja je obavljao svake godine pješice preko Sljemena, korizmene propovjedi, ispovjedanja, obilazak župa, posebna briga oko svećeničkih rekolekcija, obilazak bogoslova, samostana, briga oko Katoličke Akcije, misije, euharistijski kongresi, hodočašća u Sv. Zemlju i Rim, uz sve druge dužnosti javnoga crkvenoga života, jasno govore, da nije štedio sebe, da druge „pridobije za Krista". (Sv. Pavao.)

Goruće pitanje nadbiskupije bilo jo postavljanje novih župa u Zagrebu. On ih je u kratko vrijeme podigao 11. Kad me je vodio područjem Kustošije, na kojem je htio, da se osnuje župa, onda me je doveo pred kino i rekao mi: „Vidiš, djavao se pobrinuo, da imade svoju kuću, a Tvoja će briga biti, da dragi Bog dobije što skorije svoju."

Dvorac Brezovicu, koja je služila nadbiskupima kao ljetnikovac, te za primanje odličnih gostiju, pretvara u samostan časnih sestara karmelićanki i stavlja im za dužnost, da mole za svećenstvo njegove nadbiskupije. Tu je bilo i mjesto gdje je i sam, u pokori i molitvi, kao u pustinji crpao Božju snagu za svoje djelovanje. Po njegovoj želji trebao bi bio imati ovdje vječno prebivalište u sjeni svetohraništa.

K svemu nabrojenome spadala je posebno pobožnost Majci Božjoj, kojoj je bio osobno odan kao pravo dijete. Taj žar pobožnosti nastojao je prenijeti na svoje stado. Dokaz tome bila je njegova goruća briga ako uredjenja svetišta Marija Bistrica. Svaki dan bi molio klečeći sva tri dijela krunice, a hrvatskom narodu ostavio je u prijevodu: „KRUNICA kao razmatranje i usmena molitva", od francuskog dominikanca Andrije Pradel-a. Razmatranja je izdala dominikanska naklada „Istina" u Zagrebu. Za istu nakladu bio je preveo i životopis Svete Terezije od Maloga Isusa, čije su izdanje, već gotovo tiskane knjige komunisti jednostavno uništili, makar su kao predujam primili 75.000 Dinara.

Uzme li se sve ovo, tek površno nabrojeno, u obzir, onda se ne ćemo čuditi, da je hrvatski metropolita i nadbiskup zagrebački, potpuno duševno spreman i oboružan, dočekao teške godine rata i u njima savršeno izvršio svoju uzvišenu službu dobroga pastira i u isto vrijeme ostao s narodom na braniku prava Hrvatske državnosti. Sa visokog svjetionika: slave Božje i spasa neumrlih duša, promatrao je sva zbivanja oko sebe i prema tim neprolaznim načelima donašao je svoje odluke, pisao pisma i proteste, propovijedao i osudjivao, što je bilo za osudit i pohvalio, što je bilo za pohvaliti. Svaka njegova propovijed i poslanica počivala je na nepobitnim istinama Sv. Pisma, koje je on poznavao u tančine, i zato ga nijedan dogadjaj nije mogao baciti iz kolotečine. Pokušavali su istina neki, da mu dokažu, kako je u svojoj dužnosti za ratnih strahota bio zatajio, te je šutke prešao preko uništavanja Srba i Židova, te nasilnog prekrštavanja. Medjutim je tvrdnja ostala samo tvrdnjom,a dokazi o nadbiskupovim djelima za vrijeme rata su toliki, da se samo o njima mogu napisati čitave knjige. „Nije bilo dana, da nisam intervenirao za Srbe, Židove i vlastite sunarodnjake", vlastite su njegove riječi, koje pokazuju svu brigu dobroga pastira i za ovce iz drugog ovčinjaka, koji nije bio njegov. Da radi toga nije bio omiljen kod hrvatskih vlasti, svima je bilo javno poznato, jer se o tome i javno pisalo i kritiziralo. Tako je Božji Vitez ostajao uvijek izmedju dvije vatre, ali on se nije obazirao na primljene udarce sa nijedne strane. Božji Čovjek opraštao je širokogrudno jednima i drugima. Jednima, da im dobrohotno ispravi zablude u koje su pali, a drugima, da doslovno izvrši zapovijed Gospodnju: „Ljubite i neprijatelje svoje, i činite dobro onima, koji na vas mrze." (Mt. 5, 44.)

Zato je njegovo stanovište ostalo nepromijenjeno i iza tragičnih dana 1945. godine, kad je komunizam preuzeo prevlast nad čitavom Hrvatskom. Božji zakoni su vječni, a on kao njihov predstavnik i zastupnik na zemlji nije imao što mijenjati. On je samo još većim žarom, nastupio u obranu Božje slave i spasa povjerenog stada i to zato, jer je neprijatelj jednostavno htio izbrisati ime Boga i pojam ljudske duše.

Stoga su presmiješni svi oni mali ljudi, koji su u nekim novinama i časopisima pisali, kao da je Zagrebački Nadbiskup tražio u Titovom režimu, da bude mučenik. Nadbiskup nije tražio, da bude mučenik, ali kad ga je komunizam stavio pred ovu činjenicu u nadi, da će ipak kao čovjek

od straha ustuknuti i povući se, onda se istom u Božjem Vitezu raspalila sva vatra ljubavi Božje i on je za pravdu Boga živoga riknuo kao lav, da ga je čuo sav kršćanski i nekršćanski svijet.

„Znajte: Isus Krist je Bog. Za Njega smo spremni umirati", doslovne su riječi Hrvatskoga Metropolite na komunističkome sudu. Samo iz ove izjave vidi se jasno, tko je bio izazivač,

Pogled na zagrebačku katedralu sa Strossmayerova šetališta

i zašto je Nadbiskup Zagrebački morao biti mučenik. Nije se radilo o Stepincu, nego se išlo za tim, da se u Hrvatskome narodu zatre i sjeme kršćanstva, a zagrebački Nadbiskup morao je biti smaknut, jer je bio glavna zapreka uništenju kršćanstva i uvodjenju režima bezbožnog komunizma.

„Moja je savjest čista", izrekao je ponosno pred svojim tužiteljima, i njegova tvrdnja postajala je svakim danom jasnija pred čitavim svijetom, jer su krvavi progoni komunista nad katoličkim dijelom pučanstva Hrvatske svakim danom davali pravo tvrdnjama Zagrebačkog Nadbiskupa i sve očitije razotkrivali nakane komunističkih rukovodilaca.

Kao zatvorenik u Lepoglavi i zatočenik u svome rodnome mjestu nije pokojnik u ničemu promijenio svoje držanje. Ono nekoliko izjava, što je uspjelo izaći na javu preko novinara, koji su ga pohodili, pokazuju, da

je Kardinal Stepinac ostao na svome stanovištu. Pokušaj, da potpiše pomilovanje, razbio se o tvrde riječi: „Apage satana!" — „Odlazi sotono!" Po imenovanju Kardinalom povesili se komunisti, da će otići na konsistorij u Rim, i oni ga ne će više pustiti natrag. Ali on je odbio da podje u Rim. Američki novinar časopisa „Catholic Digest" ovako citira njegove riječi: „Ne mogu poći u Rim, da primim kardinalski šešir. Ja to ne mogu i ja to ne želim, jer ne mogu ostaviti svoga naroda. Ja ću ostati ovdje, ako to treba i do smrti."

Ali i u zatvoru i u zatočeništvu ostao je u duhovnoj vezi sa svojim narodom. Proučavajući i dalje povijest crkve i Sv. Pismo, napisao je čitave sveske divnih propovijedi, od kojih su mnoge bile umnožene i davane na uporabu svećenstvu. „Glasnik" je imao sreću dobiti propovijedi o „Božjim zapovijedima", pa ih pod potpisom A. S. donaša u nastavcima u pojedinim brojevima.

A u Krašiću, svome rodnome mjestu, bio je na pomoć župniku i radio je opet kao dobri pastir, poučavajući djecu u vjeronauku i pripravljajući ih na Prvu sv. Pričest. Služio je vjernicima sv. Mise, propovijedao i ispovijedao.

I ostao je u Krašiću do smrti. „Dobri Pastir daje život svoj za ovce svoje." (Iv. 10, 11.)

Da je nadbiskup Stepinac potpisao molbu za pomilovanje ili kao Kardinal napustio dobrovoljno Hrvatsku, bio bi možda još dugo medju nama. Ali on ne bi onda bio više Alojzije Stepinac ni dobri pastir svoga stada. On je „odabrao bolji dio", koji se nikad „ne će oduzeti od njega". Njegov život, njegovo djelovanje, njegovo trpljenje, njegov progon, oporuka i smrt, ostaju u katoličkoj Crkvi i hrvatskome narodu kao najsvijetliji dokaz nepokolebive vjernosti, najiskrenije i najodlučnije službe Bogu, Crkvi i svome narodu.

Bog ga je sam postavio svima nama za uzor i na nama je prihvatiti obilnu i bogatu baštinu, koju nam je ostavio u čitavoj Crkvi i stranome svijetu, te poći njegovim odlučnim primjerom u službi Boga i naroda u našem privatnom i javnom životu. Samo na tome putu, koji nam je uz cijenu života zacrtao kardinal Stepinac, čeka nas spas i oslobodjenje Crkve i Hrvatske. Taj je put: vjernost Bogu i Katoličkoj Crkvi te pobožnost Majci Božjoj.

Gore srca! „Neka se ne plaši srce vaše, i neka se ne boji." (Iv. 14, 27.) Tako je Isus tješio svoje apostole pred svoju smrt. I „Dobri Pastir" kardinal Alojzije Stepinac utješio je svoje stado pred svoju smrt, napisavši u oporuci ovu utjehu: *„Nadam se, da će mi Isus u svome milosrdju dati milost, te ću moći uvijek za vas moliti u nebu, dokle god bude postojao svijet i naša Nadbiskupija, eda postignete svoj cilj, radi čega vas je Bog stvorio."* („Osservatore Romano", 22./23. 2. 1960.)

Hrvati i Hrvatice u zarobljenoj Domovini i diljem stranoga svijeta! Baš u ovim odsudnim vremenima Božja nam je Providnost dodijelila moćnog, jakog i zaslugama prebogatog zagovornika na nebu i na zemlji, zato se pokažimo u vjerskom i domoljubnom životu da smo vjerni sljedbenici našeg „dobrog pastira", koji je „život svoj položio za ovce svoje."

Vilim Cecelja,
urednik

POGREB KARDINALA STEPINCA

(IZVJEŠTAJ IZ ZAGREBA)

Kad se je čula vijest o smrti dobroga Oca, nestao je smiješak sa veselih lica; pošli smo neki zvoniti. Zvonili smo do maksimuma s mislima — čuj Zagrebe, čuj, domovino, osiromašila si, izgubila si svoga najvećega sina! Tuguj, jer si ga izgubila, ali se veseli, jer si dobila sveca!

Photo: „Feuerreiter"

Kardinal Stepinac na odru u župnoj crkvi u Krašiću

U četvrtak 10. II. dozvoljeno je da idu na sprovod preuzvišena gg. biskupi, kanonici, 20 bogoslova pjevača i 10 za asistenciju, a svi smo žudili, da ga vidimo barem još jednom ili barem samo lijes. Neki smo se spremali ići, ali smo čuli prije traženja dozvole, da su 12. II. ujutro otišla u Krašić 2 kamiona milicije. Čuli smo, da je čitavo selo opkoljeno i nitko ne smije u selo. Takodjer se nije smjelo u crkvu, gdje je Pokojnik ležao. Pomirili smo se, da ostanemo kod kuće.

U noći izmedju 10. i 11. II. došao je posjetiti Zagreb, jer su Pokojnika vozili na balzamiranje u vojnu bolnicu na Šalati u Malom Sjemeništu.

Išao je posjetiti svoje najmladje, a da nisu znali. Iza toga je prevezen opet u Krašić uz pratnju straže.

U podne 12. II. dozvoljeno je, da idu svećenici u Krašić, dakle tko je u kolaru, a u 2 sata popodne predan je pokojnik u crkvene ruke, da se radi s Njim što se želi. Promijenjeno je, da bude pokopan u Zagrebu u katedrali.

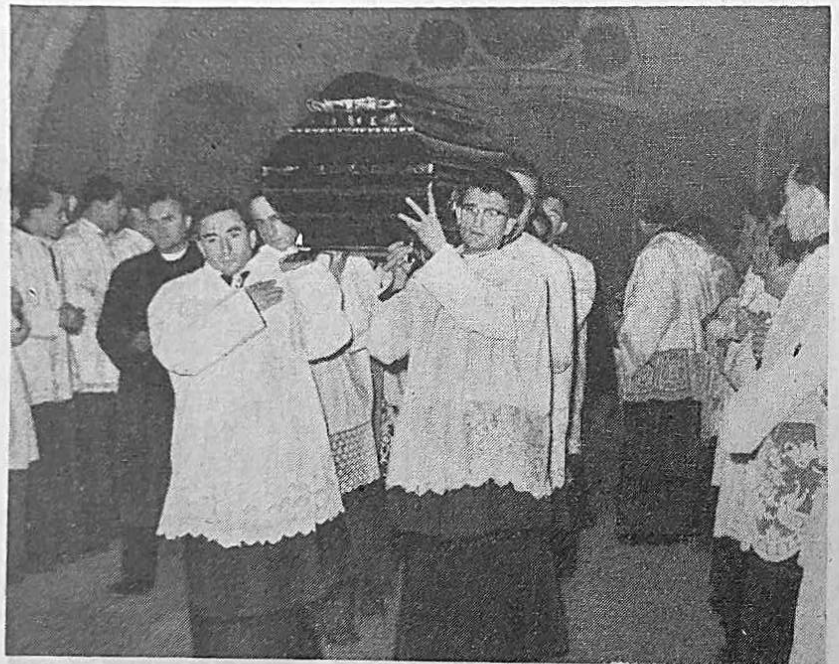

Photo: „Feuerreiter"

Prenos lijesa u zagrebačku katedralu

12. II. u 21.10 min. pojavio se je lijes na vratima katedrale. Narod koji ga je dočekao (oko 2000 možda, a mnoge tisuće nisu znali za promjenu sahrane) i tako bolno uzdahnuo, da se to ne da opisati, nego je trebalo samo čuti. Mnogi su plakali. Kad je podignut prvi poklopac lijesa, nastalo je veselije raspoloženje, a iza toga opet plač.

Bogoslovi su otpjevali „Miserere . . ." sa pripadnim molitvama, a onda se je netko sjetio da mu se krunica dotakne tijela Pokojnika i od tada (otprilike u 21.30 sati) do 2 sata ujutro četiri su bogoslova neprestano polagali: krunice, sličice, molitvenike, misale, brevijare, prstenje, satove, kipiće, medaljice, broševe, lančiće itd. tko je što imao, na lice Pokojnika i brzo vraćali, da i drugi dodju na red. Kroz čitavu noć bilo je po stotinjak osoba uz Njega. Po 12 bogoslova u roketi i reverendi bili su po jedan sat uz odar, a onda su se mijenjali. Franjevci su molili svoj oficij, a inače se molila krunica. — Samo je jednu noć bio medju nama! Nisam ga na svoju žalost vidio živoga, pa sam ga se htio nagledati mrtva. Popeo sam se na propovjedaonicu i odozgo sam ga promatrao oko jedan sat.

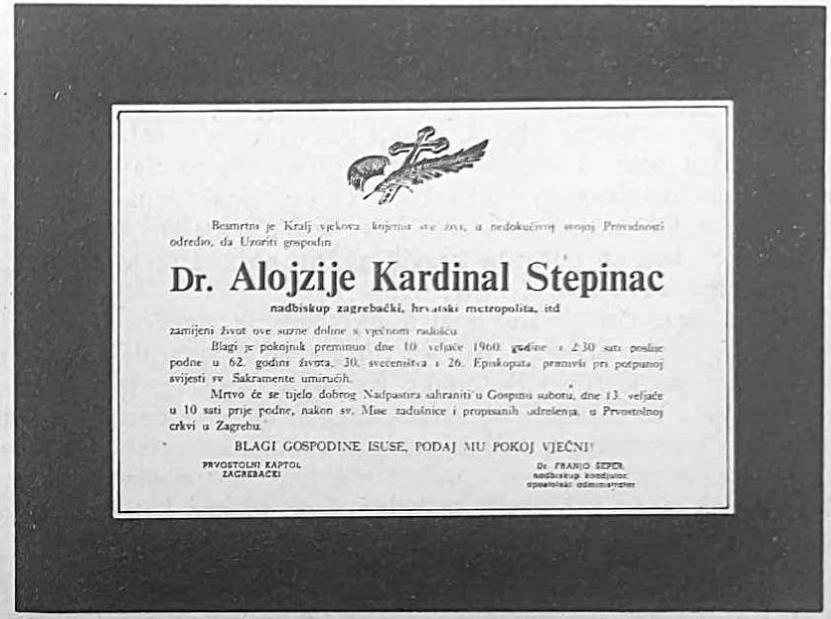

Beamrtna je Kralj vjekova, kojemu sve živi, u nedokučivoj svojoj Providnosti odredio, da Uzmrli gospodin

Dr. Alojzije Kardinal Stepinac

nadbiskup zagrebački, hrvatski metropolita, itd

zamijeni život ove suzne doline s vječnom radošću.

Blagi je pokojnik preminuo dne 10. veljače 1960. godine u 2.30 sati poslije podne u 62. godini života, 30. svećeništva i 26. Episkopata, primivši pri potpunoj svijesti sv. Sakramente umirućih.

Mrtvo će se tijelo dobrog Nadpastira sahraniti u Gospinu subotu, dne 13. veljače u 10 sati prije podne, nakon sv. Mise zadušnice i propisanih odrešenja, u Prvostolnoj crkvi u Zagrebu.

BLAGI GOSPODINE ISUSE, PODAJ MU POKOJ VJEČNI!

PRVOSTOLNI KAPTOL ZAGREBAČKI

Dr. FRANJO ŠEPER, nadbiskup koadjutor, apostolski administrator

Osmrtnica o kardinalovoj smrti Photo: „Wiener Kirchenblatt"

Izgledao je vrlo miran, usudio bih se reći, da je bio smireniji nego obični ljudi kad spavaju. Izgledao je kao čovjek četrdesetih godina, ali kad se je došlo sasma uza lijes vidjelo se je mlado ispaćeno lice. Ta nije bio star nego tek 62 godine!

Kardinal Stepinac na odru u zagrebačkoj katedrali

Ništa me nije bilo strah, jer je mrtav. Molio sam se za Njega, a i Njemu.

Oko 4. sata počelo je dolaziti radništvo, koje ide ranije na posao. Bogoslovi su opet imali posla sa predmetima, a i tako čitavo vrijeme do 9 sati, a onda je zatvoren lijes. U 9 sati bila je puna katedrala, a poslije su ljudi ostajali vani. Koliko je svijeta bilo van katedrale ne znam, jer nisam izišao iz katedrale od 8.30 sati — 15 sati. Još nisam bio u takovoj gužvi, da se ne bih mogao maknuti. Svijet je bio naguran, a onda su bili neki nevaljalci, koji su hotimice pravili gužvu, no kad se je koji redatelj približio, umirili su se.

Kad nije stigao Uzoriti Kardinal König, onda je započeo sv. Misu naš koadjutor Dr. Franjo Šeper. Poslije sv. Mise 4 biskupa su dala apsoluciju. Iza toga poneseno je tijelo Pokojnika na vječni počinak. Bilo je suza u izobilju, jer smo se rastajali sa svojim dragim Ocem i Pastirom. Svu tu dubinu i onaj svečani čin mutili su mnogobrojni fotoreporteri i prestavnici televizija. Možda ste već čitav sprovod vidjeli preko televizije, pa je ovo suvišno, ali ne mogu zaboraviti te bolne dane za nas katolike, jer smo izgubili tako snažna i sveta čovjeka, koji nam treba biti uzor.

Photo: „Feuerreiter"

Vjernici na pogrebu u katedrali

Tisuće naroda prošle su pokraj grobnice u katedrali iza glavnoga oltara. Izlazeći iz svetišta na lijevoj strani bio je tron na kojem nije nitko sjedio od 1946. g. a sada je bio gore vijenac s natpisom: „Svom dragom Kardinalu Njegovi bogoslovi." Da, imali smo Kardinala, a nikad ga vidjeli nismo! I ovdje vrijedi: „Fiat voluntas tua, Domine!"

U subotu naveče do 21.30 sati narod je posjećivao grobnicu. U nedjelju, vjerujem, da je bilo mnoštvo svijeta, koje nije moglo prije doći radi posla. U utorak, priča moja sestra, bilo je mnogo naroda na grobu. Ne možemo se rastati od svoga oca, On je medju nama, jer je bio uvijek

s nama. Umrlo je tijelo Njegovo, ali se On sigurno veseli u nebu sa blagopokojnim Papom Piom XII. uživajući u našoj sreći — u Bogu. On će nas odozgo više i obilnije pomagati!

KARDINALU STEPINCU

Ugasio se Tvoj strpljivi osmijeh
nakon zadnje Krunice u ledeno podne.
Zanijemio je Tvoj postojani poziv
na neprestano obraćenje.
Utrnule su se Tvoje oči proroka
i završio je Tvoj golgotski put —
Tvoje posvećenje.

Duša, vjenčana pobjedonosnom patnjom
zapjevala je svoj vječni Angelus
i čitav jedan dio svoje besmrtnosti
dala nam u kaležu božanske sreće.
O, kako je žarko-crven bio grimiz
Tvog kneževstva Mučenika i Sveca
na bijelome svijetlu Tvoje molitve,
oproštenja i raspeća!

Cijela je Hrvatska zaplakala
za svojim Dobrim Pastirom
podno križa Krista Gospodina
i pod svojim vlastitim križem.

Sva su njena svetišta ispunjena tugom i slavom:
svetišta, ogrnuta ledenim kamenom i tišinom,
pozlaćenim drvom sred otajstvena mraka,
i ona druga, gdje umiru Stepinčeva braća
u sjeni mnogostrukih križeva rešetaka.

Bol je zapjevala (zabranjeno joj je govoriti!)
nad raskomadanom slobodom
i poniženjem Istine šutnjom.
U mučenoj Crkvi slavio se Svetac
na prostrtu oltaru novih progona
ožarenih bolom i slutnjom . . .

Kaife, Herodi i Pilati
zadrhtaše nijemi u svojoj kukavnoj tami
i vratiše se k svome zločinu
od straha da ne ostanu sami
s boli
i s utisnutim pogledom osudjena Andjela,
što za njih moli.

Rasplamtjela se ponižena Hrvatska,
ranjena Tvojom neugasivom vatrom
Kristova braniča — drugoga Krista.
I moje starinsko srce ubodeno u visine,
gdje se nove nade u ljubavi pale,
s povorkama vjernih prognanika moli
i jeca uz zidove Tvoje Katedrale.

Luka Brajnović

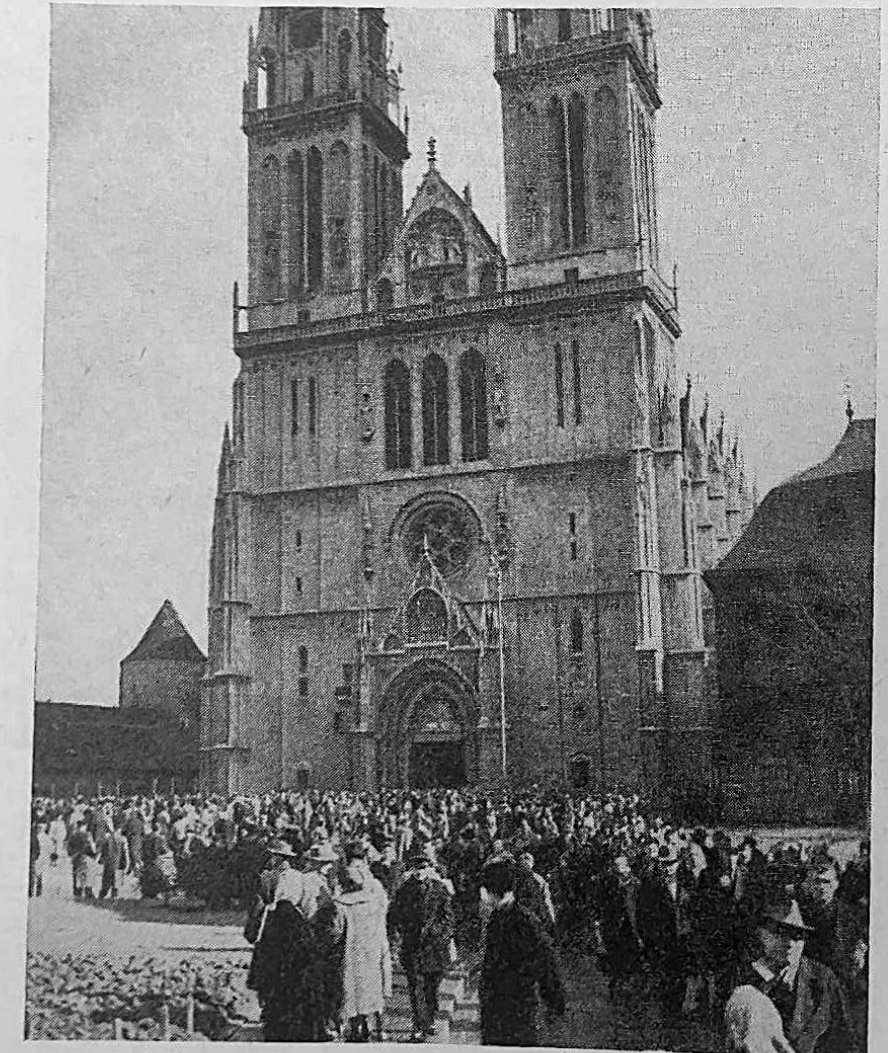

Photo: „Feuerreiter"

Procesije vjernika hrle k odru Kardinala, da se oproste od svoga Natpastira

ŽALOST VATIKANA NAD SMRĆU KARDINALA STEPINCA

Katolička Crkva i vjerni hrvatski katolički narod bijaše preneražen žalosnom viješću, da je u srijedu, desetoga veljače, u dva i po sata poslije podne, u Krašiću ispustio svoju plemenitu dušu zatočeni svjedok Božje istine, uzoriti kardinal Alojzije Stepinac.

Čim se pročuo glas o smrti širom svijeta, prvi predvodnici ljudskoga roda: crkveni glavari i duhovni pokretači misli, učeni slojevi društva kao i obični puk odmah je osjetio, da je Zemlja postala siromašnijom, a nebesa da su dobila novoga velikana, kome će slava živjeti, dok bude svijeta i vijeka, dok se bude častilo i slavilo Božje ime, za koje je živio, borio se, trpio, stradao i konačno umro odlični član kardinalskoga zbora Alojzije Stepinac.

Kad je Sveti Otac Papa Ivan XXIII. doznao za ovaj teški gubitak Crkve i čovječanstva uopće, duboko je bio ožalošćen i odmah se povukao u svoju privatnu kapelicu, da Svevišnjemu Bogu preporuči divnu dušu nepobjedivoga mučenika iz Krašića.

Sveti Otac Ivan XXIII. odmah je poslao veoma toplu sažalnicu zagrebačkom nadbiskupu koadjutoru Msgr. dr. Franji Šeperu. Papina sažalnica glasi u hrvatskom prijevodu:

„Duboko nas je ražalostila vijest, koju si Nam javio, da je kardinal Alojzije Stepinac, zagrebački nadbiskup, dovršio svoj zemaljski vijek. Ovoga veoma revnoga i vrlo pobožnoga svetoga Natpastira, koji je veoma zaslužan za cijelu Crkvu katoličku i koji je divan ures svetog kardinalskog zbora, Mi smo prolazeći tuda kroz Zagreb osobno ga upoznali i vazda poslije toga vrlo cijenili. Sada žarko molimo Boga, da kardinalu Stepincu poslije tolikih muka i nevolja udijeli preblagu luku vječnoga života. A u ovoj golemoj općoj žalosti, Tebi, svećenstvu i vjernicima mile nadbiskupije kao očinsku okrepu osobitom ljubavlju podjeljujemo apostolski blagoslov."

Papa Ivan XXIII.

Sveti Otac Papa je drugi dan svoju svetu Misu prikazao za blagopokojnoga kardinala Stepinca. Ujedno je odredio, da se za pokoj herojskoga Kardinala drži svečana papinska Kapela, to jest misa zadušnica kojoj će pribivati Sveti Otac Papa, uzoriti kardinali, diplomatski zbor kod Svete Stolice, Papinski dvor, visoki službenici središnjeg crkvenog ureda, nadbiskupi, biskupi, vrhovni glavari crkvenih redova i družbi.

U čast blagopokojnoga zagrebačkoga nadbiskupa i hrvatskoga metropolite uzoritog kardinala Alojzija Stepinca slušali smo i žalobne zvuke zvona s crkve sv. Petra u Rimu, jer se je za blagopokojnog kardinala svečana misa zadušnica služila u Petrovoj crkvi u Papinoj prisutnosti. Misu je pjevao dekan kardinalskoga zbora uzoriti Eugen Tisserant, veliki štovatelj kardinala Stepinca. Dvadeset i sedam uzoritih kardinala iz Rima i ostalih dijelova svijeta pribivalo je ovoj misi kao i diplomatski zbor država kod Svete Stolice, mnoštvo nadbiskupa, biskupa, najviših službenika papinskoga dvora i središnjih crkvenih ureda, glavari crkvenih redova

i družbi, mnoštvo svećenstva, redovnika i redovnica, bogoslova, vjernika i hodočasnika iz svih strana svijeta. Oko katafalka gorjele su 104 svijeće. Okolo toga poredalo se hrvatsko svećenstvo i redovništvo, kojem se pridružilo mnoštvo slovenskih svećenika i redovnika s ljubljanskim biskupom msgr. Vovkom. Hrvatske redovnice i brojni članovi hrvatske rimske naseobine bili su na zasebnim počasnim mjestima. Sadržaj svečanosti u Petrovoj crkvi, pjevanje papinskoga pjevačkoga zbora „Capella sistina" pod vodstvom umjetničkoga ravnatelja msgr. Bartolucci-a, a osobito uzvišena nadgrobna besjeda Pape Ivana XXIII. u slavu kardinala Stepinca, učinila je ovaj dan jednim od najsjajnijih u povijesti kardinala Stepinca i njegova vjernoga hrvatskoga naroda.

Govor svetog Oca Pape Ivana XXIII.
„Gospodo kardinali, časna braćo, dragi sinovi!

Neobičan je ovaj obred posmrtni u bazilici svetoga Petra za kardinala, koji nije služio ni umro u Rimu. Našem srcu naložili su ovaj obred razlozi izvanredna poštovanja i svete ljubavi prema blagoslovljenoj duši kardinala Alojzija Stepinca, zagrebačkoga nadbiskupa. Našem duhu bijaše odveć mila pojava ovoga jednostavnog i odličnog Pastira Crkve Božje, njegova produžena patnja 15 godina zatočenja u samoj njegovoj domovini, i vedro i pouzdano dostojanstvo njegova neprestanoga trpljenja uzrokovalo mu je opće udivljenje i štovanje.

Prilike, u kojima je umro, pobudile su pažnju njegovih duhovnih sinova, što su izbliže mogli pratiti veliki primjer nepobjedive strpljivosti, koju je on toliko godina svima pružao, zatočen, a tako blizu svoga stada. Te su prilike raširile kao prizvuk tuge i žalosti, te u neku ruku podsjećaju na oznake svetoga bogoslužja na Veliku Subotu kraj groba Isusa Spasitelja: „Recessit pastor noster, fons aquae vivae, ad cuius transitum sol obscuratus est — Ostavio nas je naš pastir, nad čijim je odlaskom i sunce pomrčalo." — Kad je pošao s ovoga svijeta u vječne predjele, zaista je i sunce pomrčalo, na obzorju ovih zimskih dana, što je kišno i žalosno.

Kardinal Stepinac zaista je vjeran odraz dobroga Božanskoga Pastira: svojoj slavnoj nadbiskupiji dao je 26 godina biskupske službe; u početku neumorno radeći i razvijajući najrevniju apostolsku djelatnost, a u posljednjim odveć dugim godinama bolna zatočenja nagomilao je toliko bogatstvo zasluga, koje je Nebeski Otac sigurno u milosti i blagoslovu izlio na sve obitelji i na sve vjernike žarke i pobožne Hrvatske.

Ovih posljednjih tjedana ponizni Nasljednik svetoga Petra kao rimski biskup imao je veliku utjehu u biskupskoj sinodi, u kojoj se sveta intimna ljubav Pastira i njegova stada — svećenstva i puka — često i slatko očitovala u obiteljskom raspoloženju i u ljubaznom sjaju Isusa, promatrana kao Božanskoga Pastira, koji dušu svoju polaže za svoje ovce. (Iv. 10., 10.)

Zaista odlazeći u nebo duša kardinala i nadbiskupa Stepinca još Nam ponavlja ovaj veliki nauk i ovaj božanski primjer iz desetoga poglavlja Evandjelja po svetom Ivanu. Mi molimo za sretnu proslavu izabranoga Stepinčeva duha: on će nam s nebesa odgovarati i kao pečatom po-

Sv. Otac Papa Ivan XXIII.

tvrdjivati naš obnovljeni pastirski žar, da nas učini još zauzetijima i spremnijima na žrtve.

Mila braćo i sinovi! Ne ćemo zaboraviti ozbiljni poziv njegove oporuke, da neprestano praštamo i širimo mir. Kako je nježno i ganutljivo, što on moli oproštenje od svih, koje je u svojem životu makar i u savršenoj dobronamjernosti i ljubaznoj nakani mogao i najmanje uvrijediti — kako je uzvišeno, što praštajući onima, koji su mu nanijeli toliko nepravednih muka, ponavlja posljednje Isusove riječi prije smrti na križu: „Oče, oprosti im, jer ne znaju, što čine!" (Luk. 23., 34.)

Velika je ovo izreka: „Ne znaju, što čine": neizmjerno smilovanje, koje tragičnim sjajem prožimlje tajnu ljudske pokvarenosti i neshvaćanja smisla osobnog i kolektivnog života, a mi smo svjedoci i te uzvišenosti i tog misterija pokvarenosti.

O Kristu, kad je visio na križu, sva četiri pisca Evandjelja zabilježiše Pilatovu odluku, da se osudjenikovo mrtvo tijelo preda pobožnom Josipu iz Arimateje, koji je tražio to tijelo, i Nikodemu, koji je donio mnogo dragocjene pomasti, da prirede Isusovo tijelo za pokop. U beskrajnoj žalosti, koja neprestano probada Našu dušu, utješila Nas odluka viših vlasti, po primjeru onog rimskog upravitelja u starini, o blagoslovljenu mrtvu tijelu odličnoga Pastira i Oca, da bi se moglo odvijati, što nalaže duboka pobožnost vjernoga puka. Ta će pobožnost po svima skromnim kućama ostati za cijelo pokoljenje sveta uspomena i vječni poziv na duhovno uzdizanje i čovječansku i kršćansku nježnost.

Oh zašto, nakon što je svršena žrtva velikoga svećenika i natpastira, nije konačno svim poštenim i dobrim dušama moguće pozdraviti barem izdaleka povratak gradjanskog i vjerskoga mira, koji bi u poštivanju plemenite i snažne predaje osigurao obnovljeni uspon svih prema najvišim idealima, što se bistre u Kristovu duhu, udruženi s iskrenom i skladnom suradnjom u traženju i uživanju pravoga blagostanja, koje zajednički ljudski život čini manje žalosnim i ugodnijim?

Sveta crkvena molitva diže se iz naših usta i iz naših srdaca skupa s valovima posvećena miomirisa: ona neka još jedamput izmoli mir i nebesku slavu blagopokojnom kardinalu Stepincu. Osjećamo, da su s Nama u ovoj molitvi istinski povezani svi časni članovi kardinalskoga zbora ovdje prisutni, ili koji se sa svih strana svijeta u žalosti pridružiše Zajedničkom Ocu izrazima pobudna bratstva, kao da izrazuju sućut opće Crkve. Kardinal Alojzije Stepinac zaista je veoma zaslužio slavni kardinalski grimiz, ali nije ga mogao ni jedamput razviti ni obući izvan mjesta, u kojem se rodio i u koje je bio prisilno zatočen. Ali sada pobožno vjerujemo i nadamo se, da će on u milosti i u svijetlu Gospodnjemu širiti svoju zaštitu na sav sveti kardinalski zbor, kojem on ostaje presjajnom čašću, na cijelu Crkvu i na svu Jugoslaviju.

I još jednu posebnu milost molit ćemo s Njim od Gospodina: to jest zdravlje, život i ozdravljenje drugog odličnog i tako milog brata kardinala Franje Koeniga, bečkog nadbiskupa, koji je u poletu divne bratske ljubavi bio pohrlio počastiti pogrebne svečanosti zagrebačkoga Kardinala, ali mu je taj pothvat bratske ljubavi bila prigoda putne nezgode, koja je uzrokovala bojazan, da se ne ugasi njegov dragocjeni život.

Oh žalosti, draga braćo i sinovi: zbog ovih čudnih protivština opasnoga svagdanjega života: one nas silom upućuju u Isusove ruke, kao i njegove prve učenike na Galilejskom jezeru: „Spasi nas, Gospodine, izgibosmo." (Mat. 8, 25.)

Poslije svoga govora Sv. Otac je obavio odrešenje nad katafalkom i tako završio svečani Requiem za uzoritog kardinala Stepinca u crkvi Sv. Petra.

ZADUŠNICA U CRKVI SV. JERONIMA U RIMU

Dne 13. ov. mj. bile su za pokojnoga kardinala Stepinca priredjene svečane zadušnice u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu. Hrvatsko nacionalno svetište svetoga Jeronima bilo je za ovu prigodu dostojanstveno uokvireno u žalobnu liturgičnu skladu. Svečana pontifikalna zadušnica počela je u 10 sati prije podne, jer se i tim vremenskim načinom htjelo kao dopuniti pogrebne svečanosti u Hrvatskoj i izraziti povezanost Vječnoga Rima s vjernom Hrvatskom.

Sv. Misu služio je poljski nadbiskup msgr. Josip Gawlina, uz asistenciju hrvatskih svećenika. Pjevali su i dvorili kod oltara i katafalka pitomci crkvenoga zavoda Germanicuma, u kojem je pok. Kardinal proveo svoje

Hrvatski zavod i crkva sv. Jeronima u Rimu

bogoslovske godine od 1924. do 1930. Pribivali su misi uzoriti kardinali, diplomatski zbor, nadbiskupi i biskupi, glavari crkvenih redova i družbi, prvaci Katoličke Akcije i crkvenih i kulturnih organizacija, izaslanici raznih narodnosti. Hrvatska rimska naseobina sastala se sva kao jedna duša, da u dubokoj boli i molitvi iskaže počast najvećem sinu katoličke Hrvatske i obnovi svoj zavjet vjernosti Stepinčevim idealima. Bili su uz hrvatsko svjetovno svećenstvo redovnici svih redovničkih hrvatskih zajednica, franjevaca, isusovaca, kapucina, karmelićana, redovnica raznih družbi, svjetovnjaci svih slojeva, izaslanici iz drugih talijanskih mjesta, u kojima ima Hrvata.

Uzoriti kardinali: Josip Pizzardo, Grgur Petar Agagianian i Santiago Luis Copello bili su u zasebnim mjestima u svetištu; nadbiskupi, biskupi

i drugi crkveni uglednici sa strane Evandjelja ispred svetišta, a sa strane epistole bili su diplomatski predstavnici i crkveni dostojanstvenici.

Rektor hrvatskog Zavoda sv. Jeronima msgr. dr. Juraj Kokša, u talijanskom i hrvatskom jeziku, progovorio je o duhovnom liku pokojnoga kardinala Stepinca. Iznio je njegove svećeničke svetačke odlike, živu vjeru i postojanost u odbrani crkvenih i ljudskih svetinja, divnu ljubav prema Bogu i bližnjemu, iskrenu pobožnost prema Majci Božjoj. Kazao je, da se veličina kardinala Stepinca očitovala u najtežim prilikama, kad je Božji idealni službenik zalazio u borbu ne mareći za osobne žrtve i ne sumnjajući u konačni ishod svete borbe, koja mora Bogu i Crkvi dodijeliti pobjedu.

Odrešenje je obavio uzoriti kardinal Copello, kancelar svete rimske Crkve. Poslije obreda u crkvi crkveni i svjetovni dostojanstvenici upisivali su se u žalobnu spomen-knjigu u sakristiji.

Divne su izjave velikih ljudi o kardinalu Stepincu.

Milanski nadbiskup kardinal Montini, koji vrlo dobro pozna kardinala Stepinca, održao je o pokojnom hrvatskom Metropoliti govor za članove Katoličke Akcije. Kazao je, da Stepinac mora biti svima učitelj kršćanskog pouzdanja i divne dobrote.

Mletački kardinal patrijarha uzoriti Urbani upravio je svojoj nadbiskupiji pastirsku poslanicu i kardinala Stepinca stavio svima za uzor, u životu, u odbrani vjere, poštenja, u vršenju najplemenitih dužnosti kršćanskoga duhovnoga nadpastira.

AUTOMOBILSKA NESREĆA KARDINALA KÖNIGA

Njegova Uzoritost kardinal Franz König, nadbiskup Beča, saznavši za smrt kardinala Stepinca, odlučio je odmah poći na sprovod. Zatražio je vizu od jugoslavenskog konzulata u Beču i čekao je na nju čitavih 12 sati. Tek u petak 12. 2. o. g. poslije podne krenuo je u tri sata Kardinal automobilom u pratnji svoga ceremonijara vlč. Dr. Krätzla put Zagreba. Prenoćili su u Grazu u biskupskoj palači i krenuli dalje put Hrvatske u 6 sati ujutro. U 8 sati i 30 minuta stigli su do sela Presečno pred Novim Marofom. Na jednom desnom zavoju htio je šofer Kardinala, Martin Stadler, mimoići jednog biciklistu, u to je najednoć s protivne strane naišao veliki kamion-hladnjak. Šofer je pokušao kočiti, ali je bilo prekasno. Veliki kamion uništio je u sudaru čitavu prvu polovinu Kardinalovog Mercedesa. Šofer je ostao na mjestu mrtav, Kardinal König zadobio je lakši potres mozga, teške ozljede na glavi, a ceremonijar potres mozga, ozljede na glavi te prelom desne noge nad koljenom i dva preloma na lijevoj nozi ispod koljena.

Visoki crkveni Knez sa svojim ceremonijarom otpremljen je jednim automobilom, koji je slučajno tuda prolazio, u Varaždin. Tek iz nadjenih papira saznalo se, o kome se zapravno radi. Vlasti su odmah obavijestile Zagreb, tako da su pogrebne svečanosti počele s pola sata zakašnjenja.

Unesrećenima je podijelio Posljednju pomast jedan franjevac, a liječnici su odmah poduzeli sve što je bilo u njihovoj moći, da spase unesrećene. Iz Zagreba i Beča stigli su odmah specijalisti, koji su se trudili unesrećenima po svojem najboljem znanju pomoći. Kardinalu Königu je slomljena nosna kost i na tri mjesta čeljust, na glavi ima ranu veliku 20 cm, napukla mu je čeona kost i razderana mu je donja usnica.

Photo: „Wiener Kirchenblatt"

Kardinal Franz König, nadb. Beča

Čim se saznalo za tešku nesreću, stizale su iz čitavog svijeta brzo-

javne sažalnice kardinalu Königu u Varaždin. Medju ostalima poslali su brzojav i hrvatske izbjeglice iz Austrije.

Nakon osam dana liječničke njege prevezeni su kardinal König i vlč. Dr. Krätzl uz dirljivi oproštaj mnogobrojnog gradjanstva sa helikopterom iz Varaždina u Beč, gdje se još sada nalaze u bolničkoj njezi.

Tako je kardinal Stepinac pokopan ne samo bez kardinalskih znakova, nego je bilo sudjeno u Božjoj Providnosti, da mu sprovodu ne prisustvuje nijedan crkveni Knez u grimizu.

DUHOVNI TEMELJI STEPINČEVE VELIČINE

Smrt kardinala Stepinca, premda je osjetljivo pogodila katoličku Crkvu i hrvatski narod, otvorila je novo sjajno razdoblje u povijesti Crkve u Hrvatskoj i Hrvatske u Crkvi, a ujedno je jasno nagovijestila nebesku ulogu Stepinčevu u vjerskom preporodu potlačenoga hrvatskoga naroda, progonjenih kršćana i svega katoličkoga svijeta. Dvostruka je Stepinčeva slava: svetačka i mučenička! Da hrvatski Metropolita nije bio svetački izgradjen, njegovo mučeništvo ne bi bilo onako kristalno čisto, a da. u drugu ruku, nije bio mučenik, njegov svetački lik ne bi izašao ovako uzvišen i svestran. Stepinčev nam slučaj pomaže shvatiti izraz Svetoga Pisma, da je u Gospodnjim očima dragocjena smrt Njegovih svetih. Osjetilo se to odmah nakon prvih vijesti o prestanku zemaljskoga života Božjega Svjedoka iz Krašića. Hrvati iz svih strana svijeta, stranci, prijatelji i znanci: dok su jedni drugima izricali saučešće nad gubitkom ovako izvanredna Velikana, odmah su dodavali sud o vječnom dobitku Crkve i Hrvatske, jer su svi uvjereni, da smrt u Krašiću predstavlja svijetao početak Stepinčeve proslave u nebu. Bez ikakva medjusobna dogovora osobe iz najudaljenijih dijelova svijeta nizale su iste ili posve slične izjave o blagopokojnom Kardinalu. I nekatolici, koji su pratili Stepinčevu tragediju, našli su se ponukanima iskazati duboko poštovanje njegovu imenu i divnoj snazi njegova duha.

Kad je hrvatska naseobina u Rimu 13. II. 1960. priredjivala svečane zadušnice za neprežaljenoga Kardinala, stizavali su ugledници u hrvatsku crkvu svetoga Jeronima i izricali saučešće onima, koji su primali strane Stepinčeve štovatelje. Pisac ovih redaka nikad ne će zaboraviti riječi proprefekta svetoga Zbora za širenje vjere, kardinala Agagianiana, koji je rekao: *„Ne znam, velečasni, da li da Vam izrazim saučešće ili čestitke, jer na zemlji ste izgubili Vi Hrvati izvanredna vodju i borca, ali ste u nebu stekli silna zagovornika i svijetao primjer, koji nas sve mora voditi!"*

Razumije se, javno ispovijedamo, da samo Crkva ima pravo službeno proglašavati blaženike i svece, i mi u svima svojim sudovima i mišljenjima o kardinalu Stepincu primamo konačni pravorijek katoličke Crkve i drage mu se volje vazda podlažemo.

Znamo dobro, da je u povijesti Crkve priprosti puk opažao znakove svetosti na pobožnim osobama i prigodom njihove smrti javno očitovao

svoje opažanje. I na taj je način pučki glas postajao Božjim. Vrhovi moralnog autoriteta i svi slojevi suvremenoga društva skladno sude o kardinalu Stepincu kao Božjem miljeniku. A Bogu se mili svetost, jer je On sama svetost.

Što je Pio XII. o Stepincu govorio 1946., 1951., 1952., 1953., a Ivan XXIII. u svojoj čestitci prigodom Stepinčeva biskupskoga jubileja pisao 14. VI. 1959., dostojno je izricati u pohvalu blaženika, mučenika i svetaca. Ono, što je Ivan XXIII. izrekao u čast blagopokojnoga kardinala Stepinca prigodom svečanih zadušnica za krašićkoga Zatočenika u crkvi svetoga Petra u Rimu 17. II. 1960., u starinska bi vremena vrijedilo kao proglašenje blaženim.

Milanski nadbiskup kardinal Montini bio je suradnik Pija XII. u svima najsudbonosnijim časovima Stepinčeve biskupske i kardinalske službe. On ovako sudi o Stepincu: „Stepinac neka nam svima bude učitelj ufanja i kršćanske dobrote!"

Kardinal Spellman, nadbiskup New Yorka, hvali Stepinca kao Božjega čovjeka „bez mane i straha".

Američki senator Th. J. Dodd pred senatom najveće slobodne države — USA — govori, da je Stepinac svojom neustrašivošću duha i postojanošću u odbrani vjere pred komunističkom najezdom „simbol našega razdoblja", koji ulazi u povijest kao veličina prvoga reda. Slične bi se izjave mogle nizati unedogled.

Neprijatelji Stepinčevi, svojim javnim i potajnim izjavama, savršeno dopunjavaju sud čovječanstva o Kardinalovoj veličini. Prije nego su jugoslavenski komunisti Stepinca zatvorili i izveli pred sudište, više su mu puta nudili mogućnost da mirno ode iz komunističke Jugoslavije. Tu su ponudu ponavljali nekoliko puta u doba Stepinčeva tamnovanja i zatočenja, osobito 1951., 1952., 1953., 1958. Šta je to u sebi nego priznanje, da Stepinac nije ništa bio kriv? Krivcima se naime ne nudi slobodan odlazak iz države u strani svijet, nego im se dosudjuje pravedna kazna za prekršaje ili zločine. Jugoslavenski komunistički prvaci, srpski, crnogorski, hrvatski i slovenski, davali su izjave o Stepinčevoj nevinosti. Dvojica su pošla u Sjedinjene Američke Države i profesoru Ivanu Meštroviću posve otvoreno i jasno potvrdila, da je Stepinac kristalan značaj i nepravedno osudjen, jer su to zahtijevali jugoslavenski komunistički probitci i bijes srpskoga šovinizma.

Kardinal Stepinac sve je to otvoreno iznio 4. XII. 1959. u pismu, koje je upravio komunističkom sudu u Osijeku. Taj je naime sud mučio profesore i bogoslove djakovačke bogoslovije zbog toga, što su kod njih našli Stepinčeva pisma. Komunisti su se drznuli pozvati bolesna Kardinala iz Krašića, da dodje svjedočiti proti optuženim svećenicima. Oni su mislili konačno osramotiti Stepinca prije njegove smrti i Crkvi zadati strahovit udarac. Dogodilo se obratno: Stepinac je svojim odgovorom tome sudu prikazao užas svoga tamnovanja i pred cijelim svijetom žigosao komunističko divljanje nad nevinom žrtvom jugoslavenskoga sudstva. Sada slobodni svijet može po izvornoj ispravi Stepinčevoj prosudjivati ne-

čovječnost komunističkog postupka protiv kardinala Stepinca i diviti se neslomljivoj snazi Stepinčeve odabrane duše, koja je ostala jednaka: u punini tjelesne kreposti Kardinalove, ali i onda, kad je njegovo tijelo nečovječnim zlostavljanjima komunista bilo posve skršeno!

I m r t a v Stepinac pobijedio je svoje neprijatelje, koji su ispočetka bili protiv njegove sahrane u Zagrebu, a poslije su se predomislili i dopustili, da se mrtvo tijelo Kardinalovo sahrani 13. II. 1960. ispod zagrebačke prvostolnice, do zagrebačkih biskupa i drugi hrvatskih velikana. Sudjelovanje naroda na sprovodu i ponašanje svećenika i vjernika tom prigodom samo je novi dokaz, kako Providnost zna i hoće proslaviti svoje odabranike i njihove grobove pretvarati u izvore nadahnuća i ideala.

Prerano su se neprijatelji Crkve i Hrvatske poradovali, da će Stepinčeva slava iščeznuti, kad ga nepravedno osude i bace u mračnu tamnicu. Ta je osuda Stepincu bila samo prva postaja na križnom putu stradanja za Boga i Crkvu. A četrnaest godina tamnovanja i zatočeništva, kako zgodno reče jedna Bogu posvećena osoba, č e t r n a e s t j e p o s t a j a trnovita i krvava uspona do konačne pobjede neustrašivoga crkvenoga Kneza. Živ Stepinac neprijateljima je bio manje opasan nego mrtav, kao mrtav bit će slavljen od s v e g a poštenoga čovječanstva i čitave Crkve.

PRIZNANJA BOŽJIH NAMJESNIKA PIJA XII. I IVANA XXIII.

Kad je mladi Alojzije Stepinac u proljeće 1934. bio imenovan pomoćnikom sijedom Antunu Baueru, da ga naslijedi na stolici zagrebačkih nadbiskupa, prilike su u svijetu bile tmurne, a medju Hrvatima teške, jer su kratkovidni Karadjordjevići diktatorski pritiskivali i Hrvate i nesrpske stanovnike Jugoslavije. Crkva i narod uskliktali su od radosti nad Stepinčevim izborom i posvetom, jer je u srca svih potištenih unišla tako utješna nada.

Stepinčev biskupski život i rad odvijao se tokom tragičnih i krvavih razdoblja. Dolazio je silnik za silnikom. Poslije vedra travnja 1941. došli su žalosni dani rata, a s njim i nemiri u Hrvatskoj. Onda je nahrupio tmurno očajan svibanj 1945., zatim rujan i listopad 1946., kad je sav svijet odjedamput osjetio, da se iz potlačene Hrvatske diže silan plamen kršćanske i čovječanske značajnosti, koji više ne će svojom prodornom snagom grijati i obasjavati samo Hrvatsku, nego Crkvu i uopće sve narode, što vjeruju u nadmoć duha i vrline. Vodjena je nesmiljena borba krvnika protiv utamničenog Stepinca. Ali početkom prosinca 1951. osamljeni lepoglavski sužanj zabilježio je p o b j e d u u nejednaku rvanju i zamijenio tamnicu zatočenjem u Krašiću.

U studenom 1952. nagoviješten je novi uspjeh u Stepinčevoj veličanstvenoj žrtvi: Pio XII. odlučio je postojanoga Kristova Svjedoka odlikovati k a r d i n a l s k o m č a š ć u. Neprijatelji su spremno priznali svoj poraz i ponovno ponudili Stepincu slobodan odlazak iz Jugoslavije. Da li će Stepinac pristati na to?

Božji čovjek posve zaboravlja na se i na svoje teškoće, prezire neprijateljske ponude i ostaje uz vjerni podjarmljeni narod. A Pio XII. u sjaju

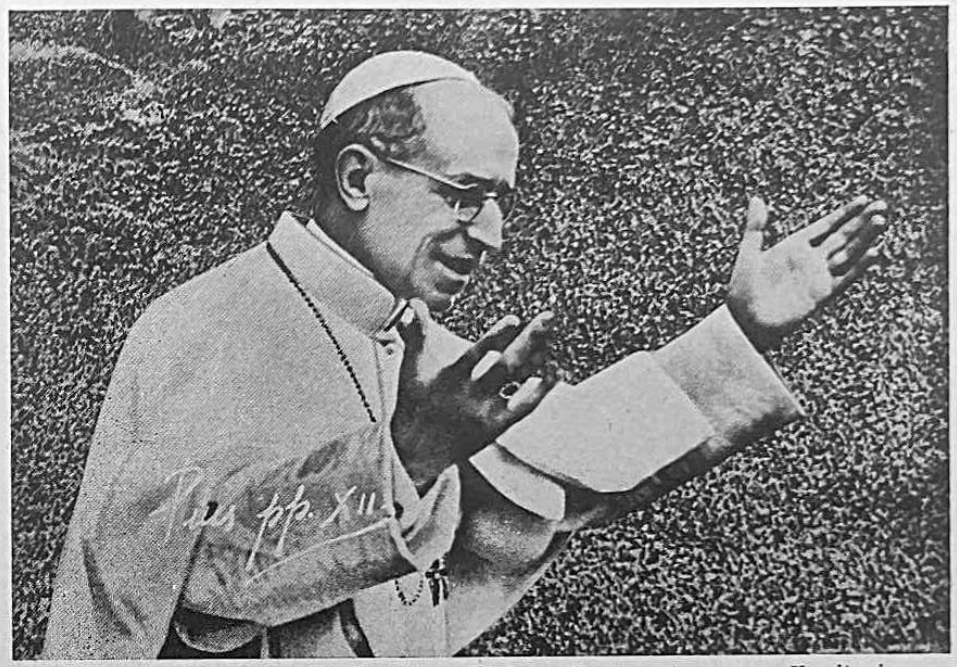

Sv. Otac Papa Pio XII., koji je nadbiskupa Stepinca imenovan Kardinalom

Petrove bazilike u Rimu 12. I. 1953. pred cijelim čovječanstvom do neba hvali „i z v a n r e d n e z a s l u g e" Stepinčeve, hrvatskom narodu posvjedočuje „svoju naklonost" dičeći ga i tješeći. Papa je pošao i dalje te kazao, da je sav svijet očekivao Stepinčevo odlikovanje, jer je Stepinac doista „u z o r a p o s t o l s k e r e v n o s t i k r š ć a n s k e h r a b r o s t i".

Ivan XXIII. prigodom Stepinčeva srebrnoga biskupskog jubileja šalje zatočenom crkvenom Knezu očinske čestitke: *„jer veoma cijenimo zasluge Tvoga duha i junaštva, Tvoju pobožnost, svijest budna katoličkog osjećaja, čvrstu postojanost nepobjediva srca"*, te dodaje niz drugih pohvala ne tajeći, da je Stepinac ispunio nade svih i najboljih, to jest Svetog Oca Pape i najviših crkvenih glavara. Papa sokoli kardinala Stepinca, koji strada, ne zbog svoje krivnje, nego upravo zbog svojih kreposti.

Mrtvu Stepincu Ivan XXIII. iskazao je najveće priznanje, što se može zamisliti.

VJERNA SLIKA ISUSA KRISTA DOBROGA PASTIRA

P a p a I v a n X X I I I., kad je 17. II. 1960. pred kardinalima i diplomatskim predstavnicima te visokim crkvenim službenicima, svećenicima, odličnicima, vjernicima u crkvi svetoga Petra na zadušnicama za kardinala Stepinca govorio o plemenitom značaju ovoga najvećega crkvenoga Kneza naših vremena, obraćao se ne samo ganutu mnoštvu pred sobom, nego svemu svijetu. Papina je besjeda bila kao potresan jecaj

oca, koji ne nalazi dostojna izraza, kako da opiše svestranu skladnost i veličinu svoga duhovnoga sina. Suze su kvasile zažareno lice Kristova Namjesnika, kad je Stepinca nazivao „vjernom i pobudnom slikom Kristovom". Kao što je Krist Dobri Pastir i život položio za svoje ovce, prije smrti oprostio svojim krvnicima i molio Boga za njih, tako je i Stepinac išao stopu u stopu za svojim božanskim Uzorom, trpio je sva moguća zla, ali nije mrzio svojih neprijatelja, nego im je velikodušno oprostio i iskreno se za njih molio. Papa je još bolje uresio mozaik pohvale Stepinčevoj sličnosti s Božanskim Spasiteljem, kad reče, da se poslije Stepinčeve smrti desilo isto kao i poslije smrti Isusove: nepravedne su vlasti dopustile, da se mrtvo tijelo krašićkoga Patnika može sahraniti, kako zahtijevaše pobožni osjećaj naroda.

U svom zanosu Ivan XXIII. zazvao je Stepinčev zagovor na cijelu Crkvu, na kardinalski zbor, kome je hrvatski Kardinal sjajan ures, i na onu Jugoslaviju, koja je digla svoju zločinačku ruku na Stepinca.

Isus Krist opisao je ulogu dobroga pastira u Ivanovu Evandjelju, u desetom poglavlju. Spasitelj riše sebe govoreći, da je on zakoniti pastir svoga stada, da poznaje ovce, čuva ih, vodi na pašu, brani od napadaja grabežljivih vukova; ako je potrebno, daje za svoje stado sve, pa i život: a ovce znaju svoga pastira, vole njegov glas, slijede ga, kamogod ih želi povesti, jer su sigurne, da im samo dobro želi i čini. Dobri pastir ide u potragu za izgubljenom ovcom, nalazi je u trnju, oslobadja je, uzimlje je na rame i nosi natrag u tor . . .

Stepinac je bio crkveni pastir, kakva je rijetko susresti u granicama pojedinih naroda. On je u miru bio kao sveti Karlo Boromejski, u tmurnim danima nasilnih vladara kao Ambrozije milanski, u bratoubilačkom ratu on želi spasavati nejake, progonjene, potlačene, krivo optužene: i u sebi ujedinjuje vrline Ivana Krstitelja, Atanazija, Lava i Grgura Velikoga, te Grgura Sedmoga . . . A kada paklene sile prevrata i pobune protiv Boga zapljuskuju njegov narod, Stepinac stupa pred izdajnike i bezbožnike želeći svojim životom zaštiti narod. U Stepincu imamo skladno isprepletene kreposti mučenika Tome Becketta, svetoga kneza Vjenceslava češkoga, Ignacija Antiohijskoga i Tome Mora.

Kao duhovni pastir Stepinac u svojoj čvrstoj vjeri nije računao, da postoji neuspjeh ili poraz: povezan s Bogom i vršeći Božju zadaću, ufao se u nebesku pomoć, pa i u najteže dane ratnoga divljanja i prevratnoga bijesa nije pomišljao na uzmak ili bijeg, niti se zaklanjao za naravne ili umjetne odbrambene postave. Poput legendarnoga viteza iz starih stoljeća imao je samo štit vjere, oklop ufanja, kacigu ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Samo odabran duh duboke vjere mogao je istim mirom i dostojanstvenošću primati podle balkanske vladarčiće, užurbane hrvatske zavjerenike, podivljale komunističke prvake, bahate njemačke i talijanske umišljene veličine: i svima njima bez iznimke dozivati u pamet Božji

zakon pravde, istine, i ljubavi prema svakom čovjeku, bez obzira na vjeru, rasu i narodnost.

Stepinac je isto govorio s propovjedaonice u zagrebačkoj prvostolnici, što i na vratima Markove crkve, u hrvatskom saboru, pred komunističkim diktatorom, na jugoslovenskom sudu, u lepoglavskoj hladnoj tamnici, u Krašiću kao zatočenik: govorio je neugasivim apostolskim žarom svetoga Pavla iz Tarsa i nikoga se bojao nije.

Nadbiskup Dr. Alojzije Stepinac

Savjesno je vršio svoju pastirsku dužnost i prema svećenicima i prema vjernicima. — Svećenicima je jasno naredio, da se ne miješaju u svjetovne poslove i ne zalaze u političke vrtloge: narodu i Crkvi najbolje će služiti vršeći svoj apostolski poziv posvećujući vjerni puk. Nikad nije svojih podložnika ostavljao u neizvjesnosti, šta i kako treba raditi: vazda je točno zacrtao, kako da se nastupa.

Vjernom stadu je neumorno propovijedao i osiguravao valjanu duhovnu skrb. Svećenik, redovnik, vjernik, pa čak i svaki čovjek, smio je pristupati svome Nadbiskupu. Zato i u najcrnje časove pometnje i nesigurnosti njegov narod nije izgubio pravca: i kad je sve bilo pomračeno, kad su državne vlasti možda napuštale jadni narod, Stepinac je dan i noć bdio i primao svakoga, tko se približio tražeći pomoć, savjet, utjehu i zaštitu.

Providnost ga je obdarila divnom hrabrošću. Nitko nije mogao ni zamisliti, da bi Stepinac napustio svoje mjesto u miru ili u ratu. Prijetili su mu silnici crne i crvene struje, ali je Stepinac znao samo za Boga na nebu, za svoga vrhovnoga glavara Papu na zemlji, za svoju osjetljivu kršćansku savjest, i nikoga se više nije ni za čas preplašio.

Apokaliptički su dani bili osobito koncem 2. svjetskoga rata, kad su komunisti preuzeli vlast: stotine tisuća njegovih zemljaka: biskupi, svećenici, vojska i gradjansko pučanstvo, bježalo je pred bezbožnicima, a Stepinac je čvrsto stajao na straži!

Hrabrost je to, nema sumnje, ali junačka ta krepost nije bila sama: ona je izvirala iz harmonične osobne izgradjenosti Stepinčeve. Dok nijesu komunisti nahrupili, Stepinac je uživao opći ugled u svojem hrvatskom narodu, a čulo se za odlučnoga crkvenoga pastira i preko granica njegove prokušane domovine. Ali istom poslije rata, kad je bezobzirno komunističko progonstvo odbacilo krinku i okomilo se na Stepinca, da ga jednim mahom skrši i tako obezglavi sav hrvatski narod i Crkvu medju Hrvatima, sav je ljudski rod doznao za neobičnu junačku pojavu Stepinčevu. Komunisti su se nadali poraziti Stepinca, osramotiti njega i njegov narod te nesmetano žariti i paliti po Hrvatskoj. Grdno su se prevarili, jer je Bog podigao Stepinca, da on bude vjerska i nacionalna savjest Hrvatske, da poput svjetionika razgoni bezbožnu tamu materijalizma, da zbunjenim vjernicima zorno dokaže, kako nije utrnula milost Božja, i kako je junaštvo vječna baština onih, koji svoje pouzdanje staviše u Boga i božansku okrepu.

A kad je nasilnik Broz iz Kumrovca drsko tražio, da Stepinac povede Hrvate u raskol, da se odijeli od Rima i Petrove pećine, Stepinac je odmah otkresao, da živ i mrtav ustraje uz Crkvu katoličku i njezina zakonitoga glavara Papu. Stoga je bačen u lance, izveden pred sud, nepravedno osudjen, strpan u mračnu i ledenu tamnicu, zlostavljen, ponižavan, tlačen, mučen svakojako, ne bi li pokleknuo pred krvnim neprijateljima ... Providnost je htjela, da Stepinac zasja nevidjenom ljepotom značaja i odlučnosti, pa da naraštaji imaju zoran primjer, kako se čovjek može uspješno odupirati paklu i njegovim slugama, kad je trajno u životnoj vezi s nebom.

U potpunoj sabranosti on mirno piše svoj duhovni testamenat: iznosi svoju intimnu povijest povezanosti s nebom, nježno riše dobrotu Božju, koju je iskusio, kaje se za svoje pogreške, moli oproštenje od Pape, prijatelja; svojem narodu preporučuje pobožnost prema Majci Božjoj, odbojnost prema bezboštvu, sinovsku vjernost i poslušnost Papi i Crkvi. Tako je uzorni duhovni pastir — divna slika Isusa Dobroga Pastira — usvojio i odlike mučenika te ostavivši zemlju pohrlio u nebo po vječnu nagradu, a kao baštinik za sobom ostvario putokaze svima današnjim i budućim naraštajima.

SVEĆENIK I ČOVJEK

Ne može biti dobar biskup, tko nije uzoran svećenik. Stepinčeve svećeničke odlike nekako su nam bliže nego nedostižive pastirske vrline:

lakše ga slijedimo pogledom motreći u njemu samo svećenika nego gledajući ga kao biskupa i kardinala. Svećenik Stepinac na dubokim temeljima poniznosti sazidao je zgradu svojih velikih kreposti, koje su mu pribavile prijateljstvo svih dobrih, a neprijateljstvo samo zlih. U Stepinčevu značaju može se slijediti spoj naravnih i nadnaravnih duševnih darova i vrlina. Njegova, reklo bi se, prirodjena mudrost, trijeznost, razboritost, hrabrost, osjećaj za pravednost dotle su razvijene, da čovjek razmišljajući o tim odlikama dobiva dojam, kao da se u svakoj od njih posebno i isključivo vježbao čitav svoj život.

A nadnaravne njegove odlike: vjera, ufanje, ljubav, pobožnost, predanost u Božju Providnost, osjećaj s Crkvom, poslušnost Papi i Crkvi, vedro gledanje u budućnost, sigurnost u pobjedu Božje stvari, spremnost na žrtve, čvrstoću, sve se to može sjajno prikazati na temelju iskustva i života, osobito za vrijeme njegova tamnovanja i zatočenja.

Čovjeka Stepinca nije moguće odijeliti od svećenika i duhovnoga pastira, ali može se pisati o njegovim ljudskim vrlinama.

Potekao iz zdrave seljačke porodice, bogate iskustvom i višestrukim predajama kršćanstva i hrvatstva, Stepinac je baštinio snažan čovječanski osjećaj za sve, što je dobro i plemenito. Život ga je bacao iz neprilike u nepriliku: ne da mladića i čovjeka smuti i uništi, nego da očeliči dobre strane njegova značaja, a eventualne bridove izgladi i uskladi s cjelinom. Mlad je pošao u rat, gledao je smrti u oči: i to mu je dobro došlo, osobito kad se morao sukobljavati sa surovošću gradjanskog rata, s njemačkom nasilnošću, s talijanskom prevejanošću i s komunističkom podlošću.

Ratno mu je iskustvo vrijedilo i tokom njegova svećeničkoga školovanja u Rimu pod vodstvom isusovačkih odgojitelja i profesora. Rim je svojim papinskim i mučeničkim oznakama na Stepinca krasno djelovao. Stepinac je u Rimu bio kao kod kuće: i to mu je dobro dolazilo, a koristilo je i njegovu narodu.

Svoj je narod neobično cijenio. Kad je nastao pokret žalosnih režimskih, staleških svećeničkih udruženja, Stepinac je oštro ustao protiv toga kukolja u njivi Božjoj i odmah je bio čvrsto uvjeren, da taj korov ne će uhvatiti korijena medju Hrvatima. Ili, kada piše svoju duhovnu oporuku hrvatskom narodu 1957., raduje se, da medju Hrvatima nema bezbožnika više od 2% svega pučanstva.

Neki neupućeni stranci pisali su, da je bio ratničke naravi, te da je upravo tražio borbu. To je posve oprečno Stepinčevu značaju. On je bio odveć viteška narav, da bi se pustolovno predao borbenim nagonima i uživao u borbi radi same borbe: njegov trijezni značaj volio je graditi, nego borbeno rušiti; borbu je primao, kada mu se nametnula, a boreći se nije išao za osobnom slavom i pobjedom, nego za probitcima Božje stvari, crkvene i hrvatske.

Bog ga je uresio i ostalim ljudskim osobinama. Imao je povjerenje u svoje suradnike i u ljude uopće. U dobroti kao da nije znao granica, u ljubavi prema bližnjemu, u djelima milosrdja, u poniznosti, skromnosti,

siromaštvu. Njegova oporuka svjedoči, da nikakva imetka nije ostavio, jer da je sve, što mu je od osobnih stvari preostajalo, davao za crkvene potrebe i dijelio bijednicima. Praštanje mu je takodjer vidna krepost: na sudu se prema njemu nijesu svi crkveni ljudi najbolje držali. Ništa to nije smetalo Stepinca, on je svima oprostio, a kad su neki poslije u tamnici i logoru trpjeli zbog svoje slabosti na sudu, Stepinac im je poručio, da budu mirni, da im on ništa ne zamjera, budući da su bili zlostavljani i uslijed mučenja prisiljeni koješta govoriti, što inače nikad

Svetište Majke Božje Bističke

ne bi kazali. Viteški se ponašao prema svima i posvuda. Na sudu ga komunisti pitaju, ne stidi li se stajati do ustaše L i s a k a, a Stepinac odgovara, da se n e s t i d i.

Kao svećenik bio je sav prožet Svetim Pismom: njegove propovijedi pune su izreka iz Biblije, kako iz Staroga tako i iz Novoga Zavjeta! Budući da je bio svetačkoga života i skladne ascetske pojave, njegove su propovijedi djelovale veoma neposredno, i ljudi su ga rado slušali. Oduševljavao je mlade duše za svećeničko i redovničko zvanje, sanjao je o tome, da će medju Hrvatima oživjeti mnoge zaslužne redovničke zajednice, muške i ženske, koje su u prošlosti djelovale na hrvatskom području. Od rodne kuće ponio je u život štovanje Majke Božje, i uživao je, kad bi na koji način mogao širiti slavu Marijinu! Kao nadbiskup-koadjutor vodio je zagrebačka hodočašća k Majci Božjoj u Mariju Bistricu: i znalo bi s njim stupati stotinu tisuća vjernika, te je to bilo crkveno i narodno

slavlje. Za vrijeme rata pokrenuo je akciju, da u Mariji Bistrici izgradi umjetnički vrijedne postaje Križnoga Puta. Osim toga htio je pustinjake pavline osposobiti, da preuzmu nacionalno svetište Gospino u Mariji Bistrici. Njegovu poduzetnu duhu svidjala se Katolička Akcija, i bio je odlučno zahvatio, da se u tom pitanju znatno podje naprijed.

Širinu njegove plemenitosti pokazuje i njegova spremnost da pomogne svima nevoljnima, pa bili i stranci. Kad su ž i d o v s k e izbjeglice iz Njemačke, Austrije i drugih strana navirale u Hrvatsku, stvorio je poseban odbor, da se tim žrtvama progonstva pruži prikladna pomoć i smještaj. Kad su za vrijeme 2. svjetskoga rata s l o v e n s k i svećenici bili prepušteni na milost i nemilost bezobzirne njemačke vojske, sve je pokušao, da bratske slovenske svećenike spasi i osigura im pristojan život i rad medju Hrvatima.

STEPINAC KAO RODOLJUB

Komunisti i drugi neprijatelji Stepinca i Hrvata svom silom hoće okrstiti zagrebačkoga nadbiskupa i hrvatskoga metropolitu političarom. Stepinac je, naravno, imao upliva na hrvatsku politiku, odnosno hrvatska politika nije nikako mogla ne računati s onako silnom pojavom, kakav je bio Stepinac, ali krivo je kazati, da je on bio političar. On je u više navrata jasno i odlučno izrazio svoje čisto crkveno stanovište. Svećenicima svoje nadbiskupije više je puta zabranjivao sudjelovanje u djelatnoj političkoj borbi. Na sudu su ga 1946. komunisti optuživali, što je bio za dra. Mačka. On nije tajio, da mu se svidjela Mačkova demokratska usmjerenost. Ali premda je i 1935. i 1938. na izborima glasovao za stranku dra. Mačka i prihvatao njezin program, nije djelatno zalazio u politički rad. Medjutim, ima i dobronamjernih Hrvata, kojima je teško dokazati, da Stepinac nije političar nego r o d o l j u b iskreno prožet patriotskim žarom.

Neobjektivno je, kad se na temelju Stepinčeva sudjelovanja na solunskom bojištu priča o Stepincu kao „soluncu" i „jugoslavenu"! K a d j e S t e p i n a c s t i g a o n a b a l k a n s k o b o j i š t e, o d l u k a j e o r a t u v e ć b i l a p a l a. Česi su se davno prije otrgli od Austro-Ugarske, Hrvati su isto to učinili 29. X. 1918., talijansko je bojište bilo razvrgnuto, primirje je već bilo potpisano, F r a n c u z i s u v e ć b i l i p r o b i l i s o l u n s k u b o j n u l i n i j u! Stepinac je 1918. imao birati: ili čamiti u talijanskom ropstvu ili s tolikim Hrvatima preko Soluna poći u Hrvatsku. Da Stepinac nije bio nikakav jugoslaven, najboljim je dokazom njegova izjava na sudu 1946. god.: d a j e J u g o s l a v i j a b i l a H r v a t i m a n e d r ž a v a n e g o t a m n i c a.

Drugu je Jugoslaviju Stepinac smatrao još kobnijom i crnjom tamnicom za Hrvate, nego što to bijaše prva. Zaista je druga Jugoslavija Stepincu bila s t r a t i š t e, a ne tamnica. Stepinčeva oporuka ni jednom riječju ne pozna Jugoslavije: on ne poručuje ništa jugoslavenskom narodu ni narodima Jugoslavije. Njemu je u srcu i u duši samo njegov h r v a t s k i narod. Stepinac želi, da H r v a t i ostanu vjerni Bogu, Crkvi, Papi,

Mariji, da se sjećaju svoje katoličke starine i sudbine, da osiguravaju svoju katoličku budućnost, da ostanu i katolici! —

On 9. 10. 1959. izričito tvrdi u svojoj oporuci, da je vazda nastojao što više koristiti hrvatskom narodu i neprestano će se u vječnosti moliti za hrvatski narod!

Stepinac nema ništa protiv ostalih jugoslavenskih naroda. On jednako žali i nad njihovom kobnom sudbinom, ali njemu je Bog dosudio roditi se, živjeti i trpjeti Hrvatom i hrvatskim crkvenim predvodnikom, i Stepinac to vrši svestrano, temeljito, iskreno, oduševljeno ...

Kad je postao nadbiskupom-koadjutorom, rekao je mladim svećeničkim pripravnicima, da se u rodoljublju ne da ni od koga natkriliti! Kazao je, da je hrvatsku grudu natapao svojim znojem i obradjivao svojim žuljevitim rukama: i da je zato više voli i ljubi i želi joj svako dobro!

Stepinac je gorio od hrvatskoga rodoljubnoga žara. Spremao je proslavu 1300. godišnjice prvih hrvatskih veza sa Svetom Stolicom i od te proslave očekivao golemu duhovnu korist za sav hrvatski narod. Bio je gorljiv pristaša i štovatelj bl. Nikole Tavelića. Vodio je akciju, da se Tavelić proglasi svecem, bio je na čelu hodočašća, koje je 1937. u Svetoj Zemlji postavilo oltar bl. Tavelića. U jesen 1939. predveo je veliko hrv. hodočašće Piju XII. i u ime svih hrv. biskupa i vjernika Papu zamolio, da proglasi svecem mučenika Tavelića. Stepinac se dičio, što je Hrvat, i htio je, da svi njegovi zemljaci budu ponosni na svoju hrvatsku i katoličku prošlost.

Vodjen rodoljubnim osjećajem, on je imao duboko razumijevanje i za potrebe hrvatskih muslimana. Rado je zalazio u Bosnu i Hercegovinu i u druge hrvatske krajeve izvan uže Hrvatske! Kad je umro veliki Don Frane Bulić, mladi nadbiskup-koadjutor Stepinac hrli u Split i vodi Bulićev sprovod. I kad je sam primao biskupsku posvetu 24. VI. 1934., htio je, da ga posveti nadbiskup Bauer i dva predstavnika ostalih hrv. crkvenih pokrajina: splitski biskup dr. Bonefačić i sarajevski metropolita dr. Ivan Šarić. — Msgr. Šarić 1938. slavi svoj biskupski jubilej, Stepinac polazi u Sarajevo na proslavu, ali prije toga obilazi skoro cijelu Bosnu i Hercegovinu: i kad smo ga zaustavljali usput zvonjavom zvona i drugim znakovima slavlja, govorio nam je tako, da smo se svi radovali, i svećenici i vjernici, da u Zagrebu stoluje onakav rodoljub. Stepinac voli Sarajevo. Biskup Čekada 6. VIII. 1939. bio je posvećen, a hrvatski Metropolita pohrlio je da sudjeluje u slavlju svoga rimskoga kolege i hrvatskoga biskupa iz Bosne!

Stepinac se znao zalijetati na duhovne izlete u primorsku Hrvatsku te svojom pojavom i besjedom obradovati Senj i Split, Dubrovnik i Kotor. U hrvatskoj Ateni, skladnom Dubrovniku, vodio je svečanu procesiju i nosio moći svetoga Vlaha, dubrovačkoga „parca", a u Kotoru je častio svetoga Tripuna i svetu Hozanu, mjesne zaštitnike. U prošlom ratu najprije je nevolja pogodila upravo te primorske predjele hrvatskoga

Sarajevo — glavni grad Bosne ponosne

naroda: i očinski osjećajući s njima i s Bosnom i Hercegovinom, hrvatski Metropolita nesebično se zalaže, pokreće sabirne akcije i šalje raznovrsnu pomoć svima potrebnim hrvatskim biskupijama. „Himbeni saveznici" fašisti nečovječno su zatočili desetke tisuća hrvatskoga pučanstva. Stepinac je nastojao ublažiti gorku sudbinu tih stradalnika, slao im je pomoć i utjehu. Bogoslove iz siromašnijih biskupija primao je u svoje sjemenište u Zagrebu, bratski je razumijevao bačke i baranjske Hrvate, koje je postavljao za profesore svoje nadbiskupske gimnazije i inače se

Dubrovnik — biser hrvatskog Jadrana

brinuo za njihov smještaj u Zagrebu i Hrvatskoj. Doći će vrijeme, kad će se doznati, šta je sve Stepinac poduzimao u Zagrebu i Beogradu, Rimu, Vatikanu i Berlinu, da se poštuju prava hrvatskoga naroda. Bilo je kobnih dana i godina, kada nije bilo pomoći niotkud. Stepinac je tada muževno ustajao i žigosao nepravde i nasilja domaćih ustaša, talijanskih fašista, njemačkih nacista, srpskih silnika i komunističkih palikuća. Stepinčevi prosvjedi nijesu časovito koristili, ali bili su umjesni i stoga, što su barem svjedočili neustrašivost crkvenoga dostojanstvenika iz

Krašića, koji je svojim nasljednicima ostavio idealan primjer, kako se treba žrtvovati za Crkvu medju Hrvatima.

Zar nije svojim zahvatom smeo kratkovidne madžarske prohtjeve za hrvatskim Medjimurjem? Madžari su iskoristili opći metež 1941. i zaposjeli medjimurski kraj, a onda su nastojali navesti Svetu Stolicu, da Medjimurje podloži madžarskim crkvenim vlastima. Stepinčeva odlučnost pomela im je namjere: Medjimurje nije bilo izuzeto ispod zagrebačke nadbiskupije. Slično je Stepinac nastupao i prema smiješnim prohtjevima jugoslavenskih vlasti, koje su prije rata htjele zagrebačkoj nadbiskupiji oduzeti područje na sjeverozapadu dijeceze. Nepravedna je vlast tada novčano kažnjavala svećenika, a Stepinac ga je sokolio i pružao mu sredstva, da može izdržati u pravednoj borbi. Uopće je bdio nad hrvatskim crkvenim pravima i potrebama, a s kim god je imao posla, svatko ga je dobro razumijevao, jer je Stepinčeva iskrenost i odlučnost za duhovno i opće dobro njegova naroda svakom bila poznata.

Komunisti su poslije rata klevetali Crkvu u Hrvatskoj pa su tako na primjer franjevačke mučenike sa Širokoga Brijega nastojali prikazati kao neuspjele pustolove, koji su oružjem tobože dočekali crvene napadače i navodno u borbi izginuli, a nijesu bili nevini spaljeni iz mržnje na vjeru i hrvatstvo. Stepinac je pobijao komunističke klevete i franjevačkim i ostalim mučenicima vjere i domovine priznavao vječne zasluge za Crkvu i Hrvatsku. U svima predstavkama, koje je slao komunističkim vlastima, u okružnicama svećenstvu i vjernicima pod jugoslavenskim komunistima vazda je jasno izjavljivao, da osobno snosi odgovornost za te svoje pisane stvari. Pred jugoslavenskim komunističkim sudom u Zagrebu Stepinac ne brani sebe, ali dostojanstveno iznosi pravo hrvatskoga naroda na državnu samostalnost i slobodu. U tu svrhu navodi stav Pape i Svete Stolice, prirodno pravo, povelju Ujedinjenih naroda, priznaje svoje oduševljenje za stvaranje hrvatske države 1941., a osudjuje komunistička nasilja, oskvrnjivanje grobova, crkava, tlačenje hrvatskoga naroda. Stepinac je 1946. iznio najmuževniju optužbu komunističkoga sustava u Jugoslaviji i uopće u svijetu.

Trinaest godina poslije ,to jest neposredno pred svoju smrt, krašićki je Mučenik ponovio svoju optužbu protiv komunističke Jugoslavije: ta je optužba ujedno osuda nasilne bezbožne vladavine, kako to pokazuje Stepinčevo pismo 4. XII. 1959. upravljeno jugoslavenskom sudu u Osijek.

Da ta progonstva opisuje i osudjuje netko manji i nesavršeniji, komunisti ne bi imali ni po jada, ali kad je Stepinčevo pero i muževna riječ ocrtala užasno jugoslavensko progonstvo Crkve i naroda, pošteno se čovječanstvo mora pokloniti Stepinčevoj uspomeni i pravorijeku te najozbiljnije prihvatiti njegovu posljednju pouku o držanju prema komunizmu. Nepolitičar Stepinac dao je moralnu pljusku onim slobodnim državnicima i političarima, koji se žarko trude oko sporazuma s komunizmom. Stepinac piše, da nikad nije smatrao niti smatra državom bilo koju stranku, pa ni jugoslavensku komunističku. Prije nego je progovorio

kardinal Ottaviani — 7. I. 1960. — već je iz Krašića došla neminovna osuda neozbiljne gospode „koegzistencijalista".

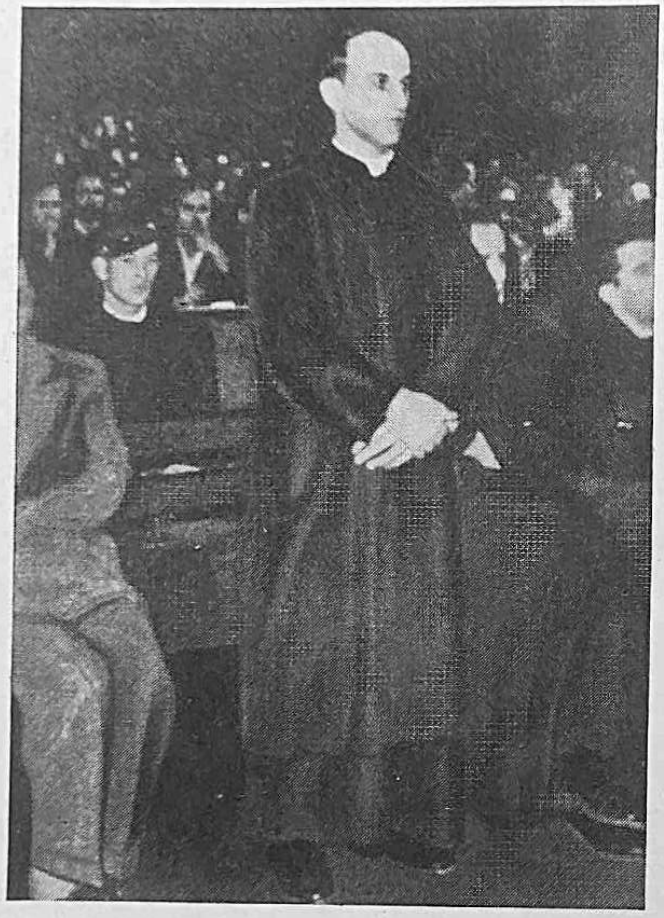

Nadbiskup Stepinac pred komunističkim sudom u Zagrebu

U GRIMIZNU SJAJU MUČENIŠTVA!

Bogat svetački lik Stepinčev i bez mučeništva mogao bi govoriti Hrvatima i svima narodima, kako je uzvišen Bog u svojim odabranicima! Kad Papa novim kardinalima stavlja grimizni šešir na glavu, ističe im po crkvenom obredniku dužnost, da za Crkvu i Papu podnose svako nasilje i teškoću „usque ad effusionem sanguinis inclusive": da i krv liju, ako to bude potrebno! Stepinac nije izravno prolio svoju krv za Crkvu i Papu, ali njegov su život sustavno uništili jugoslavenski komunisti, jer od Stepinca nijesu mogli učiniti odmetnika od Rima i izdajicu papinstva. Stepinac je po duhovnoj vrijednosti svojim dugotrajnim mučeništvom za Crkvu i Papu dao više nego što je kratka smrt na stratištu. Tako je krašićki Zatočenik ovjenčan višestrukom slavom: sveca i mučenika, ispovjedaoca i patnika. Crkvu je

slavno prodičio i središnji dio 20. stoljeća posvetio svojim životom i stradanjem. U ovako sudbonosno vrijeme Bog je Hrvatima poslao Stepinca! Nije ga doveo s kraja svijeta, nego ga je uzeo iz hrvatskoga naroda i uzvisio ga, da ga njegov narod još živa upozna, voli, štuje, slijedi i sluša.

„Unicuique suum!" — „Svakom svoje!" piše kao geslo na slavnoj stranici dnevnika Svete Stolice „Osservatore Romano". Stoga je pravedno, da Stepinca priznamo Hrvatskoj i Hrvatsku Stepincu! Veliki Kardinal bez Hrvatske, šta bi bio, a Hrvatska bez svoga Stepinca, gdje bi bila sada i u budućnosti?! „Hrvatskom narodu, iz kojega sam nikao, nastojao sam koristiti, koliko sam mogao . . .", pisao je mučenik Stepinac 9. 10. 1959. On će pred Božjim licem nastaviti, snažnije i uspješnije, svoju pomoć Hrvatskoj i Crkvi. Golema je odgovornost hrvatskoga naroda prema Stepinčevoj uspomeni. Stepinca moramo dobro upoznati, nasljedovati njegove kreposti, vršiti njegove opomene, stupati njegovim stazama, ostvarivati smjernice, koje nam je davao, dok je bio na slobodi, u tamnici i zatočenju! Osim toga dužni smo širiti Stepinčevu slavu, da sav svijet što prije upozna sve bogatstvo njegove duhovne pojave. Stepinac je za života suvereno dominirao javnošću boljega dijela čovječanstva, a poslije svoje smrti još će jače ižarivati kršćansku plemenitost i dobrotu.

Sam je u svojoj oporuci pisao, da je za svoje biskupsko geslo uzeo riječi „U Tebe sam se, Gospodine, uzdao!" i dodao je: „A sada se ufam u beskrajno milosrdje Božje, da ću iskusiti istinitost onoga drugoga dijela: ‚Non confundar in aeternum!' (to jest: ‚Ne ću se postidjeti dovijeka!')." Providnost Božja odlikovala je Hrvatsku i svijet, da je omogućila ovako skladan kršćanski život i mučeništvo.

U danima najgoropadnije komunističke najezde Stepinac je predvodio čovječanstvo u odbrani najvećih Božjih i ljudskih svetinja te svojom životnom žrtvom ostavio skladan primjer, kako treba Bogu služiti i čovječanstvo ljubiti.

Nikad nijesu uzaludne žrtve, što ih pojedinci i narodi prinose Bogu na čast za duhovni napredak svijeta: Stepinac je svojim životom i mučeništvom oplemenio hrvatski narod i njegovu ulogu u zboru kršćanskoga svijeta. Dok je bio živ, nije dao nepravedno napadati Hrvatsku, a u nebeskoj slavi Stepinac će još snažnije braniti svoj progonjeni narod, da konačno dodje do slobode i da može dostojno zahvaljivati Bogu, što je, medju ostalim dobročinstvima, Hrvatima dao uzorna predvodnika i pastira, koji je za njih i za Crkvu položio život, jer je u Kristu, Dobrom Pastiru, iskreno tražio i našao svoj uzor, koji mu je konačno postao vječnom nagradom.

10. ožujka 1960., na trideseti dan po blaženoj Stepinčevoj smrti!

Dr. Ivan Tomas

SRCE MRTVO — ŽIVI ČUVAR BUDI!

(Kardinalu Stepincu)

„U katedralu kad su teške noći,
na Banov grob zna neka žena doći
S teškim križem jedne cijele nacije."
(A. G. Matoš)

I čuj nas, mrtvi kneže, jer ovo Ti moramo reći:
Danas smo gordiji na Te, nego smo ikada bili,
u trnove vijence Tvoje snagu svoju smo slili,
oni su biserje, blago, — grb i znamen naš.

Trinaest godina teških, trinaest postaja križa,
sve do raspeća svoga prošo si dignuta čela,
i ako je sjena tuge na dušu Tvoju sjela
poniko nikada nisi, — čvrst ko litica siva;
kroz Tebe vjera ključala je živa
i silnik je pred njom u nemoći stao.

I čuj nas, mrtvi kneže, i ovo Ti imamo reći:
Još su pred nama dani u kojima ljudska nemoć
zakone svoje kroji i pravdu Božju ruši,
kroz nju će opet mržnja prava naša da guši,
i živi gasi plamen sa prastarih ognjišta naših.

I još će noćni orkani lomiti hrastove naše,
otkidat samo grančice, lišće i koru,
a mi ćemo sunčanu dočekati zoru,
jer Ti ćeš uz nas bdjeti . . .

I s nama budi uvijek, — andjeo plamena mača,
David i Samson, naš branič i div,
ostani s nama:
U grobu mrtav — u Hrvatskoj živ!

A žena ona što je pjesnik vidje
za teških noći *„s križem cijele nacije"*
s Banovoga Tvome grobu pridje
i glasno zbori:
„SRCE MRTVO — ŽIVI ČUVAR BUDI
NA KRIŽU TVRDOM — RASPETE *KROACIJE!"*

Tomislav Mesić

ŽRTVA I POBJEDA KARDINALA STEPINCA

O Bože, Ti možeš rasvijetliti tamu,
Ti jedini to možeš!
Kardinal Newman

Svakovrsna trpljenja i umiranja — često neopisivo okrutna —, opustošena zemlja, oskvrnjene narodne svetinje, tisuće izbjeglica po svih pet kontinenata — to je nedavna hrvatska prošlost i velikim dijelom još uvijek suvremena stvarnost. U pokušaju, da se to zbivanje, ta nečovječna stvarnost protumači, mnogi upadaju u skrajnosti, ili u najmanju ruku u očite jednostranosti i pretjerivanja. Takva je skrajnost, kad se kaže: mi (t. j. Hrvati) smo sami za to krivi. Jednako tako je očita jednostranost, ako krivnju vidimo samo na drugima (Srbima, „Jugoslavenima", Talijanima, Nijemcima, komunistima, Englezima i t. d.). Trpjeli su i trpe takodjer mnogi drugi narodi, u Evropi i u ostalim dijelovima svijeta, pa je jasno, da su i uzroci trpljenja mnogo dublji i raznolikiji, negoli se to nama pričinja, ako promatramo sudbinu samo svoga naroda. Za nas je, dakako, vrlo važno, da uzroke naše narodne tragedije što temeljitije istražimo, kako bismo se u budućnosti čuvali, da se takva tragedija ne ponovi, ali i nakon najtemeljitijega istraživanja ostat će pitanje: zašto je sve to moralo doći, i zašto je tako grozna katastrofa baš hrvatski narod zadesila? Na ta naime pitanja može nam povijest i ljudski razum dati tek djelomičan, a ne posve zadovoljavajući odgovor.

Još manje zadovoljavajući odgovor može nam ljudski razum dati na pitanje: zašto trpe nevini? A da se često dogadja, da baš nevini trpe, da baš oni, koji nisu ništa skrivili, bivaju kažnjavani i progonjeni, to ne treba dokazivati, jer bi vjerojatno svaki čitalac ovih redaka mogao za to navesti dosta primjera. Pri tom ne mislimo na one slučajeve, gdje se ljudska pravda može prevariti, gdje se radi o zabludama, nego na slučajeve, kod kojih je očito svima — pa i onima, koji kaznu izriču — da su dotični okrivljenici nevini. Kao razloge takovih čina mogli bismo navesti mržnju, osvetljivost, zastrašivanje drugih i slično, no ipak i nakon toga ostaje pitanje: kako i zašto je uopće moguće, da nevin trpi? To su duboka otajstva ljudskog života, i odgovor na njih možemo naći samo u Knjizi života, u Sv. Pismu, u Onoga, koji je gospodar života i smrti i pravedan sudac. A u Sv. Pismu čitamo s obzirom na naše pitanje slijedeće riječi: „Blaženi, koji su progonjeni radi pravednosti, jer je njihovo kraljevstvo nebesko. Blago vama, kad vas pogrde i usprogone i uzgovore na vas sve zlo lažući radi mene" (Mt. 5, 10—11). I na drugom mjestu: „Ako su mene progonili, i vas će progoniti" (Iv. 15, 20). To je odgovor Kristov na gornje pitanje, na koje ljudski razum sam po sebi ne može dati pravog odgovora i razjašnjenja. Bog pripušta, da ljudi po svojoj slobodnoj volji mogu i takva zla vršiti, ali ta su zla vijenac slave za one, koji ih podnose, jer je Bog onaj, koji sudi presude (Ps. 74, 3).

„Krivnja" kardinala Stepinca

Politička totalitarna vlast može samo onda smatrati svoje gospodstvo osiguranim, ako joj podje za rukom slomiti samostalnost duhovne i religiozne sfere — Crkve i kulture — i učiniti ih svojim sluškinjama. Zato nije nikakvo čudo, da je dolazilo do sukoba izmedju vladara-totalitaraca i predstavnika Crkve. U takvim sukobima ovi potonji često su stradali, ali je u prvome redu njihova zasluga, da se u Evropi nije mogao razviti cezaropapizam, koji je toliko zla nanio istočnom kršćanstvu sve do u naše dane. Veliki aleksandrijski biskup sv. Atanazije (295—373) je pet puta išao u progonstvo, ali nije popustio arijanskom krivovjerju ni onda, kad je na stranu krivovjeraca stao sam car. Kad bi Crkva ustuknula u pitanjima vjere i ćudoredja, makar se radilo i o najvećoj sili, zatajila bi time svoju zadaću, što je u ljudskom rodu ima, a koju je primila od svoga božanskog utemeljitelja Isusa Krista. Tu treba tražiti i „krivnju" kardinala Stepinca. Kad je on isticao, da ništa, pa ni najviši nacionalni, socijalni ili religiozni „ideal" ne može opravdati nanošenje nepravde nekom pojedincu, ili narodu, ili rasi, on je time samo učio i branio ono, što je nauk Crkve i naravnog prava. Bez obzira na to, hoće li se kome zamjeriti, hoće li izazvati čiji bijes i osvetu, on na blagdan Krista Kralja 25. X. 1942. u svojoj propovijedi jasno kaže: „Svi narodi i rase potječu od Boga ... Svaki narod i rasa, kako se danas odrazuju na zemlji, imade pravo na život dostojan čovjeka i na postupak dostojan čovjeka." Svatko je razumio, koga su se te riječi u prvome redu ticale, i tko ih je gazio i riječju i djelom. Nadbiskup Stepinac je, bez obzira na to, hoće li mu to biti upisano u krivnju, rekao u jednoj drugoj svojoj propovijedi (18. III. 1945.) i slijedeće riječi: „Čudimo se stoga, odakle sada dolaze neki borci za ‚slobodu' i valjaju drvlje i kamenje na Katoličku Crkvu u Hrvatskoj, jer ljubi svoj narod u kojemu djeluje i želi mu svako dobro, naprosto zato, jer je to zapovijed Božja, kao što god je ista Crkva po svojim predstavnicima učinila sve, što je u njezinoj moći, da se nikome, bio on koje mu drago druge vjere, rase, naroda ili staleža, u Hrvatskoj državi ne učini ništa krivo, ma koliko se drsko i uporno tvrdilo protivno." Ove i slične riječi i djela nadbiskupa Stepinca trebale su biti njegova velika „krivnja" pred „narodnim sudom", koji ga je imao proglasiti „narodnim neprijateljem", „ratnim zločincem" i t. d. Tu svoju „krivnju" je medjutim nadbiskup Stepinac pred tim istim sudom mirne savjesti i neustrašivo na sebe uzeo, kad je jasnim i nedvoumnim načinom na samoj optuženičkoj klupi 3. listopada 1946. izjavio: „Što sam govorio o pravu hrvatskog naroda na slobodu i nezavisnost, sve je u skladu s osnovnim principima Saveznika, istaknutim na sastanku u Jalti i u Atlantskoj povelji. Ako prema ovim zaključcima svaki narod ima pravo na svoju nezavisnost, zašto bi se to branilo samo hrvatskom narodu? Sv. Stolica je toliko naglašavala, da i mali narodi i narodne manjine imaju pravo na slobodu. Zar katolički biskup i metropolita ne bi smio o tom niti pisnuti? Ako treba pasti, past ćemo, jer smo vršili svoju dužnost." U

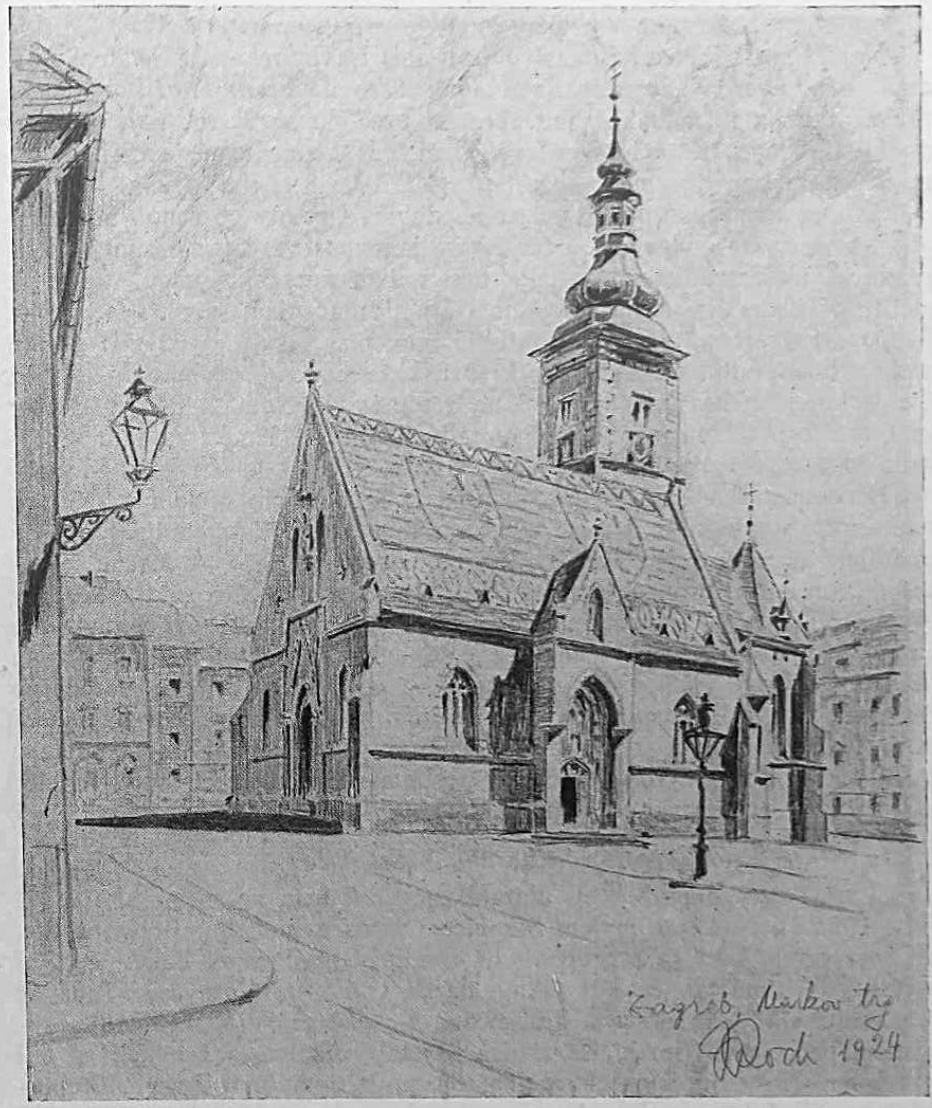

Župna crkva sv. Marka u Zagrebu

istom govoru nadbiskup Stepinac je komunističku stranku nazvao svojim „stvarnim optužiteljem". A taj optužitelj, kako se je to već onda znalo, tražio je u svojoj slijepoj mržnji od nadbiskupa Stepinca, da zataji temelj, na kojem je Crkva sazidana, t. j. da se odcijepi od Petrove Stolice, od Sv. Oca Pape. Kad to optužitelj nije postigao, odlučio se je na to, da Nadbiskupa žigoše i osudi kao „zločinca".

Žrtva kardinala Stepinca

Najkršćanskije na kršćanstvu jest duh žrtve, rekao je jednom kardinal Faulhaber. Nadbiskup Stepinac je herojski branio Božja i ljudska prava, a onda je jednako tako herojski uzeo na se žrtvu, koju je imao podnijeti. Dobro je znao Kristove riječi: „I tko ne uzme križa svoga i ne ide za mnom, nije mene dostojan" (Mt. 10, 38).

Tko je pripravan na žrtvu, nije slabić. Upravo obratno! Slabić je onaj, koji zazire i bježi od žrtve i zato lako postane orudje silnika. Pripravnost na žrtvu nasuprot daje neslomljivu nutarnju snagu. Treba se sjetiti sv. Ivana Krstitelja, apostola i drugih mučenika, starih i modernih, a prije svega i nad svima uzora svih mučenika, Isusa Krista. U obrani vjere u Boga, istine i čovječnosti kršćanski je mučenik nepopustljiv borac. On je spreman na trpljenje pa i na žrtvu svog života, a najljepši biser te žrtve jest, da on svojim progoniteljima oprašta i moli za njih. To je kruna kršćanskog trpljenja.

U spomenutom svojom govoru pred komunističkim sudom u Zagrebu nadbiskup Stepinac je rekao i ovo: „Ja sam za svoje uvjerenje sposoban podnijeti ne samo ismjehivanje, prezir i poniženje, nego — jer mi je savjest čista — pripravan sam svaki čas i umrijeti." Kako su iskrene bile ove riječi! Već na samom procesu morao je on podnijeti laži, izrugivanja i ponizivanja svake vrsti, a onda se je to nastavilo u 5 godina tamnovanja u Lepoglavi kao i u 9 godina zatočeništva u Krašiću. Duševno i tjelesno trpljenje kardinala Stepinca bilo je zacijelo veliko i jedva kome od ljudi poznato, no on je to trpljenje pomoću milosti Božje i ustrajne i odane molitve snosio strpljivo, ni za čas ne posumnjavši u svoje biskupsko geslo: „U Te sam se, Gospodine, uzdao" (Ps. 30, 1).

Pobjeda kardinala Stepinca

„I ne bojte se onih, koji ubijaju tijelo, a duše ne mogu ubiti . . ." (Mt. 10, 28). Nad kardinalom Stepincem je časovito trijumfiralo nasilje, ali vjerojatno i njegovi progonitelji strahuju pred time, kakav će biti svršetak. A svršetak će biti takav, da će trijumfirati pravda. „Tada će pravednici sjati kao sunce u kraljevstvu Oca svoga " (Mt. 13, 43). Stepinčevi progonitelji imaju još uvijek vlast u rukama, još uvijek se oni nad njime osvećuju, kleveću ga, nastoje uništiti vjeru u Boga u Stepinčevu narodu i taj narod muče na svakojake načine, ali napori su im uza sve to uzaludni. Nadbiskup Stepinac je doživio već ovdje na zemlji priznanja i počasti, a najveće vanjsko odličje bilo je imenovanje kardinalom. Prigodom njegove smrti pak izrekao je papa Ivan XXIII. divne riječi hvale i slave, koje će za sva vremena, osobito nama Stepinčevim sunarodnjacima, svjedočiti o duhovnoj veličini kardinala Stepinca. Nema dakle nikakve sumnje o tome, na čijoj će strani biti pobjeda. Svoju zahvalnost medjutim prema velikom kardinalu Stepincu najbolje ćemo pokazati, ako nam njegova duhovna oporuka bude živa riječ, zlatno pravilo života, kojem se ne ćemo ni pod koju cijenu iznevjeriti. To nek bude cvijeće, koje će svaki od nas u duhu položiti na njegov grob.

Dr. Ivo Vitezić

IZJAVE ISTAKNUTIH LIČNOSTI POVODOM KARDINALA STEPINCA

UZORITI KARDINAL AGAGIANIAN, proprefekt svetoga Zbora za širenje vjere:

„NE ZNAM, DA LI DA HRVATIMA IZRAZIM SUĆUT NAD ZEMALJSKIM GUBITKOM ILI ISKRENE ČESTITKE NAD VJEČNIM DOBITKOM KOJI JE KATOLIČKA HRVATSKA STEKLA U HEROJSKOM ŽIVOTU I KRŠĆANSKOJ SMRTI SVETOGA KARDINALA STEPINCA."

UZORITI KARDINAL MONTINI, nadbiskup Milana:

„STEPINAC NEKA NAM SVIMA BUDE UČITELJ UFANJA I KRŠĆANSKE DOBROTE!"

NJEGOVA UZORITOST KARDINAL SPELLMAN, nadb. New Yorka:

. . . Vijest o smrti kardinala Stepinca prouzročit će ovdje žalost, jer Američani vide u njemu isti duh, koji je učinio ovu zemlju velikom: duh koji drži, da za slobodu nijedna žrtva nije prevelika . . .

SENATOR T. J. DODD (USA):

. . . Kardinal Stepinac je mrtav, ali njegov duh i dalje živi, a komunisti će se osvjedočiti, da je taj duh mnogo strašniji protivnik nego sam Stepinac kao čovjek . . .

PROF. IVAN MEŠTROVIĆ, hrvatski umjetnik-kipar:

Objavljena je danas tužna vijest, da je Zagrebački Nadbiskup i Kardinal Alojzije Stepinac preminuo.

Alojzije Stepinac je živio svetačkim životom i preminuo je kao pravednik mučeničkom smrću. Znadem, da će svi Hrvati, pa gdje živjeli, osjećati istu tugu kao i ja nad velikim gubitkom, koji nas je zatekao.

Ožalošćen je Hrvatski Narod nado grobom svog Velikog Sina, ali on za njega nije mrtav. Njegovo pravedničko lice će mu sjati iz groba i biti mu utjeha i uzor, kako se služi Kristovoj nauci i svome narodu.

Njegova će smrt kod njegovih mučitelja izazvati jezu, kad osjete, da im je on opasniji protivnik iz groba, nego li je bio iz njihove tamnice. Ne će ih progoniti Stepinac, koji je za njih dnevno molio, nego će ih progoniti njihova savjest za njemu učinjenu nepravdu i za posljedice, koje grijehu slijede.

Njegov slavan grob, pa gdje bio, obilazit će sve buduće generacije i klanjati se njegovom duhu i hrabrosti.

Neka mirno počiva njegovo izmučeno tijelo u svojoj Hrvatskoj, koju živ nije htio ostaviti.

Neka je slava Alojziju Stepincu!

(„Naša Nada", Gary, Ind., USA, 17. 2. 1960.)

DR. VLADKO MAČEK, predsjednik HSS:

. . . Alojzije Kardinal Stepinac bio je čovjek, koji nije poznavao kompromisa, naročito, kada se je radilo o obrani prava Katolička Crkve i obrani temeljnih načela Božanske nauke Isusa Krista . . .

Kardinal Stepinac držao se je i na sudjenju i za vrijeme boravka u kaznioni tako hrabro i neustrašivo, kako je to kadar samo sin hrvatskog seljačkog naroda. Na sudjenju je naročito izjavio, da kada se komunisti bore za bezbožni materijalizam, imamo i mi pravo i dužnost boriti se za pobjedu kršćanskih načela. Za vrijeme pak boravka u lepoglavskoj kaznioni odbio je ponovne ponude da bude pušten na slobodu pod uvjetom da napusti zemlju.

Za vrijeme zatočenja u Krašiću nije pak mogao drugo, nego svaki dan satima i satima moliti za pobjedu kršćanstva nad komunizmom i za slobodu svog hrvatskog naroda.

Molio je tako satima do gotovo pred smrt u neugrijanoj seoskoj crkvi, čime si je navukao upalu pluća, što je uz njegovu prijašnju bolest trombozu i učinilo kraj njegovom zemaljskom životu.

Pomolimo se za njegovu plemenitu dušu, i ako sam uvjeren, da Ga je naš Svevišnji Otac i mimo naših molitava uvrstio medju kršćanske mučenike.

(„Hrvatski Glas", 22. 2. 1960.)

DR. JURAJ KRNJEVIĆ, glavni tajnik HSS, napisao je članak „Moje uspomene na kardinala Stepinca" u „Hrv. Glasu" od 7. 3. 1960. On je zajedno sa Stepincem bio u nadb. konviktu. Kao stariji djak bio mu je instruktor. Iz djačkih dana veli za Stepinca ovo:

„. . . on se isticao skromnošću, pobožnošću i dobrotom. Na prilazu k stubama, što su vodile u prvi kat, stajao je u ono doba kip svetoga Alojzija kao uzor, u koji se treba ugledati svaki mladi čovjek. Ja sam i nehotice usporedjivao s njime mladoga Alojzija Stepinca, čije je lice već onda imalo svetački izgled . . ."

Članak završava:

„. . . Ja sam u kardinalu Stepincu kao seljačkom sinu uvijek gledao živi primjer neslomive moralne snage hrvatskoga seljačkoga naroda, koja nas je snaga kroz vjekove održala, i koja nam je glavno jamstvo, da ćemo iz sadašnjega zla izaći kao svoj, slobodan i samostalan narod. Svojom nadljudskom žrtvom kardinal Stepinac nam je pokazao, a što je i duboko vjerovanje hrvatskog seljačkog naroda, da nisu gruba sila, mržnja i laž, koji pobjedjuju, nego vjera u pravdu, čovječnost, poštenje i postojanost. U prvom redu radi toga će mu ostati trajan spomen u hrvatskom narodu, kada nikoga od nas već davno ne bude."

DR. DRAGUTIN KAMBER:

UMRO JE, DA PO NJEMU ŽIVIMO

. . . Teško je reći, jesu li sveci korisniji narodu, dok žive ili kada umiru. Sveci po smrti ne odilaze u penziju i ne postaju manje aktivni. Stepinac će nastaviti i u nebesima da ljubi svoj narod još žarče, samo što će njegova riječ pred Svevišnjim mnogo više vrijediti, nego što je vrijedila pred prolaznim veličinama ljudskim. On je živio tako da navijeke živi, a umro je, da i mi po njemu živimo. Njegova je smrt jedno jamstvo više da Hrvatska ne će propasti.

DR. STJEPAN LACKOVIĆ, bivši tajnik kardinala Stepinca:

. . . U Kardinalu Alojziju Stepincu sv. Katolička Crkva gubi jednoga od svojih najuzoritijih knezova, koga je blage uspomene Papa Pio XII. nazvao primjerom apostolske revnosti i kršćanske hrabrosti.

U svome Nadbiskupu i Metropoliti gubi Hrvatski Narod jednoga od svojih najvrlijih rodoljuba, koji je pred čitavim svijetom jasno izjavio, da Hrvatski Narod želi i mora biti slobodan.

Kardinal Stepinac zadužio je i čitavo slobodoljubivo čovječanstvo, kad je neustrašivo branio osnovna ljudska prava čovjeka . . .

(„Naša Nada", Gary, Ind., USA, 17. 2. 1960.)

BRZOJAVNA SAUČEŠĆA PRIGODOM SMRTI KARDINALA STEPINCA

Opaska! Donosimo tek nekoliko brzojavnih saučešća primjera radi, kako su to učinili brojni crkveni i civilni dostojanstvenici po čitavome svijetu, a posebice Hrvati iz svih pet kontinenata.

Msgr. Franji Šeperu, zagrebačkom nadbiskupu:

Pridružujem se žalosti cijele Katoličke Crkve i Hrvatskog Naroda povodom smrti njegovog velikog sina Alojzija Stepinca. Njegov će grob vjernici Kristove nauke i cijeli Hrvatski Narod čuvati kao amanet njegova i svojeg vjerovanja. Uvjeren sam da će naše svećenstvo slijediti primjer svog neustrašivog prvoborca za Krista i Hrvatski Narod.

Ivan Meštrović

Župniku župe u Krašiću uputio je Meštrović ovaj brzojav:

Vrlo poštovani gospodine župnice,

Duboko dirnut žalosnom vijesti, da je naš ljubljeni i duboko poštovani Kardinal Alojzije Stepinac, nadbiskup slavne zagrebačke nadbiskupije preminuo, ja Vama kao njegovom odanom čuvaru šaljem svoje saučešće u Vašoj žalosti, koja je velika, kao i ona cijelog Hrvatskog Naroda.

Uvjeren sam, da je Veliki izmučeni pokojnik zaklopio svoje oči hvaleći Gospodinu, što ga je odlikovao, da do zadnjega časa ostane vjeran Njemu i svome Hrvatskom Narodu, u kome će mu ostati vječna uspomena, a njegova Hrvatska će čuvati njegov grob, kao počivalište svog najvećeg sina u ljubavi i trajnoj vjernosti.

Ivan Meštrović

„NAŠA NADA" donosi 24. veljače 1960:

Nadbiskupska Stolica
Kaptol — Zagreb, Croatia

Hrvati u Gary, Indiana, USA, sa svojom župom sv. Josipa Radnika, Hrvatskom Katoličkom Zajednicom i sa svim hrvatskim vjerskim i narodnim društvima, 16. veljače održali su svečane zadušnice za Kardinala Stepinca, Kneza sv. Crkve, Hrvatskog Metropolitu i Duhovnog Vodju svih Hrvata.

Preuzvišeni Gospodin Andrew G. Grutka, biskup u Gary, odslužio je pontifikalnu sv. Misu uz asistenciju hrv. svećenika.

Duboko ožalošćeni izrazujemo saučešće Hrv. Narodu u Domovini nad smrću Velikog Hrvatskog Sina Kardinala Stepinca, koji je svojim životom i djelima zadivio cijeli svijet.

Hrv. Župa sv. Josipa Radnika i
Hrvatska Katolička Zajednica.

Preuzvišeni
Dr. Franjo Šeper, Nadbiskup,
Zagreb, Croatia.

Katolici svijeta i svi ljudi, koji vjeruju u slobodu, sjedinjeni s milionima Hrvata u domovini i svijetu oplakuju smrt velikog kneza Crkve, Njegove Uzoritosti Kardinala Stepinca, nadbiskupa zagrebačkog i hrvatskog metropolite, koji je vjerno služio Bogu, Crkvi Katoličkoj i Hrvatskom Narodu. Žalimo, Preuzvišeni, s vama i Hrvatskim Narodom.

American Croatian Academic Club,
Cleveland, Ohio, USA.

Nadbiskupska Stolica
Kaptol — Zagreb, Croatia

Iskreno žalimo s Hrvatskim Narodom u domovini i širom svijeta gubitak Duhovnog vodje Hrvatskog Naroda, Alojzija Kardinala Stepinca. Naše molitve za njegov vječni pokoj.

Hrvatski narod i njihov župnik
iz Clevelanda, Ohio,
Rt. Rev. Msgr. Joseph Mišić.

Nadbiskupska Stolica
Kaptol — Zagreb, Hrvatska.

Članovi Hrvatske Akademije Amerike učestvuju u dubokoj boli Hrvatskog Naroda nad nenadoknadivim gubitkom kardinala Stepinca, koji je i za milione naših američkih sugradjana bio živi uzor neslomive snage duha u svjedočenju za istinu i pravdu.

Ing. Karlo Mirth, predsjednik.

Iz države M i c h i g a n poslano je više brzojavnih sažalnica u Zagreb, od kojih spominjemo slijedeće:

G. Mennen G. Williams, guverner države Michigan; G. Louis Miriani, načelnik grada Detroita; „Hrvatska Trgovačka Komora" u Detroitu i vlč. Viktor B. Štefanac, župnik hrvatske župe u Detroitu, koji je po-

krenuo i organizirao ovu dirljivu svečanost sa svojim pomoćnikom u ime hrvatske župe u Detroitu. Sadržaj ovog zadnjeg brzojava je slijedeći:

Preuzv. Dr. Franjo Šeper,
Nadbiskup, Zagreb.

Svećenici i župljani hrvatske župe i crkve svetoga Jeronima i svi Hrvati katolici grada Detroita u državi Michigan, USA, izrazuju svoje duboko saučešće svim Hrvatima katolicima u domovini na gubitku velikoga i neustrašivoga branitelja Katoličke Crkve i Hrvatskoga Naroda Kardinala Alojzija Stepinca.

Vječni mu spomen i slava!

O. Viktor D. Rogulj, O.F.M.

NAŠEM UZORU KARDINALU STEPINCU

Pastirom ga zvaše svi redom;
I branio je stado s Božjom moću.
Nije ga plašila sulud prijetnji,
Dok puk klicaše: „Oče što ću . . .?"

Kad' zvijezde se skriše, škuro biva,
I kada se čini da sve gine;
On se prope na raskršću puta,
Braneći Boga i pravo domovine.

Hrvatska dok sumrtva, ječi bez sjene,
Srca ranjena kliču, a duše izdišu,
On sjaše kao zvijezda pravde,
Junak svog naroda, davši mu nadu višu.

Poganstvo, progonstvo; užas neznanje . . .,
Majke sa čedom vape traku sreće,
On budi duše, sudjene na klanje;
U drami i zapleću, što se susreću.

On će živjet dvaput u srcu ljudi,
Ili bolje reći za sva vremena,
Hrvati se ponose njime, a zlo se kudi;
Jer je sin našega ponosna plemena.

I kada se misli, da je snaga mrtva,
Nije! U dušama nikad junak ne mine;
Poslan je Bogom kao potvrdna žrtva,
Na krvavom raspelu svoje domovine.

I prave sjete su odraz velike boli,
On štitiše jedno, a drugo u sebi skriše;
Nikad nam ne ćeš umrijet, svijet te voli,
Naše sve misli u tvojoj se sliše.

Ivan Zovko,
student ekonomije, Rim

STEPINAC — NAŠA DUHOVNA VREDNOTA

Veličina Stepinčeva je veličina duha. Jedan je ugledni američki novinar napisao, da značenje neke zemlje nije samo u avionima, atomskim bombama ni u brodovima, nego najviše u duhu, u duhovnome bogatstvu, što ga dotična zemlja doprinosi medjunarodnome redu. U današnje doba, kad se vodi gigantska borba izmedju dva protivna svijeta: izmedju svijeta svijetla i tame, bezboštva, ropstva i uništavanja ljudske slobode i izmedju svijeta svijetla, slobode djece Božje — u tako doba strši lik dra Alojzija Stepinca kao branitelja progonjenih, pobornika za Božja i ljudska

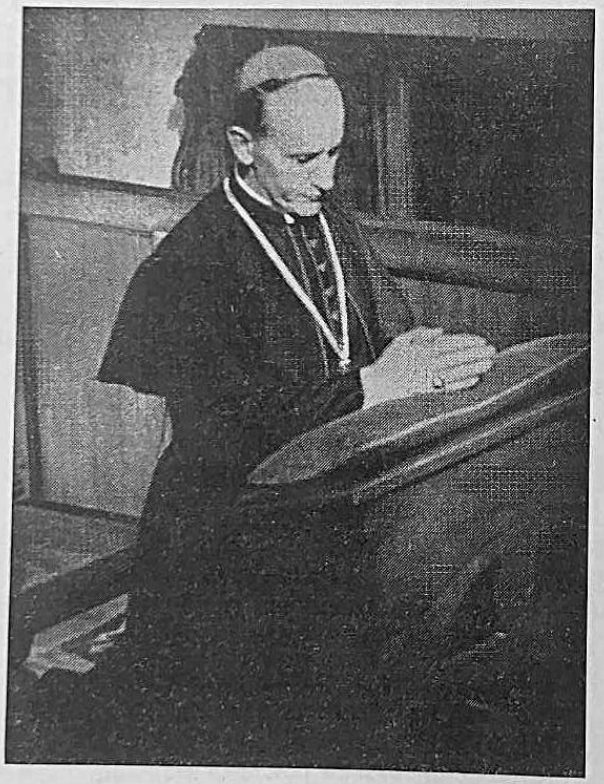

Nadbiskup Stepinac crpao je svoju snagu u molitvi

prava, koji nikada nije poklekao pred silom bezbožnog komunizma, koji je, možemo mirne duše reći, izgorio u ljubavi prema svojoj vjeri i svome domu. Njegova je veličina u tome, što je neustrašivo propovijedao istinu i pravdu, pa stalo ga to i slobode i života.

Stepinac nije bio diplomat ili političar, ali je kao duhovni pastir bio neumoljiv borac za Božja prava i za prava ljudske slobode. Tu nije znao ni htio popustiti. Poznate su njegove borbe s beogradskim vlastodršcima, a ni u našoj državi nije šutio, kad bi opazio, da bilo tko krnji Božja ili

ljudska prava. On bi to osudjivao i u javnim propovijedima iznoseći otvoreno pred narod rane, koje treba liječiti.

Njegovo držanje na komunističkom nazovi sudu zadivilo je cijeli svijet. Njegova izjava: „Moja je savjest čista pred Bogom i pred mojim narodom", — temelj je njegove duhovne snage. Kad bi svi naši rodoljubi mogli reći: „Moja je savjest čista pred Bogom i pred narodom!"

On je stavio na svoj biskupski grb riječi pjesnika psalmiste: „In Te, Domine, speravi, non confundar in aeternum — U Te sam se, Gospodine, uzdao, ne ću se smesti nikada." Eto, i u tome je njegova veličina. Uzdao se u Gospoda, a ne u silu ljudske mišice ili ljudske pameti. Zato je tražio, da i naš hrvatski narod bude narod Božji, koji bi morao živjeti po načelima Evandjelja, jer će samo tako vladati u našoj domovini blagostanje i sreća. Stoga se i onako odlučno suprotstavio bezbožnom komunizmu, koji rastače naš zdravi narodni organizam. To su vidjeli naši i njegovi narodni neprijatelji, pa su ga pravedna osudili i tako silom od naroda odcijepili.

Ali se gorko prevariše. Uspjeh je bio drukčiji negoli su oni mislili. Stepinac je propovijedao više iz tamnice i zatočenja negoli da je bio na slobodi.

On je danas tjelesno mrtav. Ali njegova osobna žrtva donijet će nam mnogo koristi. Prigodom Isusova sudjenja rekao je neki židovski mudrac: „Bolje je da propadne jedan čovjek negoli čitav narod." Možda će se ta istina ispuniti na Stepincu. Njegova će žrtva biti temelj naše sretnije budućnosti. Sjeme ne donosi ploda, dok ne sagnjije u zemlji.

Njegove patnje i njegova mučenička smrt za pravdu i istinu otvorile su oči cijelome svijetu, pa danas svatko znade za naše pravedne zahtjeve.

Duh je vječan. Duh je činio Stepinca velikim. Za nas i mrtav Stepinac znači mnogo: on je naša baština, naš zavjet, naša dužnost, naša narodna hrvatska vrednota. Čuvajmo tu baštinu. Nek nam njegov svijetli lik bude uvijek pred očima. Budimo uvjereni, da će pobijediti ljubav i dobro. Uzdajmo se u Gospoda.

Stepinac je bio velik, jer je bio svetac, a sveci tek iza smrti pokazuju svoju moć i svoje značenje.

Fra Mirko Čović

Komemoracija za kardinala Stepinca u Pax Romani u Americi

Od 20. do 23. veljače o. g. održan je „seminar" američko-kanadske „Pax Romanae" za studente.

U nedjelju naveče „seminar" je na priredbi za „Šuteću Crkvu" posebno komerirao smrt kardinala Stepinca. U tu svrhu pozvan je u Thompson, gdje se održavao „seminar", Prof. I. Omrčanin, koji je održao predavanje na engleskom jeziku o kardinalu Stepincu. Govornik je ocrtao kardinala Stepinca kao velikog crkvenog čovjeka i hrvatskog rodoljuba. Posebno je naglasio vjerske i nacionalne probleme u Hrvatskoj kao i značenje toga crkvenog kneza za cijelu Crkvu. Komemoraciji su prisustvovali članovi State Departmenta, NCWC, uprave Newman Klubova te delegati iz drugih krajeva Amerike, Kanade i svih Južno-Američkih država.

NA GROBU KARDINALA STEPINCA

(Izvoran izvještaj urednika „Bečkog crkvenog lista")

Što inače ne vidjeh u Hrvatskoj, u Zagrebu su sve crkve u gradu sa crnim zastavama. I na katedrali i na nadbiskupskom dvoru vije se crna zastava.

Bila je nedjelja, upravo jedan dan iza sprovoda, kad smo se dovezli na trg pred katedralu. Dva gotska tornja vitko se viju u visinu kao putokazi jednoga naroda, koji duboko pobožno misli i kome se nastoji silom oteti njegovo kršćanstvo.

Eto, hrvatski crkveni knez povratio se nakon 14 godina opet u svoju katedralu, dakako sad kao mrtav. Vjeran puk hoće da moli na grobu svoga Nadbiskupa. Bez prestanka nadiru guste gomile kroz gotski portal u polutamno svijetlo silne katedrale. Gradjani i siromašno odjeveni ljudi sa sela. Hrvatske seljakinje u njihovim širokim suknjama, ali i ozbiljni gradjani prolaze kroz glavna vrata, da bace bar pogled na grob pokojnog Kardinala.

Naprijed, u samome svetištu, oko jednog brežuljka od cvijeća tiho izgara šest velikih voštanih svijeća. U dugim redovima stajahu vjernici, dok se ne bi dao znak drugoj skupini, da je ona sada na redu. Smjeli su ostati samo nekoliko časaka, upravo toliko, koliko je potrebno za kratku molitvu. Tada bi otišli, i došli bi drugi, koji su čekali.

Grob kardinala Stepinca u zagrebačkoj katedrali

Malo čudnim se učinilo, da su ljudi prije negoli su otišli bacali uz cvijeće novac, neki čak i velike novčanice. Vjerojatno su htjeli, da se tim darom pokriju troškovi pogreba. Zatim su koračali od stupa do stupa na kojima su se vidjeli obješeni vijenci. Na svoje veselje našao sam i jedan s crveno-bijelo-crvenom trakom. Na cedulji bilo je napisano, da je od austrijskog konzulata u Zagrebu.

Jedan svećenik mi je pokazao i vrpce vijenaca, koji su bili položeni na sam grob. Jedan je bio od Kardinalova brata, drugi od sestre, opet jedan od sestrične i nećaka. I iz Kanade je neka Mary Stepinac po „Fleurop" poslala jedan vijenac. Isto tako razna svećenička društva iz Amerike i Zapadne Evrope.

Bilo mi je moguće razgovarati se s nekim vjernicima, koji su znali njemački. Čudili su se, kako ja bez straha fotografiram. Rekoše mi, da baš tada nije bilo mnogo svijeta, jer je podne, ali prije podne moralo se dugo čekati, dok bi se došlo do groba. I uvečer poslije mise bit će još veća stiska.

I ovdje u tišini katedrale moglo se vidjeti na licima ljudi, koliko su bili usko povezani u ljubavi sa svojim crkvenim dostojanstvenikom. Nekim seljakinjama su suze tekle niz obraz i svatko je htio pogledati osmrtnicu na glavnim vratima. (To je zato, što su je vlasti zabranile dijeliti. Op. prevodioca.)

Kardinal se Stepinac povratio iz svoga zatočenja u grobnicu zagrebačkih biskupa, k svojim predšasnicima. Pobožan hrvatski narod prati njegovo mrtvo tijelo svojim molitvama. I on nikada ne će zaboraviti svoga junačkog crkvenog poglavara i molit će za pokoj njegove duše.

U grobnici stoji jednostavan željezni mrtvački kovčeg. Ali u vjernim srcima Hrvata živjet će njihov Kardinal i bez purpura kao primjer junačke odvažnosti u borbi za vjeru. I to u vrijeme, dok nad Hrvatskom svijetli crvena zvijezda jednako onako, kako je pred stoljećima sjao krvav polumjesec.

Spomenik kardinalu Stepincu

Na rodjendan kardinala Stepinca, 8. svibnja o. g., posvetit će se zemljište i blagosloviti temelj u hrvatskoj župi Naše Gospe od Presv. Srca Isusova, u Lackawani, USA, za spomenik kardinala Stepinca.

Gradnju spomenika pokrenuo je župnik, preč. g. Stjepan Lacković, bivši tajnik kardinala Stepinca.

PRAVEDNOST ZA KARDINALA STEPINCA

Pod ovim naslovom napisao je Dr. I. M. Emanuel, biskup iz Speyera u mainzskoj crkvenoj novini „Glaube und Leben" od 21. 2. 1960. oveći članak, u kome se kaže:

„S kardinalom Stepincem otišao je jedan od najboljih našega stoljeća u vječnost. Kad mi je stigla vijest o njegovoj smrti, prva mi je misao bila: jedan svetac je umro. Oni, koji su ga osobno pobliže poznavali, razumiju to. Čitav niz današnjih biskupa Njemačke bili su kroz vrijeme svoga studija u Germanikum u Rimu njegovi suukućani i nose u punoj poštivanja uspomeni sliku njegova karaktera kao utjelovljenu vrlinu dužnosti. Kao njegov studijski sudrug, koji se 7 godina brojio u njegove najbliže

suputnike, osjećam se obvezanim u ime mnogih založiti se za čast netom preminulog biskupa priznavaoca.

Nažalost je to postalo iznad svakog očekivanja nužnim. Već prvi dan nakon njegove smrti moralo se je u njemačkim radio-emisijama i novinskim vijestima razabrati, koje sasvim prejako podsjećaju na riječi pjesnika: „Svijet voli sjajno crniti, a uzvišeno u prašinu povlačiti." Doduše ni te izjave ne mogu čistoj nadbiskupovoj ličnosti zanijekati poštivanje, ali se nato isprepletena zbivanja njegova života tako predstavljaju, da umrli na koncu stoji kao žrtva svoje vlastite promašene politike. Naziva se to tragedijom, ali takovom tragedijom, koja ne može izazvati više udivljenje, već samo još samilost. Njegovo odvažno ispovijedanje Krista i Njegove crkve, njegovo junačko zalaganje za slobodu savjesti i vjere gotovo se zatajuju. Da istočna štampa samo sa cinizmom komentira smrt „svrgnutoga" nadbiskupa, jedva se je i moglo drugačije očekivati. Ali ako se na zapadu u napomenutom smislu postupa, nameće se čovjeku nehotice pitanje, nije li crkveno neprijateljska infiltracija zaista već tako daleko prodrla u kanale naše publicistike.

Opasnost da slika kardinala Stepinca bude pogrešno ocrtana već je stoga velika, jer su najodlučnija zbivanja njegova života padala u vrijeme, u koje je gotovo posvema manjkalo svako posredovanje vijesti (1945/46). Ako se sada hoće u tadašnjim godištima novina i časopisa tragati, čovjek se čudi nad prevelikim prazninama. Tim važnije je dozvati nam u sjećanje ono, što smo možda obilaznim putevima i s velikim zakašnjenjem doznali.

Kako se je Stepinac iskreno i pošteno trudio kao natpastir zagrebačke nadbiskupije s njezinih milion i pol vjernika i kao metropolita hrvatsko-slavonske crkvene provincije s njezinih 16 dieceza u burnim četrdesetim godinama iznad ogorčene borbe stranaka i ispunjavati samo svoju pastirsku dužnost, pokazuje već sama činjenica, da je bio napadan najprije od nacionalista, a potom od komunista.

Tko hoće danas tvrditi, da se je Stepinac kao dobar Hrvat prejednostrano čvrsto opredijelio za politiku Poglavnika Pavelića za nezavisnu Hrvatsku i za potlačenje Srba, taj pregrubo pojednostavljuje previše komplicirana zbivanja. Pri svoj ljubavi za svoju domovinu, koja je stvarno pod srpskom vladavinom teško trpila, istupio je on ipak sa svom odlučnošću protiv presizanja vodje Hrvata. Već na 14. svibnja 1941, mjesec dana nakon nastupa Pavelićeve vlade, protestirao je nadbiskup snažno protiv strijeljanja 260 Srba bez sudskog postupka. Koncem 1943. pisao je on, da bi trebalo više svezaka, ako bi se htjelo sabrati sve njegove tadašnje intervencije. On da može mirne savjesti reći, da nije bilo ni jednog jedincatog dana, u koji on nije istupio za Srbe, Židove i vlastite zemljake. On je i javno govorio što misli, i tko pozna zbivanja i okolnosti (1943!), taj neka zna što je to onda značilo, naime igrati se sa svojom vlastitom glavom. —

Na žalost — čini se — da je to pojedinim političkim publicistima nepoznato, inače bi morali oni tadašnje kardinalovo držanje puno pozi-

tivnije cijeniti! Na svaki način ne bi mogla pasti nesrećna opaska, da Stepinac nije bio čovjek kova kardinala Galena. Čovjek bi mogao samo poželjeti, da bi „lav iz Münstera" (Galen) još živio, pa da sam dade potrebiti odgovarajući odgovor na ovo novinarsko pomanjkanje pieteta nad mrtvim tijelom njegova brata u zvanju. —

Bolje bi se uradilo da se podsjeti, da je nadbiskup Stepinac samo do 1943. spasio živote oko 6000 djece, čiji su roditelji bili najvećim dijelom istočne vjere i da je od smrti spasio ukupno 14.000 djece. Čak su i komunisti prije svoga preuzeća vlasti priznali hrabro nastupanje zagrebačkog nadbiskupa protiv „nacionalne" vlasti. — Istom kad je Stepinac i nasuprot komunističkim vlastodršcima pokazao istu otvorenost, morao je biti moralno uništen i stoga ožigosan kao fašistički prijatelj i ratni zločinac. Ali je on mogao pred sudom izjaviti: „Ja nisam bio ni kod Nijemaca ni kod Ustaša ‚persona grata'. Ja nisam bio Ustaša i nisam njima položio zakletvu kao što su to učinili vaši sadašnji (komunistički) funkcioneri."

Da on nije bio hrvatskim nacionalistima s njihovim vodjom Pavelićem zaista prijatan, proizlazi očito iz činjenice, da su isti poduzimali kod Sv. Stolice razne pokušaje, da bio postigli njegov opoziv.

Tim manje je razumljiva tvrdnja jedne njemačke novinske vijesti, da se je Stepinac u pitanju hrvatskog nacionalizma odlučio protiv svoje savjesti. Stepinac je u ovoj stvari svečano pred sudom izjavio: „Ako moramo pasti, past ćemo, jer smo izvršili našu dužnost." Isto je tako odbio optužbu neispravnog „pokatoličenja" Srba lakonički s konstatacijom, da je njegova savjest čista i da će povijest jednoga dana dati o tome svoj sud. Mi smo osvjedočeni, da će taj sud ispasti drugojačije nego onaj prebrzih novinara. Mi savjetujemo tim novinarima sa svom ozbiljnošću: „Dignite svoje prste od savjesti priznavaoca — biskupa! To važi pogotovo pravo, ako vijest dolazi — upravo iz Beograda!

Savjest je bila ta, koja mu je nalagala i komunističkim diktatorima kazati neprijatne istine. Već 18. ožujka 1945 protestirao je on javno protiv umorstava svećenika po komunistima. Istom prigodom izjavio je, da se njega malo doimlje, ako mu se grozi, da će ga se žigosati kao „ratnog zločinca". Doslovno je nastavio: „Možda misle izvjesni ljudi, da ih se bojimo; neka znadu: mi ostajemo na našem mjestu slobodna i otvorena čela i čiste savjesti, pa došlo što mu drago!" Nije li to hrabro držanje jednog kardinala Galena?

Pred sudom, gdje je tada zaista o glavu išlo, nije Stepinac ni slovca opozvao. On je nasuprot konstatirao neštedice, da je od strane komunističkog „oslobodilačkog pokreta" umoreno 260 do 270 svećenika i dodao k tome, da dan i noć nije ni jedan svećenik i ni jedan biskup siguran za svoj život. S druge strane opet mogao je nadbiskup uputiti na to, da je od 500 svećenika njegove biskupije samo 15 njih položilo ustašku zakletvu pod nacionalističkim režimom.

Uostalom nije se na ovoj javnoj raspravi protiv nadbiskupa radilo zapravo o kolaboriranju s ustašama već o vjeri i crkvi Ovo su — iz-

gleda — mnogi novinari i opet zaboravili. Čini se, da oni ne znadu, da je uhapšenju metropolite i predsjednika jugoslavenskih biskupskih konferencija prethodilo opće pastirsko pismo tih biskupa, u kome se vjernici vrlo ozbiljno opominju, da se ne daju odcijepiti od nasljednika sv. Petra u Rimu. Oni (publicisti) takodjer ne znadu, da je predsjednik hrvatske republike Bakarić upravo i baš uoči Stepinčeve rasprave izjavio u govoru zagrebačkim studentima, da je držanje vlade prema vjeri ono isto najvećih pionira komunizma: Marxa, Engelsa i Lenjina. Vjera da mora biti uništena! Kako je to bilo ozbiljno mišljeno, predovoljno pokazuje proces, koji je slijedio.

Stepinac je očuvao pri tom procesu nasuprot bijesnim napadajima neprijatelja vjere tako nadmoćni mir, da mu je tužitelj sav zbunjen i smeten doviknuo: „Vi šutite kao Krist pred Pilatom." Kad je Stepinac konačno uzeo riječ, bio je taj govor od 38. minuta na 3. listopada 1946. neprolazni dokumenat progonjenja Crkve u dvadesetom stoljeću, plameni prosvjed nekrivnje, plameno priznanje ljubavi prema njegovu narodu i vjernosti njegovoj crkvi. Kod odvodjenja u zatvor odigrao se je ganutljiv prizor, kad su mase, kojima se je prije toga porazdijelilo gnjile jabuke, da s njima nabacaju osudjenoga, na pogled uhapšenoga priznavaoca biskupa pale na koljena, da prime njegov blagoslov.

Njegov otpust iz lepoglavske kaznione 1951. nije još dugo bio i oslobodjenje. U njegovom pismu iz Krašića povodom moga posvećenja za biskupa, koje mi je stiglo preko dugih zaobilaznih puteva, stoje sasvim sporedno u zaporci mnogo značajne riječi: „Ja nisam ni sada slobodan."

Zašto on nije potražio slobodu u inozemstvu, kako su očito očekivali njegovi neprijatelji, ne može njemački novinar razumjeti i stavlja nemoguće pitanje, da li je on htio postati mučenikom ili da li je on htio ispaštati — neku krivnju! Kardinal je više nego jedamput sasvim jasno izjavio razlog, pa i pred rijetkim inozemnim posjetiocima: „Smatram svojom dužnošću, da ne ostavim svoj narod u ovoj bijedi na cjedilu!" On je isto tako jasno izjavio, da će svoj položaj napustiti samo, ako ga Papa pozove. To se nije zbilo. Sam Krist ga je pozvao u vječnost. I sad se ispunja puno utješna riječ iz evandjelja naše mladomisničke mise: „Blaženi, koji su progonjeni radi pravednosti, jer je njihovo kraljevstvo nebesko." (Mat. 5, 10.)

NAJVEĆI ŠTOVATELJ BL. NIKOLE TAVELIĆA

Bl. Nikola Tavelić i Kardinal Stepinac

Bol sv. Crkve, hrvatskog naroda i slobodnog svijeta radi smrti kardinala Alojzija Stepinca dijeli i Postulatura Bl. Nikole Tavelića, svijesna, da je sa Kardinalovom smrću izgubila svog najboljeg prijatelja i najvećeg dobročinitelja.

Svaka stvar, svaki pokret, koji je i samo nešto mogao doprinijeti duhovnom dobru hrvatskoga naroda, u Stepincu je našao odmah razumijevanje, podršku i pomoć. Zato nije čudo, što se je on medju prvima oduševio za Tavelićevu kanonizaciju, postao njezin najvatreniji branitelj i učinio za nju više nego itko drugi. „Velika je milost — piše doslovno u okružnici o prvoj općoj proslavi blagdana Bl. Nikole Tavelića, 14. studenog 1937. — koju je Gospodin Bog iskazao hrvatskom narodu, da imade ugodnika Božjega, koji je u samom gradu Jerusalemu, gdje je Isus Krist, Sin Božji, umro za spasenje naše na križu, dao kao mučenik život svoj za svetu vjeru. To je Bl. Nikola Tavelić, franjevac rodom iz Šibenika, čije je ime osobito posljednjih godina sve više poznato po svim našim krajevima i čije štovanje Hrvati katolici po svoj domovini, pa i oni, koji su daleko izvan nje, sve više prigrljuju."

Štovanje Bl. Nikole Tavelića, koje je Sv. Stolica odobrila godine 1889. i u prvi čas dozvolila samo šibenskoj biskupiji i dalmatinsko-istarskoj provinciji OO. Konventualaca, postepeno je raslo i širilo se, ali isključivo unutar franjevačkog Reda.

Novi i zlatni period u povijesti štovanja Bl. Nikole Tavelića započeo je istom u jubilarnoj Godini Otkupljenja 1933., kada se je zaslugom Don K. Stošića, Dra Fra B. Polonija, OFM. Conv. i Dra J. Andrića, glavnog urednika Hrv. književnog društva sv. Jeronima i Odbora za sv. Zemlju, u cijelom hrv. narodu pobudio izvanredan interes za Blaženika i oduševljenje za njegovu kanonizaciju.

Odjeci i posljedice ovog sveopćeg narodnog oduševljenja bile su velike: episkopat uzimlje u svoje ruke stvar Bl. Nikole; stavlja se na čelo pokreta za kanonizaciju; Sv. Stolica, na molbu biskupa, dekretom od 19. ožujka 1937. dozvoljava štovanje Bl. Nikole Tavelića, podizanje oltara u njegovu čast i izlaganje na javno štovanje Blaženikovih kipova i slika u svim biskupijama na teritoriju bivše Jugoslavije.

U ovom času Božja Providnost povjerava duhovno vodstvo hrv. naroda nadbiskupu Stepincu, koji će sa uvjerenjem, da je „Gospodin Bog u jerusalemskom mučeniku Bl. Nikoli Taveliću iskazao veliku milost hrvatskom narodu" postati duša pokreta za Tavelićevu kanonizaciju i biti djelom i riječju najveći Blaženikov štovatelj i na taj način i u ovoj stvari dati svima dobar primjer.

Tavelić je podnio mučeničku smrt u Jerusalemu. Odatle lijepa zamisao, da se na mjestu, gdje je Blaženik svom Bogu „živomu i pravomu" prinio žrtvu svog vlastitog života podigne žrtvenik u slavenskoj crkvi sv. Braće Ćirila i Metoda, isto sa prinosima hrv. naroda.

Oltar, pravo umjetničko djelo, u kratko vrijeme izradio je Ivan Kerdić. Na gornjem dijelu oltara brončani relijef prikazuje Blaženog Nikolu u ognju s križem i mučeničkom palmom u rukama; oko njega s jedne i s druge strane dva andjela drže znakove Mučenikove smrti i slave sa slikom šibenske i zagrebačke katedrale. Iznad oltara je hrv. natpis: Bl. Nikola Taveliću, moli za hrvatski narod!

Svečanu posvetu oltara obavio je nadbiskup Stepinac u prisustvu naših hodočasnika na blagdan zaštitnika grada Šibenika, sv. Jakova,

25. srpnja 1937. Ceremonija posvete oltara kao i historijska važnost samoga čina duboko se je dojmila Nadbiskupa, kako se vidi iz lista sa potpisom: „nadbiskup koadjutor zagrebački, konsekrator hrvatskog jerusalemskog oltara", čiji nam je prijepis sačuvao Kat. list, br. 32, od 5. kolovoza 1937., str. 386: „Velečasni Gospodine! Vama i Vašim dobrim vjernicima šaljem u ime sviju hrvatskih hodočasnika pozdrav iz Isusova grada Jerusalema na dan, kad je svečano obavljena posveta oltara Bl. Nikole Tavelića, našeg mučenika jerusalemskog . . . Neka ovaj svečani hrvatski jerusalemski dan ostane upisan u srcu sviju Hrvata katolika, jer je danas više nego ikada dosad proslavljeno ime hrvatskog naroda u Spasiteljevoj domovini . . . I neka Spasitelj dragi po zagovoru Bl. Nikole Tavelića, jerusalemskog zaštitnika hrvatskog naroda, usliši sve molitve, koje se s hrvatskog jerusalemskog oltara budu odsada dizale prema nebu za sreću sviju . . . i za spas cijelog nam hrvatskog naroda."

Bl. Nikola Tavelić, jerusalemski mučenik

Mjesec dana poslije povratka iz sv. Zemlje, uoči Male Gospe, 7. rujna Nadbiskup je napisao okružnicu „o prvoj općoj proslavi blagdana Bl. Nikole Tavelića" u kojoj, za što bolji uspjeh proslave, naredjuje posebne molitve

i izrazuje želju, da se svugdje počnu odmah podizati oltari u čast Bl. Nikole Tavelića, izlagati Blaženikovi kipovi i resiti njegove slike.

Nadbiskupova želja nije ostala glas u pustinji, budući da ovce poznaju dobrog pastira (Iv. 10, 14.) i slušaju njegov glas (Iv. 10, 3.). Stvarno od Nadbiskupove okružnice pa do danas preko 900 kipova i Blaženikovih slika izloženo je javnom štovanju vjernika. Ima biskupija — izješćuje nas Vice-postulator, u kojima nema crkve ni kapele bez kipa ili slike Bl. Nikole. Veoma je značajno, a i dužnost nam je to istaknuti, da je prva kapela u čast Tavelića bila podignuta 21. studenog 1937. u selu Cerovcu, na području zagrebačke nadbiskupije, a prva župska crkva posvećena Bl. Nikoli, 14. studenog 1943. u samom predgradju Zagreba, u Kustošiji.

Godine 1941. hrvatski narod kanio je najsvečanije proslaviti 1300. godišnjicu svojih prvih veza sa sv. Stolicom. Naši su biskupi molili Sv. Oca Papu Pija XII. da godinu 1941—1942. proglasi Svetom Godinom za hrvatski narod.

Evo lijepe prilike, da se ubrza i pospješi Tavelićeva kanonizacija. Proglašenje svetim Bl. Nikole Tavelića u svetoj hrv. Godini — po zamisli naših biskupa — moralo je biti kruna sviju jubilarnih milosti i zalog sretnije budućnosti.

14. studenog 1939. na sam blagdan Bl. Nikole Tavelića Dr. Alojzije Stepinac u pratnji sedam naših nadbiskupa i biskupa, narodnih zastupnika i drugih odličnika, u svečanoj audijenciji predao je molbu Papi Piju XII. da Bl. Nikolu Tavelića, „heroem gentis nostrae", proglasi prvim hrvatskim svecem, i to već u Svetoj Godini 1941—1942. s t. zv. kratkim postupkom.

Poznato nam je, da je naš veliki Nadbiskup, a od 1953. i kardinal Rimske Crkve u dugim i teškim godinama zatvora mislio na Tavelićevu kanonizaciju i za njezin sretan uspjeh Bogu prinosio svoje patnje i uzdizao svoje pobožne i vruće molitve.

Iz izvještaja o posveti oltara Bl. Nikole Tavelića u Jerusalemu saznajemo, da je Nadbiskup iza dovršene ceremonije uzeo veliki križ i na čelu hrv. procesije uznio ga na Maslinsku Goru. Krasne li simbolike! Dva se Hrvata — lijepo opaža P. Marković D.I. — mučeničkog kova natječu, da jedan drugomu pri dnu svetoga mjesta, koje je vidjelo smrtnu tjeskobu samoga Božanskog Mučenika, iskažu počast. Stepinac Taveliću posvećuje oltar, a Tavelić Stepincu isprosi milost nadljudske snage za buduću borbu i uvodi ga za svetu službu nekrvnog mučeništva za istu vjeru i za istog Krista.

Skoro u svim sažalnicama, koje je ovih dana primila Postulatura, istaknuta je sliedeća misao: Smrt našeg Kardinala nenadoknadiv je gubitak za stvar Bl. Nikole Tavelića. Ljudski sudeći to je, nažalost, ispravno i točno. Ali činjenica, da je u Božjim očima smrt svetaca dragocjena, tješi nas i ulijeva nam nadu, da će naš Kardinal, koji je do jučer bio na zemlji najveći štovatelj Bl. Nikole Tavelića, od danas unaprijed biti moćan zagovornik Tavelićeve kanonizacije kod prijestolja Svevišnjeg.

Postulatura Bl. Nikole Tavelića, Rim

ZADUŠNICE ZA KARDINALA STEPINCA

AUSTRIJA

BEČ, 13. 2. 1960.

U Beču je svečane zadušnice za kardinala Stepinca služio nadbiskup-koadjutor dr. Franjo Jachym na sam dan ukopa kardinala Stepinca t. j. 13. veljače. Zadušnice su održane u katedrali sv. Stjepana, i to naveče, pa je tako bilo moguće velikom broju Bečana da na zadušnicama sudje luju. Prisutan je bio i apostolski nuncij nadbiskup Dellepiane, zatim pomoćni biskup dr. Streidt, bečki kaptol i mnogo drugih svećenika i bogoslova. U ime austrijske vlade bio je prisutan državni tajnik Grubhofer. U posebno velikom broju prisustvovali su zadušnicama bečki Hrvati, sa svojim svećenicima. U sadržajnoj i dirljivoj propovijedi nadbiskup Jachym je ocrtao svetački lik Stepinčev kao borca, priznavaoca i mučenika Kristova, a zatim je takodjer sve prisutne pozvao na tople molitve za teško ranjenoga kardinala Königa i njegova ceremonijara kao i za poginulog šofera i njegovu obitelj.

Sutradan, u nedjelju na 14. veljače, hrvatski bečki dušobrižnik, fra Mirko Čović, održao je preko naše mise propovijed o kardinalu Stepincu, u kojoj je istaknuo, u čemu je njegova veličina: u velični duha, u osobnoj svetosti, pa je pozvao sve prisutne, da u tome nasljeduju našega duhovnog Velikana i pozvao ih sve riječima Stepinčeve duhovne oporuke, da budu vjerni vjeri svojih otaca i rimskoj Crkvi. Moljene su i posebne molitve za pokoj njegove duše. To je isto učinjeno i u lageru Traiskirchen kod Beča na večernjoj misi.

Ovdje treba spomenuti i to, da su ovdje naši svećenici, uz materijalnu potporu Hrvatskog karitasa iz Salzburga, izdali vrlo ukusne spomen slike prigodom smrti našega Mučenika, i to na hrvatskome i njemačkome jeziku. Na njima su tiskane znatnije Kardinalove izjave kao i izjave velikih ličnosti o njemu. Uspomene su dijeljene prigodom zadušnica Hrvatima i Austrijancima po cijeloj Austriji, a poslane su i mnogim uglednim ljudima i ustanovama.

SALZBURG, 16. 2. 1960.

U Salzburgu služio je zadušnicu nadbiskup dr. Andrija Rohracher, u katedrali sv. Ruperta. Sv. Misi prisustvovali su predstavnici svjetovnih i crkvenih vlasti, mnoštvo gradjana kao i čitava hrvatska izbjeglička grupa pod hrvatskim barjakom zavitim u crno velo. Kraj katafalka položena su tri vijenca. Jedan u ime svećenstva sa natpisom: „Svome Natpastiru, kardinalu Alojziju Stepincu, vjerno svećenstvo u izbjeglištvu." Drugi je bio položen u ime hrvatskih časnika i vojnika sa natpisom: „Svome Vojnome Vikaru, kardinalu Alojziju Stepincu, hrvatski časnici i vojnici." Treći je bio položen u ime izbjeglica sa natpisom: „Kardinalu Alojziju Stepincu, Primasu Hrvatske i nadbiskupu zagrebačkom, neustrašivom borcu i mučeniku, hrvatske izbjeglice u Austriji." Uz katafalk držali su izbjeglice počasnu stražu.

U svome nagovoru prikazao je preuzv. g. nadbiskup Rohracher pok. kardinala Stepinca u svijetlu Isusovih riječi, koje je rekao u prigodi Zadnje večere: **„Jer sam vam dao primjer, kako ja učinih vama, tako i vi da činite."** (Iv. 13, 15.)

Pod sv. Misom pjevao je prije podizanja dječački zbor iz Malog sjemeništa, a poslije podizanja, na izričitu želju nadbiskupa Rohrachera, pjevalo se hrvatski.

KLAGENFURT, 5. 3. 1960.

Hrvatski emigranti u Koruškoj namjeravali su odmah nakon smrti našeg neprežaljenog Kardinala prirediti u Klagenfurtu što svečanije zadušnice. U tu su svrhu zamolili preuzvišenog biskupa dijeceze Gurk dr. Köstnera, da bi on, kao drug velikog Pokojnika iz školskih dana u Rimu osobno celebrirao pontifikalni rekvijem. Tako je na da 5. ožujka, u subotu, klagenfurtska lijepa i prostrana katedrala bila puna vjernika. Pokraj brojnih austrijskih katolika i istaknutih ličnosti iz političkog i kulturnog života pokrajinske metropole bilo je još više hrvatskih emigranata, koji su došli iz svih krajeva Koruške. Posebno je zapažen broj najnovijih mladih izbjeglica.

Dok je preuzvišeni klagenfurtski biskup uz punu asistenciju i u prisustvu brojnog duhovnog staleža svoje dijeceze celebrirao svetu misu, kod koje je mjesni zbor bogoslova pjevao žalobne tekstove posmrtnog korala, uz katafalk na sredini crkve stajali su u počasnoj straži osmorica hrvatskih emigranata, od koji su većinom bili pripadnici negdašnjih hrvatskih vojnih postrojbi. Uz njih su bili dječaci i djevojčice svečano obučeni . . .

U toploj, odlučnoj i jasnoj propovijedi na njemačkom jeziku preuzvišeni gospodin dr. Köstner je evocirao lik hrvatskog kardinala, istaknuvši divne značajke njegova karaktera još iz studentskih dana, kao i njegovu ličnost kao visokoga kneza Crkve i ujedno smionoga borca za ljudsko dostojanstvo ugroženo od tirana ovoga vijeka. Za poznati kardinalov obrambeni govor na sramotnom zagrebačkom sudu govornik je kazao, da je taj govor uzor kako se kršćani imaju braniti pred svojim dušmanima. Na Stepinčevu obrambenom govoru i držanju obistinile su se Učiteljeve riječi upućene učenicima: **„Kad vas povuku po sudnicama, ne bojte se šta ćete govoriti. Sam Duh Sveti naučit će vas u tim danima šta imate kazati . . ."**

Hrvatski emigranti iz Koruške uputili su poslije svečanih zadušnica **pismo svetom Ocu Papi Ivanu XXIII.,** koje sadrži ove misli:

„Sveti Oče! Premda duboko ožalošćeni preranom smrću mučenika kardinala Alojzija Stepinca, kneza Rimske Crkve i borca za slobodu i prava svoje hrvatske nacije, ipak smo utješeni Vašim očinskim suosjećanjem, koje ste uvijek pokazivali i prema velikom Pokojniku i prema njegovu obespravljenom narodu, pa Vam se u ovim teškim časovima zbog toga sinovski zahvaljujemo. Ujedno Vas želimo uvjeriti, Sveti Oče, da ćemo mi hrvatski emigranti, danas u Koruškoj u Austriji, učiniti sve, da realiziramo one dvije posljednje želje, koje nam je naš blagopokojni kardinal stavio na srce u svome testamentu prije nego što se je rastavio od svoje zemaljske Domovine, od svoje ljubljene Croatiae: **vjernost Svetoj Majci Crkvi i vjernost Petrovoj Stolici."**

LAGER ASTEN i WEGSCHEID kod Linza.

Smrt kardinala Stepinca duboko je potresla sve Hrvate u lagerima i u taj čas svi su bili jedno-katolici! A to je bio onaj spontani glas naroda u prilog čovjeka, koji je bio simbol i nada potlačenih, a osobito onih najpotlačenijih — izbjeglica.

Zadušnice su održane u nedjelju 6. ožujka o. g. u oba lagera. Skromne drvene kapele jedva su primile veliki broj vjernika. Sv. Misu služio je vlč. Juraj Paršić, koji je pobudnim riječima evocirao sjajne i velike uspomene na kardinala mučenika. Naveo je riječi jednog svećenika, koji je vidio mrtvog kardinala na odru i pisao: **„Sada znam kako sveci izgledaju, kada nakon izdahnuća odmah ugledaju Boga."**

Pjevački zbor u Astenu, pod ravnanjem gosp. Zorea, pjevao je odlično crkvene pjesme. Katafalk je bio urešen sa hrvatskom trobojkom i cvijećem.

Uz veliku tugu, u koju se zavio sav hrvatski svijet, izbjeglice se živo nadaju, da će ime kardinala Stepinca sjati na nebu kao zvijezda zornica i navještati im bolje dane, koje će on iz zaslužene slave u raju izmoliti od Boga.

ST. MARTIN kod Villacha, 6. 3. 1960.

Izbjeglice iz okolice Villacha priredile su zadušnice u župnoj crkvi Sv. Martina, koje je služio domaći župnik. Zadušnicama su prisustvovali i domaći župljani. Propovijed je održao sam župnik i ona će ostati nezaboravna svima izbjeglicama. Župnik je ocrtao veličinu kardinala Stepinca i naglasio je kako je on u svome mučeništvu zastupao ne samo svoj hrvatski narod nego i čitavu Crkvu.

BREGENZ, 21. 2. 1960.

U pokrajini Vorarlberg organizirali su služenje zadušnice naše izbjeglice u gradu Bregenzu. Zadušnicama su prisustvovali predstavnici gradjanskih vlasti i mnoštvo svijeta. Zadušnice je služio prečasni gosp. Nusbaumer, dekan, uz asistenciju svećenstva.

BELGIJA

Seraing, 28. 2. 1960.

Ujedinjeni sa sv. Crkvom, cijelim tužnim hrvatskim narodom i sa čitavim svijetom i naša mala skupina Hrvata iz Seraınga i okolice iskazala je Kardinalu posljednju počast svojom prisutnošću kod sv. Mise zadušnice koja je održana u nedjelju na 28. 2. 1960. u pola sedam sati na večer. Svetu Misu služio je generalni Vikar Mons. Heusscher, a asistirali su naši svećenici. Održana je i propovijed, koju ćemo uvijek čuvati u srcima, kao dokaz, da je naš dragi Kardinal još uvijek medju nama svojim velikim duhom i svetom uspomenom.

Bruxelles, 21. 2. 1960.

Misa zadušnica održana je za kardinala Stepinca i u glavnom gradu Belgije, Bruxellesu. Sv. Misi prisustvovalo je mnoštvo nasega svijeta iz grada kao i čitave okolice.

NJEMAČKA

MÜNCHEN, 23. 2. 1960.

U Münchenskoj katedrali služio je zadušnice Njegova Uzoritost kardinal Wendel. Zadušnicama je prisustvovalo preko 2.000 vjernika, medju kojima su bili predstavnici civilnih i crkvenih vlasti kao i naša izbjeglička grupa sa svećenicima. Prisustvovali su i predstavnici Hrvatskog Narodnog Odbora, koji su za ovu zgodu izdali osmrtnice na njemačkom jeziku.

Propovijed je održao Prof. Dr. Vilim Keilbach. Prikazao je Pokojnika kao uzor svećenika, biskupa, rodoljuba i kao sveca mučenika za božanska, naravna i ljudska prava, kao čelik-karaktera, koji se nije dao savijati od tirana i diktatora, te kao hrvatskog rodoljuba, koji je žarko ljubio svoj potlačeni narod, a osobito u momentu narodne katastrofe 1945. pa dalje.

ESSEN, 22, 2. 1960.

U crkvi sv. Tome u Essenu služio je zadušnice Preuzv. g. Julije Angerhausen, posvećeni biskup. Prisustvovali su hrvatski i slovenski rudari iz ruhrskog područja. Asistirali su slovenski svećenici vlč. Dr. Zdešar i vlč. Ćiril Turk.

Katafalk je bio urešen sa slikom kardinala Stepinca, hrvatskim grbom i trobojkom. Uz njega je stajala počasna straža.

Propovijed je održao vlč. Franjo Lodeta, dušobrižnik za hrvatske rudare. On je naglasio misao, da je kardinal osudjen jer je „kolaborirao“ s Kristom, jer je branio vjeru, kulturu, domovinu, jer je govorio u ime istine, slobode i pravde.

Kako je kardinalu osobito ležao na srcu svećenički podmladak, to je vlč. Lodeta odmah osnovao i „Fond Kardinala Stepinca“ za pomaganje zagrebačkih bogoslova.

Stuttgart, 17. 2. 1960.

Preuzv. g. Carl J. Leiprecht, biskup iz Rottenburga, rado se odazvao pozivu naših Hrvata i održao je svečani Requiem u glavnoj crkvi Stuttgarta uz veliko učešće naroda, na 17. 2. 1960. Značajnu propovijed održao je vlč. P. Wendelin Gruber, Isusovac.

Poslije mise je biskup primio predstavnike Hrvata u jednom malom prijemu, na kojem su se Hrvati zahvalili, što je najvećem sinu hrvatske domovine priredio posljednju počast.

Berlin, 17. 2. 1960.

U crkvi sv. Sebastijana, mučenika, odslužio je svečani Requiem berlinski nadbiskup i kardinal, Njegova Uzoritost J. Döpfner. Crkva leži na granici zapadnog i istočnog Berlina, na granici dvaju svjetova, Zapada i Istoka. U crkvi se sakupilo oko 4000 ljudi, medju njima i čitava hrvatska grupa u Berlinu, pod hrvatskim barjakom u crnome floru. Pred katafalkom položen je veliki vijenac s natpisom: „Mučeniku i Primasu Hrvatske, kardinalu Stepincu, vjerni mu hrvatski narod.“

Nagovor o Pokojniku održao je sam kardinal Döpfner, koji je izmedju ostalog naglasio, da će Stepinčev grob uskoro postati ciljem hodočašća svih Hrvata, i to zbog kršćanskih vrlina slavnoga pokojnika, koje su temelj njegove veličine.

Sav berlinski tisak na zapadu Berlina zabilježio je ovu veličanstvenu manifestaciju i objavio je u cijelosti ili izvadcima značajni govor kardinala Döpfnera.

Kaiserslautern, 16. 2. 1960.

Svečani Requiem za pok. Kardinala održan je u logorskoj crkvi na Vogelweh-u. Prisustvovali su svi Hrvati iz Kaiserslauterna, kao i iz okolnih mjesta. Američku vojsku zastupao je vrhovni zapovjednik L. S. Oberst Mikolaj Karczewski uz prisustvo visokih časnika i vojnika, te Monsignore Tiscinski i vojni svećenik. Nagovor je održao vlč. A. Kosina na njemačkom i hrvatskom jeziku. Poslano je brzojavno saučešće preuzv. g. Dr. Šeperu u Zagreb.

Frankfurt na Majni, 5. 3. 1960.

Svečane zadušnice održane su uz veliko sudjelovanje Nijemaca i naših Hrvata. Sv. Misu i propovijed održao je vlč. A. Kosina.

NIZOZEMSKA

Maastricht, 13. 2. 1960.

Svečane zadušnice za kardinala Stepinca, medju ostalim mjestima, održane su i u Maastrichtu, u bazilici Majke Božje „Zvijezda Mora“, u prisustvu civilnih i vojničkih vlasti kao i ogromnog mnoštva svijeta. Zadušnice je služio Preč. J. van Bommel, upravitelj Marijinog svetišta. Poslije mise održana je pokornička procesija za trpeću Crkvu iza Željeznoga zastora.

ENGLESKA

Svečana sv. Misa zadušnica za pokoj duše kardinala Stepinca održana je u Londonu 24. veljače u prepunoj Westminsterskoj Katedrali. Sv. Misu je služio biskup Craven uz prisustvo Apostolskog Delegata i Westminsterskog nadbiskupa kardinala Godfrey-a, koji je na koncu Rekvijema dao odrješenje.

Istoga danu ujutro služena je sukromna sv. Misa u čast kardinala Stepinca na poticaj hrvatske kolonije u Londonu.

ŠVICARSKA

U nedjelju 21. veljače održana je u crkvi St. Felix und Regula u Zürichu sv. misa zadušnica za Nj. Uzoritost Alojzija Stepinca, našega kardinala mučenika.

Sv. misu i hrvatsku propovijed je držao Fra Lucijan Kordić, dušobrižnik Hrvata u Švicarskoj. Sv. misi prisustvovala je cjelokupna hrvatska kolonija iz Züricha i okolice.

Nakon sv. mise poslana je sažalnica Sv. Ocu Papi:

„Njegovoj Svetosti Papi Ivanu XXIII., Vatikan.

Presveti Oče!

Okupljeni na misi zadušnici za Nj. Uzor. Kardinala Alojzija Stepinca, nadbiskupa zagrebačkog i Primasa Hrvatske, mi njegovi sunarodnjaci htjeli bismo uzeti učešća u Vašoj predubokoj boli poradi tako velikog gubitka, koji je pogodio ne samo katoličku Crkvu u Hrvatskoj nego i cijelu šuteću Crkvu.

Vama odani i podložni

Hrvati u Švicarskoj."

Poslano je i pismo zahvale katoličkoj agenciji KIPA, koja je uvijek davala dobre i ispravne vijesti o Hrvatima.

Od strane švicarskih katoličkih crkvenih vlasti održane su svečane mise zadušnice u mjestima Lausanne, Fribourg, Chur i St. Gallen-u.

ITALIJA

Osim u Rimu održale su se zadušnice i u drugim talijanskim gradovima. Tako je mletački Patrijarha, kardinal Urbani, izdao pastirsko pismo, u kojem svojem svećenstvu i vjernicima slavi veličinu kardinala Stepinca.

U Milanu održao je Requiem kardinal Montini, jedan od najvećih kardinala današnje Crkve, koji je pred članovima Katoličke Akcije održao vrlo značajan govor o prilikama današnjice usporedivši ih sa kardinalom Stepincem.

Carinaro di Aversa, 13. 2. 1960.

U izbjegličkom logoru Aversa služio je svečani Requiem vlč. g. Josip Borošak, koji je održao vrlo dirljivu propovijed, pred dupkom punom lagerskom kapelom, koju su ispunili naše hrvatske izbjeglice u Italiji.

Poslano je brzojavio saučešće: Sv. Ocu, nadb. Šeperu u Zagreb, te drugim dostojanstvenicima, koji su bili osobiti prijatelji i štovatelji pok. Kardinala.

FRANCUSKA

Francuski kardinali poslali su zajednički brzojavnu sažalnicu Sv. Ocu, koja glasi:

„Duboko dirnuti smrću kardinala Stepinca dijelimo žalost Vaše Svetosti zajedno sa svim članovima Svetog Kolegija. Sigurni, da izražavamo želju čitavog francuskog episkopata, pozivamo na molitvu za štovanog pokojnika kao i za sve kršćane, koji žive u kušnjama njemu sličnim. Molimo Vašu Svetost da blagonaklono primi izraze naše sinovske odanosti."

Sv. Mise zadušnice održane su u Parizu, Lionu, Bordeaux-u, Marseille-u i drugim gradovima.

ŠPANJOLSKA

Dne 13. veljače održali su svečane zadušnice svi španjolski kardinali u svojim katedralama. Svečane sadušnice su u Madridu održane dne 17. veljače u kraljevskoj crkvi sv. Franje Velikog, kojima su prisustvovali madridski rezidencijalni biskup sa svojim pomoćnim biskupima, naslovni nadbiskup od Siona i nadbiskup iz Barcelone. Osim crkvenih dostojanstvenika prisustvovali su predsjednik španjolskog sabora g. Bilbao, predstavnici vlade (tri ministra), diplomatski zbor, cjelokupna hrvatska kolonija i mnoštvo naroda. Sv. Misu je celebrirao apostolski nuncij Msgr. Hildegardo Antoniutti. Veliki katafalk je resio lijepi vijenac s hrvatskim grbom, dar ovdašnjeg hrvatskog duhovnika, vlč. Eugena Beluhana.

NORVEŠKA

Stavanger, 14. 3. 1960.

Sv. Misu zadušnicu za kardinala Stepinca služio je ovdje holandski svećenik. Na koru su pjevale časne sestre. Sv. Misu dao je služiti jedini hrvatski izbjeglica u ovome mjestu Marko Labaš.

SJEVERNA AMERIKA

Chicago, 20. 2. 1960.

Sve hrvatske župe sa svojim redovničkim i svjetovnim svećenstvom priredile su svečani Requiem za kardinala Stepinca u katedrali sv. Imena. Requiem je služio sam chicaški kardinal, Njegova Uzoritost Albert G. Meyer, a propovijedao je na engleskom i hrvatskom jeziku vlč. Fra Karlo Pleše. Prisustvovao je veliki broj Hrvata iz ogromnog milijunskog grada Chicaga kao i okolice, te brojni ugledni Amerikanci.

Cleveland, 20. 2. 1960.

Na poticaj Hrvatskih Društava održan je svečani Requiem za kardinala Stepinca u hrvatskoj župnoj crkvi sv. Petra i Pavla. Requiem je služio preuzv. g. John Krol, biskup Clevelanda, koji je i sam održao značajnu propovijed.

Upućene su sažalnice nadb. Šeperu u Zagreb, a društvo „Dr. Ante Starčević" naručilo je brzojavnim putem u Zagrebu skupocjen vijenac, koji je bio položen na odar Kardinala.

Omaha, 17. 2. 1960.

Svečanu sv. Misu za kardinala Stepinca služio je u hrvatskoj župnoj crkvi nadb. T. Bergam, a propovijedali su engleski vlč. Stanislav Golik, a hrvatski vlč. g. Dr. Dragutin Kamber. Crkva je bila dupkom puna ne samo Hrvata nego i Amerikanaca.

St. Louis, 20. 2. 1960.

Sv. Misu zadušnicu služio je sam župnik preč. fra Špiro Andrijanić, koji je održao i vrlo dirljivu propovijed na hrvatskom jeziku. Engleski je govorio vlč. Ivan Jadrić. Pred ogromnim mnoštvom vjernika dao je odrješenje, pred ukusno uredjenim katafalkom, pomoćni biskup, preuzv. g. Leo C. Byrne.

White Plains, 23. 2. 1960.

Pred 1400 djaka, koji se nalaze u školi, koja je sagradjena u počast kardinala Stepinca u White Plains, kraj New Yorka, služio je svečani Requiem sam kardinal Spellman, a nagovor je održao ravnatelj škole Mons. Krug ,koji je pok. kardinala Stepinca nazvao: „Najvećim pastirom duša cijelog stoljeća."

Los Angeles.

Svečane zadušnice za kardinala Stepinca održane su na 20. 2. u hrvatskoj crkvi sv. Antuna. Sv. Misu služio je preč. Dr. Feliks Diomartić uz prisustvovanje biskupa Preuzv. g. Manninga, drugih odličnika, te čitave kolonije Hrvata u Los Angeles-u i okolici. Osobito je zapažena sažalnica, koju je izrazio kardinal i nadbiskup Los Angelesa Njegova Uzoritost McIntyre.

Detroit, 14. 2. 1960.

Svečani Requiem služio je mnogopoštovani O. David Zrno, starješina franjevačkog samostana u Chicagu. Nagovor o kardinalu Stepincu održao je vlč. O. Viktor Rogulj. Uz ogromno prisustvovanje odličnika i svijeta iz Detroita te naših Hrvata prisustvovao je zadušnici preuzv. nadbiskup John F. Deardon.

New York, 21. 2. 1960.

Svečane zadušnice i komemoracije za Alojzija kardinala Stepinca u hrvatskoj župi sv. Ćirila i Metoda u New Yorku održane su 21. veljače o. g. u 8 sati navečer.

Svečanu misu zadušnicu služio je mjesni župnik O. Anzelmo Slišković uz poslužbu vlč. O. Ivana Nikolića, D. I., i O. Jerke Kučana. Na koru je pjevao crkveni zbor „Sv. Cecilije", a uz katafalk je stajala počasna straža, dok su ispred klupa, uz hrvatsku zastavu ,stajale gospodje i djevojke u lijepim narodnim nošnjama.

Iza svete mise slijedila je svečana komemoracija u crkvenoj dvorani, a na kojoj su govorili gospodin Jere Jareb, Ing. Karlo Mirth i gosp. John Pintar. Izmedju pojedinih govora izveden je umjetnički program.

Youngstown, 17. 2. 1960.

U srijedu, 17. veljače, otpjevane su tri sv. Mise za pokoj duše kardinala Stepinca. Crkva je bila dupkom puna župljana i školske djece. Nagovor o Pokojniku održao je sam župnik Mons. Ivan Stipanović.

Pittsburgh, 12. 3. 1960.

Hrvatske župe u Pittsburghu i okolici održale su zajednički Requiem za kardinala Stepinca na 12. 3. o. g. u crkvi sv. Nikole, Millvale, Pa. Sv. Misu služio je, uz asistenciju hrvatskih svećenika, preč. g. Albert Žagar, župnik crkve sv. Nikole, a propovijedao je preuzv. g. John J. Wright, biskup Pittsburgha.

Gary, Ind., 16. 2. 1960.

Svečani Requiem služio je u župi sv. Josipa preuzv. g. Dr. Andrija Grutka, biskup u Gary, uz asistenciju hrvatskog svećenstva. Nagovor o kardinalu Stepincu održao je sam biskup Grutka, nazvavši ga najvećim likom katoličke Crkve u zadnjih pet stoljeća. Izrekao je nadu, da će biti skoro proglašen svetim, jer je i živio pravim svetačkim životom.

Uz brojno gradjanstvo prisustvovali su Requiem-u sva hrvatska društva, na čelu sa Hrv. Kat. Zajednicom, te čitava hrvatska naseobina u Gary.

KANADA

Galgary, 27. 2. 1960.

Na poticaj mjesne organizacije Hrv. Seljačke stranke održana je zadušnica za kardinala mučenika Stepinca u katedrali sv. Marije na 27. 2. o. g. u 9. sati. Sv. Misi prisustvovali su svi Hrvati iz grada i okolice.

Winnipeg, 13. 2. 1960.

Sv. Misa zadušnica odslužena je za kardinala Stepinca u mjesnoj češkoj crkvi. Pjevanu sv. Misu služio je u pola jednaest sati Msgr. I. E. Zielonka, župnik poljske crkve sv. Ivana uz asistenciju dvojice drugih svećenika.

Uz katafalk stajala su dva Kolumbova viteza kao počasna straža. Jedan od njih bio je g. Nikola Žunić, kojega je nadbiskup Stepinac krizmao kao dječaka u Hrvatskoj.

Grupa mladih iseljenika naručila je u Zagrebu vijenac sa natpisom: „Kardinalu Stepincu — Hrvati iz Winnipeg, Canada."

Montreal, 21. 2. 1960.

U nedjelju 21. veljače o. g. održana je u 5 sati navečer sv. Misa za pokoj duše nedavno preminulog kardinala Alojzija Stepinca, zagrebačkog nadbiskupa. Misu je služio montrealski kardinal Njegova Uzoritost Paul-Emil Leger. Svečanoj misi prisustvovalo je preko 1200 osoba, koje potječu iz zemalja iza željezne zavjese. Osim Hrvata i Slovenaca bili su prisutni: Slovaci, Ukrajinci, Česi, Litvanci, Madjari i pripadnici još nekih naroda.

Za vrijeme mise govorio je kardinal Leger, koji je prikazao kardinala Stepinca kao oličenje danas potlačene Crkve u svijetu. On je naglasio, da se ne trebamo moliti za dušu kardinala Stepinca, jer je ona sigurno nagradjena za mukotrpni život na zemlji, nego da se trebamo njemu moliti.

Ottava, 5. 3. 1960.

Sv. Misu za kardinala Stepinca služio je sam papinski nuncij u Kanadi, Preuzv. g. Sebastian Baggio. Sv. Misi prisustvovao je nadbiskup Ottave, preuzv. g. M. J. Lemieux sa svojim svećenstvom, brojnim kanadskim odličnicima te svim našim Hrvatima.

Kod asistencije sudjelovao je preč. g. Dr. Stjepan Lacković, bivši tajnik kardinala Stepinca, a sada župnik hrvatske župe u Buffalo, U.S.A.

Vancouver, 10. 2. 1960.

Svečani Requiem služen je u katedrali sv. Krunice. Služio ga je Rektor katedrale preč. g. Paul Foran. Asistirali su slovenski svećenici vlč. Martin Turk i vlč. Paul Golio. Govor o kardinalu Stepincu i odrješenje nad katafalkom obavio je sam nadbiskup preuzv. g. W. M. Duke.

Toronto, 27. 2. 1960.

U subotu, 27. veljače, u 11 sati prije podne odslužio je veliku svečanu misu za pok. kardinala Stepinca župnik Jure Vrdoljak. Oko katafalka gorjele su svijeće i bila je postavljena počasna straža od djevojaka i mladića u hrvatskim narodnim nošnjama. Nagovor je održao vlč. Jure Vrdoljak.

Poslije mise održana je u župnoj dvorani komemoracija. Govorili su g. Bezić u ime crkvenog odbora, g. Pavao Brozović u ime HSS. Na 12. ožujka održane su zadušnice u katedrali, kojima je prisustvovao kardinal McGuigan. Propovijedao je vlč. g. Stjepan Lacković.

Sudbury, 27. 2. 1960.

Svečane zadušnice i komemoraciju organizirao je Kanadsko-Hrvatski klub u Sudbury. Sv. Misu služio je preč. Dr. Stjepan Lacković, bivši tajnik kardinala Stepinca, a sada župnik hrv. župe u Buffalo, USA, koji je posebice stigao za ovu zgodu u Sudbury, gdje naša kolonija nema svoga hrvatskoga svećenika. Propovijed o Pokojniku održao je sam biskup, preuzv. g. A. Cartera, pred dupkom punom crkvom. Prisustovala su sva hrvatska društva, Kolumbovi Vitezovi, kao i brojna crkvena udruženja Kanadjana. Preč. Lacković održao je mnoga predavanja o kardinalu Stepincu u pojedinim kanadskim ustanovama, a isto tako i glavni govor na **komemoraciji, koju je priredio** Kanadsko-Hrvatski klub za Hrvate.

Edmonton, Alta., 20. 2. 1960.

U katedrali sv. Josipa služio je svečani Requiem preč. g. J. M. Malone, a propovijed je održao preuzv. g. nadbiskup J. M. MacDonald.

VENEZUELA

Caracas, 21. 2. 1960.

Svečani Requiem na poticaj Hrv. Odbora i Hrv. Društva služio je nadbiskup Dr. Jose Bonilla, a propovijedao je Mons. Dr. J. Pellin, urednik dnevnika „La Religion". U svojoj propovijedi rekao je svečanim glasom za Kardinala: „Umro je, ali nije izgubio bitku." Zadušnici prisustvovala je čitava hrvatska grupa u Caracasu.

ARGENTINA

Buenos Aires, 21. 2. 1960.

Nastojanjem O. Fra Stjepana Rade, duhovnog Moderatora za hrvatske izbjeglice u Argentini, te hrvatskog svećenstva i društava, održan je svečani Requiem u katedrali. Služio ga sam Kardinal Buenos Aires-a, Njegova Uzoritost A. Caggiano, a propovijedao je O. Fra Rade. Na koru je pjevao zbor „Jadrana" pod ravnanjem vlč. Mirka Kovačeca.

Prostrana katedrala bila je dupkom puna našega svijeta, a bili su prisutni zastupnici ostalih narodnosti iza Željeznoga Zastora, kao i mnogi Argentinci.

Po svršenoj sv. Misi dijeljene su osmrtnice sa kratkim životopisom kardinala Stepinca.

CHILE, JUŽNA AMERIKA

Iz južne Amerike raspolažemo do sada s izvještajem iz Chile, odakle su Nadbiskupiji u Zagreb poslani brojni brzojavi, sa strane crkvenih dostojanstvenika kao i katoličkog Sveučilišta. Svečanu zadušnicu služio je u glavnom gradu Santiago, preuzv. g. Dr. Emilio Tagle Covarrubias uz ogromno prisustvovanje gradjana.

BRAZILIJA

Rio de Janeiro, 17. 3. 1960.

U prisustvu hrvatske kolonije, te brazilskih crkvenih i civilnih vlasti kao i mnoštva brazilskih vjernika služio je svečani Requiem za kardinala Stepinca sam kardinal nadbiskup Barros Camara u katedrali.

Sao Paulo, 20. 2. 1960.

Svečani Requiem za pok. Kardinala služen je u katedrali sv. Pavla. Služio ga generalni vikar, biskup, Dom Paulo Rolim Lourerio, jer je kardinal bolestan. U propovijedi je naglašena izreka pape sv. Grgura VII. „Ljubio sam pravdu i mrzio na nepravdu i zato umirem u progonstvu."

Sv. Misi prisustvovala je brojna hrvatska kolonija u narodnim nošnjama, te predstavnici civilne i crkvene vlasti, kao i predstavnici brojnih naroda iza „Željeznoga Zastora". — Prisutnima dijeljene su osmrtnice na portugalskom jeziku.

AUSTRALIJA

Sydney, 15. 3. 1960.

Duboko nas je kosnula vijest o smrti dragog nam i neprežaljenog kardinala Alojzija Stepinca. Što smo toliko baš mi Hrvati zgriješili dragome Bogu? Ali On zna najbolje kako mora biti!

U Sydney-u održana je Misa zadušnica za pokojnoga Kardinala na 15. 3. o. g. Uz prisutnost australijskog kardinala Gilroy-a i ostalih crkvenih dostojanstvenika, služio je Requiem vlč. Roko Romac, naš hrvatski svećenik, koji se brine za vjerski život Hrvata u Australiji. Ovdašnja katedrala sv. Marije bila je puna Hrvata iz Sydneya i okolice, a bilo je i mnogo Australaca.

Melbourne. Svečane zadušnice za našega mučenika kardinala Stepinca održane su takodjer i u glavome gradu Melbourne. Prisustvovalo je mnoštvo našega svijeta, a isto tako došlo je i mnogo gradjana Australaca, da se poklone velikom sinu katoličke Crkve. Naša grupa nalazila se pod hrvatskim barjakom, a ženski svijet i djeca bili su obučeni u naše narodne hrvatske nošnje.

Kod svete Mise držao je propovijed, na engleskom jeziku, jedan kanonik, a na hrvatskome naš hrvatski dušobrižnik.

Prilažem vam sliku jednog dijela naše hrvatske grupe, koju sam sam snimio.

B.

Hrvati Melbourn-a na zadušnicama za kardinala Stepinca

NEW ZEELAND

Auckland. Kao po cijelom katoličkom svijetu, tako je i u ovoj najudaljenijoj zemlji odslužena zadušnica za našeg pokojnog Kardinala.

Istina je, da mnogi značajni dogadjaji iz katoličkog života ostaju nezapaženi u ovoj zemlji poradi njezine geografske udaljenosti i predominantnog protestanskog karaktera.

Ali to nije bio slučaj sa smrću kardinala Alojzija Stepinca. Dnevna štampa u svim većim centrima donijela je tu vijest na prvoj stranici, a neki dnevnici donijeli su i njegovu sliku.

Dok je dnevna štampa donijela samo glavne podatke iz njegova života, dva su katolička tjednika: „Zealandia" i „Tablet" donijela na prvim stranicama izvještaj o životu, radu, borbi i patnjama kao i o duhovnoj pobjedi kardinala Stepinca nad neprijateljima katoličke Crkve i hrvatskog naroda.

Neumornim zauzimanjem vlč. g. Jure Marinovića svečani Requiem se je održao u Aucklandskoj katedrali svetog Patricija na 5. ožujka.

Da bi se tome činu dala što veća hrvatska oznaka i značaj, svečani Requiem je održao vlč. g. Jure Marinović uz asistenciju vlč, gg. Sebastijana Palića i Jure Marinkovića, dok je prigodni govor na engleskom i hrvatskom jeziku održao vlč. g. Mate Kolić, koji je naročito za to došao iz Wellingtona.

Requiemu je prisustvovao i aucklandski biskup Preuzv. g. James-Michael Liston, a u svetištu je bilo više od 30 svećenika sa gradskih župa i okolice. Odrješenje nad katafalkom, koji je bio urešen kardinalskim grbom, vijencem i hrvatskom zastavom podijelio je sam biskup. Na koncu liturgijskog obreda odrješenja pjevala se je hrvatska državna himna: „Lijepa naša domovina." Svi su prisutni dobili spomen — sličice smrti kardinala Stepinca, na kojima su bile naštampane na engleskom i hrvatskom jeziku najznačajnije riječi velikog Kardinala.

Kao rijetko koja druga osoba kardinal Stepinac je osvojio srca svih katolika po cijelom svijetu.

Sada kada smo ga izgubili iz zemaljskog vida, naši će se pogledi i uzdisaji srdaca uzdizati češće k nebu, da nas on odanle kao Božji svetac brani i vodi kroz životnu borbu do konačne pobjede, koju je on svojim kreposnim i junačkim životom izvojevao.

Mirko Kremen:

NARICALJKA

(Narodu za sjećanje na smrt kardinala Stepinca)

OPASKA PRIJE ČITANJA. Čim se pročuo glas, da je Kardinalu teško, širom Hrvatske išlo je od usta do usta pitanje: „Zar iz inozemstva ne će opet doći liječnici kao kod prvih kriza u bolesti?“ Ali zato su poslije rukovodioci KP naredili, da se nad dotučenom žrtvom izvrši autopsija. Zločinac se nije mogao suzdržati od javnog priznanja, koliko mu je stalo, da mu savjest čovječanstva ne prozrije lukavi plan. No bilo je i u višem planu, da jedan mučenik prolije krv, pa makar već mrtav! — Nije slučajno, da je Stepinac u oporuci zatražio, neka ga u zemlju polože sa slikama Bogorodice i prvog mučenika Kristova, sv. Stjepana. Poruka živima: Svima oprostiti . . . — Do posljednjeg je časa režim tajio narodu, gdje će biti Kardinalov grob. Milijuni, koji bi bili spremni pohrliti, da cjeluju barem mrtva Učitelja, morali su stisnuti srce. Jedna žrtva nije bila dovoljna, danas je to cijeli jedan narod . . .

Pripjev: „Žive su ih gonili i gnjeli,
Nožem su ih rasparali mrtve.
Ti, što žrtve za života bjehu,
Ostaše i poslije smrti žrtve.“

Dobriša Cesarić

U Krašiću . . . Strah . . . Veljača . . . Kiše.
Kos i gavran njive precrnjeli.
Slutnje . . . Šapat: „Kardinal izdiše.“
Iz daljina tutanj, topot mukli.
„ . . . Živa su ga gonili i gnjeli . . .“

Ruglo i smrt — prorokâ je sudba . . .
Kraj stada su Pastira dotukli!
Za čiji grijeh i ta treba žrtva?!
U Hrvatskoj Zvijer se piše UDBa . . .
„ . . . Nožem su ga isparali mrtva . . .“

Doktor bode, u bok, reže . . . žuri.
Stjepan gleda Majku. Dvije slike!
„On im prašta . . .“ zbore i nas tješe.
Krist se smiješi, jer krv s noža curi.
„ . . . On što žrtva za života bješe . . .“

Pogreb — mučki . . . Lelek . . . Lov na laži.
Pokret trupa. Cernirana sela.
Cjelivat ga puk ne smje ni mrtva.
Nema prava ni bol da ublaži.
„ . . . Ostade i poslije Smrti žrtva . . .“
Oh! i poslije Žrtve bit će žrtva . . .

KARDINAL STEPINAC — HRVATSKI MUČENIK I SVETAC

(Sličice s pogreba)

Hrvatski narod u domovini štuje u liku pokojnoga kardinala Stepinca svojega mučenika i sveca. To pokazuje i ovo pismo, pisano iz Zagreba na 23. 2. o. g. Na nama je Hrvatima u slobodnome svijetu, da molimo Sv. Oca, da bi uveo crkveni postupak, kako bi se kardinal Stepinac proglasio Blaženim.

„ . . . Od prvoga časa mislili smo na Vas. Znamo, kakova je bol potresla sve Vas, kao što i nas. Primite izraze našega najdubljega saučešća. Smrću kardinala Stepinca osjećamo se izgubljeni; tako napušteni, ucviljeni i žalosni. Mi smo čuli tu vijest u 7.20 h sa radio Pariz, dok mi je tetica iz F. rekla, da su u 4 h čuli sva zvona zvoniti. Pitali su na telefon portu na Kaptolu, što to znači; a oni su im rekli nemilu žalost. Mi preožalošćeni gradjani znali smo, da se na pokop ne će moći pristupiti. Ni u četvrtak ni u petak nije bilo ni slovca na crkvenim vratima. No, u petak na večer oko 8 h dodju moje sestre i kažu mi, da su čule u dućanu, da će biti dovezen i pokopan u katedrali u Zagrebu. Naravno, to odmah nijesmo vjerovali, jer je sav svijet javljao, da će pogreb biti u rodnome mjestu, i tamo smo išli pogledati ga. Na iznenadjenje i zaista u 9.30 h na večer dovezen je naš svetac mrtav; ispaćen i riješen svih boli. Crkveni poglavari saznali su tek u 4.30 h u petak poslije podne, da ga smiju pokopati u katedrali. Tako, kada su odredili najuži broj: tko će ići u Krašić s autobusom, tamo je bilo sve već iskopano i priredjeno za pogreb.

Hvala Bogu, okrenulo se na dobro! Dobili smo ga na nekoliko sati. Bili smo u crkvi do jedan sat u noći, i došli opet u 3 sata ujutro, i ostali do 2 sata po podne. Znadem, kako Vas sve zanima u vezi s pogrebom. Poradi manjka obavijesti svečanost dočeka lijesa bila je mala, ali kakova žalost i bol! Reče mi tetica iz V., da je bilo prisutno medju drugima i časnih sestara Sv. Vinka te da je ta tužna svečanost bila filmovana. Mi smo došli u 11 sati i ostali do jedan sat; a poslije 12 sati došli su 6-torica lica i snimali i slikali mnogo. Svijet je dolazio i odlazio kroz cijelu noć, jer se već bilo pročulo, ali mnogi uopće nijesu znali, da je lijes našega mučenika sveca u katedrali. Bili su prisutni franjevci i molili cijelu noć. Bilo je dirljivih momenata, kada su se od lijesa opraštali stari i stariji redovnici i svećenici: svaki se je uspeo, pomolio, blagoslovio i poljubio njegove svete ruke. A mladi djaci bogoslovi — bilo ih je mnogo u roketama — koji ga živa nikada nijesu vidjeli, uzimali su naše predmete i stavljali ih do Njegova obraza. Oko 12 sati došao je gosp. tajnik satrven i metnuo mu njegovu kardinalsku kapicu. Bilo je puno vijenaca, bilo ih je iz Amerike, iz Kanade iz Toronta; jedan divan s trobojkom i natpisom „Svom pastiru ožalošćeno stado“ . . . bilo ih je i još mnogo drugih, a ja nijesam imala snage, da ih čitam. Sve u svemu, to je bilo najbolje, što se u našoj mizeriji dade učiniti. Množina svijeta rasla je svakim časom tako, da je s propovijedaonice upućivano na red. Nama, koji smo bili prisutni, činilo se je, da je sav Zagreb došao; pa ipak ih je bilo mnogo, koji — na njihovu žalost — nijesu znali.

U 8¾ h bilo je sveto tijelo zaklopljeno uz glasan plač i jauk. Ali ipak još uvijek ljudi su molili djake i klerike, da se njihovim predmetima dotaknu samo lijesa. I tako je to išlo i pod samom misom sve do konca. Requiem je nešto kasnije počeo, jer su crkveni poglavari saznali za nesreću u Varaždinu. Na lice su mjesta otišli preuzv. Lach i još dvojica gospode, tako da oni nijesu bili na pogrebu. Žalobno i dirljivo do dna duše bilo je slovo preuzv. Koadjutora o Njegovoj ličnosti; pročitana je Njegova duhovna oporuka, gdje On moli svakoga za oproštenje. To je bilo tako

potresno, da smo mislili, da će nam srce pući. Koralno pjevanje, pjevanje grkokatoličkoga biskupa bilo je tako divno, da su nas trnci prolazili. I na koncu su mladi klerici podigli i ponijeli lijes desnom stranom prema glavnome oltaru i spustili ga iza oltara. Sada tu smo svaki dan kod Njega! Pred Njegovim grobom se nalazi velika slika u bojama, sila cvijeća i riječi: »EVO SVEĆENIKA . . .« Mnoštvo svijeta je nastavilo stizati i dalje sve do na večer; sve više i više. Tako eto nakon 14 groznih godina slobodno nam ga je posjećivati svaki dan; svaki dan mu nosimo svoje boli. Svijet uvijek i nadalje hodočasti i hrli na Njegov grob . . . To je sve što sam vidjela i doživjela . . .“

SVJETSKI TISAK O KARDINALU STEPINCU

Nemoguće nam je donijeti izvatke iz svih novina zapadnoga svijeta, o pokojnom kardinalu Stepincu, jer bi trebala zato čitava knjiga. Zato se ograničujemo tek na nekoliko dnevnika i tjednika hrvatske i strane štampe, da pokažemo čitateljima, koliki je odjek našla smrt kardinala Stepinca u čitavome svijetu, a s time i zanimanje za Hrvatsku.

„SALZBURGER NACHRICHTEN“ — **Umro je mučenik kardinal Stepinac.** Br. 34 — 11. 2. 1960.

. . . Dr. Alojzije Stepinac, preminuli Nadbiskup zagrebački i Primas Hrvatske bio je više nego li veliki hrvatski crkveni knez i Bogoslov. On je bio više nego li narodni vodja, nešto kao nadbiskup Makarios. Bio je crkveni knez i narodni vodja; u njegovoj osobi našao je hrvatski nacionalizam, koji još uvijek živi, može se reći, svoj ljudski izraz; on je personifikacija nade u oslobodjenje od komunističkog jarma, nada u katoličku nezavisnu Hrvatsku.

Ovaj izvanredni položaj proizlazi iz njega kao čovjeka i iz njegova života . . .

Ali Nadbiskup bio je crkveni dostojanstvenik, koji je usprkos svih „injekcija istine“ i mučenja (gledaj film „Der Gefangene“) nije se dao slomiti i nije ništa priznao, a Tito je stvorio mučenika, kojeg poštuju Hrvati kao sveca, a za kojim žali Sveti Otac Papa, kao za svojim najvjernijim sinom . . .

F. E. Gruber

„DIE PRESSE“ — **Umro je kardinal Stepinac u mjestu svog zatočenja.** Br. 3491 od 11. 2. 1960.

Beč. — U samoći svog hrvatskog rodnog sela, interniran, ali ipak kod svoga naroda, teško trpeći, ali neslomljen u svom uvjerenju, od konca rata odcjepljen od svijeta, ali ipak tome svijetu poznat kao mučenik za crkvenu slobodu komunističkog istoka, tako je danas umro kardinal Stepinac. Njegovo produhovljeno lice je lice asketa, kojem su kušnje i patnje dale pravu čovječju veličinu, patnik, koji je ostao kod svoga naroda, makar su mu se zidali uvijek zlatni mostovi, da ga se predobije za napuštanje Jugoslavije . . . Prošle godine pisao je Papa Ivan XXIII. Kardinalu prigodom njegove 25-godišnjice biskupskog posvećenja „Krepost, ali ne krivnja, donijela Vam je patnju. Neka Vam bude utjeha, da je bolje trpjeti nepravdu negoli nepravdu činiti“ . . .

Stepinac je bio svijestan Hrvat, ali nikada „politički biskup“. Njegovo djelovanje palo je u vrijeme velike unutrašnje napetosti, zatim njemačke okupacije, ustaške vlasti, partizanskih borba, komunističkog napredovanja i konačno Titovog preuzimanja vlasti. Svećenik asket nije bio samo tvrd prema sebi samom, već se nije dao ni pognuti od pritiska novih gospodara . . . **Stepinac je svojim životom opet podsjetio na jednu tajnu Crkve: nije ona najveća u svojoj moći — već u nemoći.** Kao svjedok u borbi komunističke diktature, protiv Crkve, njegova će ostavština živjeti u uspomeni katolika Jugoslavije — ostavština kojoj pripada budućnost.

„MÜNCHNER MERKUR“ — **Kardinal u prvoj borbenoj liniji vremena.** Br. 36 od 11. 2. 1960 — Alfons Dalma.

Trnoviti put nadbiskupa Alojzija Stepinca kroz prašumu neobuzdanih ideologija . . .

To je bila sudbina preminulog Kardinala čitav njegov život: uvijek je bio neustrašivi predstavnik svoje duhovne službe, uvijek je dolazio zbog kršćanskih prirodnih prava i pravde u sukob sa državom . . .

Kad je 1941. došlo do hrvatskog oslobodjenja, bio je sukob s državom opet neizbježiv . . . Propovijedi Nadbiskupa u katedrali sv. Stjepana, nacionalnom svetištu Hrvata, bile su tada senzacija. Slušalo ga je uvijek najmanje 10 hiljada ljudi, Stepinac je osudjivao ispade režima, uzimao Židove i Srbe u zaštitu, uvijek se je pozivao na Božje zapovijedi, koje prednjače ljudskim zakonima i državnim postupcima . . .

Prve zime poslije rata posjetio je Tito Stepinca u Nadbiskupskoj palači, koja zatvara zagrebačku katedralu sa svojim baroknim zidovima i moćnim obrambenim kulama, kao tvrdjava. Komunistički vlastodržac predložio je prelatu: odcjepljenje od Vatikana, izjava odanosti prema vladi i zato nastavak crkvenog djelovanja i osobnu slobodu. Nadbiskup je odgovorio riječima: „Bogu što je Božje, a caru što je carsko.“ . . . I time je bila njegova sudbina zapečaćena . . .

Drugačije nego li u mnogim drugim komunističkim procesima, Nadbiskup je stajao pred svojim progoniteljima neslomljen, uporan čovjek bez straha . . . To je dirnulo cijeli svijet . . .

„SÜDDEUTSCHE ZEITUNG“ — **Das Streiflicht.** Br. 41 — 17. 2. 1960.

. . . Što to znači održati svoj život izmedju tirana, to znadu Hrvati. Otkada su postali „Prezidje Kršćanstva“ svojim prirodjenim patosom, stajali su izmedju Bizanta i Rima, Carigrada i Venecije; Budimpešte, Beča da — i Beograda. Što to znači izdržati u doba, u kojem se sve tradicionalne tvorevine i opasnosti najedamput srozavaju jedne na druge — na istom mjestu, s kojeg nitko ne može pobjeći, koji je jednom uzeo u ruke pastirski štap, to je doživio nadbiskup Stepinac. Svjetskopolitički sumrak, kojem je on najmanje smio izbjeći, bio je često oko njega, **ali nikada u njemu . . . Kako je zapravo strašno doba, koje takovom jednom čovjeku plete trnov vijenac, a kako se treba diviti toj strpljivosti, koja sve podnaša.**

„WIENER KURIER“ — **Umro kardinal Stepinac — Do konca zatočenik Titovog komunizma.** Beč, 11. 2. 1960.

. . . Kao neumoran i neustrašiv pobornik za ljudska prava, u tom namještenom velikom procesu, odbio je sve optužbe i izjavio 3. 10.: „Na sve optužbe iznesene protiv mene, odgovaram, da imam mirnu savjest, iako bi se htjelo tu tvrdnju prikazati smiješnom, da ne pokušavam se braniti i osudu izbjeći, iz punog uvjerenja nisam samo spreman podnijeti svako poniženje i mržnju — nego još više, jer imam mirnu savjest, pripravan sam svakog časa umrijeti . . .“

„MÜNCHENER KATHOLISCHE KIRCHENZEITUNG“, br. 8 od 21. 2. 1960. donaša iscrpan i dokumentaran članak pod naslovom: Alojzije kardinal Stepinac zagrebački nadbiskup, od Prof. Vilima Keilbacha.

Članak završava slijedećim redcima: Ne treba si činiti nikakove iluzije o zatočeništvu u Krašiću. Vlada je to smatrala kao „slobodu“ i davala je uvijek obavijestiti „Stepinac je slobodan“.

Stvarnost e medjutim izgledala drugačija. U prosincu 1956. opisuje Kardinal ovako svoje stanje:

„Iza događaja u Madjarskoj i Poljskoj straže su nada mnom pooštrene. I dok sam u tamnici u Lepoglavi šetao redovito samo uz jednoga stražara, sada dan i noć stoji straža uz mene i s lijeva i desna, ako malo izadjem vam da udahnem zraka, kao što običajem pred kućom."

„Moj je položaj sad veoma težak ovdje. Straža sa dvije strane kuće dan i noć, svaka tri sata izmjena. Ako izadjem na šetnju sa župnikom, milicajac sa pištoljem korak po korak za nama, te ne možemo razgovarati (latinski ili francuski, a nismo sigurni, da nema aparat za slušanje ...). Ali izdržati moram, pa makar ode i život."

U zadnji čas donesena odluka Beograda, da se omogući pokop Kardinala u biskupskoj grobnici u Zagrebu, ostaje nadalje vječna zagonetka komunističke taktike. Treba se čuvati iz ovoga dogadjaja povlačiti zaključke! Da li u Krašiću ili u Zagrebu, ne mijenja na stvari ništa, nadbiskup Stepinac ostao je herojski vjeran Crkvi i Narodu i to je ono, što je vrijedno divljenja. Mrtvi kardinal ostaje komunističkome režimu teži teret, nego bi bio kao službujući nadbiskup.

„ESSENER STADTNACHRICHTEN", dnevnik, od 16. 2. o. g. donosi članak:

JEDNU RIJEČ ZA KARDINALA STEPINCA,

od Dr. I. M. Emanuela, biskupa u Speyeru.

„. . . Sa kardinalom Stepincem otišao je jedan od najboljih našeg stoljeća u vječnost. Kad sam saznao za smrt, bila mi je prva misao: umro je jedan svetac."

Čitav članak Preuzv. g. Dr. Emuanela, donosimo na posebnoj stranici.

„RUHR-WORT", tjednik biskupije Essen, od 20. 2. 1960. donaša pod naslovom:

RW (RUHR-WORT) PORTRÄT — KARDINAL STEPINAC

„. . . **U sudbini ovoga izvanrednoga čovjeka odigravaju se svi krivi putevi ovoga svijeta."** Pisac iznaša zanimivu činjenicu, da dok je Stepinac služio u carskoj vojsci, za vrijeme prvoga rata bio je u susjednoj pukovniji desetnik, Josip Broz, a u brigadi, natporučnik Sokolovski. Stepinac je postao kardinal, Broz maršal Tito, a Sokolovski maršal ruske vojske.

„VOLKSBOTE", tjednik za Nijemce iz Sudeta, od 20. 2. 1960. donaša odličan članak:

ZATVORENIK OSTAJE POBJEDNIK!

Članak završava ovim riječima: „. . . Kao simbol otpora protiv materijalističke ideologije komunizma i kao simbol slobode Crkve kardinal će Stepinac imati utjecaja i onda, ako jugoslavenskim komunistima uspije pomoću nekih trikova i neznatnom grupom t. zv. naprednih svećenika naći modus vivendi sa katoličkom crkvom . . ."

„NÜRNBERGER ZEITUNG" — **Umro kardinal Stepinac.**
Br. 34 od 11. 2. 1960.

. . . Tragika života preminuloga Kardinala proizlazi iz njegova položaja, kao predstavnika katolicizma i kao nacionalno svijesnoga sina hrvatskoga naroda . . .

„DEUTSCHE TAGESPOST" od 23. 2. 1960.

„U ISTINU BIO JE BISKUP"

„Članak donaša jedan doživljaj tadašnjeg nadb. koadjutora Stepinca u Rimu, iznaša njegovo trpljenje, isporedjuje ga sa velikim i nepokolebivim braniteljem katoličke Crkve kardinalom nadbiskupom von Galenom, koji se istaknuo u borbi sa njemačkim nacizmom, pa ističe slijedeću misao: „Sluga nije nad učiteljem." Ova riječ Gospodinova u ova teška vremena vrijedi prije svega za biskupe naše crkve, koji ne pišu badava križ pred svoje ime i ne nose ga uzalud na prsima."

„TAGESSPIEGEL", 11. 2. 1960.

„. . . Tragika u životu Kardinala je uzrokovana njegovom dvostrukom ulogom. On je bio hrabri zastupnik katolicizma i zatim nacionalno svijestan sin svoga hrvatskoga naroda. To ga je dovelo u sukob sa srpsko-ortodoksnim dijelom Jugoslavije. Proglašenje Nezavisne Države Hrvatske godine 1941., moralo je značiti za Stepinca ispunjenje njegovih ideala . . ."

NIZOZEMSKA

Holandske novine, osim socijalističkih, donijele su opširne članke i komentare povodom smrti kardinala Stepinca. Čak i one novine, koje su prije radi nepoznavanja prilika u Hrvatskoj pisale nepovoljno prigodom procesa nadbiskupa Stepinca u Zagrebu, ispravljale su svoj pogrješni stav i postavile stvari na ispravno mjesto.

„DE NIEUEVE LIMBURGER", holandski dnevnik. od 11. 2. 1960. donaša članak na prvoj stranici iz pera glavnog urednika J. D. Schilsa, velikog prijatelja Hrvata, pod naslovom:

MUČENIK ŠUTEĆE CRKVE ALOJZIJE KARDINAL STEPINAC UMRO U KRAŠIĆU

U velikom članku, u kojem glavni urednik opisuje križni put kardinala Stepinca, medju ostalim stoji:

„. . . Proces protiv kardinala Stepinca bio je insceniran bez ikakove istine. Ovo je poslije potvrdio sam Tito, koji je jednom zgodom izjavio: **„Ja znam da je Stepinac nevin, ali on je za nas preopasan . . ."**

BELGIJA

Sav belgijski tisak opširno je pisao o smrti kardinala Stepinca. Tako su novine i tjednici: „La Cité", „La Libre Belgique", „L'Avenir", „La Gazette de Liège", „Le Soir", „La Meuse", „Het Volk", „Belang van Limburg", „Standaard", „Zondagvriend", „Dimanche", „Het laatste Nieuws", donašali članke pod naslovima: „Veliki Kardinal", „Mučenik", „Junak", „Borac", „Sveti Nadbiskup" i slično. „La Meuse", donijela je članak pod naslovom: „Neprijatelj Tita br. 1 mrtav."

Jedino socijalističke novine „Le Peuple" donašaju komunističke optužbe o kardinalu Stepincu. Na te se optužbe opširno osvrnuo i odgovorio tjednik „Dimanche" od 28. 2. 1960.

FRANCUSKA

Francuski tisak na čelu sa desničarsko-katoličkim dnevnikom „Le Figaro" kao i sa liberalnim dnevnikom „Le Monde" donašaju opsežne članke o kardinalu Stepincu, ali se u njima ipak predbacuje, da kardinal Stepinac nije pokazao na vrijeme dovoljno odlučnosti i čvrstoće ustaškom režimu Pavelića u pitanju uništenja Srba kao i njihovu pokrštavanju, kao što je to pokazao komunističkome režimu Tita.

„Le Monde" završava članak: „Hrabrost i dostojanstvo, koje je Nadbiskup, postavši zatim Kardinal, stalno ispoljavao tokom svog dugog sužanjstva, njegova odlučnost da ostane medju svojim vjernicima i pod cijenu svoje slobode, u svakom su slučaju shvatljivi, da ga hrvatski katolici smatraju velikim pastirom, koji ima pravo na njihovo neograničeno poštovanje."

Osim toga pisali su o Kardinalu: „La Croix", „L'Echo - Liberté", „La France Catholique".

„LA CROIX" od 12. 2. 1960. donosi izjavu kardinala Tisserant-a: **„Kardinal Stepinac spada medju heroje Crkve."**

Dalje isti list piše: „Msgr. Stepinac izabrao je da ostane medju svojim narodom, da ga podržava svojom prisutnošću i da mu ulijeva snagu svojim primjerom šutljive patnje. Taj narod ga danas oplakuje i čuvat će njegovu uspomenu."

ENGLESKA

„THE GUARDIAN", 11. 2. 1960.

„. . . Sigurno je da su razlozi za proces protiv Stepinca bili politički a ne moralni, tim više što mu je dana prilika da napusti zemlju umjesto da odgovara na procesu . . . Početkom 1958. g. nadzor nad njim je neznatno ublažen: dozvoljeno mu je primati knjige i više posjetnika, ali kada je postao ozbiljno bolestan u svibnju iste godine, njegovu nadbiskupu-koadjutoru, Mons. Šeperu, o d b i j e n a je dozvola za posjet . . ."

E n g l e s k i dnevnik „TIMES" od 11. 2. 1960. donaša opsežan članak sa povijesnim činjenicama, u kojem ističe nevinost kardinala Stepinca i njegovo odlučno držanje pred komunističkim optužbama, sudom i zatvorom. Članak završava riječima:

„. . . U nastojanju da ga se izolira, i samoj seoskoj crkvi bila je zabranjena posjeta za sve, osim za same župljane.

U njegovu samotnom životu čak ni članovi njegove obitelji nisu ga mogli posjetiti bez posebne dozvole . . .

. . . Sukob izmedju Crkve i države polagano je dospio do nekog pasivnog ‚modus vivendi', ali kardinal u Krašiću je ostao nepopustljivi zatvorenik do kraja."

„CATHOLIC HERALD", 19. 2. 1960.

„. . . Kardinal je bio sveti duhovni čovjek, koji se je volio družiti s radnicima . . . Umro je mučeničkom smrću, težom možda od nijedne za koju se ikada znalo, jer umirao je polako pod Titovom vlašću kroz posljednjih petnaest godina." (List navodi riječi nekadašnjeg tajnika nadbiskupa Stepinca Dra Lackovića iz U.S.A.)

„UNIVERSE", 19. 2. 1960.

„. . . Predstavnici komunističkih vlasti prisustvovali su pogrebu. Vjeruje se da je to pokušaj, kojim se želi spriječiti, da narod u kardinalu gleda mučenika, što je on zaista bio . . ."

IRSKA

„THE SUNDAY PRESS", 14. 2. 1960.

„. . . Trijumfirajući u smrti, kardinal Stepinac je donio novu slavu imenu, nakon što je položen na vječan počinak u zagrebačkoj vjekovnoj Katedrali, od koje je bio silom udaljen kroz četrnaest godina. Sahrana u Katedrali, a ne u malom selu Krašiću, kako je to diktator Tito najprije odlučio, promatrana je od svijeta kao okrunjeni uspjeh njegovog beskompromisnog prvenstva u istini, bez obzira na sve posljedice . . . Ostao je u svom selu, oličenju hrabrosti i ustrajnosti, kao nemoćan zatvorenik lišen slobode i mogućnosti vršenja svoje svete dužnosti. Tamo je ipak stajao kao Primas svoje zemlje, kao knez univerzalne crkve — nasuprot cijelom komunističkom svijetu . . ."

„L'Osservatore Romano" povodom smrti kardinala Stepinca

„L ' O s s e r v a t o r e R o m a n o", dnevnik Svete Stolice, iskazao je velika priznanja kardinalu Stepincu. Glasilo Svete Stolice posvetilo je prve stranice blagopokojnom Hrvatskom Metropoliti. Opisujući njegov život značajno je stavio naslov: „Una vita eroica" — „Herojski život."

Vatikanski Radio u svim jezicima, na kojima vrši prenose, prikazao je snagu i značenje Stepinčeve pojave.

Svjetsko slobodno novinstvo, katoličko i nekatoličko, radio programi, televizija: sve se natjecalo, kako će skladnije i ljepše prikazati divnu životnu žrtvu kardinala Stepinca, nepobjedivoga junaka u odbrani vjere i čovječanskih prava! „L'Osservatore Romano" donosi pod naslovom: „Opća žalost zbog smrti kardinala Stepinca", kako Svetom Ocu Papi, kardinalskom zboru, Svetoj Stolici, zagrebačkoj nadbiskupiji i hrvatskom katoličkom narodu stižu od okrunjenih glava, glavara država, prvaka političkoga, kulturnog i vjerskoga života iskrene sažalnice i najživlja priznanja herojskoj žrtvi kardinala Stepinca.

Kardinal Stepinac kao natpastir uzeo je kao svoje geslo riječi: „U Te am se, Gospodine, uzdao!"

Stepinac sigurno moli za svoje progonitelje, da se konačno obrate i uvide ljepotu Božje milosti i kleknu na Stepinčev grob i pokajnički zazovu ime Gospodnje i promijene svoj život!

U ITALIJI JE SMRT KARDINALA STEPINCA OSTAVILA DUBOKU I ISKRENU ŽALOST

Najveći rimski dnevnik „I l M e s s a g g e r o" u nekoliko je navrata donosio opsežne prikaze o posljednjim časovima kardinala Alojzija Stepinca i njegovu sliku, takodjer na prvoj stranici. Pisanje ovog lista, koji, iako neslužbeno, predstavlja uvjerenje najvećeg dijela talijanskih demokratskih i katoličkih krugova, slavi osobu Kardinala, nalazeći najpohvalnije riječi za njegovo konsekventno i uporno držanje u obrani ljudskih prava i vjerskih sloboda. List tvrdi, da smrću kardinala Stepinca iščezava sa svjetske pozornice jedan od trojice prvaka katoličke Crkve u svijetu, koji su postali slavni u cijelom slobodnom svijetu radi njihove ponosne i uporne borbe i otpora protiv komunizma. List kaže, da je Sveti Otac Ivan XXIII. ostao duboko potresen njegovom smrću, jer je kardinal Stepinac uživao njegovo posebno poštovanje.

Drugi veliki rimski list „I l T e m p o", koji zastupa veći dio talijanskih nezavisnih i liberalnih političkih struja, donosi uz sliku Nj. Uz. kardinala Stepinca vrlo povoljan i opsežan nekrolog. Uz sve ostale listove i talijanski komunistički listovi kao „U n i t à" i „I l P a e s e", donijeli su dosta opširne prikaze o tom dogadjaju, izbjegavajući bilo kakav uvredljiv ton. Ako se k ovom doda pisanje ostalih talijanskih listova, „L a S t a m p a" iz Torina, „C o r r i e r e d i M i l a n o", „I l S e c o l o", „I l G i o r n a l e d ' I t a l i a", koji zastupaju razne političke struje u Italiji, te vijesti i komentari radija i televizijske mreže Italije, može se reći, da je Italija veoma iskreno pokazala, koliko cijeni osobu hrvatskog kardinala . . .

„IL GIORNALE D'ITALIA" od 11. 2. 1960. piše: „Sa Stepincem ne nestaje samo upravitelj jedne biskupije ili pobožan i revan svećenik, kojeg smo upoznali u teškim časovima, s njim nestaje nešto mnogo više, nešto što je ne samo ljudsko, gotovo jedan simbol, štit katoličke vjere na onoj hrvatskoj zemlji, koja je tako gorljiva u kršćanskom životu."

ŠVICARSKA

Švicarski tisak „Neue Zürcher Zeitung" te „Basler Nachrichten", ograničili su se na životopisne podatke kardinala Stepinca. Oveći članak izašao je u protestanskim novinama „National-Zeitung", koje ipak pokazuju nedovoljno poznavanje prilika, kako pokazuju slijedeće rečenice:

„. . . Uspostavu samostalne hrvatske države u savezu sa neprijateljima Jugoslavije sigurno je on u duši odobravao, jer je u tom vidio pojačanje katoličanstva, koje u Hrvatskoj prevladjuje, dok je katoličanstvo u jugoslavenskoj općoj državi osudjeno da ostane uvijek manjiska religija. Narodnost i religija su na slavenskom Istoku svugdje poistovjetovani. Teška osuda Stepinca došla je zbog njegove nacionalno-političke uloge . . ."

Dalje su pisale o Pokojniku novine: „La Liberté" iz Fribourga, „Le Courrier" iz Ženeve, „Vaterland" iz Luzerna.

ODJEK SMRTI KARDINALA STEPINCA U ŠPANJOLSKOM NOVINSTVU

Sve španjolske novine i revije — osim liberalno-masonskog mjesečnika „Mundo", u kojem imaju veliki utjecaj nešpanjolski i protuhrvatski raspoloženi elementi — donijele su opetovane i velike komentare, izvještaje i članke povodom smrti zagrebačkog Nadbiskupa Kardinala Stepinca. Neke revije, poput poznate „La Actualidad Española", izašle su s crnim ovojima, makar inače donose na naslovnim stranicama višebojne slike. U svim tim člancima isticale su se vrline velikog zagrebačkog Kardinala: njegova neustrašiva borba u obrani Kristove vjere, njegova primjerna i sveta žrtva kao mučenika i njegova silna ljubav za svoj hrvatski narod.

Madridski dnevnik „Ya" od 11. veljače završava svoj dugi i iscrpni opis života, rada i borbe kardinala Stepinca ovim riječima: „Kardinal Stepinac je umro, ali primjer njegove neograničene vjere i junaštva ostaje. Ostaje On kao uzor univerzalnih razmjera, ali takodjer kao putokaz i neopisiva utjeha svom hrvatskom narodu." Drugi madridski dnevnik „Arriba" istog dana u toplom uvodniku ističe: „Sada Josip Broz, koji je upotrebio sve svoje sile da progoni i masakrira, te koji je nastojao uništiti katoličku vjeru i slobodu hrvatskoga naroda, osjeća strah od mrtvoga Msgra Stepinca. Boji se križa, koji snaži katoličke Hrvate i daje im ovakve heroje i mučenike." Slično su pisali i ostali dnevnici kao „ABC" iz Madrida i „Vanguardia" iz Barcelone nazivajući kardinala Stepinca „najvećim braničem svete vjere".

Takodjer je španjolska nezavisna novinska agencija „Evropa" donijela niz članaka, u kojima ja zahvaćena ličnost pok. Kardinala, te u kojima je opisana njegova veličina i svetost. Ovi članci su bili objavljeni u jednom madridskom („Alcazar") i u raznim provincijskim dnevnicima, a objavio ih je i dnevnik iz Lime (Perú) „Verdades".

Posebno ističemo ono, što je o kardinalu Stepincu napisala uvažena revija „Nuestro Tiempo", koja izlazi u Pamploni i koja ima osobiti ugled u intelektualnim krugovima. U svom broju od ožujka, ova revija donosi veliki članak, odnosno pravu studiju o duhovnom liku i veličini kardinala Stepinca. Odmah se u početku članka veli: „Njegov sveti i plemeniti život nije završen njegovom smrću, jer je on svoj život živio jasnom i nepomućenom sviješću prvih kršćana, noseći uvijek u duši spasiteljsku Kristovu sliku i počinjajući neprestano vječni život još ovdje na zemlji. Jednostavno i mirno je prešao u Vječnost, da primi neraspadljivu krunu iz Spasiteljevih ruku, siguran, da je potpuno izvršio svoju dužnost i svoje poslanstvo. Tako je Stepinac postao, zahvaljajući svojoj poniznosti, ispravnosti i snazi duha uzvišeni primjer čitave vojujuće Crkve, te se projektira na poseban način i za uvijek u srcima svog ljubljenog hrvatskog naroda, kojemu je u svojoj duhovnoj oporuci obećao, da će nastaviti na nebu svoje djelo Dobroga Pastira . . . Snagom svoje nesavladive volje i nježnim osjećajima ljubavi, jasnoćom svoga kriterija i svojih misli, koje su uvijek bile uzdignute evandjeoskom naukom, i konačno svojim životom molitve: Stepinac je izražavao uvijek neustrašivo istinu, nauku Učiteljstva Crkve i božansko pravo Krista Spasitelja u društvu i u dušama svih svojih vjernika . . . Bio je potpun čovjek u svakom pogledu. Uzdignut visoko poviše sitnih kriterija onih, koji se vode normama, idejama i običajima suvremenog života udaljenog od Boga, Stepinac je promatrao svojim prodornim pogledom dogadjaje i njihove protagoniste, otkrivajući uvijek bit problema i ne zadržavajući se na površini. Unapredjivao je dobro, kad se o dobru radilo, i pružao je lijek uzet iz Evandjelja, kad je trebalo pobijati zablude . . . Sva njegova nauka — a bio je neumorni propovjednik — može se sažeti u nekoliko riječi: Bez Evandjelja, t. j. bez božanske mudrosti i slobode prakticiranja kreposti, ne može postojati sretan život, ne može postojati pravda i poštovanje ljudske osobe . . ."

AMERIKA

„CHICAGO'S AMERICAN" od 11. veljače: **„Smrt jednog simbola."**

„Smrt Alojzija kardinala Stepinca, koja je nastupila jučer, uklonila je jedan od velikih živih simbola otpora komunizmu, ali je pouka, koju nam daje njegov život, ostala: Sve dok ima ljudi bilo koje vjere, koji ne kane praviti kompromis s jednom pogubnom diktaturom, takva diktatura nije sigurna . . ."

„THE NEW YORK TIMES" od 15. veljače donosi iz pera C. L. Sulzbergera: **„Mrtvi Kardinal i živi problem."**

„Kada je Staljin počeo prodirati u rimokatoličku Evropu, podrugljivo je zapitao jednog posjetnika: A koliko divizija ima Papa? Napoleon, koji je bio diktator s možda dubljim poznavanjem povijesti, jednom zgodom je odgovorio na to pitanje: ‚Postupajte prema Papi, kao da ima vojsku od dvije stotine tisuća vojnika.' U Napoleonovo doba značilo je to više vojske, nego li je mogao sabrati ruski car . . .

Dok se spremaju veliki politički dogadjaji, pokrećući svijet od ruba rata do sumorne koegzistencije, mi nekako zaboravljamo na ovo nepopustljivo suparništvo. Samo ovakvi dogadjaji, kao Stepinčeva smrt, podsjećaju nekatolike na tu mučnu borbu . . .

Nitko živ ne zna, kako će se svršiti ova velika borba. Kremalj je uvjeren, da će njegove dinamične ideje, gospodarski pritisak i zbilja njegovih divizija neminovno iznijeti pobjedu. Ali Vatikan ima iskustva, ne sustaje i pun je velikih nada. Kada ljudi poput Stepinca nestanu s pozornice, ravnodušno im se nadje zamjena.

Hrušćev već ima prilike vidjeti, kako je Staljin imao krivo, kada se je narugao papinoj sili. Hoće li njegov nasljednik pokazati Napoleonovu mudrost?"

„TIME" od 22. veljače: **„Tihi glas."**

„Blijedi i mršavi čovjek, koji je prošlog tjedna umirao za ledjima straže u svom rodnom mjestu Krašić, nije nikad obukao kardinalskog grimiza, ali nijedan živući knez rimokatoličke Crkve nije imao na' nj više prava, nego kardinal Alojzije Stepinac, 61 godinu stvar, rimokatolički primas Jugoslavije. Godinama bio je tih, ali nezaboravan simbol rata izmedju komunizma i kršćanstva . . ."

„NEWSWEEK" od 22. veljače: **„Mučenik."**

Kao zagrebački nadbiskup, mršavi i asketski Stepinac zauzimao se je za slobodu i ljudska prava kroz čitavo vrijeme njemačke okupacije za II. svjetskog rata. U rujnu 1946. Titovi komunisti zatvore ga navodno radi kolaboracije s nacistima i subverzivne djelatnosti. Kada je bio osudjen na šesnaest godina zatvora, slobodni svijet se je sablaznio. Nanesenu sramotu nije ništa ublažila činjenica, da je pet godina kasnije pušten iz zatvora i onda zatočen u selu Krašić . . .

Je li bilo značajno, da je vlada dopustila, da kardinal Stepinac bude pokopan u svojoj katedrali u Zagrebu? Katolici Jugoslavije, kojima su na pameti parnice održane ovih dana protiv svećenika radi „protudržavne aktivnosti, primili su tu vijest ne kao znak diplomatske lukavosti . . ."

ARGENTINA

Vijest o iznenadnoj smrti kardinala Stepinca primljena je u argentinskom tisku s bolnom sućuti, sa spontanim manifestiranjen iskrenih simpatija, dubokog štovanja i udivljenja prema Pokojniku kao borcu i mučeniku za prava Vjere i Crkve i njegovog hrvatskog naroda. Prednjačila su tri dnevnika: „La Prensa", „La Nacion" i „La Razon".

„La Prensa" od 10. 2. 1960. donaša vrlo opširan i objektivan članak u kojem medju ostalim piše:

„. . .Od tada (1937. god. op. Uredništva) pa do njegova utamničenja po komunističkom režimu proteklo je 9 godina tragičnih za Hrvatsku, u koju je nahrupilo 5 vojska i bezbroj terorističkih skupina. Dok su tiranije slijedile jedna za drugom i vladalo nasilje, nadb. Stepinac je branio neprestano nauku Kristovu, prava čovjeka i slobodu svojih sunarodnjaka. Ujedno je gradio nove crkve, propagirao karitativnu djelatnost i pomagao nevoljne i potrebne, u koju svrhu je dijelio sve svoje prihode, a u svojoj nadbiskupskoj palači bi spavao na golom željeznom krevetu . . ."

„. . . Kada je Milovan Djilas, ondašnji zamjenik Tita bio na putovanju po USA, izjavio je pred nekojima istaknutim hrvatskim političarima: **Da vam pravo kažem, držim i nisam ja jedini u tome, da je Stepinac čestit i ispravan, čvrst karakter i neslomljiv. Bio je zaista nepravedno osudjen: ali koliko se puta dogodilo u povijesti, da su ljudi bili osudjeni radi političke nužde. Mi uništavamo i odstranjujemo svakoga, tko nam smeta . . ."**

CHILE, JUŽNA AMERIKA

Čilenski dnevnik „El Diario Ilustrado" donio je tri članka o kardinalu Stepincu. Jedan članak završava riječima: „Život kardinala Stepinca jest poziv k nepopuštanju pred komunističkom zabludom, koju nepopustljivost mora se uščuvati usprkos pogibelji života."

SLOVENCI ZAJEDNO SA HRVATIMA TUGUJU ZA STEPINCEM

Naša braća Hrvati izgubili su s pokojnim kardinalom Stepincem svog pravog duhovnog predstavnika, koji je bio nerazdruživo povezan s njima. On je mudro i dostojno zastupao interese hrvatskog naroda i nepopustljivo branio njegove životne pravice. Čak i u najtežim prilikama u kojima se ne svojom krivnjom nalazio hrvatski narod, dr. Stepinac pojavio se kao andjeo Mihael, te se junački postavio u svetu obranu svog hrvatskog naroda. Ne misleći na svoju osobnu slobodu, koju je stavio na kocku, ne obazirajući se na teške posljedice, koje je predvidjao, muški i odlučno je stupio pred svaku vlast, čak i pred dobro poznati „sud narodne demokracije" pred kojim je bez ikakvog straha ponosno rekao: „Ovo nije kompetentna oblast za mene . . . kao katolički nadbiskup imadem pravo i dužnost propovijedati Isusov nauk vječne Istine . . . kao Hrvat moje je prirodno pravo i narodna dužnost biti na strani svog hrvatskog naroda, koji imade potpuno pravo na svoju slobodu i samostalnu narodnu državu."

Za vrijeme drugog svjetskog rata Slovenija bijaše zaposjednuta od neprijateljskih vojnih snaga. Zavladao je Gestapo sa svim svojim terorom. Zatvaralo se narodne ljude u masama, a imetak plijenio u korist okupatora, Slovenci su postali bespravni robovi novog poretka.

U ovim teškim i sudbonosnim časovima za Slovence, kada je prosječni čovjek imao opravdanog straha pred njegovim neprijateljima, nalazio se u Hrvatskoj hrabar vitez i zaštitnik proganjanih i nemoćnih, prijatelj Slovenaca, i moj osobni prijatelj zagrebački nadbiskup dr. Alojzij Stepinac. Njega sam smjesta posjetio, te mu prikazao gore iznešeno tragično stanje slovenskih prognanika. On me je prijateljski saslušao i ljubezno obećao svoju pomoć ovim nesretnim žrtvama rata i to bez obzira na opasnost u koju se s time postavio. Vidjelo se na njemu, kako ga boli nepravda, koja se učinila Slovencima. Zato je rekao: „Dragi prijatelju! Preuzeli ste vrlo tešku i časnu zadaću spasavati Slovence u ovim najopasnijim danima za slovenski narod. Bog će blagosloviti vaš rad, a Slovenci će vam biti zahvalni. Budite uvjereni, da je pravedni Bog uvijek na strani prognanika. Vjerujte da će doći vrijeme, kada će se vaši Slovenci slobodno vratiti u svoju domovinu Sloveniju. U ovoj vašoj narodnoj misiji vi ćete naći razumijevanje kod svih naših Hrvata i vaših prijatelja . . . i moja vrata stoje za vas uvijek otvorena . . ." Njegova uzoritost zagrebački nadbiskup dr. Alojzij Stepinac sam osobno preuzeo je na sebe najveći dio brige za slovenske prognanike. Zastupao ih je kod domaćih hrv. oblasti, branio i pred okupacijskim vojnim snagama, neprijateljima njihovim. Brinuo im se za stan, hranu i odjeću, čak i namještenje im je priskrbio. Preko 500 slovenskih svećenika je smiestio po svojim hrvatskim župama, ustanovama i samostanima, dok je za časne sestre našao prostora kod hrvatskih časnih sestara. Slovencima je učinio neprocjenjive usluge, što ih je uzeo pod svoju zaštitu i na taj način očuvao njihove živote. Zbog toga ga mi Slovenci opravdano nazivamo svojim velikim prijateljem i dobročiniteljem!
venci opravdano nazivamo svojim velikim prijateljem i dobročiniteljem!

(Iz članka Pavla Horvata u „Hrvatskom Glasu" od 14. 3. 1960.)

HRVATSKI TISAK IZVAN DOMOVINE

NJEMAČKA

„HRVATSKA DRŽAVA", glasilo Hrvatskog Narodnog Odbora, München, 1. 3. 1960., posvetila je svoj čitavi broj za ožujak Kardinalu Stepincu. Novina donaša više članaka o Uzoritom Pokojniku kao i glasove tiska, Poslanicu Episkopata od 24. 3. 1945., govor Nadbiskupa na 3. 10. 1946. pred komunističkim sudom u Zagrebu, kao i brojne izjave istaknutih svjetskih ličnosti povodom osude nadbiskupa Stepinca.

Uvodni članak **„Slava velikomu Kardinalu"** napisao je Dr. Branko Jelić. U članku medju ostalim piše:

„. . . Stepinac je svojim junaštvom i patnjom čuvao i očuvao moralni stav svog cijelog Hrvatskog naroda, pa je zato postao simbolom ne samo svega onoga, što negira komunizam u kome bilo obliku, nego je on protagonista i simbol svega onoga, što traži pravdu i poštenje. **On je postao autoritetom ne samo za Hrvate katoličke vjere, nego i za Hrvate muslimane i pravoslavce.** On je svojim držanjem naličio stancu kamenu, i zato je predstavljao **najvišu vrjednotu** Hrvatskoga naroda. Poslije svoje mučeničke smrti ostat će najvećim draguljem u riznici historije svoga naroda . . ."

„HRVATSKA ZORA", ožujak 1960., br. 76. donaša članak pod naslovom: **„KARDINAL — HEROJ I MUČENIK"**, u kojem donaša jedan dio Kardinalove oporuke, opisuje njegov život i djelovanje, pa medju ostalim veli:

„Nema sumnje, da je Stepinac bio Hrvat i imao razvijenu hrvatsku narodnu svijest. Ili točnije rečeno, bio je jedan od onih brojnih hrvatskih intelektualaca, koji su poslije pojave Jugoslavije, čije su stvaranje željeli i pomagali, doživjeli teško razočaranje i bili prisiljeni da vrše reviziju svojih gledišta. Treba li se stoga čuditi, što je i on isticao p r a v o hrvatskoga naroda na hrvatsku državu i čak nastojao da za budućnost budu sačuvani izvjesni fragmenti državnosti koje je posjedovala tako zvana Nezavisna Država Hrvatska? Ali s druge strane, van svake je sumnje i to, da je Stepinac, kao iskren i stvaran kršćanin, jasno vidio granice svakom pa i svom rodoljublju: on nije bio, niti je mogao biti, nacionalistički exklusivista i maximalista, i njegova hrvatska država je bez daljnjega mogla biti i sastavnim dijelom jedne šire zajednice naroda.

Medjutim, iznad i preko toga, Stepinac je bio nešto drugo i to svakako **NA PRVOM MJESTU:** duhovni pastir i visoki crkveni dostojanstvenik jedne nadnacionalne i univerzalne kršćanske Crkve, koja ima drugu i višu misiju nego što je rušenje i stvaranje država, i bavljenje dnevnim političkim poslovima. A to je baš ono, što je našem čovjeku, Hrvatu i Srbinu, neobično teško da shvati! Stepinac je bio duhovni, a ne politički vodja svoga stada.

„HRVATSKA ZORA", donaša u istom broju i vrlo značajan članak Jose Kljakovića, hrvatskog umjetnika, pod naslovom: **„SMRT KARDINALA STEPINCA"**, u kojem medju ostalim stoji:

„Martirij Stepinčev je pokazao kojim putem treba ići da se postigne pobjeda nad poganima. Taj herojski knez Katoličke Crkve i hrvatskog naroda slijedio je Isusa, i u tom znaku je pobijedio. Mrtvi kardinal prokrčio je sebi put kroz pogansku komunističku miliciju i ušao u svoju katedralu. To je memento, ne samo komunistima, nego i zapadnim demokracijama . . .

Zapad treba Marxu suprostaviti Isusa, koga komunisti ponovno hoće da razapnu. Ako im uspije da Ga razapnu, zato ne će biti krivi komunisti, nego zapadne demokracije. Nisu ni Židovi razapeli Isusa, njega je razapeo Poncije Pilat, konzul rimskog imperija, kad je nad njegovom sudbinom oprao ruke. Nisu ni komunisti dokrajčili život kardinalu Stepincu, nego nesavjesni političari Zapada, kad su nad njegovom sudbinom, sudbinom njegova naroda i drugih naroda Europe, oprali ruke . . .

Zapad ne smije dalje batrgati prugom bez tračnica, nego prugom koju je Isus zacrtao. Ne smije dalje prati ruke nad sudbinom naroda, koje je sam predao u komunističko ropstvo. Uz silu nuklearnog oružja, trebaju komunizmu suprostaviti i snagu kršćanstva, koju je suprostavio i fizički slabašan kardinal Stepinac, da dahom svoje smrti izvojšti pobjedu nad poluljudima.

Kardinal Stepinac je fizički mrtav, ali njegova vojska nije obezglavljena. Onaj, koji je vodio njega, živi u vjekove, i On će, putem svoga nasljednika u Rimu, voditi dalje njegovu vojsku do konačne pobjede. Kardinalov glas, kojim je osudjivao sva bezakonja i ukazivao put kojim treba ići, čut će se i dalje iz srca hrvatske zemlje, pojačan jekom njegova groba."

„OGANJ", mjesečnik za hrvatske rudare u Ruhrskoj oblasti, Njemačka, ožujak 1960.

† STEPINAC

„. . . Veliki ljudi obično nisu i ne mogu biti svojina jednoga naroda. U njima sadržana svojstva tako su snažna, velika i lijepa, da prelaze granice država i pojedinih naroda: drugi narodi posižu za njima, nadahnuju se tim svojstvima, usvajaju ih kao opća dobra pojedinaca i naroda. Tako se on u listopadu 1946. uzdigao dostojanstveno, mirno, triumfirajući u svoj svojoj i svoga naroda tragici, te s optuženičke klupe riječima istine, koje su padale poput munje i govorile svijetu istinu. On je govorio u ime 7 milijuna Hrvata, u ime 450 milijuna katolika, on je govorio u ime čovjeka. Svijet je, kako napisa ovih dana jedan njemački list, ‚uzdržana daha', slušao te riječi, prihvatio ih i odobrio . . ."

Članak završava:

„Naše se oči i naš duh upućuju zagrebačkoj katedrali, u kojoj su sahranjeni Stepinčevi zemni ostaci. K tome grobu pridružuju se poput simbolički pruženih ruku još dva groba, onaj u tišini šestinskoga kraja i onaj u arkadama Mirogoja i pokazuju narodu hrvatskome put budućnosti.

Katedralo, čuvaj zemne Stepinčeve ostatke, svetinje naše, Katedralo! Na svježi grob velikog hrvatskog sina, o kojem s udivljenjem govori čitavi slobodni svijet, polažemo vijence čistih osjećaja, vijence nada i udivljenja, koji ne će uvenuti."

„BILTEN" Hrvatskog narodnog Odbora u Italiji, siječanj/veljača 1960.

Stepinac je umro velik, kao što je velik i živio — Dr. Ante Ciliga.

„. . . Stepinac je bio spreman preuzeti i snositi uvijek odgovornost, on je govorio i djelovao usred bure, usred opasnosti neustrašiv za pravdu i istinu, za opće ljudsku pravdu kao i za prava hrvatskoga naroda. U posebnoj audijenciji, koju sam imao kod njega u proljeću 1943., nakon mog oslobodjenja iz Jasenovca i dolaska u Zagreb, mogao sam se osobno uvjeriti o veličini njegove odlučnosti, kako u s v e t o s t i tako i u hrvatstvu . . .

Vanjski aspekt veličine života i smrti kardinala Stepinca, izražen u dosljednosti i dostojanstvu, temeljio se na bogatstvu i harmoniji nutarnjeg sadržaja njegove osobe. Samo zato je on bio i ostao tako velik, jer je u harmoničnoj cjelini ujedinjavao u sebi lik velikog svećenika, velikog čovjeka i velikog hrvatskog patriote . . ."

ENGLESKA

„NOVA HRVATSKA", koja izlazi u Londonu, posvetila je većinu svoga drugoga broja smrti kardinala Stepinca. Donaša više članaka i vijesti te slike sa odra u Krašiću i Zagrebu. U članku „G o r e S r c a" medju ostalim navedena je utješna misao:

„Oči svih Hrvata u sužanjstvu i mnogih na slobodi bile su uperene samo prema jednom čovjeku — prema kardinalu Stepincu. On je bio nada i jedini autoritet na koji je domovina mogla računati, ako nastupi preokret.

Sve je to bio pokojni Alojzije Stepinac. I zato će ga Hrvatska teško prežaliti. Zato će se njegov gubitak još dulje osjećati. Ali i pokraj toga nitko, nitko od Hrvata ne smije očajavati. ‚Ako zrno pšenično padne na zemlju i ne umre, ostaje samo' — veli Sv. Pismo. ‚Ako pak umre donosi stostruki plod!' Mučeništvo kardinala Stepinca ostavilo je bogato sjeme, koje već danas niče na nebrojenim mjestima širom Hrvatske. Sjeme, kojeg se sve više boje oni, koji se nisu bojali Stepincu suditi i zatočiti ga. Mrtav, on danas odnosi nove pobjede. Pokopan je u Katedrali uz svečanost, kakvu ne pamti Zagreb. Tri dana iza njegova pogreba Bakarić je bio prisiljen dati svojim komunistima upute za ‚ponašanje' prema religioznim ‚pojedincima'. Samo zato, jer je veća moć mrtvog nadbiskupa, koji je izvan vlasti komunističkih tirana."

BELGIJA

„BAKLJA", časopis za Hrvate u Belgiji, koji uredjuje vlč. Vinko Žakelj, Slovenac, donaša uz ostale članke krasan uvodnik pod naslovom „Navik on živi, ki zgine pošteno".

Medju ostalim, članak donaša Nadbiskupove riječi, koje je češće govorio bogoslovima: „Budite uvijek ljudi Evandjelja, djeca Crkve, borci Istine, muževi Žrtve i apostoli bratske Ljubavi! Za Istinu i Pravdu budite spremni, ako ustreba, i život dati. Budite čvrsti u svojim principima kao pećine Velebita, a blagi u pustupcima kao majka svojoj djeci. Križ je jedino drvo Slobode, jedina katedra Istine, jedini izvor Ljubavi! Nemojte se nikoga, ni ničesa bojati, dok vam je savjest čista. Bog će biti vaša tvrdjava, vaša djelotvorna obrana i vaša vječna nagrada!"

Iz knjige „Crvena ruža na oltaru", koju je napisao preč g. Mons. Pavao Jesih, donaša „Baklja" odlomak pod naslovom „Izabrani", u kojem se opisuje Stepinčeva posveta za nadbiskupa, i stoji ovo:

„Kasno poslije podne su dvorski službenici raznosili darovano cvijeće po oltarima katedrale. Jedan od njih je na oltar u dvorskoj kapelici stavio lijepu kitu crvenih ruža. Poslale su je redovnice iz bolnice s priloženom čestitkom, u kojoj izbrajaju, koliko su različitih molitava i žrtava darovale najteže bolesnice za sretno i blagoslovljeno vladanje novoga crkvenoga Kneza. Kad je malo kasnije Nadbiskup kleknuo pred oltar i bacio pogled na crvene ruže, razumio je njihov govor."

SJEVERNA AMERIKA

„DANICA" (Chicago, Amerika), 17. 2. 1960.: **PRED MRTVIM LIKOM BOŽJEG VITEZA** — napisao Tomislav Mesić. Tu se veli:

. . . Veličinu kardinala Stepinca posebno je izgradio njegov uzorni i sveti život, prožet dubokom kršćanskom etikom, kroz koju su se posebno odrazili ljubav i milosrdje . . .

Kao rodoljub, kardinal Stepinac će uzeti svoje mjesto u hrvatskoj povijesti. Njegovo rodoljublje je temeljito i izražajno. Ono se manifestiralo uvijek, a posebno u vrijeme onoga žalosnog procesa insceniranog po komunistima izmedju 30. rujna i 3. listopada 1946 godine.

Na tom procesu hrvatski metropolita izlazi kao veliki odvjetnik svoga naroda. On daje onu povjesnu izjavu, po kojoj se hrvatski narod plebiscitarno izjasnio za Hrvatsku Državu, te parira na sve podmukle podvale komunista, koji žele pred svjetskom javnosti na svoj način prikazati Crkvu i hrvatski narod . . .

Zatim članak od Rajmunda Kupareo, O. P.

SVETAČKI LIK KARDINALA STEPINCA — u kojemu piše:

. . . Sveto Pismo i krunica bila su dva izvora njegova duhovnog života. Ne samo da je neprestano čitao Sveto Pismo, nego ga je i preveo, kao što je preveo i veliku knjigu „Razmatranja po krunici".

Jedan mi je prijatelj ovih dana ponovio riječi, koje je čuo od kipara Ivana Meštrovića na sastanku u Parizu, poslije Meštrovićeg povratka iz Hrvatske. „Kad je kardinal Stepinac molio Andjeo Gospodnji, tako se preobrazio, da više to nije bio on. Mogu kazati: Vidio sam sveca!" To je najljepše, što je veliki kipar mogao reći o našem kardinalu. Jer ako Hrvatska bude imala svetaca, ne će nestati s lica zemlje! Njegova smrt dokazuje njegovu svetost. Po izvještajima američkih novinskih agencija, kardinal Stepinac je dobio upalu pluća, jer se je „uporno držao svoga dnevnog reda, da moli više od četiri sata dnevno u hladnoj crkvi . . ."

Dalje donaša „Danica" članke od 24. 2. 1960.

RODOLJUB I SVETAC — od M. N.

. . . Kardinal Stepinac je bio utjelovljenje najvećih duhovnih kreposti, čovjek, koji je svojim primjerom bio propovjednik Dobrote u svoj njezinoj integralnosti, sveobuhvatnosti, cjelini i pojedinostima. Njegov život stav i držanje nisu nigdje pali u protuslovlje s mnogostrukošću života u svim njegovim pojavama, radilo se o politici, vjeri, kulturi; pripadnicima raznih ili političkih vjerovanja, o prijateljima ili neprijateljima. Stepinac je bio iznad svih tih razlika, tražeći u svakom slučaju samo univerzalnu ljubav, sveobuhvatno razumjevanje i ljudstvo . . .

Dok se strašnim zločincima priredjuju triumfalni dočeci ili sjajni pogrebi, Stepinac umire u najvećoj skromnosti, opkoljen sveopćom ljubavlju hrvatskog naroda, ali od njeg izoliran odurnom policijskom vlašću tudje političke sile, koja je izraz političkog vjerovanja, tudjeg hrvatskom narodu i njegovom velikom rodoljubu Stepincu! . . .

Stepinac nije doživio u svom rodnom kraju potpun ispravak nepravde, ali on je umro s potpunom sigurnošću, da će to jednog dana doći. Ono blijedo svetačko lice, na kojem se u ovom času odražava bjelina njegova Krašića i cijele Hrvatske, snijegom pokrivenih, mirno sniva, jer nikad nije svoju nadu polagalo u ruke ljudske pravde. Stepinac je vjerovao u apsolutnu Pravdu. Njegova je vjera bila potpuna, nepokolebiva. Drugačije ne bi bilo moguće razumjeti ovog hrvatskog rodoljuba i katoličkog biskupa, koji je u svakom času i u svim prilikama kročio putom istine i života! . . .

I MRTAV STEPINAC PROBLEM ZA NJEGOVE PROGONITELJE

Članak napisao Miroslav Varoš, u kojemu veli:

Komunisti su se odmah požurili izvršiti autopsiju kardinalova tijela u silnom strahu, da im tobože ne bi nitko imputirao, da su nasilno prouzrokovali smrt hrvatskog kardinala. Rezultati autopsije obavljene u Zagrebu, potpisani od dvojice liječnika dr. Riznera i dr. Bogićevića, govore o trombozi iz godine 1952. i prvim simptomima teške bolesti, o kirurškoj intervenciji, koja joj je slijedila i naknadnoj pojavi policitemije. U 1957. ovim bolestima pridružuje se i upala pluća, komplicirana s oboljenjem srčanih mišića. U nedjelju 7. veljače ove godine kardinal Stepinac je služio svetu misu u nezagrijanoj krašićkoj crkvici. Pri niskoj temperaturi, koja vlada u Hrvatskoj, kardinal je dobio ponovno prehladu, koja je otežavala njegovo disanje. Embolija plućnih arterija prouzrokovala je smrt. Do posljednjeg časa kardinal Stepinac je sačuvao jasnoću duha i svijest. Posljednju pomast mu je podijelio krašićki župnik.

Suvišan je strah jugokomunista. Suvišno je njihovo nastojanje, da liječnici pedantno ispune svoje liječničko uvjerenje i dokumente o uzrocima kardinalove smrti. Nitko ih ne želi optuživati, da su u posljednji čas nasilno usmrtili kardinala Stepinca. No neka ne misle, da su time skinuli sa sebe tešku krivnju i odgovornost radi njegova dugogodišnjeg

mučenja i zatočenja. Bolesti ne nastaju preko noći. Ona bolest, koju je kardinal Stepinac dobio kao posljedicu zatočenja u strahovitom komunističkom zatvoru u Lepoglavi, u skrajnjoj konsekvenciji skratila je njegov život i prouzrokavala smrt u času, kad je bio najpotrebniji hrvatskom narodu. Prema tome nitko ne može opravdati zločin, koji je počinjen. Nitko ne može opovrgnuti, da su jugokomunisti krivi za smrt nevinog kardinala Stepinca. Danas nije jugokomunistima ugodno ovo ponovno iznošenje slučaja Stepinca na svjetsku pozornicu. I mrtav Stepinac predstavlja ponovno težak problem za komuniste.

„NAŠA NADA" od 17. 2. 1960. donaša članak:

PROVIDENCIJALNI STEPINAC

Članak napisao: Stanislav Borić, urednik, u kojemu veli:

„Sveti Franjo Asiški, veliki društveni reformator svoga doba, nazvan je Alter Christus. Ako nam je dopuštena poredba, nama se čini, da je zlo i bezboštvo našeg vijeka nadvisilo ono Franjina doba. Krist je od Franje tražio, da podmetne svoja pleća pod njegovu zgradu, koja je bila poljuljana. Nije li to zatražio i od Stepinca u naše doba? Čvrsto smo uvjereni, da će mnogi od nas doživjeti proglašenje Stepinčevo svecem ... U tom času sv. Crkva dat će mu priziv, koji će biti sličan Franjinu.

Stepinčeva smrt u komunističkom zatočenju velika je opomena demokratskim zemljama. Medju njima u prvom redu Americi. Na zemljovidnim kartama, koje vise na zidovima zgrada na američkom tlu, Jugoslavija nije zaokružena crvenilom. Ne ubraja se u zemlje iza ‚željeznog zastora'. Amerika čak i financijalno i materijalno pomaže one, koji su silom uzurpirali vlast nad narodima u toj nesretnoj državnoj kovanici. Znači, da ne uočuje opasnost od takozvanog nacionalnog neovisnog komunizma . . . Slučaj kardinala Stepinca opomena je i zemlj, misija dobre volje za mirom u svijetu' — da je nacionalni neovisni komunizam u biti i korijenu isti kao i internacionalni. U vijeku, u kojem dojučerašnje kolonije postaju autonomne i samostalne, nacionalni komunizam Titova tipa kud i kamo je opasniji za budućnost čovječanstva od internacionalnog komunizma. Zar će bitka biti dobivena, ako oborimo internacionalni komunizam, a opasamo se obručem nezavisnih nacionalno-komunističkih država?!"

„NAŠA NADA" od 24. veljače 1960. donosi članke:

HRVATSKA I HRVATI U TUŽI I ŽALOSTI

Piše: Luka C. Samardžija, Glav. Predsjednik Hrv. Kat. Zajednice.

. . . Njegova Uzoritost Kardinal Stepinac, iako nije nosio pušku na ramenu, borio se je istaknutije za našu Hrvatsku, njezina prava i bijedni hrvatski narod b o l j e od bilo kojeg drugog sina ili kćeri Hrvatske. On je živio i sebe dao na oltar Božjih i narodnih prava. Oni, koji su ga progonili, na robiju nevina osudili, računali su, da su ga ponizili pred njegovim narodom i svjetskom javnošću, ali su se prevarili u svojim računima. Ne, oni ga nijesu ponizili, nego su ga još više uzvisili pred očima svih Hrvata i svega kršćanstva. Jest, oni su ga zasužnjili, oni sa ga svojim mukama i na drugi svijet ranije poslali, oni su ubili njegovo tijelo, ali nijesu mogli ubiti niti će ikada ubiti — NJEGOV DUH. Njegov duh živi i živjet će vječno, dok bude Hrvatske i svijeta ...

UMRO JE SVETAC — UMRO JE HRVATSKI MUČENIK

Članak, u kome piše Prof. Ivan Prcela:

. . . Gdje se je god radilo o principijelnom stavu, bilo to u pitanju vjere bilo to u pitanju diktatorskih ugnjetavanja, bilo to u pitanju pojedinaca na slobodu, bilo to u pitanju raznih naroda na slobodu ili u

pitanju prava hrv. naroda na državnu nezavisnost, Stepinac nije bio niti za jednu dlaku oportunističkih nazora. Osobito on nije oportunista u pitanju otpora protiv komunizma. I u ovom može poslužiti kao uzor i voditi kao predvodnik ne samo Hrvate, nego sve slobodoljubive ljude ...

AVE, ANIMA PIA!
POZDRAV TI, POBOŽNA DUŠO!

Napisao: Prelat Ivan Stipanović.

... Povijest uči, a napose povijest Katoličke Crkve uči, da su i papinske tijare i biskupske mitre isprepletene trnjem iz Kristove krune. Hrvat-katolik, ma gdje on bio, na Tvojem liku prepoznaje aurelu vjernog sljedbenika one svete krune na Kalvariji ...

U našim je srcima živa nada, da će, s Božjim dopuštenjem, Sveta Katolička Crkva, u svoje vrijeme, ovjenčati Ti čelo svetačkom aurelom. Molimo za to! Molimo za Tvoje progonitelje!

KANADA

„HRVATSKI GLAS" donio je u svojim brojevima za veljaču, ožujak i travanj više članaka o kardinalu Stepincu kao i izvještaje o zadušnicama i komemoracijama. U broju od 22. 2. 1960. donio je članak od dra. V. Mačka, predsjednika HSS, pod naslovom „Kardinal Alojzije Stepinac". Izvatke iz tog članka donosimo na drugom mjestu.

AUSTRALIJA

Mjesečnik **„Spremnost"**, Sydney, Australija, za veljaču, donaša uvodnik od Fr. R. Romca pod naslovom: **„Svetac i mučenik"**, koji završava:

„. . . Kad je njegov osobni tajnik vlč. Šalić, pod utjecajem otrova i kundaka na sudu izjavio, da je nadbiskupski dvor bio leglo organizacije Križara, rekao je laž, ali je prorekao istinu: ne u kuriji dvorova Kaptola, nego u sjeni Njegova groba je leglo Križara, Duha otpora, duha Slobode, koju će nam optuženi Svetac i Mučenik iz neba izmoliti."

„Dom", Glasnik Hrvata Australije-Oceanije, mjesečnik, donaša za veljaču 1960. uvodni članak pod naslovom: **„Starijima na sjećanje a mladjima na znanje"**, u kojem se osvrće na život, rad i mučeništvo kardinala Alojzija Stepinca. Članak završava ovim riječima:

„Zlatni križevi na vrhovima katedrale, ožareni svijetlom jutarnjeg sunca, čine počasnu vječnu stražu nad grobom našega junaka, heroja, mučenika i sveca. Križ na vrhu tornjeva propovijeda njegovu zavjetnu misao: **Ostaviti svojoj Kroaciji samo i najprije Boga, u svim kutovima naših domova, u svim stranicama naših srdaca, u svim riječima naših govora.**

Križevi na katedrali vječno govore njegovu žrtvu, vječno spominju njegovu smrt, vječno pjevaju njegovu pobjedu.

Križevi na katedrali — naš simbol, naša nada. Naša pobjeda."

SRPSKI TISAK

„SRPSKI VIDICI", mjesečnik Srba u izbjeglištvu, München (Njemačka), donaša za veljaču članak od Svete Milenović:

KARDINAL ALOJZIJE STEPINAC.

„. . . Smrću Stepinčevom neće, nažalost, još prestati kontroverza koja je nastala u vezi njegovog držanja u tmurnim godinama prošlog rata i koja je sigurno njega samoga teško bolela. Tek kad se dobije potrebna vremenska distanca, kada rane budu koliko toliko zaceljene, kad strasti popuste, moći će istoričar da o tome izrekne svoj nepristrasni sud, za koji je Stepinac toliko puta kazao da ga očekuje s mirnom savešću.

Neke stvari, medjutim, mogu se već i iz današnje perspektive dobro i tačno utvrditi . . .

Pre svega, dostojanstveno i nepokolebivo držanje zagrebačkog nadbiskupa pred komunističkim ‚sudom' ostavilo je snažan utisak. A zatim, brzo je postalo jasno da je sama Rimokatolička crkva stala iza svoga dostojanstvenika, insistirajući na njegovoj nevinosti . . .

Tako je kardinal Stepinac izrastao u herojsku figuru svetskih razmera. Ime mu je postalo simbol duhovne čvrstine i otpora protiv komunističke tiranije. Kao takav, on nesumnjivo zaslužuje iskreno divljenje svih onih koji su, bez obzira na versku pripadnost, načisto s time o čemu se zapravo radi."

JUGOSLAVIJA

Komunistički dnevnik „BORBA" izvješćuje o smrti kardinala Stepinca istom u broju od 12. 2. 1960., i to na slijedeći način:

Umro Alojzije Stepinac

Zagreb, 11. februara

Juče je u Krašiću, nedaleko od Zagreba umro od zapaljenja pluća doktor Alojzije Stepinac. Kao što je poznato, on je duže vreme bolovao od policitemije. (Tanjug)

MJESEC DANA NAKON SMRTI KARD. STEPINCA
(Izvještaj iz Zagreba)

. . . Ovaj odgovor sam hotimice otegnuo, da bi vam mogao štogod napisati o Reqieumu, koji je bio u zagrebačkoj katedrali 10. 3. o. g. u 7 sati na večer kao 30. dan iza smrti. Katedrala je bila opet puna, a pred vratima sam vidio i otvorene kišobrane, dakle bili su ljudi i izvan portala, te je na njih padao snijeg.

Sv. Misa završila je u 8 sati i onda smo bili puštani dva po dva kroz svetište do groba. Nažalost morali smo se zadovoljiti, da bez zadržavanja prodjemo mimo groba, jer je i takav mimohod trajao preko dva sata. To je trebalo vidjeti, jer se to ne da dovoljno vjerno opisati. Narod je bio pun vjere i pijeteta. Tu se izražavao na licu osjećaj duše-bol, jer nije medju nama, a s druge strane i veselje, jer je zagovornik na nebu.

Donosilo se cvijeće u svežnjićima i teglicama, a i novčani darovi. Medju zadnjima bila je neka stara gospodja i nije joj bilo teško sagnuti se i poljubiti ploču, koja pokriva ulaz u grobnicu . . .

Na grobu je hrpa vijenaca sa bijelim i crvenim cvijećem. Ovih dana stigli su novi vijenci nekih župa.

Do 10. 3. gorjelo je stalno 6 svijeća na visokim svjećnjacima. Sada su uklonjeni i postavljeni šiljci za svijeće, jer ih vjernici donašaju sami i pale na grobu.

Mnogi dolaze s čudno uslišanim molbama po njegovom zagovoru.

Pripovijeda se po gradu, da su u neki samostan noću pozvali liječnika, jer je pozlilo nekom redovniku. Zdravstvena služba poslala je medjutim liječnicu, koja radi klauzure nije mogla biti puštena u samostan. Nastalo je pitanje ili dignuti klausuru ili prepustiti bolesnika neizvjesnosti. Odabralo se drugo! Bolesnik se medjutim preporučio zagovoru. Kardinala Stepinca i u jutro je služio sv. Misu! . . .

U prilogu pisma su sličice. Jedna je dotaknuta lica Pokojnika.

Puno Vas pozdravlja

P.

IZ PRIVATNIH PISAMA PRIGODOM SMRTI KARDINALA STEPINCA

Središnjica hrvatskog Caritasa primila je veći broj sažalnica naših izbjeglica prigodom smrti kardinala Stepinca sa svih strana. Donosimo samo kraće izvatke iz nekih pisama, da se vidi kako je smrt kardinala Stepinca duboko dirnula i naš izbjeglički svijet, koji je u kardinalu Stepincu gledao nadu povratka u Hrvatsku.

VILLACH, Lager St. Martin, 5. 3. 1960.

Dragi naš Velečasni!

Okupljeni na svečanom činu, odajući posljednju počast našemu mučeniku neumrlom kardinalu Dr. Alojziju Stepincu, mi Hrvati iz Villacha i okolice, vaši vjernici, te Hrvati muslimani, pozdravljaju Vas kao i sve članove Karitasa Hrvata u Salzburgu.

Znamo što znači za nas Hrvate gubitak našega pokojnoga kardinala Dr. Alojzija Stepinca, čovjeka koji je bio simbol za jedan porobljeni narod po komunističkom tiranu, koji je odgovorio svojim krvnicima na sudjenju ono, što svaki dan odgovaraju hrvatski borci u porobljenoj domovini.

Smrt našeg pokojnog kardinala nije nas omela, nego smo ponosni da je hrvatski narod položio još jedan život za „krst časni i slobodu zlatnu".

Neka je slava hrvatskom mučeniku Dr. Alojziju Stepincu.

Vaši vjernici.
Slijedi 23 potpisa.

BREGENZ, 15. 2. 1960.

. . . Da li postoji itko na ovome svijetu tko bi mi mogao odgovoriti da li smo mi i zašto smo mi Hrvati najnesretniji narod na ovome svijetu?

Znamo da naš Stvoritelj uzima k' sebi najbolje. A znamo i to: da ovi koji su Njemu najdraži, da su oni i nama najpotrebniji. Nabrzo ostasmo bez našeg poglavara nacije, a i bez našeg poglavara katoličke vjere . . .

Dragi Velečasni, ne mogu Vam reći, koliko sam umoran, žalostan i nesretan. Primite moju sućut, a bol koja je zadesila sve Hrvate dijelim s Vama podjednako . . .

Vaš M.

BREGENZ, 14. 2. 1960.

Vijest o smrti našeg dragog Kardinala Nadbiskupa Gospodina Alojzija Stepinca, mučenika našeg vremena, teško je dirnula sva srca Hrvata, koji se nalaze po cijelome svijetu. Mi koji živimo u tudjini, dijelimo žalost našeg Naroda, a posebno s Vama, dragi Velečasni.

Primite našu sućut . . .

Vaš U.

BEČ, 17. 2. 1960.

. . . Smrt našeg dragog Kardinala me je strašno ožalostila. Znam da imamo sada još jednog velikog zagovornika na nebu, ali ipak smo se nadali, da ćemo ga opet vidjeti u zagrebačkoj katedrali. To su nažalost bile samo naše želje, ali ne i želje Svevišnjega.

Primite moje saučešće.

B.

UNTERFELLACH, 10. 2. 1960.

Dragi Velečasni!

Vama kao dušobrižniku žalosna srca izrazujem duboku sućut — prigodom smrti našeg heroja i kardinala Alojzija Stepinca! . . .

Svjetlost vječna neka mu svijetli na nebu, a nama je ostavio vječnu luč slobode Hrvatskoga naroda, koji je kao pravi sin hrvatski, toliko ljubio i za nj toliko patio!

Vaš H.

RADSTADT, 15. 2. 1960.

Natrag par dana slušao sam tužnu vijest, da je naš dragi mučenik kardinal i nadbiskup zagrebački Dr. Alojzije Stepinac preminuo. Laka mu zemlja — naš otac i borac sviju, nadmučenički je umro . . .

Srca naša su zaplakala, jer smo izgubili ono što smo imali, ali naša nada se ne gubi . . .

Primite Vi i svi skupa moju sažalnicu i ostanimo u strpljenju.

Vaš odani J.

WEISSENBACH, 11. 2. 1960.

. . . Jednu nadu i utjehu imademo t. j. što naš nezaboravni, veliki sin Hrvatske nije mogao sa svojom molitvom za nas Hrvate izvojevati na ovome svijetu, to će gore na nebu, pred licem Božjim i Spasiteljem prije moći, jer je samo Bogu i Domovini služio na ovome svijetu i želio oslobodjenje Hrvatske ispod komunističkog jarma.

Primite iskreno saučešće

N.

OBERRODEN (Njemačka), 27. 2. 1960.

. . . Jako, jako nas je potresla vijest o našem dragom Nadbiskupu. Ostadoše jadne ovce bez svog dobrog, vjernog i pravednog pastira! Mogu si misliti kako je Vama bilo, kad ste čuli tu vijest. Dobri Bog ga je uzeo k sebi, da ga riješi daljnjih razočaranja i žalosti. To je bio pravi mučenik!

Vaši P.

ENGLESKA, 15. 2. 1960.

. . . Jako nas je ražalostilo što je naš kardinal Stepinac morao podleći smrti pod komunističkim režimom.

Primite iskreno saučešće.

Vaši S.

CLEVELAND (Amerika), 11. 2. 1960.

. . . Sa velikom žalošću čuli smo vijest da je naš veliki Hrvat, rodoljub i mučenik kardinal Stepinac preminuo. To je strašan gubitak za naš hrvatski narod, jer naš veliki duhovni vodja je zauvijek zaklopio svoje oči.

Primite iskreno saučešće

odani Vam J. B.

TORONTO (Canada), 11. 2. 1960.

Dragi Velečasni!

Duboko pogodjeni nemilom viješću, da je naš dragi, hrvatski metropolita i zagrebački Nadbiskup Kardinal Dr. Alojzije Stepinac preminuo u Gospodinu, tužna srca izjavljujemo Vama kao i cijelom Hrvatskom Narodu u Domovini, te svim Hrvatima u emigraciji naše duboko saučešće.

Obitelj P.

Toronto, 26. 3. 1960.

„. . . Za našeg pok. kardinala Stepinca jako smo žalosni, kao da nam je umro netko od najbližeg roda. Bili smo na sv. Misi u našoj crkvi. Vjerujte plakali smo kao za svojim ocem. Zatim smo 12. ožujka bili u katedrali na svečanim zadušnicama, kojoj je prisustvovao ovdašnji kardinal James Mc. Guigana, vlč. Lacković je držao propovjed na hrvatskom i engleskom jeziku. Crkva je bila puna Hrvata i Kanadjana . . ."

K. V.

Buenos Aires, 4. 3. 1960.

. . . Još nismo prebolili tužnu vijest o smrti Poglavnika već je stigla druga, koja je potpuno zavila u crno čitavi Hrvatski narod. To je smrt našeg dragog mučenika i patnika Nadbiskupa i Kardinala Dr. Alojza Stepinca. Ne možete zamisliti kako je ovdje odjeknula ta tužna i nesretna vijest. Svi pošteni Hrvati, pa ma koje oni stranke bili, sve je to bilo tužno i iskreno žalilo. Svi su uvidjeli njegovo veliko djelo za naš narod i domovinu Hrvatsku. Napravljene su mu velike počasti. U predprošlu nedjelju t. j. na 21. 2. 1960. održana je sv. Misa u katedrali Buenos Airesa za dušu pokojnika. Sv. Misu je održao argentinski kardinal. Pjevao je hrvatski zbor „Jadran" i održan veliki govor. Katedrala je bila prepuna. Bilo je djevojaka i momaka obučenih u hrvatske narodne nošnje. Sve je bilo načinjeno na velikoj visini. S njime smo izgubili velikog pastira Hrvatskog naroda. Velikog sina i borca za slobodu hrvatskog naroda. Tješimo se i molimo se dragom Bogu i Majci Božjoj za naš hrvatski narod. Neka mu je vječna slava i neka mu Bog dade pokoj duši i milost koju je zaslužio žrtvujući čitav život za Boga i Hrvatsku! . . .

A. V.

Sao Paulo, 24. 3. 1960.

. . . U prvi čas bila je smrt Kardinala za me kao i za sve nas Hrvate strašan dogadjaj tako, da nisam mogao čak ni vjerovati da je to istina.

Ali sad znadem i osjećam, da nam je on mrtav još jači, nego da je ostao živ. Sad imamo veliku svetinju: na njegov se grob hodočasti. Kao što i u prvo kršćansko doba, puk je proglašivao svece, tako se gotovo dogadja i danas. Još isti dan kad je Kardinal umro, jedna naša gospodja mi reče: „Već sam izmolila jednu krunicu njemu, da se moli za nas."

JEDNO PISMO O STEPINCU

Bio sam kao pokošen nesrećom, koja nas zadesila smrću našeg Stepinca, našeg dragog nadbiskupa i našeg kardinala! On je uistinu naša radost i slava našeg roda! Koliko smo nade polagali u njega, a sad je eto sve svršeno. Već osam dana počiva u dragoj našoj katedrali. S njim su pokopane i mnoge i velike naše nade i mnoge i velike naše osnove za dobro Crkve i naše Hrvatske. Snovali smo i kovali osnove za rad u slobodnoj domovini; ali eto: „Čovjek snuje, a Bog odredjuje!" Bogu se tako svidjelo, a putevi su Gospodnji nedokučivi!

Vjerujemo i znamo da Providnost Božja sve vodi i ravna prema vječnom cilju, ali ipak nas je taj gubitak grozno pogodio! Stepinčeva je smrt strašan gubitak za našu hrvatsku stvar; ljudski govoreći i sudeći: potpuno nenadoknadiv! Ali što možemo? Ništa drugo, već jedino uzdati se u Boga i predati se u ruke Božje providnosti i onda reći s Jobom: „Neka bude blagoslovljeno ime Gospodnje!" Sreća je velika i prevelika, da smo ga uopće imali, pa još k tome sve do sada, sve dotle, dok nije postao mučenik u pravom smislu t. j. svojevoljno za svoj narod i Crkvu ostao najprije u tamnici, a onda u zatočeništvu, pa i uz pogibelj smrti! Moramo dakle i u toj nesreći, gubitku i žalosti reći: „Bog dao — Bog uzeo! Neka bude blagoslovljeno ime Gospodnje!" Bogu dakle hvala neizmjerna da nam ga je sačuvao sve do sada i da je preko njega učinio toliko dobra crkvi i Domovini! Da nam je na pr. zaglavio u jesen 1945. kako su htjeli neki neprijatelji, koliki bi tek onda bio gubitak? U ono doba dakako ne bismo bili mogli tako i toliko vidjeti kao danas nakon 14 godina! Danas naime vidimo, kako je bila posebna dobrota Božje providnosti, da ga sačuvala sve do danas, dok se nije napunila čaša muke!

Kroz ovih 14 godina Stepinac nam je stekao svojim nastupom, radom, zatvorom, zatočenjem, žrtvama i molitvama ogromnu duhovnu, moralnu glavnicu, duhovni moralni kapital! Duhovni moralni kapital stečen Ste-

pinčevim radom, žrtvama i molitvom treba da urodi i onim plodovima, koje si on želio tj. slobodu Crkve i Domovine, mirom Božjim i pravednošću Božjom! Zato moramo svi mi nastavljati i raditi na tome da se ta duhovna glavnica, moralni kapital upotrebi i ulaže što bolje i što plodonosnije! Stepinčeva baština mora nam biti svetinja, kao što nam mora biti svetinja baština naših predja: vjera i domovina!

Redovito se dogadja, da djeca ne znaju cijeniti baštinu, koju su im drugi namrli. Ne znaju je često puta čuvati, a još manje dobro upotrebiti i povećati. Dobivena, darovana naime baština nije stečena njihovim radom, znojem, žrtvama i mukama, pa ju ne znaju zato niti cijeniti! Dao dragi Bog po zagovoru Majke dobrog savjeta, da svi mi i sav rod Hrvata znade poštivati, čuvati i što bolje upotrijebiti Stepinčevu baštinu! Uvjeren sam, da on i sada radi za svoj narod tj. svojim zagovorom kod Gospodina Boga i Kraljice Hrvata! Dao Bog, da dočekamo dan kad ćemo i u crkvama reći: Blaženi Alojzije Stepinac, moli za hrvatski narod! Ivo Vukina

KRATKI ŽIVOTOPIS KARDINALA STEPINCA

Kardinal Stepinac rodio se je u Krašiću 8. svibnja 1898. od oca Josipa i majke Barbare. Sin Alojzije bio je sedmi od dvanaestero djece. Poslije pučke škole, koju je svršio u Krašiću, otišao je u Zagreb, gdje je u nadbiskupskoj gimnaziji svršio sedam razreda gimnazije. Kako je 1916. navršio osamnaest godina, pozvan je bio u vojsku bez obzira, što je bio u školi. Vojnička vježba nije dugo trajala te se je mladi Alojzije doskora našao na talijanskoj fronti u činu zastavnika, gdje je proveo preko godinu dana. Tu je bio dvaput odlikovan za hrabrost, ali je ujedno i dospio u zarobljeništvo. Tamo je boravio do 6. 12. 1918, kad bi pušten, da bude prevezen u Solun, jer se je bio prijavio u „Jugoslavensku legiju", koju su sačinjavali Hrvati i Slovenci. Ali rat je bio tada već svršen, pa je službovao kao časnik u raznim mjestima Južne Srbije sve do kraja lipnja 1919. god.

Napustivši vojsku, vratio se kući, a potom se zapisao u Zagrebu na poljodjeljski fakultet. Ali Bog je imao druge planove za njega. Godine 1924. osjeti ponovno poziv za svećeničko zvanje i ode u Rim, gdje je kao pitomac čuvenog zavoda „Germanicum" svršio filozofiju i teologiju na sveučilištu Gregorijani, gdje je postigao i doktorat iz obadva područja. Na blagdan Krista-kralja 26. listopada 1930. bio je zaredjen za svećenika u Vječnom Gradu. Ljeti slijedeće godine vraća se u domovinu. Tu bude dodijeljen kao ceremonijar nadbiskupu Baueru. Ujedno je vodio brigu o predgradjima, koja su se sve više razvijala i rasla, a imala su i mnogo problema.

Mladi svećenik dao se je svom dušom na taj misijski rad te počeo pohadjati radničke obitelji i brinuti se za njihove potrebe. Vidjevši svu teškoću bijede i zaostalosti, organizira „Karitas nadbiskupije zagrebačke", da se brine za moralnu i materijalnu pomoć najpotrebnijih medju radništvom, a posebno za njihove obitelji.

Zagrebački nadbiskup dr. Antun Bauer predložio ga za svoga nasljednika. Imenovanje iz Rima nosilo je nadnevak 28. svibnja 1934. Stepinac je postavljen za naslovnog nadbiskupa Nicopsisa i koadjutora-nadbiskupa zagrebačkog s pravom nasljedstva. Tada mu je bilo trideset i šest godina te je bio onda najmladji nadbiskup na svijetu. Konsekracija je obavljena 24. lipnja iste godine u Zagrebu.

Na 7. prosinca 1937. umire nadbiskup Bauer i nadbiskup Stepinac automatski zauzimlje njegove mjesto. Mladi nadbiskup bio je već posve upućen u svoje zvanje te je nesmanjenim žarom i revnosti nastavio rad u jednoj od najvećih nadbiskupija na svijetu. Taj rad odvijao se jednakim žarom i razborom na svim poljima crkvenoga i javnoga života za vrijeme rata i poslije rata, kako to posebice opisuju pojedini članci u ovom broju „Glasnika".

Po dolasku komunista na vlast u Jugoslaviju izašla je 21. rujna 1945. poznata poslanica episkopata „Jugoslavije", za koju je glavnu odgovornost snosio predsjednik biskupskih konferencija t. j. zagrebački nadbiskup. Vidjelo se je, da se katolička Crkva ne kani klanjati crvenom režimu. Teškoće za Crkvu postaju sve veće i jedanaest mjeseci kasnije, 27. kolovoza 1946., izlazi druga biskupska poslanica, u kojoj se biskupi tuže na nepravde pretrpljene od strane vlasti i pomanjkanje slobode vjere i crkve.

U tome je komunistički Beograd vidio neoprostiv izazov i odlučio obračunati sa samom glavom ili bolje reći s onim, koji je bio najodlučniji. Tako dolazi do hapšenja nadb. Stepinca 18. rujna 1946. Sama parnica počinje već 30. rujna, a 11. listopada izrečena je osuda, prema kojoj se zagrebački nadbiskup osudjuje na šesnaest godina prisilnog rada i tamnice u Lepoglavi, na lišenje gradjanskih prava i zapljenu imovine.

Kada je poslije prekida sa Sovjetima 1948. došlo do prijateljskih odnošaja izmedju Tita i Amerike, počeo je pritisak javnog mnijenja u Americi radi Stepinčeva slučaja stvarati neugodnosti u Beogradu, koji napokon pušta Stepinca iz Lepoglave u zatočeništvo u rodnom mjestu Krašiću.

Medjutim Titove neprilike nijesu bile pri kraju. Na 29. studenog 1952. Sv. Otac Papa Pio XII. imenuje nadbiskupa Stepinca za kardinala. Tito i njegova družba planu gnjevom i prekinu 17. prosinca 1952. diplomatske odnošaje sa Sv. Stolicom. Imenovanje i postavljanje za kardinala u odsutnosti obavlja se u konzistoriju 11. siječnja 1953. na veliku radost svih Hrvata i čitavog katoličkog svijeta.

Sredinom 1953. dolazi do komplikacija zdravstvenoga stanja kardinalova. Uslijed pretrpljenih duševnih i tjelesnih muka dobiva tešku bolest umnožavanja crvenih krvnih tjelešaca, policitemiju, koja je neizlječiva. Intervencijom američkih katolika dobivaju dozvolu dva američka liječnika pohoditi kardinala i pregledati ga. Jedan od njih bio je Hrvat dr. Ivan Ružić. Oni su dali kard. Stepincu fosfornu injekciju, koja je zaustavljala daljni razvoj bolesti.

Kardinal je i dalje od vremena do vremena t e ž e p o b o l i j e v a o te bio dva puta operiran na lijevoj nozi radi tromboze.

Konačno je početkom veljače 1960. obolio od upale pluća i na 10. ? završio svoj mučenički život u Krašiću.

Pokopan je 13. veljače 1960. u zagrebačkoj katedrali uz prisustvo 18 biskupa, 500 svećenika i 100.000 vjernika.

POVIJESNI GOVOR NADBISKUPA STEPINCA PRED KOMUNISTIČKIM SUDOM U ZAGREBU 3. LISTOPADA 1946. GOD.

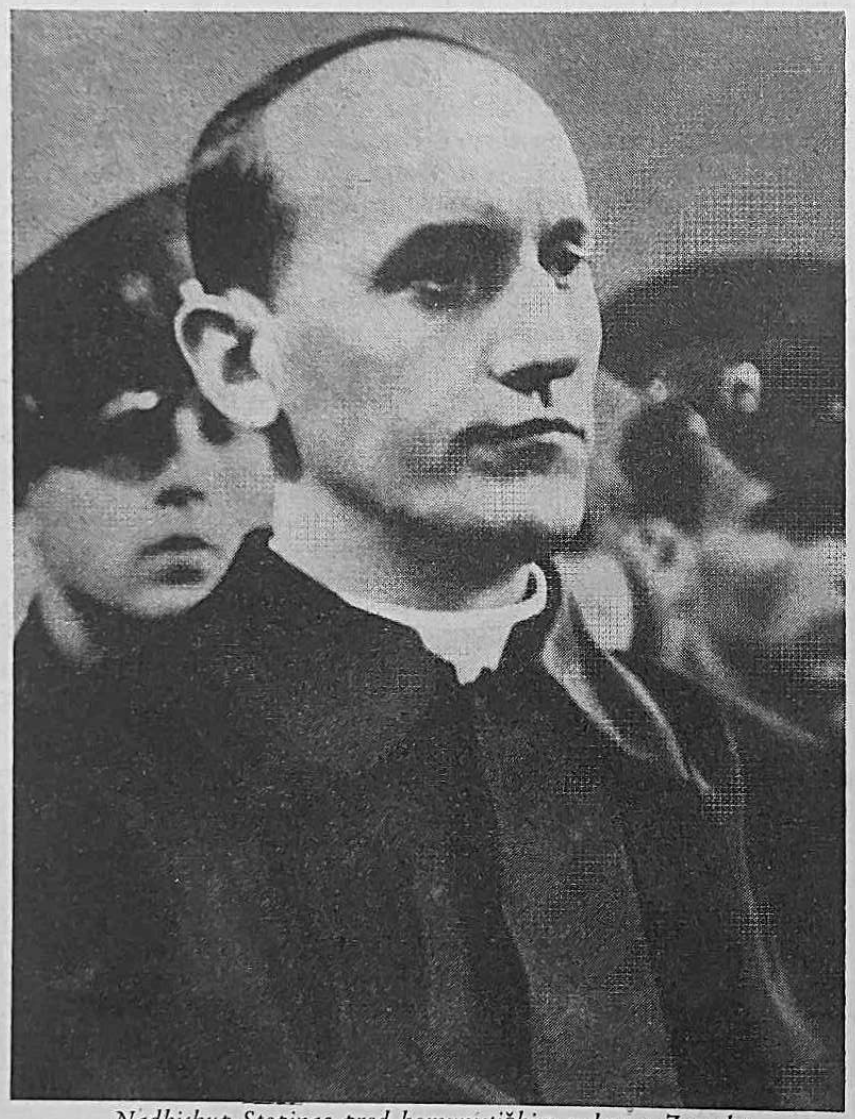

Nadbiskup Stepinac pred komunističkim sudom u Zagrebu

Na sve optužbe, koje se protiv mene iznose, odgovaram, da je moja savjest potpuno mirna (makar se publika tome smijala), i da se ne kanim braniti niti apelirati protiv osude. Ja sam za svoje uvjerenje sposoban podnijeti ne samo ismijavanje, prezir i poniženje, nego — jer mi je savjest čista — pripravan sam svaki čas i umrijeti.

Stotine puta ponavljan je ovdje izraz „Optuženi Stepinac". No nitko nije toliko naivan, da ne bi znao, da se iza toga „Optuženog Stepinca" nalazi na optuženičkoj klupi Nadbiskup zagrebački, Hrvatski Metropolita i glava Katoličke Crkve u Jugoslaviji. Sami ste toliko puta apelirali na ovdje prisutni optuženi kler, da kaže, da je samo Stepinac kriv zbog njihova stava i zbog držanja naroda i svećenstva. Obični Stepinac ne može imati taj utjecaj, nego samo Nadbiskup Stepinac.

Sedamnaest mjeseci vodi se već protiv mene borba i u štampi i u javnosti, a inače dvanaest mjeseci podnosio sam faktičnu internaciju u nadbiskupskom dvoru.

Upisuje mi se u krivnju prekrštavanje Srba. To je uopće neispravan naziv, jer tko je jednom kršten, ne treba ga ponovo krštavati, nego se radi o vjerskom prelazu. Ja o tome ne ću opširnije govoriti, nego velim, da će povijest o tome jednom reći svoj sud. Činjenica je, da sam morao župnike premještavati, jer im je prijetila pogibao smrti od pravoslavnih, jer su ih Srbi htjeli ubiti zato, što otežavaju s prijelazima. Činjenica je, da se je u prošlo ratno vrijeme Crkva morala uz muke provlačiti kroz poteškoće, a išlo se je na ruku srpskom narodu, i to s nakanom, da mu se pomogne, koliko se je dalo i moglo.

Gospodin predsjednik predočio mi je prijepis, što sam tražio prazni pravoslavni samostan (nekoć naš Pavlinski) u Orahovici, da se u nje smjeste Trapisti, koje su Nijemci protjerali iz Reichenburga. Smatram, da mi je to bila sveta dužnost, da pomognem braći Slovencima, koji su bili izagnani od hitlerovaca, da se privremeno sklone.

Kao teški zločin pripisuje mi se vojni vikarijat. Pitao me je gospodin predsjednik suda, nisam li smatrao izdajom Jugoslavije, dok sam u toj stvari stupao u vezu s Nezavisnom Državom Hrvatskom. Ja sam bio vojni vikar i za bivše Jugoslavije. Nastojao sam pitanje vojnog vikara urediti kroz onih osam do devet godina, no nije uspjelo doći do definitivnog i solidarnog uredjenja. To je pitanje bilo uredjeno konačno u Jugoslaviji Konkordatom, koji je bio stvoren teškom mukom, svečano u parlamentu ratificiran, da onda propadne na ulici.

Kad je rat Jugoslavije i Njemačke bio pri kraju, ja sam morao pružati duhovnu pomoć i ostatcima vojnika katolika bivše jugoslavenske vojske i novostvorene Nezavisne Države Hrvatske. Ako je dakle država propala, a vojska ostala, morali smo pogledati tu situaciju.

Nisam bio persona grata ni Nijemaca ni ustaša, nisam bio ustaša, niti sam polagao njihovu prisegu, kako su to činili vaši činovnici, koji su ovdje. Hrvatski se je narod plebiscitarno izjasnio za Hrvatsku Državu, i ja bih bio ništarija, kad ne bih osjetio bilo Hrvatskog Naroda, koji je bio rob u bivšoj Jugoslaviji! Rekao sam: Hrvatima se nije dozvoljavalo, da napreduju u vojsci ili da udju u diplomaciju, osim da promijene vjeru ili da se ože inovjerkom. Tu je faktična baza i pozadina mojih poslanica i propovijedi. Što sam govorio o pravu Hrvatskog Naroda na slobodu i

nezavisnost, sve je u skladu s osnovnim principima Saveznika, kako je istaknuto na sastanku u Jalti i u Atlanskoj Povelji. Ako prema ovim zaključcima svaki narod imade pravo na svoju nezavisnost, zašto bi se to pravo branilo samo Hrvatskom Narodu?! Sveta Stolica toliko je puta naglašavala, da i mali narodi i narodne manjine imaju pravo na slobodu. Zar katolički biskup i metropolita ne bi smio o tome niti pisnuti? Ako treba pasti, past ćemo, jer smo vršili svoju dužnost!

Ako vi mislite, da je Hrvatski Narod zadovoljan s ovom osudom, dajte narodu priliku, da se sam o tome izjasni, a s moje strane ja ću prihvatiti takvo izjašnjenje. Poštivao sam i poštivat ću volju svoga naroda!

Optužujete me kao neprijatelja države i narodnih vlasti. Ja vašu vlast danas priznajem! Tko je onda bio za mene vlast? Ja moram ponovo reći: „Vi ste za mene vlast od 8. svibnja 1945", a prije toga nikakva vlast. Gdje je moguće u svijetu služiti dvije vlasti: vas u šumi i one u Zagrebu? Da li da se pokoravam vlasti pučiste Simovića, kako je vi zovete, izbjegličke vlade u Londonu ili onoj u Jerusalemu, ili vašoj u šumi, ili onoj u Zagrebu? Da li se može uopće dva gospodara služiti? No nije ni po katoličkom moralu, ni po međunarodnom ni općeljudskom pravu. Nismo vlast mogli ovdje ignorirati, makar bila ustaška. Ona je bila ovdje.

Glede kakvih moji terorističkih čina nemate dokaza, niti će vam itko to vjerovati. Ako su Lisak, Lela Sofijanec i drugi dolazili k meni pod drugim imenom, ili ako sam primio pismo, koje nisam znao ni pročitati, ako je to krivnja, što su ljudi k meni dolazili — primit ću mirno osudu. Ako sam Mariću, svećeniku, dao propusnicu, ništa sebi ne predbacujem: čista mi je savjest, jer mi nije bila nakana učiniti nešto protiv poretka, i mirne duše bih mogao ići na drugi svijet s tom „krivnjom". Hoćete li mi vjerovati ili ne, sporedno je: optuženi Zagrebački Nadbiskup zna za svoje uvjerenje ne samo trpjeti, nego i umrijeti! Sam predsjednik vlade, Bakarić, rekao je svećeniku Milanoviću: „Mi smo uvjereni, da iza tih akcija stoji Nadbiskup, ali nemamo nikakvih dokaza." To je za mene dovoljno rečeno!

A sada: u čemu je čitav spor, naše teškoće i zašto nije došlo do smirenja prilika? Državni tužilac toliko je puta ustvrdio, da nigdje nema toliko slobode savjesti kao ovdje u ovoj državi. Slobodan sam navesti neke činjenice, iz kojih će se vidjeti protivno.

Ponovno tvrdim pred svima: dvije stotine i šezdeset do dvjesta i sedamdeset svećenika poubijano je od oslobodilačkog pokreta! U nijednoj civiliziranoj državi na svijetu ne bi toliki svećenici bili kažnjeni za te krivice, koje im imputirate! Evo na primjer: župnik u Slatini Burger, ako je bio član Kulturbunda, pa da ste ga sudili recimo na osam godina, no vi ste ga radi toga, što je kao dekan prenio bogoslužne stvari iz susjedne Voćinske Općine — što mu je bila sveta dužnost — osudili na smrt i ubili! Ponovo tvrdim: ni u jednoj drugoj civiliziranoj državi ne bi se tako sudilo! Svećenik Povolnjak ubijen

je bez suda — kao pseto na cesti! Isto je i s okrivljenim časnim sestrama. U nijednoj civiliziranoj državi ne bi ih se na smrt osudilo, nego najviše na zatvor. Vi ste učinili fatalnu griješku, sto ste pobili svećenike! Narod vam to ne će zaboraviti! Eto kakova je vaša sloboda!

Naše katoličke škole, izgradjene s toliko žrtava, oduzete su nam. Onemogućen je rad sjemeništa. Da nisam dobio iz Amerike sedam vagona živežnih namirnica, ne bi se uopće ove godine moglo nastaviti s radom. A to su djeca siromašnog našeg seljačkoga svijeta! Silom ste oduzeli svu imovinu sjemeništa. Niste učinili ništa manje negoli gestapovci, koji su oduzeli sjemeništu posjed u Mokricama. Mi nismo protiv agrarne reforme. Sveta Stolica izdala je mnoge enciklike o socijalnim reformama, pa se je moralo raditi sporazumno sa Svetom Stolicom.

Naša sirotišta su onemogućena. Uništene su naše tiskare, i ne znam, postoji li još koja. Nema vie štampe, koju ste ovdje toliko napadali. Nije li uopće škandal tvrditi, da Crkva nije nigdje toliko slobodna kao ovdje? Dominikanci nisu mogli izdati jednu duhovnu knjigu, koju sam ja preveo s francuskog, da bi bila tiskana uz trošak od 75.000 dinara. Zar je to sloboda štampe?! Nestalo je i ništa ne radi Društvo Sv. Jeronima. To je teški delikt prema narodu: ovako postupati s najvećom i najstarijom našom kulturnom institucijom. Predbacujete mi Karitas. Ali velim ovdje: taj je Karitas učinio goleme usluge našem narodu, a i vašoj djeci!

Onda je: vjeronaučna obuka. Postavili ste načelo: U višim razredima je po volji. Kako ste mogli maloj djeci, koja još nisu dorasla, dati na izbor, da se sama odlučuju na vjeronauk, a višeškolcima, koji već imaju pravo glasa, ne dopuštate slobodno odlučivanje u pogledu vjeronauka u školi? — Naše katoličke bolnice časnih sestara toliko imaju nevolja.

Protiv volje ogromne većine naroda uveli ste civilni brak. Zašto niste tu slobodu više izrazili u mentalitetu našeg naroda? U Americi, gdje vlada pametna republika, to je pametnije: tko hoće civilno — tko hoće crkveno. Mi vam ne osporavamo stanovitu kontrolu nad brakom. Ali naš narod mnogo boli, kad mora najprije ići pred oblast, onda na crkveno vjenčanje. Da ste se na nas obratili, dali bismo vam sugestije u spomenutom pravcu.

Otete su zgrade nekim redovnicama u Bačkoj. Neke crkve u Splitu bile su — ne znam jesu li još — kao magazini. Imovina Crkve oduzeta je bez sporazuma sa Svetom Stolicom. Vidjeli ste, da narod nije htio primati zemlju po vašoj agrarnoj reformi.

No materijalno pitanje to je najzadnji problem! Bolna je točka ovo: ni jedan biskup ni svećenik nije danas siguran za svoj život ni danju ni noću. Biskup Srebrnić bio je na Sušaku napadnut od mladjarije, nahuškane od stanovitih ljudi. Tri sata su ga gnjavili i inače napadali u sobi, a vaša policija i milicija samo gleda. I ja sam to iskusio u Zaprešiću, gdje su me napadali kame-

njem i revolverom. Biskup Lach bio je na krizmi preko Drave i premda se je znalo, da onamo dolazi, prebacili su ga natrag preko Drave, i cijelu noć su ga držali u zatvoru u Koprivnici. Biskupu Buriću su takodjer razbili prozore kamenjem na kući stanovanja, dok je bio na krizmi. Biskup Pušić, kako čujem, ovih dana je napadnut gnjilim jabukama i jajima i tako dalje.

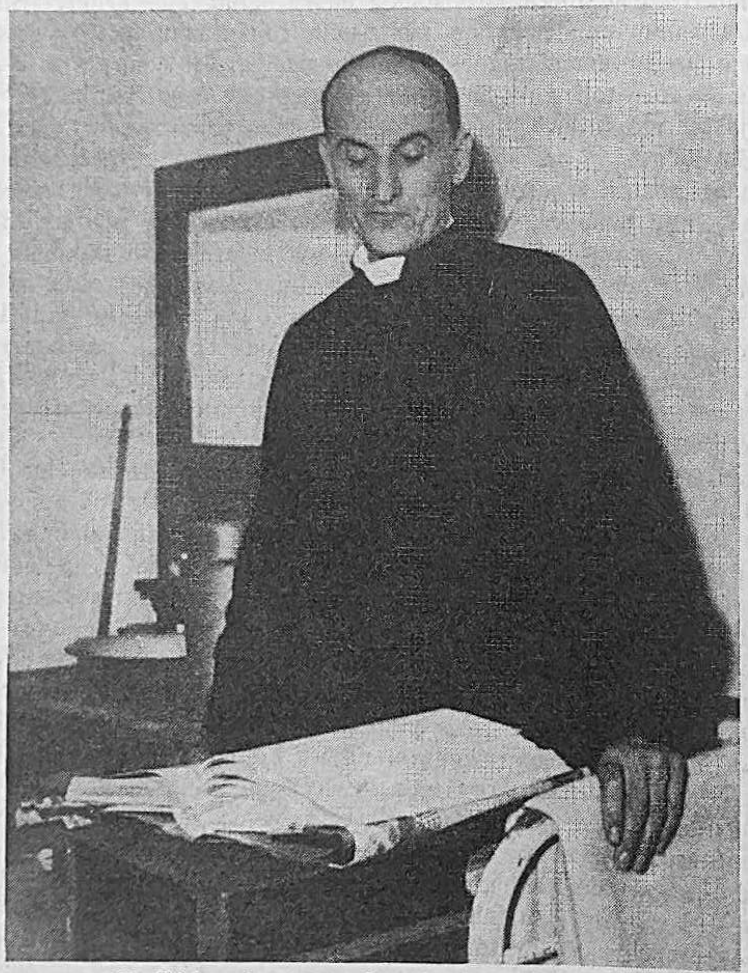

Nadbiskup Stepinac u lepoglavskoj čeliji

Mi ovakovu slobodu smatramo iluzijom i mi ne ćemo biti bespravno roblje. Borit ćemo se svim zakonitim sredstvima za svoja prava u ovoj državi!

Da razumijete, zašto smo se borili, evo još jedno tri-četiri primjera slobode. U školskim udžbenicima službeno tvrdite, protivno od svih dokaza

povijesti, da Isus Krist nije postojao. Znajte: Isus Krist je Bog. Za njega smo spremni umirati. A danas vi učite, da on nikad nije postojao. Kada bi se koji profesor usudio protivno učiti, mogao bi se sigurno nadati, da će izletiti iz škole. Ja kažem, gospodine državni tužioče, da, uz ovakove uvjete, Crkva nije slobodna, nego će za kratko vrijeme biti istrijebljena.

Krist je temelj kršćanstva. Vi se zauzimate za Srbe pravoslavne. Ja vas pitam: Kako vi sebi zamišljate pravoslavlje bez Krista? Kako sebi zamišljate Katoličku Crkvu bez Krista? To je jedan absurd! Za Majku Božju se u školskim knjigama tvrdi, da je bila bludnica. A znadete li da je Majka Božja i za katolike i za pravoslavne najsvetiji pojam?!

Naredjujete, to je službena nauka, da je čovjek postao od majmuna. Možda tkogod ima tu ambiciju. Ali od kuda dolazi netko, da to odredi za službenu teoriju, koju danas ne priznaje nijedan učenjak svjetskog glasa? Po vašem shvaćanju, materijalizam je jedini naučni sistem, a to znači izbrisati Boga i kršćanstvo. Ako nema ništa nego materija, onda vam hvala i na slobodi.

Rekao je jedan od vaših ljudi višeg položaja: „Nema toga čovjeka u ovoj državi, kojega nismo kadri staviti pred sud i osuditi ga."

Na mnoge optužbe, kojima nas stavljate u red koljača i prijatelja terorista, velim, da ni sva zlodjela u bivšoj NDH nisu od domobrana ni ustaša.

Nije za Crkvu bilo lako broditi. Morala se je probijati kroz mnoge poteškoće.

Neka se ne misli, da ja hoću rat. Neka sadašnja vlast povede razgovore sa Svetom Stolicom. Crkva ne poznaje diktata, ali nije ni protivnica poštenih sporazuma. To se može. Onda će biskupi znati, što im je dužnost, i ne će se trebati tražiti svećenike, da ukazuju na njihovu krivnju, kao što je to bilo ovdje.

Konačno da kažem i nekoliko riječi komunističkoj partiji, stvarno mome tužitelju. Ako se misli, da smo zauzeli dosadašnji stav radi materijalnih stvari, krivo je, jer smo mi ostali čvrsti evo i nakon što nas se je osiromašilo. Nismo mi protiv toga, da radnici dodju do većih prava u tvornicama, jer je to u duhu papinskih enciklika, niti imamo što protiv poštenih reforama. Ali neka nam dozvole pristaše komunizma: ako je slobodno širiti i ispovijedati materijalizam, neka bude i nama pravo ispovijedati i propagirati naša načela. Katolici su za ta prava umirali i umirat će!

Ja završavam: uz dobru volju može se doći do sporazumijevanja, no inicijativa je na današnjoj vlasti. Niti ja niti episkopat nismo stranka za ta načelna sporazumijevanja, nego državna vlast i Sveta Stolica. A što se tiče mene i mojega sudjenja, JA NE TRAŽIM MILOST: SAVJEST MI JE MIRNA.

PISMO KARDINALA STEPINCA JUGOSLAVENSKOM SUDU U OSIJEKU

Božja Providnost dopustila je, da je kardinal Stepinac mogao o svojem stradanju ostaviti Hrvatskoj i svijetu opširne i jasne prikaze. Tako je Stepinčev stav pred jugoslavenskim sudom u Zagrebu 1946. svijetu poznat po riječima junačkoga hrvatskoga Metropolite. A Stepinac je osobno opisao svoje stradanje u komunističkoj Jugoslaviji. Taj opis upravljen je 4. XII. 1959. komunističkom sudu u Osijeku. Dvostruka je vrijednost ovoga pisma kardinala Stepinca. Ono svjedoči, da je veliki hrvatski Kardinal do posljednjega daha svoga zemaljskoga života ostao odlučan protivnik komunističkoga bezboštva, a osim toga ono opisuje užas Stepinčeva tamnovanja i zatočenja u Jugoslaviji. Prema tome, ono je, kako neki smatraju, smrtna osuda komunističkoj Jugoslaviji. Providnost će odrediti, kad će ta osuda biti izvršena. — Mi ovdje donosimo naš prijevod Stepinčeva sadržajnoga pisma. Napominjemo, da je ovaj prijevod učinjen po talijanskom tekstu pisma, kako je izišao u vatikanskom dnevniku „Osservatore Romano" (u broju od 10. III. 1960., na str. 1—2). Ovu pojedinost navodimo zato, da se tko ne bi zabunio i naš prijevod držao Stepinčevim izvornikom. Vatikansko glasilo napominje, da je američka katolička služba NCWC Press Service preko Beča dobila Stepinčevo pismo 22. II. 1960. Prema tome, naš prijevod predstavlja prijevod talijanskoga prijevoda s engleskoga, a i engleski je tekst preveden bilo s hrvatskoga bilo s njemačkoga: i tako je lako zaključiti, da sadržaj i smisao ostaje onakav, kako je mislio i pisao kardinal Stepinac, no jezične i stilske značajke nijesu njegove. Stoga ovaj prijevod nužno zaostaje za Stepinčevim izvornikom. (Napomena uredništva.)

Organu narodne vlasti, koji bi me trebao preslušati u vezi s pozivom, što mi ga je kotarski sud iz Osijeka poslao 1. prosinca 1959., B. K. 10 280/59. Primio sam poziv kotarskoga suda iz Osijeka b. 280/59. od 1. prosinca 1959., na preslušanje u vezi sa slučajem „Ćirila Kosa i suoptuženih" prema čl. 118/1 KZ.

Čast mi je odgovoriti na poziv i javiti, da ne mogu pristati i doći na saslušanje, premda sam 1953. nevezan nikakvim zakonom prihvatio poziv istog organa narodne vlasti, da se ispita sadržaj omotnice, koja je iz Vatikana meni bila upravljena.

Da poslije ne kažu, kako izazivljem sukobe i prkosim narodnoj vlasti! Razlozi, zbog kojih ovaj put ne mogu prihvatiti poziva, slijedeći su:

1. Po vijestima, koje odavno posjedujem, UDBA je u raznim mjestima po državi pronašla mnoga moja pisma, tako na primjer u Djakovu prigodom pretrage, izvršene u sjemeništu, kojem je Ćiril Kos bio duhovnik. U tim pismima ja odgovaram svećenicima, koji su mi slali pozdrave i čestitke. Ako se dokaže, da je koje pismo uistinu moje (i prema tome da nije prijepis mojih pisama), ja ga priznajem svojim, jer sam ga poslao kao zakoniti crkveni glavar ili kojem svećeniku moje dijeceze ili drugim crkvenim osobama i prijateljima, da ih utješim i osokolim. Ako se zbog toga mora umrijeti, ja sam spreman, jer se zbog sličnih pisama ne osjećam krivim ni za najmanji prekršaj.

2. Drugi razlog, što ne mogu prihvatiti poziv, jest slijedeći: mene je vrhovni narodni sud NRH. 11. listopada 1946. osudio na 16 godina prisilnih radova, koju sam kaznu izvršavao u tamnici u Lepoglavi i sada zatočen u Krašiću izvršujem ostatak kazne. Ona je osuda bila sudsko ubojstvo nevina čovjeka, i tako ju je protumačio i shvatio sav kulturni svijet. To su dapače izričito priznali i neki vrhovni rukovodioci FNRJ,, koji su se sreli s profesorom Meštrovićem u Sjedinjenim Američkim Državama. To mi je sve usmeno kazao sam profesor Meštrović, kad me je ove godine pohodio zatočena u Krašiću. Profesor Meštrović zna imena tih rukovodilaca.

Posljedica osude, nad kojom se sablaznio sav svijet, jest ta, da je moj tjelesni život uslijed trinaest godina provedenih u tamnici i zatočenju stigao na rub groba. Domaći i strani liječnici sve su činili, da mi produže život, ali mi nijesu vratili moga zdravlja niti će mi ga ikada moći vratiti. Dosad su mi istočili 34 litre krvi, i još to nije dovoljno; morali su mi operirati obje noge, da bi me spasili od sigurne smrti zbog tromboze. Uslijed tih operacija sada sam praktično invalid, koji jedva vuče noge za sobom pomoću štapa, kada prolazim ispred kuće. Osim toga bolujem i od prostate, već pet podina, i usprkos svima lijekovima, koje često uzimljem, rijetko me bol pušta na miru. A ne ću spominjati teške bolesti, koja me je spopala prije dvije godine, kad su novinari pisali, da ću svakako umrijeti; a ne ću navoditi ni mnoge druge bolesti, od kojih trpim, kao na primjer bronhijalni katar. Godinama me to muči, i profesor Šercer molio je, da mi bude dopušteno poći u primorje na liječenje, ali njegova je molba bila odbijena. Moje teško zdravstveno stanje još je bolje poznato krašićkom župniku i redovnicama, što često dan i noć stoje do moga bolesničkoga ležaja, da mi budu u pomoći. Nerijetko moram dapače izostaviti svetu Misu, pa i nedjeljom, jer me bolovi spopadaju. Svaki dan mnogo sati provodim pružen na ležaljci, a otekle noge držim izdignute, da bi krv lakše kolala.

Znam, da će se kazati: „Zar te ne vide naši stražari, kako hodaš dvorištem, ideš u crkvu, razgovaraš s djecom? . . ."

Da, idem u crkvu, kad mi je moguće (ali često mi dodje, da ne mogu ni to činiti), da barem tako donekle izvršim svoju dužnost, i da narodu upravim pouke, da ga osokolim, a konačno, da pomognem krašićkom župniku, jer iz susjednih mjesta ne može doći nikakav svećenik, da mu pomaže, kako je to bio običaj od pamtivijeka.

Šetam takodjer dvorištem, ili bolje rekavši vučem se o štapu, kako mogu, da udahnem malo svježa zraka i prošetam, jer mi liječnici to preporučuju. Rekao sam liječnicima, da mi je šetnja već nemoguća (i nijesam šetao evo ima godina dana) ne zbog izravne zabrane, koja bi mi bila saopćena, nego naprotiv zbog držanja stražara, koji me slijede u stopu, ako izidjem pred kuću ili u dvorište.

3. Dvadeset sam i šest godina katoličkim biskupom; nikada nijesam počinio nikakva prekršaja proti državi kao takovoj, ni sadašnjoj ni prijašnjoj. Ali nikada ja nijesam smatrao niti sada smatram državom bilo

koju političku stranku, bila to komunistička stranka Jugoslavije ili savez seljačkih zadruga (SZS), bilo hrvatska seljačka stranka ili bilo koja pojedina politička stranka.

Ako pobijam komunističku ideologiju, jer sam uvjeren, da je posve kriva, je li to možda borba proti državi? Ako je KPJ dopušteno o g n j e m i m a č e m dugih petnaest godina progoniti katoličku Crkvu odstranjujući ljude iz crkava, ne dopuštajući djeci krštenje, smetajući mladež, da ne prima pouke u vjeronauku, zabranjujući crkvena vjenčanja;

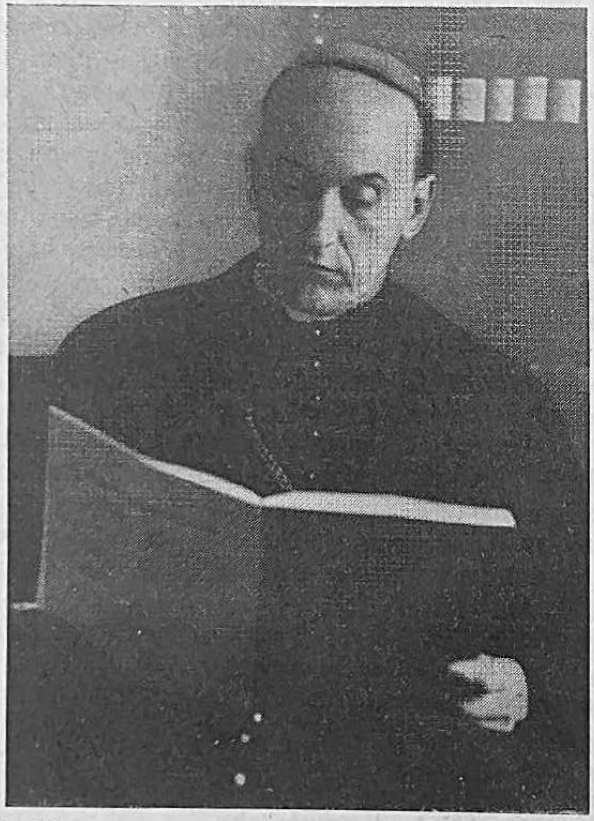

Kardinal Stepinac za radnim stolom u župnom dvoru u Krašiću

ako komunistička stranka slobodno smije rušiti crkvene zavode i škole, tiskare i štampu i crkveno vlasništvo, ako može vršiti nebrojena druga nasilja, kako to, da se tko usudjuje optužiti me zbog prekršaja, ako dignem glas u obranu katoličkih svetinja? Jesam li možda time povrijedio povelju Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima, da me poslije krvavih nepravdi i brojnih nasilja hoće mučiti dugim preslušavanjima o stvari, u kojoj nikada ne ću priznati nikakvu svoju krivnju?

Zar vam nije dovoljno znati, što su neki vaši rukovodioci otvoreno priznali profesoru Meštroviću, da nije bilo nikakva razloga ni povoda da se protiv mene povede proces, i unatoč tome proces je održan, osuda izrečena, a posljedice su veoma dobro poznate, koje praktično sadržavaju moju smrt, kako sam to prije izložio?

Zato vam velim: j a s a m č o v j e k s o b j e m a n o g a m a u g r o b u, i j o š m a l o p a ću p a s t i u n j. Budući da sam teško bolestan, ne mogu prihvatiti poziva i odazvati mu se; a ako se pokuša silom, i počnu me mučiti pitanjima ili na mojem bolesničkom ležaju, na kojem mnogo trpim, ili za vrijeme jadne šetnje dvorištem, unaprijed odbijam svaki odgovor i osim toga otklanjam svaku odgovornost za javni škandal, koji bude odatle nastao, a svjetska ga štampa proširi, kad se bude doznalo o ovom novom napadaju na polumrtva čovjeka.

A k o o r g a n i n a r o d n e v l a s t i s m a t r a j u, d a j a p r e p o l a g a n o u m i r e m, n e k a n a r e d e, d a b u d e m u b i j e n f i z i č k i, k a o š t o s u n a r e d i l i, d a m e p r i j e 1 4 g o d i n a p r a v n o u s m r t e. Sveti Ciprijan je darovao 25 zlatnika krvniku, koji ga je poslije pogubio. Ja nemam zlata i ne mogu ga pokloniti, ali mogu samo moliti Boga za onoga, tko me bude možda ubio, da mu Bog oprosti i daruje mu vječni život, a meni dopusti umrijeti u miru.

Kad ste me izazvali, da opisujem vaš nečovječni postupak, kojim ste me mučili kroz ove duge godine, ne srdite se, jer su stari Rimljani kazali: „Sunt certi denique fines!" Sve, konačno, ima svoju mjeru.

Moji tamničari mučitelji neka samo nastave i izvršuju vaša naredjenja i straže oko mene tako, da mi život čine nepodnošljivim, ali ja znam, šta mi je dužnost, i uz pomoć Božje milosti, izvršit ću je do kraja; do kraja, bez i najmanje mržnje, bez i najmanje želje za osvetom bilo proti komu, ali u isto vrijeme bez ikakva straha bilo pred kim.

Krašić, 4. prosinca 1959.

(Potpisan):
Alojzije kard. Stepinac,
zagrebački nadbiskup.

STEPINAC JE ŽIVIO I UMRO KAO HRVAT

Pod gornjim naslovom napisao je Alan H o r i ć, hrvatski pjesnik, musliman, vrlo lijep članak za „Hrvatski Glas", koji ga donaša u broju od 29. 2. 1960. Uredništvo „Glasnika" prenosi iz njegova članka važnije izreke.

. . . Kako katolici, tako i m u s l i m a n i, trebaju se ponizno pokloniti pred njegovim grobom. Kardinal Stepinac je bio u z o r borbe i ustrajnosti vjere pred nasrtljivim materijalizmom. I mi smo muslimani gledali u njemu primjer vjerske nepopustljivosti, jer nas je naš vjerski poglavica izdao . . .

Snagu i odvažnost za svoj život i rad, za svoje nadljudsko držanje pred komunističkim sudom, kardinal je crpao ne samo u svojoj katoličkoj vjeri, već i u dubokoj h r v a t s k o j n a c i o n a l n o j s v i j e s t i. Svugdje po svijetu, posebno u Vatikanu pridaje se smrti Stepinca isključivo kato-

lički vjerski značaj. Drugo je sporedno za čitavi svijet, ali nije za nas Hrvate. Prešutjeti neoborivu tvrdnju da je Stepinac sudjen prvenstveno zbog njegova hrvatstva i rodoljublja znači počiniti zločin prema hrvatskome narodu. Stepinac je žrtva i svog hrvatskog i svog katoličkog uvjerenja. On je tu žrtvu pridonio s v i j e s n o i za katolicizam i za hrvatstvo. Odvojiti jedno od drugoga znači namjerno umanjivati vrijednost ove mučeničke smrti . . .

Pobude za ove primjedbe nalazim u izvještajima, koji su bili objavljeni u kanadskom tisku francuskog jezika. Vjerujem da su vijesti i u drugim zemljama iz istih izvora. Ne želim nikoga napadati, već ustvrditi činjenice.

. . . Na desetke mjesta nalazimo riječi „jugoslavenski, duhovni pastir jugoslavenskih katolika, katolika jugoslavena, jugoslaveni i Jugoslavija". Samo se jednom spominje riječ „Hrvatska", kao pridjev Pavelićevoj „umjetnoj državi". Valjda, da se toj riječi (Hrvatska) oduzme svaka vrijednost. Da bude još čudnovatije neke vijesti dolaze iz Beograda.

Mi se Hrvati nad ovim pojavama trebamo duboko zamisliti . . . Svi hrvatski katolički svećenici, koji žive u slobodnome svijetu, trebaju o ovim pitanjima povesti računa . . . Ono što je Stepinac imao hrabrosti ustvrditi pred komunističkim sudom, da mu je savjest čista i pred narodom i pred vjerom hrvatski katolički svećenici trebaju u slobodnome svijetu još više opravdati.

Iznosim ovo pred hrvatsku javnost, ne u namjeri, da dajem pouke katoličkoj Crkvi, već da mjerodavni hrvatski katolički krugovi o ovome povedu računa. Makar se svi urotili protiv hrvatskog naroda i Hrvatske, ja ostajem duboko uvjeren, da je kardinal Stepinac pao i kao Hrvat i kao katolik da će kod Svevišnjeg posredovati za sve narode svijeta, ali posebno za svoj patnički h r v a t s k i narod.

POSLJEDNJI ČASOVI

„L'Osservatore della Domenica" u broju od 21. veljače o. g. izmedju ostalog opisuje i posljednje časove kardinala Stepinca, koje ovdje prenosimo:

„Od nekog vremena kardinal je osjećao, da ga Gospodin zove k sebi. Na dan smrti poslije jedan sat popodne zamolio je, da primi sv. poputbinu i posljednju pomast. Kada je sve to pobožno primio, negdje poslije dva sata zatražio je, da mu donesu svijeću i zapale je te naloži, da prisutni počnu molitve za umiruće. Sve dok je mogao, odgovarao je na molitve držeći u lijevoj ruci upaljenu svijeću. Njegove riječi molitve bivale su sve slabije, dok napokon nijesu prestale. Kada je smrt nastupila, još uvijek je držao svijeću ravno. Tako je ovaj crkveni dostojanstvenik sve do posljednjeg daha ostao vjeran Gospodinu, budan i pri svijesti u posljednjem času, da ga dostojno dočeka s gorućom svijećom u ruci, kako je i sam Isus naložio u Evandjelju.

Prema drugim vijestima pokojnik je poslije molitava za umiruće rekao: „Deo gratias. Fiat voluntas tua." — „Bogu hvala. Budi volja Tvoja." To da su bile njegove posljednje riječi.

Tako je preminuo Alojzije Stepinac, nadbiskup zagrebački i kardinal-svećenik rimske Crkve, zaključivši s kršćanskom veličinom svoj mučenički život, koji je proživio uz junačku posvetu svome zvanju kao svećenik i svojoj dužnosti kao pastir."

Tako je dočekao Gospodina sa svijećom u ruci . . .

ZANIMLJIV IZVADAK IZ PISMA KARDINALA STEPINCA

Talijanski katolički polumjesečnik „Citta Nuova" objavio je u broju od 29. veljače o. g. nekoliko slika i prikaza iz života kardinala Stepinca te izmedju ostalog i izvatke iz pisma, koje je kardinal poslao u Italiju jednom hrvatskom svećeniku, koji mu je bio veoma blizu. Te izvatke donosimo u prijevodu.

Kardinal Stepinac u razgovoru sa vjernicima Krašića

„Krašić . . .

Silno me tješi činjenica, da se pobožnost prema Majci Božjoj, koja je uostalom već duboko ukorijenjena medju našim narodom, sve više širi, što je jači djavolski pritisak komunizma. Držim, da ovdje u mojoj župi nema kuće, gdje se ne moli krunica. Osim toga u ovim veoma gorkim

danima ima u našoj župi veliki broj svećeničkih i redovničkih zvanja, da se tako još više istakne Božja svemogućnost i mudrost, koja počinje ondje, gdje čovjek staje . . .

Vodi se borba na život i smrt i nema uzmicanja, osim ako hoćemo izdati Boga . . .

I prije sam već rekao: Kad pakao ne bi bio ništa drugo, nego ono što danas proživljavamo, bio bi strašan i nepodnosiv. Uza sve to još ima na Zapadu ljudi prostodušnih, koji u svojoj prostodušnosti vjeruju, da je moguća koegzistencija s krvavim komunizmom . . .

O ubijenima ne ću niti govoriti. Njih je na tisuće. Ali i svakidašnji život gradjana je neprekidno mučeništvo . . .

Nedaleko odavle u jednoj školi ‚šumska' učiteljica tako je djecu isprebijala sa šibom radi polaženja vjeronauka, da su se pomokrila u školi. Prošlog tjedna u jednoj od susjednih župa učitelj i učiteljica grubo su ispljeskali djaka zato, što je polazio u crkvu na vjeronauk. Uza sve to dječak je i dalje išao na vjeronauk i nije ništa o tome htio reći svom župniku, kada ga je ovaj pitao, što mu se je dogodilo. Medjutim druga djeca su ispripovjedila slučaj.

U našoj župi neki doušnik prijavio je jednu ženu, što je rekla, da ne će raditi u nedjelju. Radilo se je o tome, da nije htjela pomoći svom susjedu sušiti sijeno, kada ju je zamolio, jer se je htjela držati Božje i crkvene zapovijedi. Šef UDBE, koji ju je ispitivao, grmio je kao opsjednut: Nema Boga, nema Boga. Žena mu nato mirno, ali energično odgovori: ‚Ako za vas Boga nema, ima za mene.' Zato je bila osudjena ‚radi narušavanja javnog mira i poretka . . .'

Moj jadni nećak J. Š. bio je izbačen iz gimnazije uoči same mature i odmah bio pozvan u vojsku. Poslije odsluženja roka isti dan, kada je imao ići kući (naravno, da još nije bio bogoslov), bio je bačen u vojnički zatvor. Mučio ga je P . . .-ov sin i, čini se, osakatio ga za čitav život. Mladić je odležao pet godina u zatvoru i proveo dvije godine u vojsci, ali se iz njega ne može više ni riječ izvući te je odveden u ludnicu u Vrapče. Prije nekoliko dana jedan od ondašnjih liječnika rekao nam je, da i za tu bolest ima lijeka, ali da ga mogu dobiti samo članovi partije . . . Ne znam, ima li izgleda, da će ovaj siromašni mladić ozdraviti. Premda posve nevin, podnio je strašne muke samo zato, što je moj nećak. Uza sve to ostao je nepokolebiv te se nije dao ‚preodgojiti', koliko god su to pokušavali . . .

Otkad se ovdje nalazim, naš siromašni župnik dobio je opomene i naredbe, da ima platiti barem kojih pet do šest stotina tisuća dinara poreza. Naravno bilo mu je natuknuto, ako se upiše u ‚svećeničko udruženje' (koje je UDBA osnovala i kojim i sada ravna), da će mu svi porezi biti oprošteni i da će osim toga od države dobiti plaću i socijalno osiguranje. Hvala Bogu, da je svećenstvo u velikoj većini ostalo čvrsto . . .

Ove pojedinosti stavio sam Vam pred oči, da nas ne zaboravite u molitvama, jer ne znam, vjerujte mi, da li bih izdržao i jedan dan, a kamoli toliko strašnih godina, da nije bilo molitava dobrih duša. Jao čovjeku,

koji se uzda samo u svoje snage ili koji se makar i malo koleba u vjeri! Takav će sigurno pastil . . .

Uza sve to u ovim strašnim danima moramo se moliti za naše neprijatelje i progonitelje . . . Jednog dana došao je župniku neki ojadjen i očajan seljak i zapitao: ‚Velečasni! Mislite li, da bi mi Bog uzeo za zlo, da ubijem onog bandita? Ta znate, što sam sve učinio za njega, a koliko nam dan i noć dozlogrdjuje?!' Župnik mu je dakako morao najodlučnije odgovoriti: ‚Ne smijete o tome ni misliti! Naprotiv, molite za njega i budite ustrpljivi: Dragi Bog nas ne će ostaviti.' Taj čovjek je otišao umiren i spreman, da i dalje trpi. Vjerujte mi, da nema svećenika, polovica pučanstva bi već poludila. Kod njih narod nalazi utjehu i mir, osobito preko sakramenata . . .

Alojzije kard. Stepinac."

Kardinalov grb

NAPOMENA. Sa slikom kardinala Stepinca, koju u ovom broju „Glasnika" prilažemo, povezan je poseban lični doživljaj. O tome piše vlč. Rudolf Breu, župski vikar u Probstridu, u Njemačkoj, slijedeće:

Dana 9. lipnja 1941. posjetio sam kao vojnik Zagreb. Tamo sam pitao jednu ženu, koja se je molila, ima li u gradu biskup i gdje je njegov dvor. Ona je odgovorila: „Mi imamo nadbiskupa. To je sveti čovjek." U dvoru sam iznio tajniku svoju molbu: „Ja sam vojnički svećenik, bio sam u sanitetskoj službi u Francuskoj, u Bosni i Hrvatskoj, i stojim pred teškim pothvatom u Rusiji. Zbog toga molim blagoslov Natpastira." Tajnik me je primio nezaboravnom dobrotom i obavijestio nadbiskupa Stepinca, koji je baš molio u vrtu brevijar. Preda mnom je stajao plemeniti čovjek, govorila mu je sveta vatra iz očiju, ja sam poklekao, primio sam njegov blagoslov i pohvalne riječi: „To pokazuje vjernost Crkvi." Ohrabren, zamolio sam tajnika Nadbiskupovu sliku za uspomenu i konačno posvetu. Dirnut, pročitao sam: „Božji blagoslov! Zagreb, 9. lipnja 1941. Dr. Alojzije Stepinac, Nadbiskup Zagreba." Sliku sam poslao kući, blagoslov i uspomenu uzeo sam sa sobom za iduća teška vremena.

VELIČA DUŠA MOJA . . .

(Kantik Marijin)

Velića duša moja Gospodina.
I raduje se duh moj u Bogu spasu mojemu.
Što je pogledao na poniženje sluškinje svoje, jer gle, odsad će me zvati blaženom svi naraštaji.
Jer mi učini velike stvari svesilni, i sveto je ime njegovo.
I milosrdje je njegovo od koljena do koljena onima, koji ga se boje.
Pokazuje jakost mišicom svojom, razasipa one, koji su oholi u mislima srca svojega.
Skida s prijestolja silne vladare i visoko diže ponizne.
Napunja gladne dobara a bogataše otpušta prazne.
Štiti Izraela slugu svojega sjećajući se milosrdja svoga.
Kao što je obećao ocima našim, Abrahamu i potomstvu njegovu dovijeka.

Barbara Stepinac, Kardinalova majka

U S K R S

POTRESNI VAPAJ

(Pismo P. Werenfrieda van Straatena za pomoć svećenicima iza Željeznog Zastora)

Dragi prijatelji!

Crkva se nalazi u muci. U njoj je Isus ponovno izrugivan i trnjem krunjen. Pilat, koji ga je u Jalti izručio, pere si ruke . . . , ali Isus nosi svoj križ po krvavim putevima Istoka. Ne tri puta, nego puta hiljadu pada u Vorkuti i svugdje, gdje se njegovi vjernici zlostavljaju. I slijepi Ga narod izrugiva gonjen mržnjom kroz sve boljševističke novine.

Raspnite Ga! odlučuje politički ured u Moskvi-i ukrajinski nadbiskup Romža biva smrvljen kao crv pod sovjetskim pancerom.

Raspnite Ga! zapovijeda komunistička partija Albanije-i 71-godišnji biskup Prenushi biva kotrljan po cestama u buretu s nabijenim čavlima, dok je i komadić mesa ostao na njemu,

Raspnite Ga! više Mao Tse-tung-i osakaćena tjelesa deset tisuća kineskih kršćana zakapaju se.

Raspnite Ga! riče Tito-i raskomadano tijelo Msgr. Carevića (umirovljenog dubrovačkog biskupa, op. uredništva) bilo je pronadjeno u jednoj jami.

Raspnite Ga! odgovara Kadar-i tisuće magjarskih boraca za slobodu bivaju mlaćeni d smrti.

Raspnite Ga! urliče se ponovno i ponovno i mnogi biskupi, najvjerniji od najvjernijih, vraćaju se iz mučeničkih logora, duševno slomljeni. Oni su tjelesne podrtine, jednostavni automati, koji pod djelovanjem injekcija priznavaju nepočinjena djela, zatajuju Papu, rede komuniste za svećenike i nedostojne posvećuju za biskupe. Oni su oružje u rukama sotone.

O, Bože! Ti nas stavljaš pred mračnu tajnu zla!

Nas hvata strava nad mučenjem naše braće, koji su tajanstveno tijelo Tvoga Sina, koji je sam na križu poput prokletnika morao vikati: „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio!"

Kako je teško breme naših grijeha, kad se mora tako strašno trpjeti, da se sačuva duševno ravnotežje!

Ali nemojte misliti, da mi na mučeničkom putu trpljenja Šuteće Crkve nemamo nikakove krivnje. Kako smo god našim vlastitim grijesima odgovorni za gorko Kristovo trpljenje, tako isto nosimo i krivnju za suze onih, u kojima Krist i danas dalje trpi.

Ali ako smo mi svi krivi, onda smo i d u ž n i da isto tako i nešto dobra učinimo za one, koji radi naše grješne volje moraju piti gorki kalež Isusove muke. Oni su isto samo ljudi, kao što je i Isus bio i čovjek, koji se od straha krvlju i vodom znojio, koji je na svojem križnome putu trebao utjehu Veronike, i pod križem prisutnost svoje Majke.

VI SAMI NE MOŽETE NA ISTOK, DA OTARETE KRVAVO LICE GOSPODINOVO. ALI UTJEŠLJIVA RUKA DRUŠTVA ZA POMOĆ SVEĆENICIMA IZA ŽELJESNOGA ZASTORA DOSIŽE I PREKO ŽELJEZNOGA ZASTORA.

Pomognite darovima vašega milosrdja!

U liturgiji se tuži Crkva, da je „strašan dan Gospodnji" blizu . . .

Dan i noć, nečujno i visoko zacrtavaju superbombarderi svoje guste bijele trakove nad našim glavama. To je obrambena patrola snabdjevena atomskim bombama. Svakoga časa možemo biti uništeni pesnicom Bože Pravednosti. Jao nama, ako se na „Dan Gospodnji" ne nadjemo sa Ivanom i Majkom pod Isusovim križem, da Mu pomažemo, jer će krv Njegova sići na sve, koji nisu ljubili! *Werenfried van Straaten*

NEKA NAS OVAJ POTRESNI VAPAJ, U PRIGODI SMRTI KARDINALA STEPINCA, POTAKNE, DA U SLOBODNOME SVIJETU PORADIMO NA OSNUTKU „FONDA KARDINALA STEPINCA", IZ KOJEGA BI SE MOGLE POKRIVATI SVE GORUĆE POTREBE CRKVE, SVEĆENSTVA I SJEMENIŠTA U HRVATSKOJ. TAKAV FOND MOGAO BI SE OSNOVATI U SVAKOJ DRŽAVI POD UPRAVOM NAŠEGA SVEĆENSTVA, KOJE BI ONDA MOGLO OPSKRBLJIVATI POTREBNE U DOMOVINI.

VELIKI ČETVRTAK

Najprije se sjetimo d o g a d j a j a p r v o g v e l i k o g č e t v r t k a: Isus iz Betanije šalje ujutro Petra i Ivana da priprave sve za zadnju večeru, na koju se i On uputi predvečer sa svojim apostolima. Kod zadnje su se pak večere ovako redali dogadjaji: 1. blagovanje vazmenog jagnjeta; 2. pranje nogu; 3. prokazivanje izdajnika; 4. ustanova presv. Euharistije; 5. oprosni govor s veliko-svećeničkom molitvom. U staro doba su na ovaj dan bile tri sv. Mise: kod prve Mise ujutro primio bi biskup u crkveno općinstvo javne grješnike koji su kroz korizmu činili javnu pokoru; preko dana je bila druga Misa, u kojoj je bila posveta sv. uljâ; navečer je pak bila treća Misa na uspomenu Isusove zadnje večere i ustanove presv. Euharistije. Kad je nestalo javnih pokornika, sjedinile su se ove dvije Mise u jednu, koja je posvećena uspomeni zadnje večere i presv. Euharistije, a preko nje u katedralama biskup posvećuje sv. ulja. D a n a š n j i p a k o b r e d i velikog četvrtka imaju ova četiri dijela: 1. sv. Misa; 2. posveta svetih ulja; 3. otkrivanje oltara; 4. pranje nogu.

SV. MISA VELIKOG ČETVRTKA ima svoje posebno značenje u crkvenoj godini. U svakoj se crkvi danas pjeva samo jedna sv. Misa na uspomenu kako je Isus oko svog stola okupio apostole i svojom ih rukom pričestio. Preko zadnje je večeri Isus apostolima i nama svima podijelio dva velika dobročinstva: ustanovio je presv. Euharistiju i apostole posvetio za svećenike. Sv. Crkva se v e s e l i tim velikim Božjim darovima pa na razne načine izrazuje svoje veliko veselje. Oltar je svečano urešen, na oltaru je križ pokriven bijelom koprenom, a i misnik je obučen u što svečanije bijelo ruho. Danas orgulje svečano sviraju, a i Božićni se slavospjev „S l a v a" danas pjeva, jer se na zadnjoj večeri ponovilo i u svakoj se sv. Misi ponavlja čudo Božićne noći. Ali danas je i d a n ž a l o s t i: iz dvorane zadnje večere otišao je Isus u vrt Getsemani, gdje Ga je Juda izdao te je tako Isus bio uhvaćen. Radi toga današnja Misa odiše i tihom žalošću, pa kad se danas kod „Slave" razvone sva zvona i zvončići i zapjevaju orgulje, odmah iza toga zašute, da se opet oglase da proslave Isusovo uskrsnuće. Sv. Crkva danas ne može dakle da dade oduška svoj svojoj radosti radi ustanove presv. Euharistije i sv. reda, pa je zato i ustanovila posebnu tijelovsku svetkovinu.

Važnost se današnjeg bogoslužja vidi i po tome što se u Rimu obavlja u c r k v i s v. I v a n a u L a t e r a n u, najstarijoj i najčasnijoj kršćanskoj crkvi, u kojoj se čuva oltar na kojemu je već sv. Petar, prvi Isusov namjesnik, prikazivao sv. Misu. U početnoj pjesmi slavimo otkupljenje po Isusovu križu. Molitva nam stavlja pred oči dvije suprotne osobe: Judu i desnog razbojnika; jednomu je Isus bio strašan Sudac, a drugomu milosrdan Spasitelj, prema njihovim djelima. Prvo nam čitanje govori kako nam je Isus dao s v o j e t i j e l o, a drugo kako nam je iskazao neizmjernu s v o j u l j u b a v kad je apostolima oprao noge.

Kako je rečeno, u stolnim crkvama danas iza pretvorbe i iza pričesti biskup na najsvečaniji način p o s v e ć u j e s v. u l j a za bolesnike, krštenike i sv. krizmu. Oko biskupa je, po mogućnosti, 12 svećenika,

7 djakona i 7 poddjakona. Tko može, neka prisustvuje ovoj svečanoj posveti i neka promisli koliko će ova sv. ulja bolesnika pokrijepiti za zadnju borbu (jedne će se godine i za me ovako posvetiti sv. ulje, možda već ove godine?), koliko nove ljudske djece preporoditi na nov život, koliko nejake Božje djece u sv. vjeri potvrditi, koliko mladomisničkih ruku posvetiti. A baš danas sv. Crkva posvećuje sv. ulja, jer nam je danas Isus darovao ne samo presv. Euharistiju i sv. red, već i sve ostale sakramente, pošto su sv. sakramenti potoci milosti Božje koju nam je Isus zaslužio na križu. Nije bez značenja ni to da se sv. ulja posvećuju preko sv. Mise, jer nam Crkva tim hoće da pokaže kako su svi sv. sakramenti u uskoj vezi sa sv. Misom i od nje, t. j. od Isusa koji se u njoj žrtvuje, imaju svu svoju moć i krepost.

Ganutljiva je osobito d a n a š n j a s v. p r i č e s t. Kao Isus svoje apostole, tako i biskup (u katedralama, a najugledniji svećenik u ostalim crkvama) pričešćuje svećenike i vjernike. Tko ikako može, neka čeka pa neka se svakako pričesti preko sv. Mise. S vjerom sv. Petra, ljubavlju sv. Ivana, čistoćom ostalih apostola pristupimo danas stolu Gospodnjemu da primimo veliki Božji dar, samoga Boga pod prilikama kruha! Osobito mora danas da bude brojno i u punom broju zastupan kod svete gozbe onaj spol koji je jedino bio zastupan kod Isusove zadnje večere i ustanove presv. Euharistije. Ako danas ne smije da bude nijednog kršćanina bez sv. pričesti, još manje smije da manjka koja glava kršćanske obitelji. Svi pristupimo, svi blagujmo, svi uživajmo! Daleko neka stoji samo Juda i njegovi nasljednici! Čuvaj nas, Isuse, Judina grijeha i Judina svršetka!

POSLANICA BLAŽENOGA PAVLA APOSTOLA KORINĆANIMA

(I. Kor. 11, 20—32)

Braćo! Kad se sastajete ujedno, to nije više blagovanje Gospodnje večere. Jer svaki uzme prije svoju večeru da blaguje, i tako jedan gladuje a drugi je pijan. Eda li nemate kuća da blagujete i pijete? Ili Crkvu Božju prezirete i zasramljujete one koji nemaju? Što da vam rečem? Da vas pohvalim? Za ovo ne hvalim. Jer ja primih od Gospodina što vam i predadoh, da Gospodin Isus one noći u koju bijaše izdan, uze kruh i zahvalivši prelomi govoreći: Uzmite i blagujte, ovo je Tijelo moje koje će se za vas predati; ovo činite na moju uspomenu. Isto tako i kalež, pošto večera, govoreći: Ovaj je kalež novi zavjet u mojoj krvi; ovo činite kadgod pijete, na moju uspomenu. Jer kadgod uzblagujete kruh ovaj i kalež uspijete, smrt ćete Gospodnju naviještati dokle dodje. Zato kogod uzblaguje kruh ovaj ili uspije kalež Gospodnji nedostojno, krivac će biti Tijela i Krvi Gospodnje. A neka čovjek ispita sam sebe, pa onda od kruha onoga da blaguje i od kaleža da pije. Jer tko blaguje i pije nedostojno, osudu sebi blaguje i pije, ne razlikujući Tijela Gospodnjega. Zato su medju vama mnogi slabi i mlohavi, i spavaju mnogi. Jer kad bismo sami sebe prosudjivali, ne bismo zaista bili osudjeni. Ali kad smo sudjeni, Gospodin nas kara, da se s ovim svijetom ne osudimo.

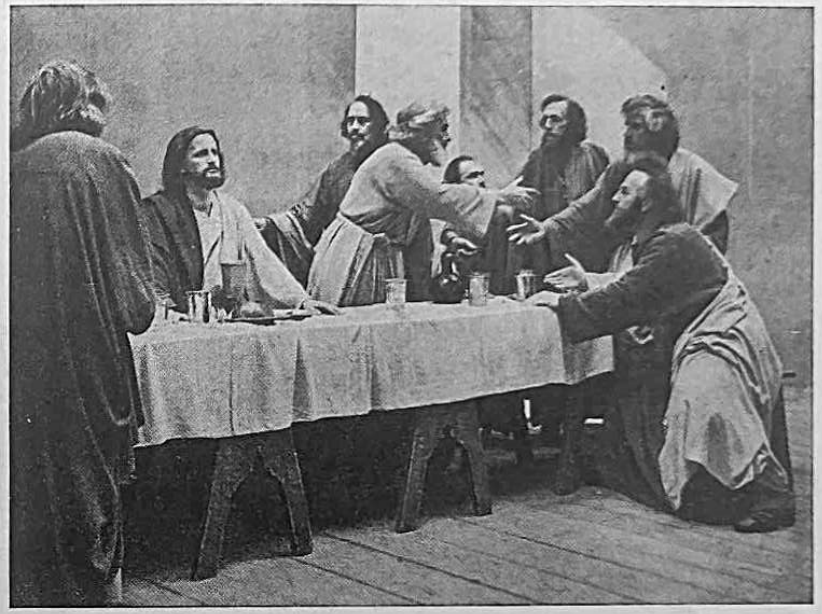

SV. EVANDJELJE PO IVANU

Slava Tebi, Gospodine

Pred svetačni dan pashe, znajući Isus da je došao čas Njegov da prijedje s ovoga svijeta k Ocu, kako je ljubio svoje koji bijahu na svijetu, d o k r a j a i h j e l j u b i o. I po večeri, kad je već djavao stavio u srce Jude Šimunova Iškariote da Ga izda, znajući da Mu je Otac dao sve u ruke i da je od Boga izišao i k Bogu da ide, ustade s večere i skine haljine svoje i uzevši ručnik pripasa se. Potom ulije vode u sud i stade prati noge učenicima i otirati ručnikom kojim je bio opasan. Kad dodje k Šimunu Petru, kaže Mu on: Gospodine, Ti meni da pereš noge? Odgovori mu Isus: Što ja činim, ti ne znaš sada, ali ćeš znati poslije. Kaže Mu Petar: Ne ćeš mi nikada prati noge. Odgovori mu Isus: Ako te ne operem, ne ćeš imati dijela sa mnom. Kaže Mu Šimun Petar: Gospodine, ne samo noge moje, nego i ruke i glavu. Reče mu Isus: Tko je opran, njemu ne treba nego samo noge da opere, jer je sav čist. I vi ste čisti, ali ne svi. — Jer je znao tko je onaj koji će Ga izdati, zato reče: nijeste svi čisti. Pošto im dakle opra noge i uze haljine svoje sjednuvši opet za stol, reče im: Znate li što učinih vama? Vi zovete mene Učiteljem i Gospodinom: i dobro govorite, jer i jesam. Ako sam dakle ja, Gospodin i Učitelj, oprao vama noge, i vi ste dužni jedan drugomu prati noge. Jer vam dadoh primjer kako ja vama učinih, tako i vi da činite.

ALELUJA, ALELUJA, ALELUJA!

Ovo je dan što ga učini Gospodin, kličimo i radujmo se njemu!

Ovim i sličnim riječima izražava sv. Crkva svoje neopisivo veselje što je Krist pobijedio smrt, grijeh i pakao te slavodobitno uskrsnuo. Blagdan je ovo nad svim blagdanima, jer „da Isus nije uskrsnuo — kliče sv. Pavao — uzaludno bi bilo naše propovijedanje i uzaludna bi bila vaša vjera". Danas je najstariji i najveći blagdan crkvene godine.

Najstariji je, jer su ga već apostoli svetkovali. Najveći je, jer ne traje samo osam dana, već zapravo čitavu godinu. Svaka nedjelja je blagdan Uskrsa, proslava uskrsnuća. Zato su apostoli i zamijenili subotu s nedjeljom, jer je u nedjelju Gospodin uskrsnuo.

Drag nam je Božić, kad nam daje Boga malena kako smo i mi. A Uskrs je pobjeda velikog Boga. Uskrsnućem je svojim Krist pobijedio sve neprijatelje i dokazao da je Bog. Pobijedio je u času kad je sve izgledalo izgubljeno. Sjetimo se strašne borbe, da uvidimo svu uzvišenost pobjede. Pred nama i u nama se je odigrala ta borba Krista i sotone. Već na nedjelju Sedamdesetnice vidjesmo Ga kako ide u boj. Prve su korizmene nedjelje dva kneza stali jedan suprot drugome spremni na borbu. Treća je korizmena nedjelja pokazala da je Isus „jači" od „jakoga" sotone. A onda smo gledali kako se je taj boj odvijao u Isusovu zemaljskom životu. Kroz nedjelju smo se muke spominjali Isusova nutrnjega trpljenja radi zlobe, mržnje i nezahvalnosti Židova. Kroz veliku smo sedmicu proživjeli sve strahote Isusove muke sve do smrti na križu. Ali upravo smrću na križu pobijedio je Isus sotonu, grijeh i pakao, otkupio je svijet. Pečat i dokaz Božanskog poslanja te pobjede i otkupljenja je upravo današnje Njegovo slavno Uskrsnuće. Uskrsnuo je Isus naše ufanje, aleluja!

To je samo jedna strana Isusove pobjede i Isusova uskrsnuća. Kroz korizmu se je Krist u nama borio i u nama je danas konačno pobijedio. S Isusom smo i mi pobijedili i s Njime uskrsnuli.

Na vrhuncu uskrsnog brda je Božje Janje, a oko Njega smo i mi ovce. Dostigli smo najviši vrhunac svog svakogodišnjeg putovanja. Dug i težak je bio put na vrh Uskrsnog brda. Dok se je svijet zabavljao, mi smo se kroz tri pretkorizmene nedjelje već uspinjali. Od čiste je srijede uspinjanje bilo sve strmije. Četrdeset je dana trebalo postiti, četrdeset dana činiti pokoru, četrdeset dana prisustvovati Isusovoj nekrvavoj žrtvi. Morali smo se obratiti, morali smo svući staroga čovjeka, morali smo ispovijediti teške svoje grijehe i za njih pokoru činiti. Ali sve je to sada za nama, mi smo sada na vrhu. Korizmeni se je boj i napor obilato isplatio. Kao nekoć prorok Ilija, i mi smo nakon četrdesetdnevnog hodanja prispjeli na Božju goru Horeb. Kao nekoć izabrani narod, nakon četrdesetgodišnjeg lutanja, i mi smo pobjedonosno ušli u obećanu zemlju. Pokoru smo činili poput nekadašnjih javnih pokornika, pa smo i mi postigli milosrdje i oproštenje. Pripravljali smo se poput nekadašnjih novokrštenika, pa smo i mi okupani u Kristovoj krvi iznova zadobili krsnu milost. Uskrsnuli smo na nov život. Sad živimo.

Krist je uskrsnuo, i mi s Njime i u Njemu!

„USKRSNUO JE, NIJE OVDJE, EVO MJESTA, GDJE GA POLOŽIŠE"

KAKO JE GOSPODIN USKRSNUO!

Sva nam četiri evandjelista pripovijedaju mnoge pojedinosti Isusova uskrsnuća. Pogledajmo kako i kojim se redom zbiše pojedini dogadjaji uskrsnog dana!

Bilo je jutro prvog dana u sedmici, nedjelje. Ispod vrha Kalvarije u zapečaćenu grobu ležalo je mrtvo tijelo našeg Spasitelja. Pred grobom je rimska straža vjerno vršila svoju službu. Jerusalem je još spavao iza velikog blagdana vazmene subote. Samo je bdjelo nekoliko pobožnih žena. U petak navečer nijesu mogle Spasitelju da iskažu svoju posljednju ljubav kako su željele, nijesu mogle da Ga pomažu kako se je dolikovalo. U subotu nijesu smjele na grob radi blagdana, ali zato dobaviše mirisa i u nedjelju još prije sunca uputiše se da pomažu Isusa.

Dok su žene bile na putu a straža pred grobom, sveta se Isusova duša sjedini s Njegovim mrtvim tijelom, preobrazi ga i Isus sam sa svojom moći uskrsne od mrtvih i izidje iz zatvorena groba. Nitko od ljudi toga nije vidio. Ne spominje nam sv. pismo, ali govori nam usmena predaja već od najstarijih vremena da se je Uskrsli Isus javio najprije svojoj ljubljenoj Majci. Zaslužila je ona, jer je s Njim najviše trpjela, kod križa Mu najbliže bila, a i što je jedina sačuvala potpuno ufanje u Njegovo uskrsnuće, pa tog jutra nije ni išla s drugim ženama da pomaže Isusa. Zaslužila je pak osobito jer Mu je bila Majka. Zato je sv. Crkva i u Uskrsno doba toliko spominje i tri puta na dan joj čestita: Kraljice neba, raduj se, Aleluja! Ovo je bilo prvo Isusovo ukazanje i ako nam o njemu, kako je rečeno, evandjelisti ne govore.

Grob je već bio prazan, kad sidje s neba andjeo Gospodnji, pristupi i odvali kamen te sjedne na nj. Lice je njegovo bilo kao munja, a odijelo kao snijeg. Dolazak andjelov i potres zemlje, koji je popratio Isusovo uskrsnuće, zaprepasti stražare i oni pobjegoše. Medjutim su se pobožne žene približavale k grobu. Na putu im padne na pamet: „Tko će nam odvaliti kamen od groba?" Vidi se da nijesu znale da je grob bio zapečaćen i da ga straža čuva. Tako nijesu kod kuće ni mislile da bez pomoći kojeg muškarca ne će moći odvaliti kamen, koji je bio vrlo velik. Nego kad dodjoše bliže, opaziše da je kamen odvaljen. Najodlučnija od njih, Marija Magdalena, potrča brzo natrag u grad i javi Petru i Ivanu: „Uzeše Gospodina iz groba." Druge se pak žene približiše k grobu i opaziše andjela u bijelu gdje sjedi s desne strane, pa se uplašiše. A andjeo im reče: „Nemojte se plašiti! Vi tražite Isusa Nazarećanina raspetoga? Uskrsnuo je, nije ovdje. Evo mjesta gdje Ga metnuše. Nego idite, kažite učenicima da je uskrsnuo od mrtvih!" Pobožne žene poslušaše i uputiše se put grada.

Na glas Magdalene dotrkaše Petar i Ivan, koji nam ovo živo opisuje. Kao mladji stigao je prije Petra, ali nije ušao u grob, već je počekao Petra. Kad pristupiše oba ka grobu, vidješe plahte gdje leže i ubrus s Isusove glave lijepo savit na jednome mjestu. Iz toga im je bilo jasno

da nitko nije ukrao Isusovo tijelo, jer lupež se ne bi brinuo da sve tako lijepo složi. Zamisliše se u dogadjaj i tako su im se srca malo po malo pripravljala da vjeruju u Isusovo uskrsnuće, ali i oni se povratiše.

Kod groba je ostala samo Marija Magdalena. Za apostolima je i ona došla ponovno ka grobu i tražila okolo i plakala. Tako je pogledala u grob i vidjela dva andjela u bijelim haljinama. Rekoše joj andjeli: „Ženo, što plačeš?" Reče im: „Uzeše Gospodina mojega, i ne znam kamo ga metnuše." Ni ne misli još na mogućnost uskrsnuća. Sva je njezina briga za Isusovim tijelom. U to se obazre i plačnim očima ugleda Isusa, ali Ga ne prepozna, već je pomislila da je vrtlar, pa mu reče: „Gospodaru, ako si ga ti uzeo, kaži mi kamo si ga metnuo, i ja ću ga uzeti." Kako ludo govori! Ali eto nenadanog i zato toliko radosnijeg preokreta. Da Ga prepozna, zazove je Isus po imenu. Kao djeca kad im se vrati otac iz tudjine, tako i Magdalena srdačno pozdravi Isusa, padne Mu pred noge i klikne samo: „Učitelju!" Isus joj reče da Ga se ne dotiče, jer još nije uzašao k Ocu. Htio ju je time da upozori na veliku razliku našeg smrtnog tijela i Njegovog preobraženog, s kojim ćemo tek u vječnosti moći da općimo. Još je Isus pošalje k apostolima da im javi Njegovo uskrsnuće. Ovo je jutros drugo Isusovo objavljenje.

I one druge pobožne žene na putu u Jerusalem susretoše Isusa, koji ih pozdravi: „Zdravo!" A one Mu se pokloniše i obujmiše Njegove noge. I njih pošalje Isus k apostolima. Ovo je treće objavljenje.

Dok se je sve ovo dogadjalo, javiše stražari glavarima svećeničkim sve što se je jutros na grobu dogodilo. Zato sazovu odmah veliko vijeće, i kao jedini izlaz nagovoriše vojnike neka kažu da su Isusovi učenici došli noću i ukrali Isusovo tijelo dok su oni spavali. Što nije mogao sam nagovor, učinio je novac i obećanje da im se sa strane upravitelja ne treba bojati. „Što si to rekla, nesretna lukavosti?" pita porugljivo sv. Augustin, pa nastavlja: „Navodiš svjedoke koji spavaju; doista ti si isti zaspao koji si se u istraživanju takvih stvari izgubio."

Marija Magdalena i ostale žene rekoše jedanaestorici, ali im apostoli ne vjerovaše, već im se učiniše njihove riječi kao tlapnja. O podne je dakle uskrsnog dana ovaj položaj: žene vjeruju, učenici ne vjeruju; jedino se kod Petra i Ivana opaža slutnja u uskrsnuće. Da nagradi i pokrijepi taj tračak vjere, ukaza se kroz dan Isus samome Petru, kako nam svjedoči sv. Luka. Trebao je Petar te utjehe iza onog strašnog pada. Pokorničke suze oprale su grijeh i Isus hiti da mu pokaže kako je sve zaboravljeno. Ovo četvrto Isusovo objavljenje najutješljivije je svim grješnicima.

Popodne se je u Emausu dogodio jedan od najljepših prizora Isusova života. Potanko ga nam je opisao sv. Luka, za kojega se općenito drži da je uz Kleofu, kojega imenom spominje, on sam onaj drugi učenik. Žalosni su bili radi smrti svog Učitelja, a opet i uznemireni što su to

jutros žene govorile. Nije čudo da se na putu o tom razgovaraju. A u to im se pridruži Isus a da Ga oni ne prepoznaše, te im poče dokazivati sa sv. Pismom Staroga zavjeta kako je bilo potrebno da Isus umre. U ugodnu se razgovoru tako približiše selu u koje su išli, i Isus se pričini da ide dalje. Ali oni Ga ustavljahu govoreći: „Ostani s nama, jer je blizu večer, i dan je već na izmaku!" Isus pristane, a kad sjedne s njima za stolom, uze kruh blagoslovi ga i prelomi. Tad se otvoriše oči zaslijepljenih učenika i upoznaše Ga, ali Njega nestade ispred njihovih očiju. Ovo je peto objavljenje Isusovo. Toliko im je radosti donijelo da se požuriše natrag u Jerusalem i javiše svima da im se Gospodin ukazao i da Ga prepoznaše u lomljenju kruha. A i ostali učenici dočekaše njih radosnim poklikom: „Uskrsnuo je Gospodin uistinu i javio se Petru!" Tako je sve bilo pripravljeno da se Isus javi još svim apostolima skupa.

Bilo je već iza večere. U dvorani zadnje večere okupiše se apostoli bez Tome, dakle njih deset s nekoliko drugih učenika i pobožnih žena te Bl. Djevicom Marijom na čelu. Vrata su bila zatvorena, jer su se bojali da ne dodju Židovi pa da ih ne poubijaju kao svjedoke Isusova uskrsnuća. A nijesu ni oni svi još vjerovali. Posve su uvjereni o Isusovu uskrsnuću bili samo oni koji su Ga svojim očima vidjeli, a to su uz pobožne žene bili samo sv. Petar i dva učenika iz Emausa. I upravo dok su ova dvojica pripovijedala što im se dogodilo, udje Isus kroz zatvorena vrata, stade medju njih i reče: „Mir vama!" A oni su zastrašeni i poplašeni mislili da vide duha. I reče im: „Što se plašite i zašto takve misli ulaze u srca vaša? Pogledajte ruke moje i noge moje! Ja sam, ja glavom; opipajte me i uvjerite se, jer duh nema mesa i kosti, kao što vidite da ja imam." I ovo rekavši pokaza im ruke i noge. Budući da oni još nisu vjerovali i čudili se, reče im: „Imate li ovdje što za jelo?" A oni Mu dadoše komad pečene ribe i meda u saću te on uze i jede pred njima. Ove dvije uprav „opipljive" činjenice, kad su se Isusa doticali i kad je On pred njima jeo, nepobitni su dokazi za svakoga da je Isus uskrsnuo. Kako lijepa slika: Uskrsli Spasitelj medju svojim sada presretnim učenicima!

Sa sobom im je donio još i uskrsni dar. Zato im opet reče: „Mir vama! Kao što je Otac poslao mene, i ja šaljem vas." Rekavši ovo, dahnu i kaže im: „Primite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će im zadržani." Tim je riječima ustanovio sakramenat pokore i postavio apostole i njihove nasljednike za duhovne suce da u sv. ispovijedi skrušenima grijehe oproste, a nevrijednima da zadrže. Isusova je muka okružena dvama sakramentima Njegove neizmjerne ljubavi i Njegovog beskrajnog milosrdja. Na zadnjoj je večeri ustanovio presv. Euharistiju, a na Uskrs sv. ispovijed. Kako dakle moramo cijeniti što češće i što bolje upotrebljavati ova dva velika dara Uskrslog Spasitelja!

Ovo je bilo šesto Isusovo ukazanje, i ovako je završio Isusov uskrsni dan. Doista, ovo je dan što ga učini Gospodin!

IRSKA BRAĆA

Svetačka legenda

Bilo je to pred više od dvanaest stoljeća, kad su se iz Irske uputila preko mora na frizijsku obalu dva samostanca, da propovijedaju poganima evandjelje. Bila su to oba Evalda, crni i bijeli, braća, različiti po izgledu ali obojica goreći jednakom željom. S obale su pošli dalje u nutrinu zemlje i stigli do jednog naselja, koje se je prema starim knjigama moralo zvati Lacr. U to vrijeme izbila je tamo strahovita suša, potoci su presušili, vrela usahla, nigdje ni jedne zelene travčice. Tako su braća našla taj kraj u ljutoj nevolji. Siromasima je bila slaba utjeha, kad su im propovijedali o nebeskom Ocu, koji može njihovu bijedu ublažiti i čudesna vrela otvoriti i napajati ih u ovom i drugom životu, samo ako u Njega vjeruju. Ljudi su odgovorili mrzovoljna lica: „Pokažite nam što može vaš Bog i nemojte samo pri riječima ostati." Tada se jedan od braće, bijeli, sjetio štapa, s kojim je nekoć Aaron po Božjem dopuštenju činio znakove i čudesa pred zdvojnim narodom. I bijeli je brat uporno molio za milost, da i on uzmogne to isto učiniti u ime Gospodinovo pred ovim poganima. I kad su se opet stanovnici onoga kraja sakupili, utisne on svoj štap u suhu i tvrdu zemlju i gle: odmah izbije vrelo i za malo proteče po zemlji potočić hladne vode. Tada učini i drugi brat, crni, isto i opet izbije voda iz zemlje. Oba vrela se sjediniše i nastade potok, koji je na daleko sve napajao. Tada su se ljudi sagnuli, crpli vodu i pili i bili veseli. Došla su i dva divlja gavrana i male sjenice i stavile svoje kljunove u vodu. Dobježale su i srne. Seljak je izjarmio volove ispod pluga i dao im piti. Potok se je razlio preko svojih obala na livade i polja i dao im novu snagu. Od toga časa bilo je opet zeleno u pustoši i trava i žito uspijevali su kao u dobrim godinama. Muževi i žene dolazili su svakodnevno i pripravno slušali riječi irske braće i na koncu rekoše: „Mi smo spoznali, da je vaš Bog dobar otac. Mi hoćemo biti njegova djeca. Krstite nas u ovoj vodi. Ona nam dariva zemaljsku blagodat i neka nam donese i vječnu. Tad pognuše glave i primiše iz ruke braće sveti sakramenat i postadoše kršćani. —

U tom kraju bilo je kao i svagdje, gdje ljudi borave zajedno. Nekoji od njih imali su bogati posjed oranica, livada, blaga i drugog dobra, a drugi su provodili dane u oskudici. Ovo je ražalostilo braću i oni podjoše medju bogataše i stadoše im pripovijedati, što je Bog zapovjedio: „Dajte od svoga obilja dio siromasima. To se dolikuje kršćanima." Ali to nije ganulo tvrda srca bogataša i oni su mrmljali: „Ako se na nas stavlja tako teška dužnost, bilo bi bolje ostati u staroj vjeri."

Tad se uputiše oba brata na jednu livadu, koja nije nikome pripadala i ležala je posred polja neiskorištena i na nju se nijedan bogataš nije ni osvrnuo. Na njoj nije raslo ništa do tvrde i gorke trave, stričaka, rogoza i drugog korova. Oba brata odvedoše ponajprije močvarnu vodu, što je stajala posvuda po livadi, crna i truležna, i obradiše livadu u njivu, te u nju baciše sjeme. Bogataši idući pokraj njih na svoje zemlje posprdno su im dobacivali: „Uštedite si muku. Tu ne raste nikakav plod i ako je i najbolje sjeme zasijano. To je vražja livada." A sveta su braća odgovarala: „Ali ona mora postati Božja i sveto polje, pričekajte samo draga braćo." I zbilo se je, da je nakon odredjenog vremena počela na njivi zelenjeti, cvasti i konačno zreti.

Nije tu više rasla neupotrebljiva trava, nije bilo ni stričaka ni trnja. Na njišućim vlatima izrasli su veliki klasovi i pognuli se pod težinom ploda. Kad su braća sabrala i izmlatila klasje, dalo je ovo više brašna i kruha nego okolna polja bogataša. Braća su darovala njivu siromasima i nazvali ju: „Svetim poljem."

Uvijek, kad je u slijedećim godinama tudja ruka posegnula za klasjem, koje je pripadalo siromasima, osušilo se je i nije davalo brašna. Nakon godina, kad je u zemlji živjela još samo uspomena na irsku braću, htio je jedan čovjek to polje prisvojiti. On je rekao: „Leži najbliže mojoj oranici i sigurno je od nje bilo oduzeto." Kad je medjutim zario plug u zemlju, izbila je iz nje krv kao da je s plugom zasjekao u samo tijelo siromaha. Plug se je raskidao, a konji

popadali. Tad ju svi u zemlji rekli: „Uistinu je tako, kako su naši očevi pripovijedali, da je ovo s v e t o polje, stol, koji je Bog prostro za siromahe.“ I bili su jedne misli, da ga treba svake godine zasijavati najboljim sjemenom za siromahe u spomen na svete muževe iz tudjine. —

Kad su crni i bijeli Evald dovršili svoje djelo u tom kraju, pošli su dalje u sredinu zemlje Saske. Tako se je zvala onda ta zemlja. I tu su propovijedali riječ Božju. U jednom mjestu kraj Aplerbecka — kako se iz starih knjiga razabire — našli su mučeničku smrt. Zaslijepljeni zlikovci bacili su njihova tjelesa u vodu, koja ih je odnijela sobom do rijeke Ruhr, a ova opet do rijeke Rajne. Dragi Bog je opredijelio ova dva tijela da na njima objavi veliku slavu i ljudima dade dva znaka. On nije dopustio, da njihove duše u času smrti napuste njihova tjelesa već da ostanu i nadalje u ovom zemaljskom stanu. Oba tijela zasjaše i bacahu tako jasno svijetlo, da je zrak od njega bio ispunjen od vode do neba.

Bilo je kao da po vodi kližu dva srebrna broda, natovarena dragocijenim tovarom. Ljudi su se skupljali i govorili: „Što je to da iz oba mrtvaca na vodi izlazi takovo svijetlo? Mora biti nešto naročito s njima. Gledajte, oni su si pružili u smrti ruke kao braća koja se ljube!“ I nisu se usudili izvući njihova tjelesa na obalu. — Kad su tjelesa uplovila u rijeku Rajnu, nisu potekla nizvodno, kako bi to prirodno bilo, — već zaploviše uzvodno protiv valova. Jato bijelih ptica kružilo je iznad njihovih glava. Po sredini moćne rijeke plovila su tjelesa braće. Kad bi im se koji čamac, barka ili splav sa svojim dnevnim teretom približili, tada su ih nevidljive ruke potisnule u kraj i ostavile sredinu rijeke svetim tjelesima, koja su plovila prema Kölnu. Kad su se tamo približili na udaljenost od pola dana, zanjihala su se najednom sva zvona iza zidova i nasipa i zazvonila i ako nije ni jedna ruka za njih povukla.

A nije bil ni nedjelja ni koji drugi blagdan. Ljudi na Rajni nisu još nikada čuli tako svečanu zvonjavu. Oni potrčaše u Köln i tu su, skupljeni po ulicama, pitali za razlog te zvonjave. A kad zvonjava još i u večer nije prestala, dohrliše glasnici i govorahu: „Plove dva sveta mrtvaca, dva svijetla, koja divno svijetle i sve divnije čim se više približuju gradu.“ Tad nagrne narod kroz gradska vrata van i podje u susret čudu. Bio je medju njima i jedan čovjek, koji je irsku braću za života poznavao i vidio njihovo putovanje i djelovanje. On se silno obradova, kad je ugledao ponovno njihova jasna lica u takovom sjaju i kazao je narodu njihova imena i veličao njihova djela. Tada su svi sa strahopočitanjem stupili na obalu rijeke i na koncu zapjevali pjesme zahvalnice i zahvaljivali Bogu, što im je dopustio da prate sveta tjelesa.

Kad su već unutar u gradu bili blizu crkve sv. Kuniberta, sveta tjelesa zaokrenuše iz sredine rijeke, doploviše do obale i tu stadoše na mjestu. Bijele se ptice sagnuše duboko i potom odletiše. Istodobno zašutiše sva zvona, samo ona na crkvi sv. Kuniberta zvonila su neprekidno i dalje. To je bio svima znak, da sveta braća imadu naći svoje posljednje počivalište u toj crkvi. Ljudi ih sa strahopočitanjem podigoše iz vode i sahraniše na svetom mjestu blizu rijeke, koja ih je donijela iz zemlje Saske, gdje su stekli vječnu slavu i pobjedničku krunu. —

Napomena: Gotovo svi vjerovjesnici, koji su u sjevernim zemljama Europe, u Njemačkoj i skandinavskim zemljama, propovijedali i širili kršćanstvo, bili su Irci.

Mala zemlja Irska postala je najprije kršćanskom i takovom ostala vijekovima do danas i to ne samo kršćanskom već i katoličkom. Ona je dala Americi ne samo katoličke vjerovjesnike već i najveći broj katolika.

Kršćansko-katolički karakter te zemlje najbolje se očituje u činjenici, da njezin Ustav, kao jedine zemlje na svijetu, počima s ovim uvodom: „U ime presvetoga Trojstva Boga Oca, Sina i Duha svetoga. Amen!“

Mjesečna nakana Sv. Oca:

Da svećenici usred briga svoga zvanja budu ojačani obilnijom milošću Duha Svetoga.

Misijska nakana:

Da katolici mogu djelotvornije poraditi protiv opasnosti štetnog tiska u misijama.

U PRIGODI SLAVNOG KRISTOVA USKRSNUĆA,
SVIM PRETPLATNICIMA, ČITATELJIMA I DOBROČINITELJIMA
ŽELI UREDNIŠTVO I UPRAVA GLASNIKA
OBILJE MILOSTI I BLAGOSLOVA.
NEKA NAM KRISTOVO USKRSNUĆE BUDE PODRŠKA
U TEŠKOĆI IZBJEGLIČKOG ŽIVOTA
I SIGURNA NADA DOLASKA BOLJIH VREMENA
U KOJIMA ĆE VLADATI POBJEDONOSNI KRIST.

GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA — mjesečnik za vjerski život ujedno vjesnik: „CARITAS CROATA“ za Austriju.

Uredjuje: Vilim Cecelja, Salzburg, Ignaz-Harrer-Strasse 2, Caritas Croata.

Vlasnik i izdavač: „CARITAS CROATA“, Salzburg, Ignaz-Harrer-Strasse 2.

Tisak: „Salzburger Druckerei“, Salzburg, Bergstrasse 12.

Za sadržaj odgovara: Miroslav Keglević, Salzburg, Lager Parsch.

Pretplata za Austriju: godišnje 40 Sch., pojedini broj 4 Sch.

Pretplata za USA, Kanadu i ostale prekomorske zemlje 3 Dolara. Pojedini broj 25 Centa.

Pretplatu za USA slati na adresu: Rev. Dr. Stjepan Lacković, 108 Ridge Road, Lackawanna 18, N. Y., a za Kanadu na Rev. George Vrdoljak, 3 Awde St., Toronto, Ontario.

S DOPUSTENJEM CRKVENIH VLASTI

(Cijena ovoga dvobroja: Austrija 10 Sch., Njemačka 2 DM, Italija 300 Lira, ostale zemlje 1 Dolar.)

MJESEČNI KALENDAR

TRAVANJ

Ima 30 dana

Znak mjeseca: Bik

Dani	Godovi svetaca i blagdani
P. 1.	Hugo
S. 2.	Franjo Paulinski
N. 3.	**GLUHA** — Sixto, pap.
P. 4.	Izidor, Zosim
U. 5.	Vinko, Irena
S. 6.	Sixto, Vilim
Č. 7.	Herman, Cirijak
P. 8.	Dionizije, Albert
S. 9.	Marija Kleofa
N. 10.	**CVJETNICA** — Ezekijel
P. 11.	Leo, papa, Dujam
U. 12.	Julije, Sava
S. 13.	Hermenegildo, Ida
Č. 14.	Justin — **Vel. Četvrtak**
P. 15.	**Vel. Petak** — Svetoslav
S. 16.	**Vel. Subota** — Josip, isp.
N. 17.	**USKRS** — Rudolf
P. 18.	**USKRSNI PONEDJELJAK** — Apolonij
U. 19.	Krescencija, Ratislav
S. 20.	Agneza, Hildegard
Č. 21.	Anzelmo, Simeon
P. 22.	Soter i Kajo muč.
S. 23.	Juraj, Adalbert
N. 24.	**BIJELA NEDJELJA** — Fidelis
P. 25.	Marko, ev.
U. 26.	Kleto i Marcelin muč.
S. 27.	Petar Kan., Ozana Kot.
Č. 28.	Pavao od Križa
P. 29.	Petar muč.
S. 30.	Katarina Sijen.

Sunce:

Izlazi:	Zalazi:
1. travnja	
u 5.42 sati	u 18.32 sati
15. travnja	
u 5.14 sati	u 18.53 sati

Dužina dana:

Kroz mjesec travanj dan se produžuje za 1 sat i 38 minuta.

Mijene mjeseca:

Prva četvrt	4. travnja
Pun mjesec	11. travnja
Zadnja četvrt	18. travnja
Mlad mjesec	25. travnja

Narodno vjerovanje:

Ako mnogo kiše u travnju pada,
Bit će za žetvu dobra nada